

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

КОВАЛЬ-ЦЕПОВА АННА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 747:725.54(043.2)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПРИНЦИПИ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРІВ ЗАКЛАДІВ СОЦІАЛЬНОГО
ЗАХИСТУ ДІТЕЙ**

Спеціальність 17.00.07 – дизайн

Подається на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____/А.В. Коваль-Цєпова/
(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник:
Олійник Олена Павлівна
кандидат архітектури, доцент

Львів – 2021

АНОТАЦІЯ

Коваль-Цєпова А. В. Принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07 «Дизайн» – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2021.

Науковою проблематикою визначено принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, що направлені на формування гармонійного художньо-естетичного образу закладу. Актуальність дослідження зумовлено необхідністю вдосконалення підходів щодо формування розвиваючого середовища у закладах соціального захисту дітей. Що зумовлено стратегічною державною політикою України щодо переходу від інституційних форм виховання до сімейних, у наданні допомоги дітям, що не мають батьківського піклування. Ефективність соціального захисту дітей даної категорії наразі є невід'ємною частиною процесу підвищення соціальної культури населення, що формує позитивний імідж нашої держави. Соціальна архітектура та дизайн постійно змінюються та розвиваються, інтегруючи новітні технології та традиційні прийоми.

Науковою новизною є комплексний підхід в дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, з урахуванням принципів дизайну, що направлені на виховання особистості з високим рівнем духовності та культури, яка може самостійно приймати важливі рішення, гнучко реагувати на зміни обставин, творчо мислити. Вперше комплексно розглянуто проблему дизайну інтер'єрів та екстер'єрів закладів соціального захисту дітей; визначено, що для подолання соціальної депривації та девіантної поведінки, важливим є впровадження та використання принципів дизайну інтер'єру, що підвищують самооцінку вихованців закладів шляхом творчого стимулювання, прийомами профорієнтації та використання позитивного впливу тематичних концепцій єдності природи та людини; визначено принципи та прийоми в дизайні інтер'єрів закладів

соціального захисту дітей щодо формування національної ідентичності, що репрезентують особливості українського дизайну.

У вступі було обґрунтовано актуальність дослідження, поставлено мету та відповідні завдання, сформульовано об'єкт та предмет дисертаційної роботи, також були визначені територіальні та хронологічні межі дослідження. Відповідно до цього, було визначено наукову новизну та з'ясовано практичну та теоретичну цінність роботи, представлено результати апробації дослідження.

Перший розділ присвячено теоретико-методологічному аналізу проблеми та огляду інформаційних джерел. Проаналізовані наукові джерела вітчизняних і закордонних авторів визначили найбільш актуальні питання та напрямки дослідження. Водночас, для України, даний досвід є маловивченим, тому виникає потреба його аналізу та систематизації, з метою використання у вітчизняній практиці. Визначено, що особливості дизайнерських рішень закладів соціального захисту дітей сформувалися під впливом історичних та політичних передумов розвитку суспільства.

У дослідженні визначено актуальні форми таких закладів, які орієнтовані на сімейне виховання та відповідають політичній стратегії України сьогодні. Відповідно законодавчої бази нашої країни, таким формами є: дитячі будинки сімейного типу, дитячі селища та дитячі містечка, будинки дитини, які в найближчий час будуть реструктуровані в центри паліативної допомоги та реабілітаційні центри. Відповідно до загальнотеоретичного розуміння проблематики дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей найбільш ефективним визначені наступні методи: історико-порівняльний метод, хронологічний метод, методи систематизації і типологізації, метод аналізу морфології об'єктів дослідження, та структурно-функціональний метод. Останні методи були важливими під час дослідження матеріалів щодо дизайну інтер'єру та особливостей національних традицій і технологій будівництва вітчизняних та закордонних закладів соціального захисту дітей (на прикладі офіційних електронних ресурсів).

Розглянуто поняття «дизайн середовища» для даного типу приміщень, уточнено базові поняття «дитячий розвиваючий простір закладів соціального

захисту» і впроваджено у професійний обіг власну дефініцію «дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей». Сформовано типологію закладів соціального захисту дітей, яка проводилася за рядом ознак, що впливають на дизайн інтер'єрів: за координуючою структурою, за суспільною направленістю, за видами наданої допомоги, за віковим та гендерним фактором, за організаційно-планувальною структурою, що включає типологію за містобудівною організацією та типологію за способом будівництва. Окремо визначено типологію за способом пошуку концепції дизайну інтер'єру: типові проекти, конкурсні проекти, студентські проекти, авторські дизайнерські (фахові) проекти.

У другому розділі на основі аналізу вітчизняного і закордонного досвіду визначено пріоритетні концепції в дизайні інтер'єру даних закладів. Проаналізовано особливості дизайну інтер'єру на прикладах провідних країн у сфері соціального захисту дітей: Німеччини, Австрії, Франції, США і Англії. Визначено прийоми інтеграції особливостей традиційної культури в дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей Індії, Шрі-Ланки, Йорданії, Африці та Японії.

За допомогою натурних досліджень і матеріалів з офіційних джерел даних закладів на Україні виявлено ряд недоліків, які негативно впливають на психологічний стан дитини. Відмічено неузгодженість стилістичного та композиційного рішення, відсутність принципу гармонії та єдності у дизайні інтер'єрів. Перевантаженість декоративними елементами у дитячому розвиваючому середовищі. Невиправдано активне кольорове вирішення огорожувальних поверхонь та текстильних елементів, особливо килимів на підлогах ігрових зон. Стилістична відчуженість окремих елементів дизайну від загального концептуального вирішення.

Третій розділ об'єднує тематичні концепції в дизайні інтер'єру закладів соціального захисту дітей, що направлені на загальний розвиток, підвищення рівня культури та соціальної адаптивності вихованців. Уперше було розглянуто дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, як важливу складову успішного розвитку вихованців та важливий чинник підвищення загального рівня культури для всіх членів закладів соціального захисту дітей (адміністративного

складу, батьків-вихователів, вихованців). Визначено, що дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей є одним з ефективних методів психологічної реабілітації вихованців.

Визначено провідною концепцію в дизайні інтер'єрів та екстер'єрів згаданих закладів тему єдності природи і людини. Ця концепція реалізується такими принципами: принцип гармонійного кольорового вирішення, принцип використання екологічно чистих матеріалів, принцип взаємного доповнення інтер'єру і екстер'єру, принцип збереження ресурсних витрат, принцип синтезу декоративно-прикладного мистецтва і рослинних елементів, принцип актуалізації садово-сільськогосподарських ділянок закладів соціального захисту дітей.

Концепції предметно-розвиваючого середовища у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту було досліджено як важливу складову раннього розвитку дітей, а також розкрито на основі методик М. Монтесорі, Ф.Фребеля, М. Ібуки, Г. Домана, М.Зайцева, С. Лупан, Вальдорфської системи, методики Нікітіних та сучасних фахівців. Розкрито концепції предметно-розвиваючого середовища через принципи раннього розвитку і творчого стимулювання дітей. З'ясовано, що відповідність предметного наповнення різновікових потреб дітей, принцип гармонійної інтеграції спеціально-обладнаних зон і принцип самообслуговування дитини є важливою складовою оптимізації дитячих просторів на прикладі таких закладів. У свою чергу, концепція творчого стимулювання дітей реалізується через такі принципи дизайну інтер'єрів: гнучкість простору, зонування загального простору мобільним обладнанням, принцип трансформації; варіативність природного освітлення, організація простору для гри з водним ресурсом, принцип динамічності, використання огорожувальних поверхонь в інтер'єрі та екстер'єрі для дитячої творчості.

Відповідно концепції художньо-композиційного та декоративного оздоблення було визначено реабілітаційні властивості творів мистецтва та ряд прийомів в дизайні інтер'єру щодо фахового підходу при розміщенні їх у інтер'єрах закладів соціального захисту дітей. Дана концепція об'єднує в собі: концепцію художньо-композиційного оформлення і синтез декоративного оздоблення творами образотворчого і декоративного мистецтва із загальним

концептуальним вирішенням дизайну інтер'єрів. Визначені концепції художньо-композиційного і декоративного наповнення, а також синтезу творів образотворчого та декоративного мистецтва з загальним концептуальним рішенням дизайну. Відповідно до концепції художньо-композиційного оформлення рекомендовано використання наступних принципів: балансу, масштабу і пропорції; повторення, контрасту, єдності, гармонії, домінанти. Для принципу синтезу творів образотворчого та декоративного мистецтва із загальною концепцією дизайну визначені наступні прийоми: локальної інтеграції; обґрунтування композиційно вдалого місця для експозиції творів мистецтва; розміщення творів мистецтва, з урахуванням функціонального призначення приміщень.

У четвертому розділі сформульовано актуальні принципи дизайну інтер'єрів для даних закладів, які сприяють особистісному розвитку вихованців: принцип автентичності, ігровий принцип, принцип профорієнтації. Принципи автентичності українського дизайну інтер'єру було розкрито через: принцип архетипів української культури; принцип натуральних матеріалів, принцип ручної роботи і стародавніх ремісничих технік; принцип орнаментальних етнічних мотивів, принцип аскетизму; принцип тактильного сприйняття, принцип спадкоємності в предметному наповненні.

Ігровий принцип в дизайні інтер'єрів було досліджено через наступні методи: казковий, алегоричний, метафоричний, символічний, іронічний. Принцип профорієнтації визначений через прийоми дизайну інтер'єрів, предметного наповнення та декорування: орнаментальні та графічні композиції; декоративні панно; муляжі в якості об'єктів дизайну; меблі та перегородки; дитячі іграшки та посуд.

Виявлено ряд принципів, що мають універсальне використання у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей різних типів, що є актуальними для України, а також визначено доцільним одночасне використання декількох принципів дизайну інтер'єру для забезпечення максимальної ефективності.

Встановлено, що позитивно впливають на психологічний стан дітей, що виховуються у закладах соціального захисту дітей наступні принципи дизайну

інтер'єрів: принцип графічної виразності (використання орнаментів, фігурних композицій); принцип синтезу архітектурно-планувального рішення та монументально-декоративного мистецтва (використання мозаїчних панно, керамічних кахлів та панно, вітражів, текстилю), принцип відповідності колористичного вирішення віковим характеристикам дітей; принцип відповідності та взаємодоповнення елементів фітодизайну та предметного дизайну (створення зелених куточків, з урахуванням предметного оточення: меблів, муляжів, кашпо для індивідуальних рослин).

У досліджені представлені авторські рекомендації щодо покращення існуючого стану дизайну інтер'єрів у різних типах закладів соціального захисту дітей. Всього було розроблено п'ять проектів для різних типів закладів соціального захисту дітей, а чотири були реалізовані. Відповідно, спеціальні авторські концептуальні дизайн-проекти були реалізовані на базі двох державних будинків дитини Києва та Ворзеля. На прикладі різних функціональних зон (ігрової кімнати та рекреаційної зони для відпочинку дітей на свіжову повітрі) дитячого розвиваючого середовища було використано казковий, метафоричний та алегоричний методи ігрового принципу. Також були розроблені проектні пропозиції дизайну інтер'єру для різних функціональних кімнат Соціально-реабілітаційного центру при Міжнародній благодійній фундації «Батьківський дім». Провідною концепцією даного проекту було визначено тему єдності природи та людини, яку було розкрито через різні прийоми дизайну з авторськими розробками меблів. Важливими також були реалізовані дизайн проекти на базі дошкільного дитячого закладу в м. Києві. Результати роботи визначають подальший розвиток організації дизайну інтер'єру в сфері соціально й захисту дітей.

Ключові слова: дизайн, інтер'єр, принципи, прийоми, діти, заклади соціального захисту.

SUMMARY

Koval-Tsepova A.V. The Principles of interior design of institutions for the children social protection. – On the rights of a manuscript.

The thesis for the candidate scientific degree in speciality 17.00.07 – Design. Lviv Politechnic National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Lviv, 2021.

The principles of interior design of social protection institutions for children, aimed at forming a harmonious artistic and aesthetic image of the institution, have been identified as scientific issues. The relevance of the study is due to the need to improve approaches to the formation of the developmental environment in institutions of social protection of children. Which is due to the strategic state policy of Ukraine on the transition from institutional forms of education to family in providing assistance to children without parental care. The effectiveness of social protection of children in this category is currently an integral part of the process of improving the social culture of the population, which forms a positive image of our state. Social architecture and design are constantly changing and evolving, integrating the latest technologies and traditional techniques.

A scientific novelty is a comprehensive approach to interior design of social protection institutions for children, taking into account design principles aimed at educating individuals with a high level of spirituality and culture, who can make important decisions, respond flexibly to changing circumstances, think creatively. For the first time, the problem of interior and exterior design of social protection institutions for children has been comprehensively considered; determined that to overcome social deprivation and deviant behavior, it is important to implement and use the principles of interior design that increase the self-esteem of students through creative stimulation, career guidance techniques and the use of the positive impact of thematic concepts of unity of nature and man; the principles and methods in the interior design of social protection institutions for the formation of national identity, representing the features of Ukrainian design, are determined.

In the introduction the relevance of the research was substantiated, the purpose and corresponding tasks were set, the object and subject of the dissertation were formulated, the territorial and chronological boundaries of the research were also determined. Accordingly, the scientific novelty was determined and the practical and theoretical value of the work was clarified, the results of the research approbation were presented.

The first section is devoted to theoretical and methodological analysis of the problem and review of information sources. The analyzed scientific sources of domestic and foreign authors have identified the most pressing issues and areas of research. At the same time, for Ukraine, this experience is poorly studied, so there is a need for its analysis and systematization, in order to use in domestic practice. It is determined that the peculiarities of design decisions of social protection institutions for children were formed under the influence of historical and political preconditions for the development of society.

The study identifies current forms of such institutions that are focused on family education and in line with the political strategy of Ukraine today. According to the legal framework of our country, such forms are: family-type orphanages, children's villages and children's towns, orphanages, which will soon be restructured into palliative care centers and rehabilitation centers. According to the general theoretical understanding of interior design of social protection institutions, the following methods were identified as the most effective: historical-comparative method, chronological method, methods of systematization and typology, method of morphology analysis of research objects, and structural-functional method. The latter methods were important in the study of materials on interior design and features of national traditions and technologies of construction of domestic and foreign institutions of social protection of children (on the example of official electronic resources).

The concept of "environment design" for this type of premises is considered, the basic concepts of "children's developmental space of social protection institutions" are specified and the own definition of "interior design of social protection institutions of children" is introduced into professional circulation. A typology of institutions for social

protection of children was formed, which was carried out on a number of grounds that affect interior design: the coordinating structure, social orientation, types of assistance, age and gender, organizational and planning structure, which includes a typology of town-planning organization and typology according to the method of construction. The typology according to the method of searching for the concept of interior design is defined separately: standard projects , competitive projects, student projects, author's design (professional) projects .

In the second section, based on the analysis of domestic and foreign experience, priority concepts in the interior design of these institutions are identified. Features of interior design on the examples of leading countries in the field of social protection of children: Germany, Austria, France, USA and England are analyzed. Methods of integration of features of traditional culture in interior design of social protection institutions for children in India, Sri Lanka, Jordan, Africa and Japan are identified.

With the help of field research and materials from official sources of these institutions in Ukraine, a number of shortcomings were identified that negatively affect the psychological state of the child. There is a discrepancy between the stylistic and compositional solution, the lack of the principle of harmony and unity in interior design. Overload with decorative elements in the children's developmental environment. Unjustifiably active color solution of fencing surfaces and textile elements, especially carpets on the floors of play areas. Stylistic alienation of individual design elements from the general conceptual solution.

The third section combines thematic concepts in the interior design of social protection institutions for children, aimed at general development, improving the level of culture and social adaptability of students. For the first time, the interior design of social protection institutions was considered as an important component of successful development of pupils and an important factor in improving the overall level of culture for all members of social protection institutions (administrative staff, foster parents, foster children). It is determined that the interior design of social protection institutions for children is one of the effective methods of psychological rehabilitation of pupils.

The leading concept in the design of interiors and exteriors of these institutions is the theme of the unity of nature and man as the leading one. This concept is implemented by the following principles: the principle of harmonious color scheme, the principle of using environmentally friendly materials, the principle of mutual complementarity of interior and exterior, the principle of conservation of resource costs, the principle of synthesis of arts and crafts and plant elements, the principle of actualization social protection of children.

The concept of subject-development environment in the interior design of social protection institutions was studied as an important component of early development of children, and also revealed on the basis of methods of M. Montessori , F. Froebel , M. Ibuka , G. Doman , M. Zaitsev, S. Lupan , the Waldorf system, the methods of Nikitin and modern specialists. The concepts of subject-development environment through the principles of early development and creative stimulation of children are revealed. It was found that the conformity of the subject content to the needs of children of different ages, the principle of harmonious integration of specially equipped areas and the principle of self-care of the child is an important component of optimizing children's spaces on the example of such institutions. In turn, the concept of creative stimulation of children is realized through the following principles of interior design: flexibility of space, zoning of the general space by the mobile equipment, the principle of transformation; variability of natural lighting, organization of space for playing with water resources, the principle of dynamism, the use of fencing surfaces in the interior and exterior for children's creativity.

In accordance with the concept of artistic-compositional and decorative decoration, the rehabilitation properties of works of art and a number of techniques in interior design in relation to the professional approach when placing them in the interiors of social protection institutions for children were determined. This concept combines: the concept of artistic and compositional design and the synthesis of decorative decoration with works of fine and decorative arts with a general conceptual solution of interior design. The concepts of artistic-compositional and decorative filling, as well as the synthesis of works of fine and decorative art with the general conceptual

design solution are defined. According to the concept of artistic and compositional design, the use of the following principles is recommended: balance, scale and proportion; repetition, contrast, unity, harmony, dominance. For the principle of synthesis of works of fine and decorative art with the general concept of design the following receptions are defined: local integration; substantiation of a compositionally successful place for the exhibition of works of art; placement of works of art, taking into account the functional purpose of the premises.

The fourth section formulates the current principles of interior design for these institutions, which contribute to the personal development of students: the principle of authenticity, the game principle, the principle of career guidance. The principles of authenticity of Ukrainian interior design were revealed through: the principle of archetypes of Ukrainian culture; the principle of natural materials, the principle of handicrafts and ancient handicraft techniques; the principle of ornamental ethnic motifs, the principle of asceticism; tactile perception principle, the principle of continuity in the subject nom filling.

The game principle in interior design has been studied through the following methods: fairy-tale, allegorical, metaphorical, symbolic, ironic. The principle of career guidance is defined through the techniques of interior design, subject filling and decoration: ornamental and graphic compositions; decorative panels; models as design objects; furniture and partitions; children's toys and utensils.

A number of principles that have a universal use in the interior design of social protection institutions for children of different types, which are relevant for Ukraine, and identified the simultaneous use of several principles of interior design to ensure maximum efficiency.

It is established that the following principles of interior design have a positive effect on the psychological state of children brought up in social protection institutions: the principle of graphic expression (use of ornaments, figured compositions); the principle of synthesis of architectural-planning decision and monumental-decorative art (use of mosaic panels, ceramic tiles and panels, stained-glass windows, textiles), the principle of conformity of coloristic decision to age characteristics of children; the

principle of conformity and complementarity of elements of phytodesign and subject design (creation of green corners, taking into account the subject environment: furniture, models, flowerpots for individual plants).

The author's recommendations for improving the current state of interior design in various types of social protection institutions are presented in the study. In total, five projects were developed for different types of child welfare institutions, and four were implemented. Accordingly, special author's conceptual design projects were implemented on the basis of two state orphanages in Kyiv and Vorzel. Fabulous, metaphorical and allegorical methods of the game principle were used on the example of different functional zones (playroom and recreational zone for children's recreation in the fresh air) of the children's developmental environment. Also developed projektni OFFERS interior design for different functional rooms Social Rehabilitation Center of the International Charitable Foundation "Parents' House". The leading concept of this project was the theme of the unity of nature and man, which was revealed through various design techniques with the author's furniture. The design projects on the basis of a preschool institution in Kyiv were also important. The results of the work determine the further development of the organization of interior design in the field of social and child protection .

Keywords: design, interior, principles, techniques, children, institutions of social protection.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:***Статті, що опубліковані в наукових виданнях України:***

1. Коваль-Цєпова А.В. (2009а). *Історичні тенденції становлення та розвитку закладів піклування для дітей*. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: Зб. наук. пр. – Харків: ХДАДМ, № 9, с. 34 – 44.
2. Коваль-Цєпова А. В. (2010а). *Декоративне мистецтво в дизайні інтер'єрів спеціалізованих закладів для дітей, що потребують соціальної реабілітації*. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: Зб. наук. пр. – Харків: ХДАДМ, № 3, с. 74 – 82.
3. Коваль-Цєпова А. В. (2012 а). *Композиційні особливості інтер'єрних просторів закладів соціального захисту дітей з використанням художньої кераміки*. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. – Харків: ХДАДМ, № 5, с. 175 – 177.
4. Коваль-Цєпова, А. В. (2012 б). *Особливості застосування кольору в інтер'єрах закладів соціального захисту дітей / А. В. Коваль-Цєпова // Мистецтвознавчі записки // Зб. наук. праць. –Вип. 22– К.: Міленіум, 2012.– с. 205 – 211. (РІНЦ)*
5. Коваль-Цєпова, А. В. (2012 с). *Використання профорієнтаційних засобів в інтер'єрах закладів соціального захисту дітей / А. В. Коваль-Цєпова // Культура і сучасність: альманах .– К.: Міленіум, 2012. – № 2– с. 224 – 227. (РІНЦ)*
6. Коваль-Цєпова, А. В. (2018 а). *Використання принципу гри для створення розвиваючого архітектурно-художнього середовища в закладах соціального захисту дітей // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство/[за ред. О.С.Смоляка]. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім.В.Гнатюка , № 1 (вип.38), с. 262 – 270. (Index Copernicus)*

Публікація в науковому періодичному виданні іншої держави:

7. Koval-Tserova, A. & Oliynyk O. (2020a). *Transport in thematic interior design concepts as an effective principle of career guidance* // IOP CS: Materials Science and Engineering, Vol. 918, 012177 – Режим доступу до ресурсу: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1757-899X/918/1/012177/pdf>, doi:10.1088/1757-899X/918/1/012177 (SCOPUS)

Матеріали, що засвідчують апробацію результатів дисертації

8. Коваль-Цєпова А. В. (2009 б) *Особливості елементів дизайну інтер'єрів спеціалізованих закладів для дітей, що потребують соціальної адаптації з урахуванням типу будівель*. Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Роль митця і традиційних інститутів мистецтва за умов всезростаючого впливу індустрій»: Зб. наук. пр. – Київ: КНУКіМ, с. 77–79.

9. Коваль-Цєпова А. В. (2009 с) *Дизайн та благоустрій дитячих ігрових майданчиків з використанням корпусів літаків*. Матеріали ІХ міжнародної науково-технічної конференції «АВІА-2009»: Зб. наук. пр. –Т.3. – Київ: НАУ, с. 54–58.

10. Коваль-Цєпова. А. В. (2016 а). *До питання єдності людини та природи у середовищі дитячих спеціалізованих закладів* / Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej " Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje na rok 2016" (30.12.2016) – Варшава: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», с. 6 – 9.

11. Коваль-Цєпова, А. В. (2017 а). *Творчі роботи дітей вулиці як композиційний акцент інтер'єру спеціалізованого закладу для дітей*. Інноваційний розвиток науки нового тисячоліття. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 21-22 квітня 2017 г.). — Херсон : Видавничий дім «Гельветика» с. 21 – 24.

Публікації, які додатково відображають наукові результати

12. Олійник, О. П., & Коваль-Цєпова, А. В. (2010 б). *Особливості дизайну меблів для дітей, що потребують соціальної реабілітації*. Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник. – Київ: КНУБА, Вип.24. с. 82 – 89.

13. Коваль-Цєпова А. В. (2011 б). *Організація інтер'єрного простору закладів соціального захисту дітей, з урахуванням первісної функції будівлі*. Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник. – Київ: КНУБА, 2011. – Вип.26 – с. 292 – 299.

14. Коваль-Цєпова А. В. (2018 б). *Особливості художньої експозиції дитячих творчих робіт у дизайні інтер'єру спеціалізованих закладів для дітей Арт-простір*. – 2018. – №3. – с. 111–115.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	2
SUMMARY	8
ВСТУП	19
Розділ 1. Історіографія проблеми та методологічна база дослідження закладів соціального захисту дітей	25
1.1 Теоретико-літературний аналіз проблеми та огляд інформаційних джерел	25
1.2 Термінологія та типологія закладів соціального захисту дітей	37
1.3 Методологія дослідження дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей	45
Висновки до першого розділу	57
Розділ 2. Сучасні тенденції в дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей	60
2.1 Закордонний досвід архітектурно-художнього проектування закладів соціального захисту дітей, з урахуванням соціальних, історичних та політичних чинників	60
2.2 Дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей в Україні	87
2.3 Перспективні тенденції дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей	95
Висновки до другого розділу	105
Розділ 3. Тематичні концепції у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, що направлені на загальний розвиток, підвищення рівня культури та соціальної адаптивності вихованців	108
3.1 Концепція єдності природи та людини у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей	108
3.2 Концепції раннього та творчого розвитку у предметному середовищі для розвитку дітей у закладах соціального захисту	118

3.3 Концепції художньо-композиційного та декоративного оздоблення	132
Висновки до третього розділу	149
Розділ 4. Принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, що сприяють особистісному розвитку вихованців	153
4.1 Принципи автентичності українського дизайну інтер'єрів у закладах соціального захисту дітей	153
4.2 Ігровий принцип у дизайні інтер'єрів, як важлива складова середовища для дітей	164
4.3 Принцип профорієнтації у дизайні окремих приміщень та об'єктах дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей	171
4.4 Апробація авторських принципів у дизайні закладів соціального захисту дітей	180
Висновки до четвертого розділу	189
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	193
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	196
ДОДАТОК А	217
ДОДАТОК Б	220
ДОДАТОК В	234
ДОДАТОК Г	328
ДОДАТОК Д	344

ВСТУП

Діти, що не мають батьківського піклування – це найбільш вразлива частина населення країни, яка потребує постійного захисту, допомоги та підтримки з боку державних органів і суспільства. Наразі чітко простежується період динамічних змін у стратегії нашої держави, спрямованої на перехід від інституційного підходу у догляді та вихованні до сімейного для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без батьківської опіки. Важливим фактором позитивних змін буде зменшення кількісного складу вихованців в кожному окремому закладі. Зосереджено увагу на дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей трьох типів, що є найбільш перспективними для України: будинків сімейного типу, дитячих селищах та дитячих містечках, будинках дитини, на базі яких розпочато реорганізацію у центри паліативної допомоги та реабілітаційні центри.

Ефективність соціального захисту дітей-сиріт та дітей, що залишилися без батьківської опіки, наразі є невід'ємною частиною процесу підвищення соціальної культури населення та створює позитивний імідж нашої держави. Відповідно, проблема формування гармонійного художньо-естетичного образу інтер'єру закладів соціального захисту набуває важливого значення.

Реалізовані проекти дизайну інтер'єру закладів соціального захисту репрезентують міжнародний досвід та відображають пріоритетні вектори у формуванні позитивної сімейної атмосфери в даних закладах прийомами дизайну інтер'єру. Соціальна архітектура та дизайн постійно змінюються та розвиваються, інтегруючи новітні технології та традиційні прийоми. Водночас, для України, даний досвід є маловивченим, тому виникає потреба його аналізу та систематизації, з метою використання у вітчизняній практиці. Принципи дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей досі не досліджувались на теренах нашої країни в повній мірі.

Державні зміни, відповідно стратегії щодо функціонування основних типів закладів соціального захисту для дітей, які з різних причин залишилися без батьківської опіки, визначають необхідність доповнення та систематизації

існуючої методичної бази щодо дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей. Відповідно до Національної стратегії реформування системи інституційного догляду і виховання на 2017-2026 роки корінні зміни торкнуться функціонування основних типів закладів соціального захисту дітей.

На сьогодні, в більшості закладів соціального захисту дітей, існують проблеми соціалізації та особистісного розвитку вихованців поза родиною. Характерними є невідповідність існуючого інженерного обладнання, планувальної організації та художньо-декоративного оздоблення внутрішнього середовища. Виховання особистості, спроможної самостійно приймати важливі рішення, творчо мислити, гнучко реагувати на зміни обставин є запорукою ефективної соціалізації дітей. Відповідно до цього, постає завдання підвищення рівня духовності та культури у закладах соціального захисту дітей естетичними якостями оточуючого середовища, що є дієвим фактором профілактики правопорушень серед бездоглядних дітей в Україні.

Зміна поглядів на розвиваючий простір для дітей, відмова від стереотипів та пошук індивідуальності в інтер'єрі, розширення функцій оточуючого простору дитини, зумовлюють необхідність створення та реалізацію нових концептуальних проектів дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. Гармонізація предметного середовища передбачає необхідність розроблення оптимальних принципів, методів та прийомів для ефективних умов проживання та виховання даної категорії дітей, що відповідають сучасним потребам.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося у відповідності до розпорядження Кабінету Міністрів України № 526-р від 9 серпня 2017 р. «Про Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки та плану заходів з реалізації її I етапу». Дисертаційне дослідження виконано у відповідності до кафедральної науково-дослідної роботи «Засади формування гармонійного предметно-просторового середовища міських утворень» (реєстраційний № 83/10.03.03) кафедри комп'ютерних технологій дизайну Національного авіаційного університету. А також у відповідності до кафедральної

науково-дослідної роботи кафедри дизайну інтер'єру факультету архітектури, будівництва та дизайну Національного авіаційного університету «Теоретико-методологічна концепція формоутворення громадських просторів сучасного міста на основі збереження історико-культурної спадщини» (реєстраційний № 128/10.01.05). Тема затверджена 16 березня 2009 р. на засіданні Вченої ради Інституту міського господарства Національного авіаційного університету, протокол № 7 та уточнена 17 жовтня 2011 р. на засіданні Вченої ради Інституту аеропортів Національного авіаційного університету, протокол № 2.

Мета дослідження – визначити принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей.

Відповідно до вказаної мети поставлено наступні **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати й узагальнити джерельну базу щодо дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей та сформулювати понятійно-категоріальний апарат дослідження;
2. Сформулювати методикку дослідження принципів дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей;
3. Здійснити аналіз вітчизняного та закордонного досвіду проектування та архітектурно-дизайнерського вирішення інтер'єрів закладів соціального захисту;
4. Визначити провідні концепції дизайну інтер'єрів для закладів соціального захисту дітей, що будуть найбільш повно відповідати сучасним потребам вихованців та стимулювати їх всебічний і творчий розвиток, що відповідає новітнім вимогам в сучасній системі соціальної допомоги України;
5. Визначити універсальні принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей різних типів, що є актуальними для сучасної проектної практики а також сформулювати раціональні прийоми їх використання.
6. Визначити спеціальні принципи, що сприяють особистісному розвитку вихованців закладів соціального захисту дітей, відповідно до актуальних концепцій дизайну.
7. Провести апробацію сформульованих принципів дизайну у реальному проектуванні.

Об'єкт дослідження – заклади соціального захисту дітей.

Предмет дослідження – принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей.

Межі дослідження. Територіальні межі визначені розташуванням досліджуваних об'єктів в Україні, а також залучено досвід проектування країн Європи, Африки, Америки, Англії та Японії. Хронологічні межі охоплюють період із середини ХХ століття (розвиток інституційної системи соціальної опіки та сімейних форм виховання дітей) до сьогодення.

Методи дослідження. Методи дослідження обумовлені визначеними науковими підходами (системним, комплексним, історико-архітектурним, структурно-логічним та змістовно-теоретичним), принципами (принципи цілісності, об'єктивності, моделювання та термінологічний принцип), також застосовано загальнонаукові і спеціальні методи дослідження. Серед загальнонаукових методів використовувались: дедукція, індукція, системний метод, порівняння, спостереження, формалізація, аналіз і синтез, абстрагування, систематизація, узагальнення та моделювання. Використовувались наступні спеціальні методи: натурно-композиційний аналіз, візуально-графічні методи (фіксаційні, обмірні, порівняльні, аналітичні), вербальні (аналітичні, фіксаційні, порівняльні). Емпіричними методами були натурні обстеження (фотофіксація, обміри, спостереження, опис) та дистанційний аналіз об'єктів (аналіз наукових публікацій, дисертаційних робіт, законодавчої бази України та офіційних джерел інформації щодо закладів соціального захисту дітей).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що:

Вперше:

- комплексно розглянуто проблему дизайну інтер'єрів та екстер'єрів закладів соціального захисту дітей;
- визначено, що для подолання соціальної депривації та девіантної поведінки, важливим є впровадження та використання принципів дизайну інтер'єрів, що підвищують самооцінку вихованців закладів шляхом творчого стимулювання, прийомами профорієнтації та використання позитивного впливу

тематичних концепцій єдності природи та людини;

- визначено принципи формування національної ідентичності прийомами дизайну інтер'єрів таких закладів, з урахуванням автентичних особливостей.

Вдосконалено:

- перелік чинників, що впливають на формування предметного середовища для розвитку дітей закладів соціального захисту;
- методику проектування інтер'єрів таких закладів засобами дизайну, щодо підвищення рівня культури та соціальної адаптивності в таких закладах;
- способи використання архітектурних особливостей та впливу первісної функції будівель на дизайн інтер'єру закладів соціального захисту дітей;
- визначено та узагальнено актуальні тенденції дизайну інтер'єрів на прикладі вітчизняного та закордонного досвіду на базі існуючих закладів.

Отримали подальший розвиток:

- принципи, методи, прийоми та практичні заходи щодо дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей у відповідності до провідних психолого-педагогічних концепцій;
- дослідження принципів особистісного розвитку вихованців закладів соціального захисту дітей, що реалізуються прийомами дизайну інтер'єрів.

Теоретичне та практичне значення дослідження полягає у поглибленні та систематизації актуального досвіду у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. Теоретичні висновки були використані у навчальному процесі кафедри комп'ютерних технологій дизайну Інституту аеропортів в Національному авіаційному університеті та на художньо-технологічному відділенні ДВНЗ Київського індустріального коледжу, що підтверджено актами впровадження. Було реалізовано 4 авторські проекти дизайну інтер'єру та рекреаційних зон на базі Київського міського будинку дитини «Берізка» у м. Києві, другого корпусу Київського міського будинку дитини ім. М. Городецького у с.м.т. Ворзелі, на базі Дошкільного навчального закладу № 329 Державного підприємства «Антонов» м. Києва. Загалом отримано 6 актів впровадження науково-дослідної роботи за темою дисертаційного дослідження. Автор є лауреатом та учасником 4 фахових

виставок та конкурсів з архітектури та дизайну інтер'єру, що показує практичну цінність роботи.

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати отримані автором особисто.

Апробація результатів роботи здійснювалась на Всеукраїнській науково-теоретичній конференції «Роль митця і традиційних інститутів мистецтва за умов всезростаючого впливу індустрій (Київ, 2009р.), IX міжнародній науково-технічній конференції «АВІА-2009» (Київ, 2009р.), XI міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених та студентів «Політ-2011. Сучасні проблеми науки» (Київ, 2011р.), Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej «Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje na rok 2016» (Варшава, 2016 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційний розвиток науки нового тисячоліття» (м. Ужгород, 2017 р.), III International scientific and practical congress «Urban environment –XXI century. Architecture. Construction. Design» (Хельм, 2018р).

Публікації. Основні наукові результати дослідження висвітлено у 14 публікаціях, серед яких: 6 статей у наукових фахових виданнях України та виданнях, включених до наукометричних баз даних; 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави та включена до наукометричної бази даних SCOPUS; 4 публікації засвідчують апробацію дисертації; 3 статті додатково висвітлюють матеріали дослідження.

З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в роботі використано лише ті положення, які є результатом особистих напрацювань здобувача. Внесок здобувача в статті [7] полягає в дослідженні способів використання принципу профорієнтації вихованців у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту. Внесок здобувача в статті [12] полягає в систематизації чинників щодо проектування меблів та дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається із анотацій, вступу, чотирьох розділів, загальних висновків, п'яти додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 350 сторінок (із них 177 сторінок основного тексту). Список використаних джерел на 21 сторінці, що містить 225 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ ТА МЕТОДОЛОГІЧНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАКЛАДІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ

1.1 Теоретико-літературний аналіз проблеми та огляд інформаційних джерел

На основі аналізу наукових джерел вітчизняних і закордонних авторів було окреслено найбільш актуальні питання та напрямки дослідження, з урахуванням сучасних вимог щодо закладів соціального захисту дітей. Визначено, що проблеми дизайну інтер'єрів закладів захисту дітей є темою актуальною одночасно для широкого кола наук. Аспекти даної теми вивчаються окремими науковими галузями так, найбільш ґрунтовними є дослідження у сфері психології та педагогіки, вагомі дослідження також є в архітектурі, історії та юриспруденції, проте дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей присвячено зовсім незначну кількість праць переважно з акцентом на архітектурі. Джерелами дослідження виступають нормативні документи, законодавча база України, дисертаційні роботи, періодичні видання на соціальну тематику, матеріали конференцій та офіційні інтернет-ресурси закладів соціального захисту дітей.

Характерні тенденції розвитку закладів соціального захисту дітей було досліджено на унікальних прикладах закордонної архітектури та дизайну різних історичних епох, що збереглися до нашого часу, але наразі виконують зовсім інші функції. Сюди входять: Оспедале Сан Спирито Ф.Брунелеско, інтернатний заклад роботи А. Гауді, проект дитячого будинку у Амстердамі А. ван Ейка. Практичний досвід через проектні пропозиції та рекомендації з дизайну інтер'єру якнайкраще ілюструють особливості закладів соціального захисту дітей. На прикладі робіт закордонних фахівців дизайну та архітектури, що представлено у авторських технічних характеристиках проектів закладів соціального захисту дітей (Урко Санчес у Африці, Омара Тукана в Йорданії, Жани Ганг у Чикаго, Хунічі Іто у Японії) можливо визначити перспективні тенденції в дизайні соціальної сфери.

Відзначено, що на сьогодні найбільш чисельним типом закладів соціального захисту дітей, з сімейною формою виховання, у світі є дитячі СОС селища.

Багатоаспектність теми дослідження зумовила тематичний розподіл джерельно-інформативного базису на окремі підгрупи, що забезпечили різнобічний аналіз даної проблеми. Для системного аналізу теоретичних джерел було сформовано тематичні групи вузькопрофільних напрямів. Спочатку представлено узагальнений перелік фахівців з конкретизацією специфіки роботи, потім буде надано характеристики деяким ключовим роботам, що не втратили актуальності та є важливими для проблем дизайну інтер'єрів закладів захисту дітей.

Фундаментальним мистецтвознавчим науковим підґрунтям стали роботи з теорії, історії та методології дизайну: В. Даниленко (2003, 2005, 2006, 2009), О. Бойчука (2016), О. Боднара (2005), В. Абизова (2009, 2019, 2020), І. Кузнецової, О. Грашина (2004), І. Рижової (2008, 2012), В. Сеньковського, О. Генісаретського, В. Глазичева, А. Пучкова (2008), Дж. К. Джонса (1976), І. Розенсон (2008), Н. Барсукової (2008), О. Лаврентьєва, В. Сидоренка, В. Рунге (2006, 2007, 2011), В. Сеньковського, Ю. Романенкової та інших.

Теоретико – практичні дослідження та рекомендації з дизайну формують вагомому частину проведеного дослідження. Важливим теоретичним підґрунтям стали дослідження у галузі дизайну В. Даниленка (2003, 2005, 2006, 2009). Завдяки його роботам можливо досліджувати взаємозв'язок традиційної культурної спадщини та інноваційних технологій, що є важливими для формування розвиваючого середовища для дітей. Дослідження О. Бойчука визначають особливості формування українського дизайну та акцентують увагу на важливості врахування місця дизайну в державній політиці країни. В контексті закладів соціального захисту дітей дані рекомендації є досить актуальними (Бойчук, О., 2017). І. Рижова у монографії визначила теоретико-методологічні засади дизайну (Рижова, І, 2008). Універсалії мистецтва в світовому художньо-культурному процесі розглядала Романенкова Ю.В у своїх працях (Романенкова, Ю., 2009). Актуальні аспекти культурологічних проблем було досліджено в

роботах А. Пучкова (2008).

Важливим підґрунтям для нашого дослідження стали наукові матеріали для дизайнерів архітектурного середовища, що представлені у монографії «Materials science for designers of architectural environment» (V.Abyzov, K. Pushkarova, 2020). Системно-структурні основи сучасного етнодизайну у контексті Українського національного відродження та Європейської інтеграції було досліджено в роботі В. Абизова. У даній роботі автором акцентовано увагу на дизайні середовища (Абизов, В., 2019, с. 175-179).

І.О. Розенсон розробила ряд дизайн-програм розвитку складних соціально-культурних об'єктів. Для дизайну закладів соціального захисту дітей особливо важливою є авторські трактування основних стратегій культурного освоєння дійсності; емоційного потенціалу архетипів; міфологеми середовищного сприйняття (Розенсон, І., 2008).

О. Грашин в дослідженнях методології дизайну та проектуванні елементів предметного оточення піднімає важливі питання. Він зазначає, що розроблення загальних теоретично-методологічних основ проектування забезпечують створення промислових виробів на базі типової та міжтипової конструктивної та технологічної послідовності. Завдяки методичному підходу уможливорюються перспективи економічно-вигідного та гнучкого індустріального виробництва. (Грашин, А. 2004). Такий підхід змінює інтуїтивно-креативний і сприяє логічній послідовності у проектуванні дизайну інтер'єру, зокрема. З урахуванням типової та міжтипової конструктивної послідовності елементів можливий сучасний підхід до дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей.

Важливими є положення дисертаційного дослідження Н. Барсукової у роботі про дизайн середовища проектної культурі постмодернізму кінця ХХ початку ХХІ століть. Поряд з науково-теоретичними методами автор дисертації використовує «імерсійний» метод, який полягає в наступному: середовищні ідеї постмодерністського дизайну вивчалися не тільки за допомогою теоретичного аналізу, але і зсередини, з позиції учасника цього середовища, методом занурення в неї, для виявлення реального впливу на людину сучасних

середовищних концепцій. Емпіричний, емоційно-чуттєвий метод натурного обстеження об'єктів середовищного дизайну включав в себе фотофіксацію з подальшою систематизацією та узагальненням результатів (Барсукова, Н. 2008).

Проблеми архітектурного середовища та проектування аналізуються в працях: А. Іконнікова (1971), (1986), М. Лисіціана (1973), С. Хан-Магомедова (1982, 1985), Г. Мінервіна (2004), В. Шимко (2004, 2005, 2009), А. Гавриліної (2004), В. Черкеса (2008), В. Абизова (2009), Н. Трегуб, І. Диди (2014), О. Олійник (2011), С. Лінди (2009, 2010), Н. Новосельчук (2006), В. Чернявського (2010, 2011), А. Тіца та інших. У роботах А. Тіца зосереджено увагу на архітектурному проектуванні та основі архітектурної композиції.

Принципи дизайну інтер'єру досліджували: В. Даниленко (2003, 2005, 2006, 2009), У. Лідвелл (2012), О. Олійник (2011), В. Шимко (2004, 2005, 2009), О. Бойчук (2016) В. Чернявський (2011), С. Мигаль (1999, 2009, 2014), О. Халиуллина (2011).

Питання предметно-просторового дизайну для дітей висвітлено у роботах: Н. Трегуб (2008), С. Мигаля (1999, 2009, 2014), В. Мироненко, В. Чернявського (2006, 2011), К. Чернявського (2010, 2013), О. Грашина (2004), О. Олійник (2010, 2011, 2020), Т. Казанцева, Л. Гнатюк (2011). Загальнотеоретичні питання дизайну інтер'єрів досліджували в своїх роботах О. Олійник, Л. Гнатюк, В. Чернявський, що визначають основні принципи, моделі, прийоми, та рекомендації по облаштуванню інтер'єрних просторів (Олійник, О., Гнатюк, Л., Чернявський, В. 2011). Мигаль С. у роботі комплексно визначає сутність біодизайну, біоніки та дизайну. Природні форми, особливості живих організмів та структур в біодизайні є важливими компонентами дизайну закладів соціального захисту дітей. Антропоцентрична спрямованість, соціосистемне середовище, інноваційність, індивідуалізм, метафоричність, структурогенез, морфогенез, єдність, узгодження, цілеспрямованість, варіантність, оптимальність, динамічність, адаптивність, знаковість, гармонійність, економічність – пріоритетні принципи дизайну, що є важливими для закладів соціального захисту дітей України. Особливості трансплантизму

доводять актуальність при реструктуризації даних закладів, що передбачає повторне використання матеріально-технічної бази. (Мигаль, С. 2014)

Ергономіку в дизайні предметно-просторового середовища досліджували: В. Муніпов (2001), В. Зінченко (2001), В. Рунге (2006, 2007, 2011), Ю. Манусевич та інші.

Візуальне сприйняття вивчалось психологами та архітекторами у роботах: В. Зінченка, В. Ганзена, Я. Глікіна, І. Середюка, А. Ярбуса, Ю. Волкова, М. Федорова, А. Запорожця, Б. Ананьєва, Л. Венгера, З. Богуславської, В. Величковського, В. Криська та ін. У своїх працях Ю. Гіппенрейтер досліджувала експериментальну психологію, психологію сприйняття, уваги.

Питання проектування та дизайну інтер'єрів дитячих дошкільних закладів є досить актуальними. Адже врахування вікових характеристик дітей та загальні педагогічні завдання даних закладів тотожні до завдань будинків дитини, дитячих селищ та дитячих будинків сімейного типу. З огляду на це, були розглянуті роботи, що присвячені проблемам проектування та дизайну інтер'єрів дитячих дошкільних закладів. Встановлено, що в публікаціях: Р. Гайказової, Т.Кострикіної (1974), М.Трегубової, І. Каракіса, Й. Мінкявічуса, А. Кадуріної, Л. Ковальського, В. Тихонової, Л. Ушакової, С. Новоселової (2004), І. Клоц, Г. Пантелєєвої, А. Черепакіна (1988), що направлені на гармонізацію дизайну інтер'єрів дитячих дошкільних закладів основні принципи дизайну є актуальними для закладів соціального захисту дітей. Остання працювала над естетично-художніми особливостями меблів (Черепакіна, А. 1988),

В дослідженні А. Кадуріної про архітектурно-художні аспекти формування дитячих закладів виокремлено і проаналізовано основні архітектурно-художні принципи, необхідні для створення гармонійного образу дитячих дошкільних установ. Вони розподіляються на архітектурні (функціональні, морфологічні, естетичні) і художні. Морфологічні принципи містять у собі: структурність, образність, цілісність, гнучкість, контрастність. До естетичних принципів входять: контрастність, домірність, ритмічність. (Кадуріна, А. 2005),

Методики раннього розвитку, особливості дитячої психології та

фізіології, що були покладені у концепцію розвиваючого середовища, вивчали: М. Монтессорі, М. Зайцев, Г. Доман, М. Ібука, Ф. Фребель та ін.

Для вивчення даної проблеми важливе науково-практичне значення мають **дослідження та проектні роботи з питань архітектури навчальних закладів:** Т. Жебровської, В. Степанова, В. Поліщук, Л. Мирчевської, О. Начевої, Л. Ковальського, Н. Консулової, О. Дячок, С. Сьомки.

Важливими є роботи, що присвячені проектуванню закладів дитячого оздоровлення та лікування. Адже ключові аспекти та завдання даних закладів є актуальним підґрунтям для дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, а саме для паліативних центрів та реабілітаційних центрів. До даної проблематики робіт входять автори:, В. Гусєв, Л. Хаханова, В. Подчаска-Вишинська, В. Степанов, Е. Тхор. Зокрема, питанням проектування Служб соціально-психологічної допомоги присвячені дослідження Г. Бурикіної. Автором визначено провідну концепцію формування предметно-просторового розвиваючого середовища, що включає наступні принципи: урахування у проекті відповідності психологічного сприйняття архітектурного середовища дітьми; забезпечення загальних та вікових психологічних потреб дітей при формуванні середовища з урахуванням просторової організації, світла, кольору, текстури та фактури поверхонь тощо; формування динамічного розвитку у просторі. (Бурикіна Г.)

Архітектурні аспекти організації дитячого рекреаційного середовища досліджували: Н. Крижанівська, (1996), Л. Солодилова, Ю.Бондарчук (2016, 2018), В. Абизов (2009), О. Петровська.

Окремі аспекти організації та архітектурно-художнього рішення закладів соціального захисту дітей розглянуті в роботах педагогів, психологів, соціологів та фахівців інших спеціальностей. **Соціально-культурні аспекти дизайну та архітектури, що направлені на адаптацію дітей-сиріт та дітей, що не мають батьківського піклування, представлено у роботах:** Л. Нуретдинової (2001), О. Петровської, М. Комісарик, Л. Кальченко, З. Дорогонько, яка визначила соціально-культурні засади адаптації дітей-сиріт у дитячому будинку сімейного типу. Аналіз психологічних особливостей вікової кризи підлітками школи-

інтернату подано В. Вінс (2003). М. Комісарик та Л. Кальченко працювали над педагогічними аспектами виховання дітей вулиці. Водночас, важливими для дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей було дослідження М. Комісарик реабілітаційно-профілактичних властивостей, з урахуванням фітоклімату в роботі дитячих будинків для дітей-сиріт наголошувала на в реабілітаційно-профілактичній роботі дитячих будинків для дітей сиріт. (Коваль-Цєпова 2012) Юридичний аспект розкрито у ряді наукових робіт. Хрикіна Н. визначила дитячий будинок, як суб'єкт формування системи патронатного виховання дітей-сиріт, та дітей позбавлених батьківського піклування (Хрыкіна, Н. 2008), Н. Шамахова досліджувала педагогічні умови соціальної адаптації вихованців дитячого будинку сімейного типу (Шамахова, Н.,2004), В. Москалюк досліджувала цивільно-правовий аспект дитячого будинку сімейного типу для дітей, що не мають батьківського піклування (Москалюк, В. 2003).

Проблеми проектування та реструктуризації різних типів закладів соціального захисту дітей висвітлено у роботах: І. Кабанова, Ф. Мубаракшиної, Ю. Третьак, А. Ахаїмової. Відповідно, А. Ахаїмова зробила обґрунтування науково-методичних основ для проектування та будівництва сучасних соціально-реабілітаційних центрів для безпритульних неповнолітніх, що були висвітлені у дисертації (А. Ахаїмова, 2005). Важливим для подальшого аналізу стали сформовані Ф. Мубаракшиною принципи архітектурного формування дитячих будинків сімейного типу, що передбачали приміщення для трудової діяльності (Мубаракшина Ф.,1997). Адже, як доводить позитивний закордонний досвід Німеччини та Італії, такі приміщення є важливою умовою соціальної адаптації вихованців.

І. Кабанов у своєму дослідженні визначив особливості архітектурно-функціональної організації шкіл-інтернатів для дітей-сиріт та акцентував недоліки матеріально-технічної бази даних закладів. Автором було окреслено концептуальні напрямки реформування системи піклування за дітьми, що не мають батьківського піклування. Деякі положення дослідженні зберігають

актуальність при реструктуризації закладів соціального захисту дітей. Зокрема, створення учбово-виховних комплексів, дитячих мистецьких студій та спортивних шкіл, творчо-технічних майстерень; організацією житлових приміщень, що відповідають сімейним умовам виховання мешканців закладів. Авторські наукові розробки направлені на підвищення рівня духовних та творчих здібностей, формування якісної загальноосвітньої та профорієнтаційної підготовки, покращенні здоров'я вихованців. (Кабанов І., 1990)

Ю. Третяк досліджувала архітектурні особливості спеціалізованих закладів для неповнолітніх (засуджених). У її кандидатській дисертації було визначено наукові засади проектування виправних закладів для неповнолітніх засуджених (Третяк, Ю. 1997). Продовжено власне дослідження у докторській дисертації, де сформовано типологічні основи формування архітектурного середовища пенітенціарних комплексів. (Третяк, Ю. 2015).

Відповідно до Розпорядження КМУ (2020) №703-р передують численні зміни в самих будинках дитини, що будуть замінені на реабілітаційні заклади та центри паліативної допомоги. Отже, загальні принципи перепланування під час реконструкції вже існуючої будівлі будуть тепер досліджуватися під новим кутом завдань, поставленим урядом. Як показав досвід, частково зберігають свою актуальність до нашого часу деякі приклади реконструкції дитячих дошкільних установ для роботи соціальних патронатів, які були розроблені в КиївЗНДІЕПі за участю А. Ахаїмової. Водночас, важливими залишаються принципи реконструкції старої будівлі під нові потреби, що були розроблені. (Ахаїмова, А 2005, с 14-15)

Проектуванню опорядження, як складової дизайну інтер'єрів присвячено роботи: В. Самойловича, Г. Силуанової, О. Сергейчук, О. Лівінського. В дослідженнях О. Лівінського опоряджувальні роботи визначались через матеріали, технології і організацію робіт.(Лівінський, О. 2010) У дисертаційній роботі «Методологічні основи проектування опорядження як складової дизайну інтер'єрів і екстер'єрів будівель» В. Самойловича систематизовано та проаналізовано і науковий та практичний досвід щодо врахування естетичних

характеристик опорядження та створення комфортних умов у різних функціональних типах інтер'єрів (Самойлович, В. 2010, с.13).

Експлуатація опорядження поверхонь у інтер'єрах закладів соціального захисту дітей дуже різноманітна. Так, в будинках сімейного типу, коли піклування за дітьми максимально наближені до сімейних форм виховання, вимоги до опорядження поверхонь та конструкцій будуть такими як і в інтер'єрах житлових будівель звичайної квартири чи будинку для родини. У дитячих будинках дитини, дитячих селищах вимоги до опорядження вже інші, адже за кількісними показниками мешканців дані приміщення повинні відповідати вимогам інтер'єрам громадських будівель, де відбувається суспільне життя людей. Водночас, навіть в межах одного закладу склад вимог до опорядження різних типів інтер'єрів житлового середовища суттєво відрізняється один від одного. Прикладом можуть бути дитячі спальні кімнати, де опорядження поверхонь повинно не перешкоджати проникненню пари через товщину стіни. Тут обов'язковим є використання оптимального світло-кольорового вирішення, де застосовуються матеріали пастельних заспокійливих тонів. Опорядження стін кухні має бути стійким до високої температури, вогню і води, витримувати багаторазове чищення із застосуванням миючих засобів і створювати атмосферу чистоти (Силуанова, Г.1973, с. 58–90).

Опорядження суттєво впливає на наступні складові комфортних умов життєдіяльності: термічна комфортність, акустичний режим, освітленість, санітарно-гігієнічні умови, безшумність при ходінні у взутті, пружність та відсутність слизькості покриття підлоги. Коректування температури внутрішньої поверхні огорожуючих конструкцій будівель є одним з найважливіших критеріїв оцінки (Сергейчук О., 1999).

Психолого-педагогічні аспекти індивідуальних потреб дітей, механізмів їх розвитку та формування окреслено у дослідженнях: М. Кагана, І. Колесникова, А. Орлова. Важливим є система цінностей особистості, що включає: суспільне виховання, рівень культури, індивідуальні особливості тощо. М. Каган зазначає, що сучасний підхід до формування даної системи цінностей

полягає у ненав'язливому залученні до ціннісної свідомості інших людей. (Каган, М.) З урахуванням вищесказаного дизайн інтер'єру закладів соціального захисту дітей повинен відігравати важливу роль у ненав'язливому формуванні системи цінностей вихованців

Питання гармонійного середовища для дітей через особливості субкультури вивчали Н. Іванова, М. Каган, І. Колесникова, С. Щеглова Г. Абрамова, В. Абраменкова, І. Кон, М. Князева, Н. Крилова, А. В. Мудрик, В. Кудрявцев, М. Осорина та інші. Для осмислення потреб дитини через ключові аспекти комфортного та гармонійного дитячого середовища слід зосередити увагу на особливостях поведінки дитини та розібратися в сутності дитячої субкультури.

Важливим є знаходження місця закладів соціального захисту дітей в контексті державної політики України. Так, Султанова Н. В. у фундаментальному історико-педагогічному дослідженні «Теорія і практика соціального виховання дітей в інтернатних закладах освіти України (1956 – початок XXI ст.)» визначила тісний взаємозв'язок державних орієнтирів та особливостей виховання дітей у закладах соціального захисту дітей. У даній роботі визначено 3 ключові періоди розвитку соціального виховання дітей в інтернатах. (Султанова Н. В., 2018).

Відповідно до цього, дослідження закладів соціального захисту дітей неможливо сформулювати без детального вивчення законодавчої бази України та нормативних документів, що стосуються державної системи соціального захисту дітей та покращення умов їх проживання в існуючих дитячих установах. Основними законодавчими документами за даним питанням є: Конституція України та Конвенція ООН про права дитини. Доцільно виділити і Закони України «Про охорону дитинства» та «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування».

Вагомою частиною проведеного дослідження стали пропозиції та рекомендації щодо особливостей використання творів декоративного та пластичних мистецтв в дизайні: Н. Новосельчук (2006), Н. Барсукової (2008), О. Дорогоніної (2012), В. Бондаренко (2006), З. Чегусової (2009),

Л. Жоголь (1978), Т. Зузяк (2004), Н. Лоліної (2006), Плачинди, С. (2008), К.Чернявського (2006, 2010, 2013), В. Чернявського (2006), Яношак-Пшибили, О. (2006).

Важливим є розгляд питання синтезу декоративно-прикладного мистецтва в дизайні. Н. Новосельчук наголошує, що воно має історіографічний характер використання в інтер'єрах традиційних помешкань України. (Новосельчук, Н. 2006). Дані дослідження стали вагомим підґрунтям для подальшого визначення концепції синтезу творів образотворчого та декоративного мистецтва у предметно-розвиваючому середовищі закладів соціального захисту дітей.

Важливою складовою є практичні рекомендації та методологічне підґрунтя з питань ландшафтного та фітодизайну. Даний вид дизайну є неодмінним доповненням будь-якого закладу соціального захисту дітей. Про що засвідчує закордонний досвід дитячих селищ Італії, Індії Шрі-Ланки, Японії та дитячих закладів, що надають медичну та паліативну допомогу, Америки та Англії. З урахуванням цього, було проаналізовано роботи: Т. Єфимової, М. Максимової, М. Кузьміної, а також англійських фахівців: Р. Дей, Дж. Лав, С. Уілсон, К. Хант, Д.Ледуорд, Б. Сігал. Важливими також були рекомендації дизайнерів К. Харріс та Дж. Маккена (Дей Р., 2008), (Макфэйден Д., 2009). Важливими стали рекомендації М. Максимової та М. Кузьміної, що систематизували практичні поради щодо благоустрою присадибної території, які можливо зробити власними зусиллями. (Максимова М., Кузьміна, М., 2011).

Відзначено характерні важливі зміни в дизайні, з урахуванням принципу гри, про що засвідчують наступні дослідження. Е. Жердев акцентує на ціннісній інноваційній значимості метафори на основі перенесення особливостей різних соціокультурних та природних явищ життя людини на утилітарну форму об'єкта, для досягнення несподіваного, іноді парадоксального візуального ефекту, що в результаті викликає загострений інтерес до конкретної речі у споживача (Жердев Е. В., 2002, с. 4).

Халиулліна О. досліджувала гендерний фактор в дизайні предметного середовища. Автором відзначено, що гендерний фактор в дизайні має культурно-символічний сенс та ефективність реалізації принципів і методів дизайн-проекування з урахуванням взаємозв'язку гендерної асиметрії із засобами художньо-образної виразності (лінія, форма, колір, метафора) (Халиулліна О. Р., 2011, с. 8). Каравацкая Н. зазначає, що завдяки принципу гри в дизайні досягаються незвичайні емоційні змістові значення і відбувається пошук нових способів формоутворення, що приводить до переосмислення традиційної, виключно функціональної спрямованості дизайну (Каравацкая Н., 2009, с. 219).

Теоретичні дослідження Войтишек Е. про ігрові традиції в духовній культурі Японії мають важливе значення при дослідженні ігрового аспекту в дизайні інтер'єру. (Войтишек, Е., 2010,с). Психолого-педагогічний супровід як умова компенсування стану психічної депривації у дітей-сиріт вивчала В. Басюк (2004). Л. Нуретдинова у своєму дисертаційному дослідженні вивчала питання гуманізації виховного простору дитячого будинку. (Нуретдинова Л., 2001) Новоселова С. значний період свого життя присвятила різнобічним науковим пошукам у сфері розвиваючого предметно-ігрового середовища (Новоселова С., 2004, с. 7-9)

Вагомим внеском у дослідженнях дизайну інтер'єру та ігрового середовища є дослідження Бондарчук Ю. (2016). В дисертаційному дослідженні визначено основні види ігрової діяльності дітей у різних типах закладів громадського призначення. Також окреслено основні функції дитячого ігрового середовища у системі поліфункціональних громадських закладів. Обґрунтовано типологічну залежність спеціалізованого дитячого ігрового середовища та ігрових потреб дітей від функцій ігор (Бондарчук Ю. С., 2016, с. 95-96) На основі розглянутого дослідженням встановлено, що для закладів соціального захисту дітей характерними є наступні ігрові функції: групова комунікативна, соціокультурна, діагностично-терапевтична та функція самореалізації. Такі властивості ігрових функції необхідно використовувати для всебічного розвитку дітей.

Відтак, на сьогодні важливими для даної проблеми є праці різних галузей наук, проте провідними є роботи з дизайну, мистецтва та архітектури. Саме тому ми більш детально зупинилися на окремих працях та дослідженнях, що стали підґрунтям для дисертаційної роботи.

Аналіз спеціалізованої літератури дозволяє зробити висновки про недостатню кількість наукових праць, де комплексно вирішуються питання дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, а також, що дана тема не є вичерпаною та потребує подальшого дослідження. Більшість наукових досліджень в галузі архітектури закладів соціальної підтримки дітей та підлітків присвячені темам, суміжними з даною.

1.2 Термінологія та типологія закладів соціального захисту дітей

Державні стратегії нашої країни скеровують до змін щодо соціального захисту дітей, що опинились в складних життєвих обставинах. Постійно поновлюються та змінюють одна одну програми щодо покращення якостей підтримки дітей, що не мають батьківської опіки, та пошуку нових шляхів допомоги по даній проблемі. Наразі характерним для України є перехідний характер урядових стратегій та орієнтирів допомоги соціально-незахищеним категоріям населення. Особливе місце серед яких посідають діти-сироти та діти, що не мають батьківського піклування. Саме дані категорії дітей будуть суб'єктами закладів соціального захисту дітей. У термінологічному словнику, що представлений у додатку Б, надано уточнення термінів «безпритульність» і «бездоглядність дітей».

Більшість дослідників поділяють думку про те, що психологічні й фізіологічні потреби дитячого віку вимагають створення для дитини сукупності необхідних матеріальних та духовних умов життя та виховання. Якщо сукупність таких умов частково або повністю відсутня, то дитина потрапляє у становище безпритульності. Слід зазначити, що загальноприйнятим є розгляд дитячої

безпритульності у більш вузькому понятті у порівнянні з більш широким терміном бездоглядність дітей. (Безпалько О., с12, 2010)

Заклади соціального захисту дітей - є важливою складовою державної політики в Україні. Вагомим виховним фактором, а також невід'ємним компонентом гармонійного середовища є принципи дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей.

Визначено понятійний апарат за проблематикою дослідження, що представлено у термінологічному словнику, у додатку Б. Тут представлено виключно авторські визначення. Під узагальненою назвою *«Заклади соціального захисту дітей» розуміються такі заклади, котрі покликані забезпечувати соціальний захист, надійне та безпечне середовище, що наближене до «домашнього», пізнавально-навчальний інтер'єр та реабілітаційну допомогу дітям, що не мають батьківської опіки, в межах одного закладу.*

До закладів соціального захисту дітей потрапляють діти наступних категорій: діти-сироти; діти, які позбавлені батьківського піклування; діти, батьки яких невідомі, діти, від яких відмовились батьки та безпритульні діти. На підставі Закону України «Про охорону дитинства» (ВВР України, 2001, № 30, ст.142) визначено термінологію основних груп дітей, що виховуються та проживають в закладах соціального захисту дітей, які представлено у термінологічному словнику додатку Б.

Якщо у зв'язку із складними життєвими обставинами дитина тимчасово не проживає чи не може проживати із своїми батьками, іншими законними представниками, її утримання та виховання можуть здійснювати родичі, сім'я патронатного вихователя, центри соціально-психологічної реабілітації дітей, притулки для дітей служб у справах дітей, інші установи для дітей (незалежно від форми власності та підпорядкування), в яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб. (Відповідно до ст. 23 Закону України Про охорону дитинства (ВВР України, 2001, № 30))

Слід зазначити, що на Україні заклади соціального захисту дітей можливо визначити за ознакою строку перебування бездоглядних дітей у стінах даних установ. Отже, можливо виділити наступні типи:

- заклади короткострокового перебування дітей, що залишилися без батьківського піклування;
- заклади довгострокового перебування дітей, що залишилися без батьківського піклування (Ахаїмова, А. (2005)).

В коло дослідження входять саме заклади довгострокового перебування дітей. Відповідно до Державної стратегії України (Розпорядження КМУ, 2020, №703-р) та з урахуванням актуальних світових тенденцій останніх років в даній роботі предметом дослідження будуть виступати три типи закладів соціального захисту дітей: **дитячі будинки** (з урахуванням подальшої реорганізації у центри паліативної допомоги та реабілітаційні центри (центри соціально-психологічної реабілітації дітей); **будинки сімейного типу**; **дитячі селища та дитячі містечка**. Особливості різних типів закладів представлено у табл. 1.1-1.4.

Саме дані форми закладів соціального захисту було виокремлено в роботі, з урахуванням пріоритетності форми сімейного виховання в них. А також актуальності їх роботи для України та важливого потенціалу для подальшого перспективного розвитку. Понятійний апарат щодо зазначених типів закладів представлено у термінологічному словнику додатку Б.

В контексті назви «Будинок дитини» у роботі розуміється універсальна форма закладу соціального захисту для наймолодшого віку дітей, що не мають батьківського піклування. З огляду на те, що для повного переходу даної форми у центри паліативної допомоги та реабілітаційні центри потрібен значний період часу, наразі використання даної назви цілком виправдане. Відповідно, доцільно використовувати всі три назви установ в роботі, з урахуванням спеціалізації кожного закладу. Отже, першою формою, в яку будуть реструктуровано «Будинок дитини» будуть реабілітаційні центри, куди входять центри соціально-психологічної реабілітації дітей. Другою формою, у відповідності до Державної стратегії, будуть центри паліативної допомоги. Визначення зазначених термінів

надано також у термінологічному словнику додатку Б. З урахуванням проблематики дизайну інтер'єру, важливим є дослідження завдань, що надають відділення соціальної, психологічної та педагогічної допомоги закладів соціального захисту дітей.

Міжнародний досвід показує стрімкий розвиток дизайну середовища та інтер'єру саме медично-соціальної сфери, що спеціально створюється для дітей. Для України це досить новий досвід, як і надання паліативної допомоги дітям сиротам та дітям, що не мають батьківського піклування. З огляду на це були досліджені закордонні реалізовані проекти дизайну інтер'єру та екстер'єру дитячих медичних та реабілітаційних закладів. Адже саме такий досвід буде актуальним до потреб дизайну інтер'єру центрів паліативної допомоги та реабілітаційних центрів, що відповідає до Державної стратегії України (Розпорядження КМУ, 2020, №703-р).

Важливими типами закладів соціального захисту дітей на Україні, що входять в коло проведеного дослідження, є «Будинки сімейного типу» та «Дитячі селища». Дані форми допомоги бездоглядним дітям передбачають наявність дітей різних вікових груп, а саме, віком від 3-18 років і старше (за умов навчання у вищих закладах України).

Яскравим прикладом дитячих містечок (дитячих селищ), що створені благодійними організаціями та фондами є СОС дитячі селища. Вони наразі забезпечують найбільш ефективний підхід у сфері сімейного виховання. Саме тому даний тип закладів є найбільш чисельним у нашому дослідженні. Особливо це стосується закордонного досвіду, якому вже понад 70 років плідної роботи по наданню допомоги дітям. Для України, це відносно нова форма допомоги, так як на території нашої держави поки що функціонує лише 1 повноцінне селище з 2016 року.

Відповідно до табл.1.1, в коло дослідження входять заклади соціального захисту дітей, що надають I та II етапи допомоги дітям-сиротам та дітям позбавлених батьківського піклування. Сюди входять: Будинки дитини; Будинки сімейного типу; Дитячі селища. III етап допомоги організують: Центр

соціально-психологічної допомоги та Соціальний гуртожиток для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що направлено на забезпечення потреб старшої вікової групи дітей. Термінологічні особливості таких закладів буде наведено нижче, для розуміння загального процесу соціальної допомоги дітям з уразливих категорій населення.

Впроваджено у професійний обіг власну дефініцію «дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей». **Дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей** – міждисциплінарна проектно-художня діяльність, направлена на формування дитячого розвиваючого простору, з урахуванням природо-кліматичних, соціально-економічних та національно-ідентифікаційних чинників, що впливають на специфіку та функціональне призначення інтер'єрного простору із внутрішніми та зовнішніми структурно та функціонально взаємопов'язаними компонентами.

Будинок сімейного типу передбачено законодавчою базою України розміщувати в квартирах або приватних будинках. Дитячі селища організовуються, в переважній більшості, на замських територіях та включають значну територію. Дана територія має включати 10-12 сімейних будинків та адміністративний комплекс, місця для парковки, рекреаційні зони, дитячі та спортивні майданчики тощо. Водночас, практична реалізація проектів доводить суттєві відмінності у проектуванні даного типу закладу. Такими прикладами є сучасні форми дитячих селищ багатопільового спектру надання послуг, що розміщені в межах щільної забудови міста (дитяче СОС-селище у Чикаго, Дюссельдорфі, Берліні). Будинки дитини розміщуються в межах міста, але передбачають наявність прилеглої паркової або лісової території. З урахуванням даних особливостей, можемо визначити наявність значної за розмірами прибудинкової території, що передбачає реалізацію комплексного та системного підходу на рівні взаємодії дизайну інтер'єру та екстер'єру.

Для визначення загальної ситуації на Україні, за проблематикою дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, було проаналізовано законодавчу та нормативно-правову базу по даному питанню. Сформовано типологію закладів

соціального захисту дітей, яка проводилася за рядом ознак, що впливають на дизайн інтер'єрів, на основі типології А. Ахаїмової. Було виокремлено наступні типи закладів:

- **типологія за координуючою структурою**, що включає державні та недержавні заклади;

- **типологія за суспільною направленістю та орієнтацією**, що охоплює релігійні та громадські;

- **типологія за видами наданої допомоги передбачає поділ закладів на соціально-педагогічні, психіатричні, медичні, комплексні.** (Ахаїмова, А. 2005). При цьому найбільш універсальним типом залишаються комплексні заклади соціального захисту дітей, що надають соціально-педагогічну, соціально-реабілітаційну, психолого-реабілітаційну функцію. При цьому, на сьогодні, в Україні формується новий важливий медичний тип закладів соціального захисту дітей, що забезпечує надання кваліфікованої реабілітаційної та паліативної допомоги, котрий формується на базі будинків дитини.

- **типологія за віковою приналежністю охоплює два вікові періоди вихованців**, що представлені двома відповідними групами закладів. До першої групи закладів соціального захисту дітей відносяться дитячі будинки дитини (мешканцями є новонароджені та діти до 6 років), до другої групи закладів слід віднести соціально-реабілітаційні центри; дитячі селища (на прикладі СОС селищ) та дитячі містечка (від 3 до 18 років), притулки для дітей (від 3 до 18 років), центри соціально-психологічної реабілітації дітей (від 3 до 18 років), дитячі будинки сімейного типу та інші.

- **типологія за статевою приналежністю** включає дитячі заклади для дівчат, хлопців та окремою групою виступають змішані заклади. (Ахаїмова, А. 2005). На сьогодні, визначено найбільш актуальним змішаний тип закладів, де є можливість безперервного розміщення мешканців обох статей, з урахуванням особливостей психологічного фактора. У дисертаційній роботі розглянуто саме змішаний тип закладів

Також було визначено *типологію за організаційно-планувальною структурою закладів соціального захисту дітей*, що передбачала наступний поділ:

-типологія за містобудівною організацією можливо визначити вбудовані або окремі будівлі;

-типологія за способом будівництва що включає: нове будівництво, пристосування будівлі під нові потреби (реконструкцію або реновацію) (Ахаїмова, А. 2005).

Окремо було визначено **типологію закладів соціального захисту дітей за способом вирішення (пошуком) концепції дизайну інтер'єру**: типові проекти (на прикладі інституційних форм допомоги); конкурсні проекти (на прикладі Дюссельдорфу та Лейпцигу); студентські проекти (на прикладі досвіду України та Греції), авторські дизайнерські (фахові) проекти (на прикладі досвіду дитячих СОС селищ У. Санчес у Африці та О. Тукана в Йорданії, Ж. Ганг у Чикаго).

Важливість направленості державної політики та адресності конкретних державних органів соціального захисту дітей на Україні доводять позитивні зміни в загальній соціокультурній ситуації, щодо проблеми сирітства та допомоги бездоглядним дітям. Посилення підтримки з боку держави доводить планомірною політичною ситуацією на Україні останніх 5 років. Адже постійна невизначеність подальшого розвитку та перспектив системи соціального захисту дітей України та хронічна відсутність повноцінного фінансування закладів соціального захисту дітей сформували утопічну ситуацію щодо розвитку дизайну інтер'єру в даних установах.

В рамках матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції «Регіональний дизайн і освіта: потенціал сучасності» О. Бойчук досліджував історіографію та перспективи українського дизайну. За його словами, за період існування незалежної України не вдалося виокремити та окреслити сферу вітчизняного дизайну, а також знайти та впровадити на державному рівні інституційно-правове закріплення. Дана невизначеність обумовлювала відсутність стратегічної ролі й місця дизайну в промисловій і соціально-культурній політиці

країни, слабкість ділових зв'язків між суб'єктами проектно-художньої діяльності та виробниками продукції, відчутне відокремлення завдань освіти і наукових досліджень від реалій життя. За переконаннями О. Бойчука першочерговим завданням мало бути створення певного державного органу управління на прикладі Ради з дизайну при відповідному Держкомітеті КМУ та відомчою підпорядкованістю установи з чітко визначеними завданнями та повноваженнями (Бойчук О., 2017, с.130).

Складна ситуація українського дизайну, в рамках державної системи підтримки, була подібною та характерною і для більшості закладів соціального захисту дітей. Адже там були серйозні прогалини та проблеми в сфері дизайну інтер'єру до моменту динамічних змін саме в політичній стратегії країни по даному питанню. Система державної опіки, що була сформована ще за часів Радянського Союзу не мала корінних змін і в незалежній Україні. Як було вже відмічено, наразі простежується важливий перехідний етап від так званої «інституційної системи захисту дітей-сиріт до сімейної». Активні державні перетворення почали створювати попит і на соціальний дизайн так званого «державного замовлення». Відповідно, затребуваність та новий попит створює і новий продукт. За останні роки було створено важливе досягнення, завдяки співпраці держави та міжнародної фундації SOS Children's Village, на прикладі соціально-благодійної підтримки, побудови та функціонування дитячого СОС селища у Броварах, Київської області. Наразі архітектурно-проектні компанії України пропонують готові проекти дитячих будинків сімейного типу з повним забезпеченням будівельних робіт. Не зважаючи на те, що це тільки початковий етап розвитку, дані зміни здатні привнести оновлену модель для розвитку дизайну інтер'єру та екстер'єру у межах закладів соціального захисту дітей.

Постійний орієнтир на використання позитивного закордонного досвіду з боку України планомірно починає приносити результативну ефективність. Так, на прикладі ефективного досвіду «kickstarter» у Європі постійно збираються кошти на повне будівництво та введення в експлуатацію повноцінних дитячих селищ у Франції. Також важливими для сучасного формування просторового оточення в

зкладах соціального захисту дітей є міжнародний досвід на прикладі Німеччини та США, що використовують такі форми креативної організації праці як «коворкінг» та «аутсорсинг». Зробимо уточнення щодо визначень, де «kickstarter» за схемою «краудфандингу» передбачає розміщення авторського проекту на сайті компанії задля збору коштів на його реалізацію від потенційних спонсорів. «Коворкінг» орієнтовано на співпрацю фахівців різних професій в одному просторі, зокрема дизайнерів-фрілансерів, а «аутсорсинг» передбачає передачу певних виробничо-проектних функцій іншим компаніям та фірмам на підставі офіційних договорів (Бойчук О., 2017, с.130).

У відповідності до основних типів закладів соціального захисту, що розглянуто в роботі, буде визначено принципи дизайну інтер'єру. Важливим завданням буде адресність та конкретизація прийомів дизайну, що враховує особливості та функціональні можливості кожного окремого типу закладу.

Водночас, важливим завданням також буде віднайдення так званих «спеціальних» та «універсальних» принципів дизайну для всіх типів закладів соціального захисту дітей, що досліджено в роботі. Сучасне трактування основних принципів дизайну базується на поєднанні всіх суспільно важливих якостей та властивостей об'єкта, що проектується з урахуванням цілісної форми та гармонійної структури (Рунге, В. Сеньковський В.В., 2003, с 78).

1.3 Методологія дослідження дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей

У науковій діяльності проблем дизайну зростає розуміння загального наукового пізнання світу, істинного значення сутності явищ та процесів, що відбуваються, уміння застосовувати загальні та специфічні методи під час конкретного дослідження. Саме для цього науковець має володіти глибокими філософськими знаннями (Л. Дротянко, В. Онопрієнко, 2007, с. 3).

У сучасній суспільній свідомості між філософією та наукою встановилися складні взаємини. При цьому, між ними немає знака рівності, водночас не існує й

чітких обмежень. Відповідно до цього нами було вивчено ряд робіт: Л. Дротянко, В. Онопрієнко, Є. Сластенко (2008), Л. Каднікової (2008). Водночас, важливо ефективно використовувати дані знання для власного дослідження. При цьому, досить важливим є правильне розуміння та застосування методів та методології у науці дизайну.

У даному підрозділі ставиться завдання дослідити основні методи, що були використані у даній науковій роботі. Відповідно, важливим є пошук ефективних принципів дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. З урахуванням вказаних завдань важливим є аналіз особливостей розвитку методології, визначення термінології та дослідження основних понять методу та методології у науковому пізнанні, спираючись на літературні джерела фахівців даної галузі.

Проблеми методології стають особливо актуальними у зв'язку з її сучасним розвитком в інформаційному суспільстві, характерною рисою якого стають якісно нові наукові й виробничі зв'язки й відносини, ускладнення між основою пізнання й теоретичним узагальненням. В площині сучасної методології й теорії пізнання все більше місце займають питання, пов'язані з динамікою пізнавальних проблем, культурно-історичною природою пізнавальних засобів, мінливістю категорій і понять, формуванням нових пізнавальних установ (Новейший философский словарь, 1998).

Наприкінці XX - початку XXI століття відбувається динамічний розвиток методологічних досліджень, що обумовлено якісними змінами в галузі науки, техніки, соціально-історичної практики, в інших сферах громадського життя. Значний вплив на методологію роблять процеси диференціації й інтеграції наукового знання, поява нових наукових дисциплін, перетворення науки в безпосередню продуктивну силу суспільства. Методологія стає предметом спеціальної теоретичної рефлексії, формою якої виступає, насамперед, філософське осмислення принципів організації й регуляції пізнавальної діяльності, виділення в ній умов, структури й змісту знання, а також засобів і шляхів, що ведуть до істини (Философский энциклопедический словарь, 1983)

Методологія тісно пов'язана із гносеологією, що аналізує загальні характеристики пізнавальної діяльності. Вона виступає однією з форм самопізнання науки та її рефлексії. Водночас, знання відбиває дійсність та є продуктом мислення та діяльності людей, а також конструктивно-творчої роботи, у процесі якої відбувається відтворення зв'язків і відносин предметів й явищ об'єктивної дійсності (Сластенко Є., Каднікова Л., 2008. с.65). Саме так побудована наукова робота в проектній діяльності дизайну інтер'єру.

Для подальшого дослідження та визначення поставленого завдання щодо методів та методології наукового пізнання зосередимось на термінології загальних визначень і понять. У своїй роботі «Методологія наукового дослідження», Рузавин Г.І. пропонує ряд визначення понять «наукового дослідження» та «наукового пізнання», що представлено у термінологічному словнику додатку Б.

Послідовність наукового знання найбільш яскраво виражається в його логічній побудові, виключенні протиріч між окремими його елементами, а саме головне — у прагненні до мінімізації вихідних посилянь, з яких всі наступні знання можуть бути виведені як наслідки (так названа «економія мислення») (Рузавин Г., 1999). Термінологічні визначення загальнонаукових понять, поданих Лудченко А. представлено також у у термінологічному словнику додатку Б.

Основою розробки кожного наукового дослідження є методологія, тобто сукупність методів, способів, прийомів та їх певна послідовність, прийнята при розробці наукового дослідження. Звідси виходить, що методологією є схема або план вирішення поставленого завдання наукового дослідження (Лудченко А., Лудченко Я., Примак Т., 2001, 6 с.). Отже, методологію дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей було досліджено у наступних етапах: визначення спеціальної термінології, дослідження та узагальнення теоретично-методологічного підґрунтя, окреслення методологічних завдань, визначення гіпотез, проведення експериментального проектування, підтвердження гіпотез, систематизація матеріалу, узагальнення проблеми.

Як було зазначено раніше, у дисертації терміном «заклади соціального захисту дітей» позначено новітні форми інституцій соціального захисту дітей, а саме: будинки дитини, реструктуровані у центри паліативної допомоги та реабілітаційні центри; дитячі будинки сімейного типу; дитячі селища та дитячі містечка.

Відповідно до усього, методологія дослідження дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей складна і включає багато спільних аспектів, характерних для широкого кола наук. Психологічні, екологічні, ергономічні, архітектурні, педагогічні, соціально-культури та соціально-статистичні чинники є невід'ємною складовою для формування основного концептуального вектора дослідження.

Важливим завданням було врахування новітніх форм інституцій соціального захисту дітей, що були наведені вище.

Акцентуємо увагу на тому, що різні форми закладів мають різне підпорядкування (державне та недержавне) та знаходяться у відомстві різних Міністерств України. Відповідно, нормативні документи та номенклатура будуть кардинально відрізнятися. Більшість закладів, що охоплює дослідження, відведено у підпорядкування Міністерству Освіти і Науки, що скеровано загальними положеннями дитячих дошкільних та шкільних закладів. Водночас, Будинки дитини знаходяться в межах Міністерства Охорони Здоров'я. Після реструктуризації останнього типу закладу у нову форму допомоги дітям, що залишилися без батьківської опіки, вони так і будуть залишатися медичними закладами.

Зупинимося детально на особливостях даних типів закладів, що знаходяться в підпорядкуванні різних міністерств України. Проектування дизайну дитячого середовища першочергово передбачає забезпечення безпеки та комфорту. При цьому, такі заклади покликані надавати ще й кваліфіковану необхідну допомогу тим дітям, котрі цього потребують. Медичні заклади, такі як Будинки дитини сьогодні, а в подальшому реабілітаційні центри та центри паліативної допомоги, орієнтовані на збереження здоров'я та забезпечення життєдіяльності дитячого

організму. Разом з тим, інший тип закладів соціального захисту дітей – Будинки сімейного типу покликаний забезпечувати допомогу в іншому аспекті. А саме – соціально-психологічному. Відповідно до поставлених завдань даних закладів, результат дизайну інтер'єру таких закладів буде кардинально різним.

Будинки дитини України на сьогодні продовжують функціонування в так званому «старому форматі», що не зазнало кардинальних змін ще з часів Радянського Союзу. Тому від самої конструктивної будівлі до елементарних складових інтер'єрного простору мало що змінилося протягом минулих десятиліть. Не дивно, що сьогодні такий формат закладу соціального захисту дітей дещо застарілий.

Наше сьогодні не може існувати без мрій про майбутнє. Водночас, на сьогодні, головні завдання дизайнерів тісно пов'язані з обережним ставленням до навколишнього середовища та збереженню природних ресурсів. Активне використання можливостей повторної переробки сировини та багаторазове використання вже готової промислової продукції надає нові можливості життєзабезпечення. Актуальним у дизайні інтер'єрів є переробка, або англ. *recycling*, що означає процес перетворення відходів у продукт або матеріал багаторазового використання.

Дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей входить в коло тих проблем, що характерні для дизайну архітектурного середовища, отже дослідження безсумнівно буде врахувати цей факт. Багато в чому дизайн середовища переплітається з основними позиціями архітектури, так і методологія дослідження дизайну інтер'єрів характерна і для архітектурних будівель.

Основні поняття та визначення з позиції дизайну, для логічного формування подальшої роботи представлено у термінологічному словнику додатку Б. Також необхідним буде виділити основні методи наукового пізнання. Існують дві основні групи методів: емпіричного дослідження та методи теоретичних досліджень. В свою чергу, перша група методів охоплює експериментальні дослідження та спостереження, порівняння та абстрагування, індукцію та дедукцію, аналіз та синтез. Відповідно до другої групи методів входять історичні

методи дослідження, аналогові та аксіоматичні, методи припущень та гіпотез, а також екстраполяції, ідеалізації, формалізації та ін (Мигаль, С., Дида, І., Казанцева, Т. 2014, с. 58).

Для подальшої систематизації та упорядкування послідовності дій важливим є визначення оптимальних методів дослідження з двох основних груп. Для створення єдності та, разом з тим, багатогранності основні положення в роботі спираються на методи емпіричних і теоретичних досліджень. Відповідно, важливими для наукового дослідження є емпіричні та теоретичні завдання. Емпіричні завдання спрямовані на виявлення, точний опис і ретельне вивчення різних факторів розглянутих явищ і процесів. Для наукового дослідження вони вирішуються за допомогою різних методів пізнання (спостереженням та експериментом) (Лудченко А., Лудченко Я., Примак Т., 2001, С 6-7).

У представленому дослідженні було використано систему загальнонаукових і спеціальних мистецтвознавчих методів наукового пізнання. Показано, що в загальнотеоретичному осмисленні обраної проблематики використані: історико-порівняльний метод під час вивчення літературного матеріалу; хронологічний метод, що дозволив дослідити особливості розвитку закладів соціального захисту дітей, у відповідності до соціально-політичних передумов. Важливими були методи систематизації і типологізації для визначення основних характерних ознак серед актуальних форм закладів соціального захисту дітей. Метод аналізу морфології об'єктів та структурно-функціональний метод використовувався під час дослідження матеріалів щодо дизайну інтер'єру вітчизняних та закордонних закладів соціального захисту дітей (на прикладі офіційних електронних ресурсів). Додатково аналізувались репрезентативні відеоролики з демонстрацією дизайну інтер'єру та особливостей національних традицій та технологій будівництва. Фотофіксація та натурні дослідження проводились на базі 5-ти закладів соціального захисту дітей України (3 державні та 2 благодійні заклади) з подальшою реалізацією авторських дизайн-проектів. Окремо слід виділити метод спостереження та метод експериментального проектування, що було реалізовано на базі декількох закладів соціального захисту дітей, з використанням авторських

принципів дизайну інтер'єру та екстер'єру. Водночас, найважливішим був системний метод, куди входить системний аналіз, що дозволив всебічний розгляд представленої проблематики. Продовження дослідження понятійних дефініцій, у відповідності до визначених наукових методів подано у термінологічному словнику додатку Б.

Потрібно враховувати, що нерідко дослідження тісно пов'язане з залученням та використанням різних ресурсів. Тому необхідним є ще на перших етапах планування обґрунтування наукової значимості поставленої проблеми методів та засобів. І можливо, коли результат дослідження ще не чітко визначений, а шляхи для вірного його отримання повинні бути окреслені заздалегідь. Методологічне осмислення потребує чітку та коректну постановку проблеми (Юдин, Б. 1978).

Використання системного методу дослідження передбачає найбільш загальний і широкий спосіб дослідження, як реального світу речей та явищ, так і відповідного концептуального відображення в пізнанні.

Теоретичні дослідження були фундаментом для подальших експериментальних пошуків. Початковий етап вимагав створення такої теоретико-методологічної бази, яка забезпечує потужний та професійний творчий процес. Потрібно відзначити, що невелика кількість наукового матеріалу за проблематикою роботи існує у загальному вигляді. У більшості випадків, інформацію потрібно було вичленити та відфільтрувати з наукових статей фахівців різних сфер. Потім, був період відбору найбільш важливої та корисної інформації саме для дизайну інтер'єру, але з позиції кінцевого споживача-вихованця закладів соціального захисту дітей. (Розенсон, И, 2008) Адже під час проектування дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей важливо врахування особливості вразливого дитячого світосприйняття. Неоціненними також стали знання, які були отримані в ході особистих бесід з фахівцями суміжних спеціальностей. Таким чином, можливо було враховувати більшу кількість аспектів впливу на психологічне сприйняття оточуючого середовища

дітьми, під час формування провідної концепції в дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей.

Отже, важливим стало визначення, які саме концепції стануть найбільш актуальними та дієвими для дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. Адже це досить специфічна категорія дитячих закладів, де діти проживають суттєвий та нерідко довгий період свого життя. В свою чергу, спосіб життя і оточення значною мірою впливають на формування світогляду дитини, що виховується поза межами власної родини. Відповідно до цього, було сформовано наступні наукові гіпотези, на початковому етапі дослідження:

-Єдність природи та людини, як провідна концепція в дизайні інтер'єру дитячого простору.

-Формування творчих здібностей у вихованців закладів соціального захисту дітей принципами дизайну інтер'єрів, як запорука становлення успішної особистості.

-Врахування традиційних особливостей національного та регіонального характеру у закладах соціального захисту дітей, як важливий компонент загального психологічного комфорту у дітей, що виховуються там.

У досить різних за характером ситуаціях науковці прагнуть одержати максимальне число дедуктивних наслідків і відповідно з ними коректують майбутні дії (Сластенко, Є., Кадникова, Л. (2008)). Такі експерименти активно використовуються у педагогічних, соціальних та психологічних аспектах проблем середовища закладів соціального захисту дітей. Але можливо використання даного методу і в сфері дизайну. Прикладами такого експериментального етапу дослідження стануть спроби автора та студентів-дизайнерів осмислення дитячого простору будинків дитини «з середини», з позиції учасника процесу, що є важливим для ефективного дизайну за визначенням І. Розенсон (2008). При цьому, важливим завданням було нівелювання найбільш проблемних недоліків розвиваючого середовища, шляхом використання принципів та прийомів дизайну.

З урахуванням вищезазначеного, ще на початковому етапі дисертаційної роботи було прийнято стратегічний вектор дослідження у напрямі

безпосереднього дослідження принципів дизайну на прикладі інтер'єрів та екстер'єрів функціонуючих закладів соціального захисту дітей Києва та Київської області. Для подальшого дослідження даний етап став вагомим підґрунтям по декільком напрямам. На прикладі Будинку дитини «Берізка» визначимо їх детальніше:

- ознайомлення з матеріально-технічною базою закладів соціального захисту дітей (на прикладі будинків дитини у Києві та Ворзелі);
- активна співпраця з фахівцями у даних закладах по питанням психологічної, педагогічної, медичної та соціальної допомоги дітям, які не мають батьківського виховання.
- збір матеріалів щодо тематичних вподобань вихованців будинку дитини «Берізка» у Києві;
- реалізація авторських дизайн-проектів у розписах терас, що потребували декоративної виразності. Важливою умовою було те, що тематичні концепції повинні були бути побудовані на казкових сюжетах тих творів, що були добре відомі дітям, які відпочивали у даних рекреаційних зонах;
- залучення активної молоді до благодійних проектів, направлених на популяризацію надання різних видів допомоги дітям, що не мають батьківського піклування
- покращення розвиваючого середовища в закладах соціального захисту дітей.

Слід відмітити, врахування особливостей педагогічних чинників раннього розвитку дітей є суттєвим фундаментом для дослідження. Як вже зазначалося, останні десятиліття існування в Україні Будинки дитини продовжували свою діяльність в рамках державної політики, що була сформована ще за часів Радянської системи виховання дітей-сиріт. Виникає пряма залежність дизайну інтер'єру та екстер'єру від безпосередньої будівлі даних закладів, їх прилеглої території, навіть рекреаційних зон у вигляді терас та дитячих майданчиків, що були побудовані набагато більше, ніж тридцять років тому. На прикладі Будинку дитини у Ворзелі, на основі авторських натурних обстежень та подальших

проектних рекомендацій можна відзначити суттєву обмеженість матеріально-технічної бази, що була сформована майже сто років тому. Всі ці роки даний заклад мав тільки благодійну підтримку з боку окремих особистостей, церковних громад та інших.

Деяка складність дослідження питання термінології та інших законодавчих документів була зумовлено ситуацією, що досліджувані нами заклади були у підпорядкуванні декількох міністерств. Відповідно, будинок дитини підпорядковувався ГУОЗ та МЗ м. Києва; соціально реабілітаційний центр (дитяче містечко) – Міністерство соціального захисту населення; будинок сімейного типу – МОН України. Також активно досліджувалися благодійні заклади соціального захисту дітей Києва та Київської області. Зокрема, «Місто щасливих дітей» у м. Києві, Соціально-реабілітаційний Центр «Батьківський Дім» у с. Петрівцях, Київської області. Для останнього було розроблено дизайн-проект інтер'єру, що представлено на Рис. 4.4.8. З урахуванням складності отримання дозволу на натурні дослідження у закладах соціального захисту дітей особисто, більшість закладів соціального захисту дітей було досліджено дистанційно. Відповідно, використовувалися фотоархіви, відео-сюжети та офіційна інформація з інтернет ресурсів. Важливим стало дослідження дитячих селищ по всьому світу на прикладі досвіду Міжнародної організації СОС Кіндердорф та інших благодійних організацій. За час роботи над дослідженням необхідним було використання досить різних, нерідко дотично пов'язаних між собою науково-методичних баз. Відповідно до цього, важливим було використання саме системного методу дослідження.

Доцільність застосування даного методу у дослідженні скеровано складністю та неоднозначністю феномену дизайну закладів соціального захисту дітей. Сприйняття пересічними громадянами України самого явища закладів соціального захисту дітей має дещо нерівномірну загальну думку громадськості. Інколи навіть кардинально протилежні точки зору. Присутнє також поверхневе бачення дійсності, котре відрізняється від реального функціонування таких закладів. Все це стосується, як проблематики дизайну інтер'єрів закладів

соціального захисту дітей, так і самої сутності даного виду соціальної допомоги дітям, що не мають батьківського піклування.

Даний аспект також зумовлює застосування системного підходу, як в самій методології дослідження, так і під час виокремлення принципів дизайну інтер'єрів у конкретному дизайн-проекті. Акцентують увагу на системному підході в дизайн-діяльності С. Мигаль, І. Дида та Т.Казанцева у своїх роботах, визначення подано у термінологічному словнику додатку Б.

Важливим для наукових досліджень є розуміння взаємодії методів пізнання. Системна організація реалізується у характерних особливостях об'єкту дослідження та певному етапі його дослідження. Тобто, в рамках методології дизайну просторового середовища слід виокремлювати точне місце кожному окремого об'єкту у загальній системі. Методи системного, структурного та структурно-функціонального аналізу активно використовуються у теорії та практиці дизайну. (Мигаль, С., Дида, І., Казанцева, Т., 2014, с 58). Відповідно, ми використовували дані методи в межах дослідження дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. Наукові визначення вищезазначених методів подано у у термінологічному словнику додатку Б.

Розуміння складності та великої кількості взаємозалежних відносин між структурними компонентами середовища закладів соціального захисту дітей та щоденної діяльності різних груп людей та дітей, що там знаходяться, зосередили увагу в роботі на активному використанні методів структурного та структурно-функціонального аналізу.

Початок 1970 р.р. було відмічено Дж. К. Джонсом як перехід від виключних характеристик виробу, що проектується, до системного аналізу та методів, проблематики виробництва та всіх циклів та етапів на шляху продукції до кінцевого споживача (Джонс Дж. К., 1976). Даний перехід став зародженням нової парадигми саме дизайнерського підходу до проектування. Дизайнери повинні створювати властивості виробу, необхідні для вирішення його функціональних характеристик. Адже саме на кінцевого споживача потрібно тримати головний орієнтир в проектуванні будь-чого.

Системний аналіз дозволяє зрозуміти головні критерії оцінки споживача до виробу - а це головним чином властивості і сутність виробу, а не його морфологічна структура (Лазарев Е.Н., 1988).

Визначення якостей даного середовища у передпроектному аналізі стає початковим етапом парадокса одночасного знаходження в середовищі і абстрагування для об'єктивного аналізу. Адже предметно-просторове оточення є матеріальним об'єктом, водночас відноситься до психологічних реалій «середовищного суб'єкту». Дизайнер орієнтується не на об'єктивність власного бачення, а на відображення перцептуальних та неподільного часово-просторового континууму. При цьому важливим є те, що дизайн інтер'єру досліджується через призму бачення безпосередніх суб'єктів середовища (Розенсон, И, 2008, с.103).

Результати наукових досліджень оцінюють на основі зроблених висновків і узагальнень, використовуючи критерії достовірності та ефективності. При цьому, окреслені висновки мають створювати підґрунтя для нових наукових розробок. Однією з найважливіших вимог, що вимагає наукове дослідження є наукове узагальнення, яке дозволить встановити залежність і зв'язок між досліджуваними явищами і процесами, а також зробити наукові висновки. Глибина висновків визначає науковий рівень дослідження. За цільовим призначенням наукові дослідження бувають теоретичні та прикладні) (Лудченко А., Лудченко Я., Примак Т., 2001, с 6-7).

Використання системного методу та інших вищезазначених методів надало можливості всебічного дослідження об'єкту в аспектах міждисциплінарних взаємозв'язків, понятійних дефініцій, особливостей розвитку та проблематики формування дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. При цьому слід враховувати, що для наукового дослідження важливо розглядати проблему в безперервному розвитку часу та простору, при цьому синтезуючи теорію з практикою.

Висновки до першого розділу

Встановлено, що виховання у закладах соціального захисту особистостей з високим рівнем духовності та культури, спроможних самостійно приймати важливі рішення, творчо мислити, гнучко реагувати на зміни обставин є дієвим фактором профілактики правопорушень серед бездоглядних дітей в Україні.

Особливості дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей формувалися під впливом історичних та політичних передумов розвитку суспільства. Вивчення світової та української практики організації таких закладів доводить актуальність сімейних форм виховання та дитиноцентричної спрямованості педагогічних методик. З урахуванням цього, у дослідженні акцентовано увагу на ефективних принципах в дизайні, що є доцільними для сучасних форм виховання та розвитку дітей, позбавлених батьківського піклування.

У дисертації терміном «заклади соціального захисту дітей» позначено новітні форми інституцій соціального захисту дітей, а саме: будинки дитини, реструктуровані у центри паліативної допомоги та реабілітаційні центри; дитячі будинки сімейного типу; дитячі селища та дитячі містечка. В закладах соціального захисту дітей перебувають діти наступних категорій: діти-сироти; діти, які позбавлені батьківського піклування; діти, батьки яких невідомі, діти, від яких відмовились батьки та безпритульні діти.

Дослідження проблеми дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, як методу та засобу впливу на психологію дітей є темою актуальною одночасно для широкого кола наук. Аспекти даної теми вивчаються окремими науковими галузями, серед яких найбільш ґрунтовними є дослідження у сфері психології та педагогіки, вагомими є дослідження також в архітектурі, проте дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей присвячено зовсім незначну кількість праць. Перехідний етап розвитку загальної системи соціального захисту дітей на Україні, що характеризує сучасний період, також зумовив складність пошуку відповідної джерельної бази.

Впроваджено у професійний обіг власну дефініцію «дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей». Дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей – міждисциплінарна проектно-художня діяльність, направлена на формування дитячого розвиваючого простору. з урахуванням природо-кліматичних, соціально-економічних та національно-ідентифікаційних чинників, що впливають на специфіку та функціональне призначення інтер'єрного простору із внутрішніми та зовнішніми структурно та функціонально взаємопов'язаними компонентами.

Сформовано типологію закладів соціального захисту дітей, яка проводилася за рядом ознак, що впливають на дизайн інтер'єрів. З урахуванням аналізу даної типології були визначені їх актуальні типи, що передбачають дитиноцентричне виховання, сімейну атмосферу оточення в дизайні та покликані забезпечити комфортне об'ємно-просторове середовище та ефективне сприйняття архітектурно-художніх об'єктів дизайну. Український та закордонний досвід підтвердив важливість функціонування обох типів закладів соціального захисту дітей, у відповідності до типології за координуючою структурою. Актуальними залишаються державні будинки дитини, що будуть реструктуровані у центри паліативної допомоги та реабілітаційні центри, дитячі будинки сімейного типу. Серед недержавних закладів слід виокремити ефективність допомоги дитячих СОС селищ.

Типологію за суспільною направленістю та орієнтацією було досліджено на прикладі досвіду Німеччини та України, що підтверджує актуальність як релігійних, так і громадських об'єктів. З урахуванням типології за видами наданої допомоги важливими залишаються всі види закладів соціального захисту дітей, але найбільш актуальним визначено комплексний тип. На сьогодні, відповідно до типології за статевою приналежністю, найбільш доцільно використовувати змішаний тип закладів, де є можливість безперервного розміщення мешканців обох статей, з урахуванням особливостей психологічного фактору. Визначено типології за організаційно-планувальною структурою закладів соціального захисту дітей: за містобудівною організацією та за способом будівництва.

Відповідно, типологія за містобудівною організацією включає міські та замські заклади. Типологія за способом будівництва передбачає нове будівництво або пристосування будівлі під нові потреби (реконструкцію або реновацію). Визначено типологію закладів соціального захисту дітей за концепцією дизайну інтер'єру: типові проекти, конкурсні проекти, студентські проекти, авторські дизайнерські (фахові) проекти.

Відповідно до загальнотеоретичного розуміння проблематики дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей найбільш ефективним є наступні методи: історико-порівняльний метод; хронологічний метод, методи систематизації і типологізації, методи спостереження та експерименту, метод аналізу морфології об'єктів та структурно-функціональний метод, системний метод був ключовим у представленому дослідженні. Фотофіксація та натурні дослідження проводились на базі 5-ти закладів соціального захисту дітей України (3 державних та 2 благодійних закладів) з подальшою реалізацією авторських дизайн-проектів.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРІВ ЗАКЛАДІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ

2.1 Закордонний досвід архітектурно-художнього проектування закладів соціального захисту дітей, з урахуванням соціальних, історичних та політичних чинників

В дослідженні закордонного досвіду дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей зосереджено увагу на реалізованих прикладах і проектних пропозиціях, що мають місце у світовій практиці дизайну інтер'єру. В коло дослідження входить ряд проектів, що мають нестандартні та новаторські рішення у сфері соціального захисту дітей.

Вагомою частиною дослідження є СОС селища різних країн світу, як альтернативної інституційній формі допомоги бездоглядним дітям. Відповідно до Конвенції ООН про права дитини, на сьогодні, дана міжнародна фундація відповідає найкращим формам опіки за дітьми, що за різними причинами не мають батьківської підтримки. Для аналізу особливостей дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей необхідною складовою було дослідження соціально економічної та політичної ситуації країн, місцевих та аутентичних особливостей різних культур, що відповідали територіям, на яких було розміщено такі заклади. Основна увага буде зосереджена на різноманітних та яскравих прикладах дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей.

В коло дослідження були відібрані дитячі заклади, що базуються на принципах сімейного виховання. У даному підрозділі об'єднано досвід багатьох країн Європи та Америки, Півдня та Сходу для пошуку дієвих рекомендацій та прикладів позитивного досвіду в сфері дизайну інтер'єру для закладів соціального захисту дітей України. Проаналізовано досвід найбільш масштабнішої допомоги

бездоглядним дітям у світі на прикладі SOS Children's Villages, Індія, рис. 2.1.11.-2.1.14.

Проведено аналіз 4 селищ Греції, а саме: SOS Children's Villages in Vari; SOS Children's Village in Plagiari; SOS Children's Village Thrace in Alexandroupolis; SOS Children's Villages in Heraklion, рис. 2.1.15.- 2.1.19.

Італійський досвід у сфері соціального дизайну для SOS селищ було досліджено на прикладі основних 6 селищ, що функціонують дотепер. На основі чого було сформовано порівняльну характеристику за ознаками дати будівництва СОС селищ, номінальної кількості будинків для родин, що можуть проживати з прийомними дітьми, особливостей інтеграції в місцевість та дизайну кольорового вирішення екстер'єру, рис. 2.1.21а, 2.1.21б, 2.1.21в.

Досвід Німеччини у сфері соціального захисту дітей, слід виокремити, як один з найбільш ефективних у світовій спільноті. Адже постійні проекти доводять, що навіть успішно функціонуючі та дієві дитячі селища слід поновлювати відповідно до нових потреб життя та сучасних технологій виробництва, рис. 2.1.22 - 2.1.26.

Досвід Франції, на прикладі сучасних проектів СОС селищ було досліджено на основі 4 селищах (з урахуванням сучасних SOS селищ Besse-sur-Issole та Lion d'Angers), рис. 2.1.27 - 2.1.36.

СОС селища у Шрі-Ланці вирізняються креативним підходом у дизайні рекреаційних зон та зон міні-містечок, рис. 2.1.10.

Досвід Японії представлено на основі муніципальних дитячих закладів та СОС селищ, рис. 2.1.45. Останній тип в Японії - є досить характерними у поєднанні мінімалістичного характеру та лаконізму форми, що активно включають «знаковість» та символізм у дизайн інтер'єру та екстер'єру, рис. 2.1.46 -2.1.48.

Професійний авторський погляд на проблему вирішення дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей було представлено в об'єднанні групи дизайн-проектів , що мають міжнародні премії та визнання фахівців світового масштабу. Дані об'єкти розташовані в різних куточках світу, що втілюють різні культурні

традиції та прийоми в дизайні інтер'єру. Водночас, всі вони відповідають безпосереднім завданням, що були поставлені перед дизайнерами на початковому етапі проектування і забезпечують щоденні процеси життєдіяльності всіх мешканців таких закладів. Сюди входять: проекти СОС дитячих селищ О. Тукана в Йорданії, проекти СОС дитячих селищ У. Санчес у Африці, робота Ж. Ганг СОС дитячого селища у Чикаго та проект 1960 року у Амстердамі А. ван Ейка.

Згадані проекти закладів соціального захисту дітей було відібрано з урахуванням особливостей традиційних культур та утентичності в дизайні середовища, оптимальних енергоощадливих технологій будівництва, креативних підходів у дизайні. Також було відібрано ряд проектів з урахуванням медичного вектору надання допомоги у даних закладах на прикладі Америки та Англії.

В ході аналізу оригінальних закордонних проектів дизайну серед закладів соціального захисту дітей була акцентована увага на непересічному проекті у Амстердамі. **Burgerweeshuis** – дитячий муніципальний будинок, який було побудовано у передмісті Амстердаму. Цей проект був культовою спорудою 1960 х років, автором якого був А. ван Ейк. Будівля втілила інтерпретацію новаторських архітектурних ідей, що базувалася на архітектурних формах, які включали ритмічне багаторазове повторення павільйонів. Оригінальність дизайну згаданого дитячого будинку значною мірою вплинула на розвиток архітектури для дітей по всьому світі. (AD Classics:Amsterdam Orphanage від 07.05.2020)

Будівля, швидко стала відомою у всьому світі завдяки зразковій концепції будинку для 125 дітей різного віку, що формулювало революційний синтез особистості та групи, внутрішнього та зовнішнього простору, великих та малих площ. Адже А. ван Ейк повторно втілив концепцію, сформульовану ще у XV столітті, використовуючи алегорію між будинком і містом. Адже метою архітектора стало створення найкращого будинку для дітей і «маленького світу у великому, а великого світу у межах малого, де будинок був містом, а місто було домівкою», рис. 2.1.49.

Після десятиліття експериментів з простими формами та їх взаємозв'язками, погляди Ван Ейка були синтезовані в даній знаковій будівлі. У даному проекті

вдалося віднайти рівновагу та гармонію форм. Даний дитячий будинок є компактним і поліцентричним, унікальним і різноманітним, простим і складним, статичним та динамічним, сучасним і традиційним. При цьому базується одночасно на засадах класичної і сучасної традицій. Класична традиція полягає в регулярному геометричному порядку, знайденому в основі архітектурної планувальної організації. Сучасний підхід виявлявся в динамічному просторі, що перетинає класичний порядок. Архаїчна традиція виявлялася в декількох аспектах формального вигляду будівлі. Завдяки м'яким біоморфним куполам, що охоплюють різні простори, створювалося враження архаїчного поселення, що нагадує невелике склепіння (арабське місто чи африканське містечко). Дизайн даного комплексу направлено на узгодження централізованої структури з децентралізованими моделями павільйону. Система павільйонів з двома масштабами модулів перетворювалася на суцільний, але перфорований загальний об'єм. Водночас, в його межах чітко ідентифікувалися павільйони і основний блок. Відповідно, модулі меншого радіусу використовувались для особистих зон вихованців, а більші - для загальних приміщень. (AD Classics:Amsterdam Orphanage від 07.05.2020)

Зазначимо, що Нідерланди наразі не мають жодного СОС селища на своїй території, що доводить високий рівень життя в даній країні. Водночас, ця благодійна організація активно функціонує у Амстердамі та допомагає забезпечувати фінансування дитячих СОС селищ по всьому світу. Даний факт засвідчує, що подібні форми закладів для допомоги дітям, що не мають батьківського піклування в даній країні не є актуальними.

Саме тому, ще у 1986 році було оголошено план знесення інтернату. Масштабна кампанія, яка залучала міжнародну підтримку, запобігла знесенню. У 2014 році Burgerweeshuis було оголошено національним пам'ятником, але шедевр голландського структуралізму застарів і був занедбаний. Але майже через 60 років будівництва інтернату його перетворили на сучасний офіс з різними функціональними зонами. У 2018 фахівці з нерухомості ВРД вели активні роботи у сфері дизайну інтер'єру на базі колишнього дитячий будинку в Амстердамі.

Будівлю, що наразі перебуває в національному переліку, було відремонтовано, а команда Ex Interiors розробила дизайн інтер'єру. Даний досвід доводить доцільність реновації, з урахуванням нових функціональних потреб архітектурного комплексу. А особливості дизайну інтер'єру будівлі продовжують надихати людей в щоденній діяльності і сьогодні, рис. 2.1.49.

Слід виокремити, що найбільший міжнародний досвід в сфері допомоги соціально-незахищеним дітям, дітям-сиротам та дітям, що не мають батьківського піклування є Міжнародна благодійна фундація SOS Children's Village (нім. Kinderdorf) International. Важливим для дослідження є багаторічний досвід даної фундації в сфері соціального дизайну інтер'єру та екстер'єру.

СОС селище в Йорданії (Aqaba, Jordan) уособлює непересічний дизайн архітектора Джафара Тукана (Jafar Tukan) у поєднанні з місцевими традиціями. Високу фахову оцінку підтверджує премія за архітектуру у 2001 році «Ага Хан». Власне естетичне бачення архітектор з командою втілив у трьох дитячих СОС-селищах Йорданії. Характерною умовою даних селищ була інтеграція в існуюче соціальне середовище. СОС селище Aqaba було вже другим побудованим дитячим селищем в Йорданії. Перше - знаходиться в столиці Аммані, і було завершене ще в 1986 році. Третє побудовано в Ірбіді, і було завершене в 2000 році. Усі три селища були розроблені Jafar Tukan і партнерами (SOS Childrens Village Aqaba Village від 08.05.2020). Також було проаналізовано творчі пошуки архітектора, що були підґрунтям для авторських прийомів у дизайні закладів соціального захисту дітей, що подано у рисунку 2.1.2.

Комплекс SOS Children's Village Aqaba, Jordan для дітей-сиріт знаходиться в житловій околиці міста Aqaba, на Червоному морі. Архітектура являє собою сучасну інтерпретацію місцевих кам'яних споруд, що знаходяться просто неба. Масштаб селища включає екологічну складову дизайну, що направлено на забезпечення індивідуальних комфортних зон, які надають можливості усамітнення дітей на території селища, рис.2.1.1. Комплекс включає вісім сімейних будинків, будинок персоналу, адміністративну будівлю, гостинний будинок та резиденцію сільського директора. Усі заплановані рекреаційні зони

навколо основної площі селища з'єднані пішохідними доріжками, садами та алеями. Оригінальні арки ведуть до затінених садів, котрі оточують будівлі. Дитячий садок, супермаркет, аптека та спортзал, розташовані на південній межі селища та є спільними з місцевою громадою. (SOS Childrens Village. Aquaba Village від 08.05.2020)

Особливості експлуатації даного селища доводять економічну вигідність проекту, що повністю виправдало всі затрачені кошти та зусилля майстрів під час будівництва. Адже процес зведення стін потребував фізично важкої праці будівельників під час безпосереднього мурування площини стіни закладу. Майже за 20 років експлуатації були одиничні звернення по технічному обслуговуванню закладу, при цьому вони не стосувалися зауважень щодо експлуатації самої будівлі. Переважно були проблемні недоліки комунікації після землетрусу в даному регіоні. (SOS Childrens Village. Aquaba Village від 08.05.2020)

Яскравим прикладом сучасного дизайну інтер'єру закладу соціального захисту дітей є **дитяче СОС-селище Tadjourah**, розташовано в Djibouti (країні Африки). Територія включає ряд проблемних кліматичних умов, що потребувало відповідального дослідження оптимального дизайну екстер'єру та інтер'єру. Зокрема, для даного регіону характерні стійкі посухи і безперервні зливи води. Завдання на проектуванні дизайну було складним і потребувало залучення кваліфікованих фахівців. SOS Childrens Village звернулася за допомогою до Урко Санчес (Urko Sanchez). В даному випадку, Міжнародна фундація звернулася саме до цього фахівця зважаючи на філософію його життя. Відомо, що він мав великий досвід у соціальній сфері, що включало будівництво таборів, шкіл та клінік. Особливості творчих пошуків автора представлено у інформаційній довідці до рис. 2.1.5. Високий професійний рівень проекту підтверджує ряд міжнародних нагород за дизайн у даному проекті, що наведено також у додатку у інформаційній довідці до рис. 2.1.5. (SOS Childrens Village. Tadjourah Djibouti від 13.05.2020) Співпраця Міжнародної фундації з даним архітектором мала планомірний і успішний результат ще у двох соціальних проектах дитячих СОС-селищ.

Важливим завданням СОС селища Tadjourah було забезпечення 15 індивідуальних сімейних будинків для комфортного проживання біля 10 дітей у кожному. При цьому, комплекс повинен був відповідати та якісно функціонувати в регіоні екстремальних погодних умов, що є одним з найспекотніших кліматів у світі. Забудова повинна гармонійно вписуватись в архітектуру традиційної місцевості. Важливими складовими було забезпечення економічно вигідних умов будівництва і подальшої його експлуатації, зважуючи на обмежений бюджет організації.

Початковим етапом для команди дизайнерів стало дослідження особливостей житлових споруд в подібних культурних і кліматичних умовах. Після чого з'явилося концептуальне авторське рішення, що формувалося на трьох основних принципах. Перший передбачав розвиток та формування безпечного середовища для дітей. При цьому, даний простір повинен бути відокремленим від автомобілів. Це дозволило в перспективній схемі передбачити вузькі вулички і площі, які стали рекреацією для відпочинку та гри дітей на свіжому повітрі. Другим принципом стало забезпечення достатньої кількості інтер'єрного простору, що включав чітко визначені громадські та приватні зони, рис. 2.1.7. Третім, стала інтеграція природної рослинності та дерев, безпосередньо у територію дитячого містечка, що заохочувало маленьких жителів взяти турботу за своїми власними рослинами і деревами на себе, рис. 2.1.9. Проект передбачав природну вентиляцію та враховував особливості інсоляції, рис. 2.1.4. Архітектурні форми сімейних будинків було розміщено таким чином, щоб якнайкраще забезпечити дітям розвиваюче просторове оточення.

Планувальне рішення дизайну інтер'єрів дитяче СОС селище Tadjourah, Djibouti передбачало блочну систему при розміщенні дітей у кімнатах відпочинку, рис. 2.1.5. Санвузли були передбачені як для загального, так і приватного користування. У спальнях було передбачено спальні місця для 2 або 3 дітей, що передбачає модель сімейного виховання у SOS Children's Village. Водночас, діти отримують затишну домівку з особистим простором і зрозумілою архітектурою, що апелює до традицій даного регіону, рис. 2.1.6.

Фрагменти кам'яної стежини в основній площині бетонної поверхні підлоги є поліфункціональним елементом дизайну та представлено на рис.2.1.9. Завдання, що забезпечує даний поліфункціональний елемент визначено у інформаційній довідці до рис. 2.1.9. Важливим є інтеграція природної рослинності безпосередньо у середовище селища. Це уможливило виживання рослинності в тяжких погодних умовах, завдяки турботі маленьких жителів. Прийоми дизайну для інтеграції природної рослинності у SOS Children's Village Tadjourah, Djibouti представлено у рис. 2.1.8 та рис. 2.1.9.

Характерними для дослідження були заклади тих країн та регіонів, які потребували найбільшої допомоги в сфері соціального захисту дітей. Відповідно, визначено найбільшу кількість дитячих СОС селищ у світі на території Індії, яка наразі налічує 33 селища. Вирішення проблеми соціального сирітства були настільки актуальними для даної території, що SOS Children's Village India – стала найбільшим проектом в межах Міжнародної фундації із 134 країн світу.

Заклади соціального захисту дітей у Індії представлені переважно дитячими СОС-селищами. Дані заклади у Індії сприяють цілісному розвитку дітей, що за різними причинами не мають батьківського піклування, перше таке селище було створено в 1964 році у Faridabad поблизу Делі (Індія). В рамках програми SOS Children's Village India проводилась планомірна робота з дітьми та громадами, що постраждали від стихійного лиха та катастроф. Дані заходи є запобіжними у боротьбі з соціальним сирітством. Робота в дитячих селищах базується на основних положення фундації SOS Children's Village, що представлено у термінологічному словнику додатку Б. На територіях дитячих СОС селищ Індії також функціонують дитячі садочки, школи та центри професійної підготовки, а також створюються медичні центри з акцентом на спеціалізованому догляді за дітьми. (SOS Childrens Villages India від 11.05.2020)

Особливості та відмінності дизайну інтер'єрів, екстер'єрів та прибудинкових територій можливо простежити за допомогою фотоархівів з 6 СОС селищ Індії. У кожному селищі функціонує близько 12-15 сімейних будинків, кожен з яких розраховано на 10 дітей. (SOS Childrens Villages India від

11.05.2020). Об'єкти були відібрані з урахуванням хронологічної послідовності будівництва та оригінального вирішення дизайну інтер'єрів, екстер'єрів та прибудинкових територій. (Рисунок 2.1.11).

Слід відзначити СОС селище Bengaluru, що розташовано на південному сході Індії, у місті Karnataka. Пропорційно до збільшення чисельності населення в даному регіоні спостерігалось зростання рівня бідності, що стало передумовами для відкриття у 1990 році даного дитячого селища (SOS Childrens Village Bangalore від 11.05.2020). На сьогодні, СОС селище Bengaluru створює враження ботанічного саду з цікавим графічним орнаментом гранітних доріжок. Рослинність набула того зрілого та розкішного стану, коли все селище обрамлено квітами та зеленню. За 30 років існування даного соціального закладу рекреаційні території значно покращилися. Благоустрій рекреаційних зон даного селища включає озеро, що позитивно нейтралізує психічні напруження у дітей. Відкриті тераси та майданчики включають ландшафтний дизайн на прикладах квітників та озелення. Дерев'яні перголи, заплетені квітучими ліанами виконують захисну функцію на прикладі надійного затінку, що забезпечує прохолоду під час спеки. На прикладі СОС-селище Bengaluru відзначено, що формування дитячого селища - це довготривалий проект. Який завдяки природним ресурсам та кліматичним умовами здатен через відповідний період часу вдосконалюватися та покращуватися. У рис. 2.1.12 представлені всі основні зони відпочинку та навчання для дітей на відкритому просторі у СОС селище Bengaluru. Слід відзначити, що в Індії активно розвивається фермерське та сільське господарство на територіях дитячих СОС селищ.

На рис. 2.1.13 та 2.1.14 представлено прийоми дизайну парканів, які оточують територію СОС дитячих селищ Африки, Індії, Йорданії, що є важливим елементом загальної концепції дизайну. Приклади елементів дизайну прибудинкової території СОС дитячих селищ є:

- архітектурні елементи благоустрою території та озелення (перголи, арки)

- рекреаційні елементи благоустрою території та озелення (клумби, сади озера)
- предметне та меблеве наповнення, що включає різні лави (Індія), кам'яні дивани (СОС селище Tadjourah, Африка), трибуни-сходи (Індія) вазони, кашпо (СОС селище Tadjourah, Африка)тощо.
- огорожувальні поверхні та елементи благоустрою (навіси, тераси, паркани, ганки тощо)
- елементи наочного сільськогосподарського виробництва (сади, городи, ферми для худоби)

Як видно з рис. 2.1.13, у африканському СОС селищі Tadjourah планувальна система відповідає закритому типу дитячого селища з чітко визначеним простором та інтегрованим парканом в загальне дизайнерське рішення території. Водночас, є багато прикладів СОС дитячих селищ відкритого типу, що інтегровані в загальний рельєф місцевості і не мають формального обмеження. Такими прикладами є СОС дитячі селища Греції, Італії, Індії та інші.

Аналіз дизайну **СОС дитячих селищ Греції** надає усвідомлення всієї багатогранності та різноманітності світових традицій, територіальних та культурних особливостей. Греція - країна, що має потужне загальнокультурне надбання, водночас також зазнала проблем соціального сирітства. Для передумов виникнення перших СОС дитячих селищ у Греції були характерними проблеми економічної нестабільності, складні соціокультурні події та жорстоке поводження з дітьми з боку рідних батьків. (SOS Childrens Villages Thrace від 10.05.2020). Донині, на даній території працюють 4 СОС дитячі селища, 2 будинки для молоді, 2 хостела СОС Baby, 10 центрів підтримки дітей і сім'ї і 5 центрів навчання і педагогічної підтримки.

Для конструктивного аналізу закладів соціального захисту дітей, зосередимо увагу на дослідженні чотирьох СОС дитячих селищ Греції. Спостереження за прикладами дитячих селищ різних періодів проектування вибудовано в хронологічній послідовності. Фундація SOS Children's Villages розпочала свою діяльність у даному регіоні, ще в 1975 році. Будівництво цілого

дитячого селища потребувало значного періоду часу, тому тільки у 1984 году було офіційне відкриття першого СОС дитячого селища Vari. Відповідно до принципів даної організації, територія першого дитячого містечка даного регіону складалася з сімейних будинків, творчих майстерень і адміністративної будівлі, де розміщувалися офіси, бібліотека, поліфункціональний простір, рис. 2.1.15. Також до даного комплексу входив годинник Zoodochou Pigi, баскетбольне та футбольне поле, а також дитячий ігровий майданчик. Важливу соціокультурну роль відігравав дитячий театр під відкритим небом «Еллі Лампеті» (SOS Childrens Villages Thrace від 10.05.2020).

Слід відзначити складний рельєф місцевості, де було побудоване дане дитяче селище. Наразі архітектурний комплекс органічно інтегровано в ландшафт гірської місцевості. Селище включає окремі двоповерхові будинки з терасами та балконами. Покрівлю будинків виконано з природних та екологічних матеріалів, відповідно, вона має теракотовий колір. Це відповідає температурному режиму, погодним умовам даного регіону та традиціям. Білосніжні вибілені стіни не перегріваються на сонці та доречно доповнюють класичний дах. Основне колористичне рішення екстер'єру даного селища побудоване на сполученні відтінків білого, охри жовтої (світлої) та теракотового. Енергозабезпечення дитячого селища автономне завдяки сонячним джерелам живлення, розміщених на дахах кожного з будинків. На основі ключових об'єктів даного СОС дитячого селища Vari ми можемо константувати розвинену соціальну інфраструктуру, котра може існувати на частковому самозабезпеченні. Цей фактор є вкрай важливий для подібних селищ, адже все фінансове забезпечення вони отримують виключно від благодійних внесків, як юридичних так і фізичних осіб.

Основна територія СОС дитячого селища Plogiari відрізняється вже більш рівнинним ландшафтом території в порівнянні з рельєфом Vari, адже його побудовано в регіоні Салоніки у 1997 році. Водночас, архітектурні елементи дуже подібні з першим селищем за стилістичним вирішенням та використання основних матеріалів для будівництва. Дане селище складається з сімейних будинків, творчих лабораторій для подальшого працевлаштування підлітків, а

також адміністративної будівлі, де розміщуються офіси, бібліотека і навчальний будинок (SOS Villages Greece від 09.05.2020). В околицях розміщено невелику церкву, стадіони, два дитячі майданчики і театр під відкритим небом, рис. 2.1.15, 2.1.16. Все це відповідає основним положенням обов'язків, що виконує фундація SOS Children's Villages (Обязательства SOS в обеспечении воспитания від 09.05.2020)

Третім є СОС дитяче селище Thrace у Греції. Дане селище розташоване в Alexandroupolis, а свою роботу розпочало з 2009. СОС дитяче селище Thrace є першим закладом соціального захисту дітей у Греції, де вдалося об'єднати соціальні послуги для підтримки сімей, що цього потребують. Водночас, тут автономно функціонують шість сімейних СОС будинків, де живуть та отримують захист до 28 дітей, котрі за різними причинами не можуть жити з рідними батьками. Особливістю дизайну стало яскраве кольорове вирішення фасадів всіх сімейних будинків даного селища, що представлено у рис.2.1.17. Основна територія СОС дитячого селища Thrace складається з будинків, в яких живуть сім'ї, місць загального користування, офісів, маленької церкви Агіос Константінос, дитячого майданчика та стадіону. Дитяче селище також в своїй структурі має заклад, що надає денну соціальну підтримку родинам та дітям, які цього потребують. Денний центр для дітей з обмеженими можливостями надає значну підтримку як дітям, так і їх родинам. Щоденно денний догляд отримують до 25 місцевих дітей, рис. 2.1.18. В даному центрі проводяться семінари, направлені на професійну реабілітацію, також тут навчаються мистецтву, діє кабінет психотерапії. (SOS Childrens Villages Thrace від 10.05.2020).

Особливостями дизайну інтер'єрів, на прикладі Денного центру для дітей з обмеженими можливостями, у СОС дитячому селищі Thrace є також активні кольорові акценти на огорожувальних поверхнях стін, рис. 2.1.18. Даний прийом дизайну підтримує принцип єдності екстер'єрного та інтер'єрного простору у даному закладі. Важливо враховувати, що загальні площі огорожуючих поверхонь стін є білими, а підлога включає декілька тональних відтінків сірого. Все це сприяє інформаційності розвиваючого простору для дітей

та не перевантажує загальне концептуальне вирішення дизайну інтер'єрів у даному закладі.

Четвертим у Греції є дитяче СОС-селище Heraklion, що засноване на острові Крит. Початковим етапом стало надання в 2012 році соціальної підтримки сім'ям по всій Греції, а в даному регіоні, зокрема. Потім допомога дітям та сім'ям надавалася в орендованих будинках для СОС дитячого селища Heraklion. Будівництво SOS Children's Villages у Heraklion розпочалося наприкінці 2015 року за рахунок благодійної підтримки та надання земельної ділянки під будівництво, а діяльність розпочато на початку 2018 року. Дане селище включає три будинки, що розраховані на 30 дітей, зону відпочинку та офіс. Основний простір дитячого селища підпорядковано сімейним будинкам, де довгостроково проживають діти. В адміністративному приміщенні розміщуються офіси, бібліотека, а також обладнання для ведення переговорів і багатофункціональний зал. Благоустрій прибудинкової території в дитячому селищі включає відокремлені дитячий майданчик та футбольне поле 5×5 метрів. Все це максимально задовольняє потреби дітей, що виховуються в прийомних родинах дитячого селища (SOS Childrens Villages Thrace від 10.05.2020). Особливості дизайну екстер'єру представлено на Рис. 2.1.19.

За 36 років існування дитячих СОС-селищ на територіях Греції відзначено характерні відмінності у дизайні екстер'єрів та інтер'єрів даних селищ, що представлено у додатку В (Рис. 2.1.15 - Рис. 2.1.19). Водночас, слід відзначити гнучкість та швидкість вирішення нагальних потреб у наданні соціальної підтримки дітям міжнародною фундацією. В завершення аналізу реалізованих проектів СОС-селищ у Греції слід відзначити суспільну активність молодих дизайнерів. Адже соціальні потреби забезпечують проектування продукту дизайну. Прикладом цього є створення групою студентів-випускників дипломного проекту СОС-селища у Греції, що представлено на рис. 2.1.20 а, 2.1.20б, 2.1.20в (Democritus University of Thrace) (SOS Childrens Village in Amfitea Ioannia від 08.05.2020).

Важливою в історії загальноєвропейського розвитку інституцій соціального захисту дітей є Італія. У італійських міських притулках для сиріт та безпритульних дітей XV- XVI ст. вихованців активно навчали різним ремеслам, музиці та хоровому співу. З урахуванням, релігійної підтримки таких закладів, вони розміщувались переважно на територіях монастирських та церковних корпусів (Притулки для неповнолітніх, 1998). Яскравий взірець епохи Відродження, що є роботою Ф. Брунелеско зберігся дотепер. У 1445 р. для підтримки та турботи про дітей, що не мали батьківської опіки було відкрито виховний будинок Ospedale del'ї Інноченті. Потім дану споруду було перебудовано у 1471р. у Ospedale Сан Спирито (Ахаїмова, А. 2005).

Для дослідження актуальних форм допомоги в наш час, серед закладів соціального захисту дітей зосередимо увагу на прикладі СОС селищ. Тут було розпочато роботу у 1963 році, коли дана модель допомоги бездоглядним дітям прибула до Італії. Групою волонтерів було організовано перше дитяче СОС-селище у Тренто за підтримки міжнародної асоціації SOS Children Village, Італія. Відповідно, у 1969 році в Остуні було створено друге селище SOS ; потім - Vicenza (1981), Morosolo (1986), Рим (1987), Saronno (1993) та Mantua (1995). У 2018 році SOS Children Village, Італія отримують премію Італійської гідності у соціальній категорії (SOS Villages Italia від 15.05.2020).

На основі аналізу основних SOS Village у Італії відзначимо, що на 2020 рік їх функціонує 6 по всій території країни, адже у 2018 СОС селище Morosolo припинило функціонування. На рис. 2.1.21. представлено зведену таблицю дизайну екстер'єру всіх діючих дитячих СОС селищ Італії. (SOS Villages Italia від 15.05.2020), а також у інформаційній довідці до рис. 2.1.21. наведені основні положення хронологічного дослідження типології архітектурно-планувальних рішень для дитячих селищ СОС- Італії.

На основі візуального фотоматеріалу, переважно з офіційних джерел, та фотоархівів SOS Village у Італії можливо сформулювати наступні висновки щодо особливостей дизайну екстер'єрів та інтер'єрів дитячих селищ:

1. Максимальна інтеграція в природний ландшафт, з урахуванням особливостей оточуючого середовища. Яскравими прикладами є Дитяче СОС селище в Тренто, що зосереджено поміж виноградників та СОС селище в Остуні, що лаконічно вписане в загальний гірський масив.

2. Принцип прямого взаємозв'язку з територією та «спосіб бути її частиною». Даний принцип частково збережено у селищах Італії за настановою засновника Г. Гмайнера. Він вважав за необхідне, щоб в селах не було тих служб, які вже існують та діють на території. Саме тому діти, що виховувалися у дитячих селищах повинні були відвідувати державну школу, церковну парафію, а також заклади естетичного виховання та спорту. Водночас, реалії життя корегують потреби як суспільства в цілому, так і дітей. На прикладі дитячого СОС селища в Тренто, на сьогодні, відзначено розширення інфраструктури селища за допомогою футбольного поля для потреб вихованців.

3. Принцип відкритості та доступності комунікативних відносин місцевої громади та дітей у дитячих селищах шляхом уникнення огорожей та будь-яких обмежень території. Даний принцип засновано на концепції фундатора, що селище повинне бути фізичною частиною мікрорайонів, в яких вони знаходилися, відкритими, без огорож чи інших «знаків», які віддаляють від них.

4. Використання 3 типів архітектурно-планувальних рішень для селищ Італії: двоповерхові будинки використовувалися у перших дитячих селищах (Дитяче селище в Тренто, та Дитяче селище Остуні); змішаний тип будівлі на прикладі Дитячого селища у Віченца; одноповерхові будинки (Дитячого селища у Мантуя, Дитячого селища Саронно, Дитячого селища в Римі).

5. Принцип використання місцевих архітектурно-дизайнерських традицій з залученням місцевих природних матеріалів.

6. Перехід на ощадливе споживання природних ресурсів та організація власних систем енергозабезпечення.

7. Принцип «домашньої атмосфери» у інтер'єрі.

Відповідно до принципу щодо «домашньої атмосфери» слід зупинитися на особливостях, що відображені в дизайні інтер'єрів. Кожен сімейний будинок стає

психологічним підґрунтям, що передбачає усвідомлення дітьми власної домівки. У відповідності до цього, кожен вихованець може почувати себе комфортно та переживати як особисті так і групові стосунки, що є надважливим для особистого та соціального розвитку.

Інтер'єри сімейних будинків в Італії просторі. Зокрема, в переважній більшості, кімнати призначені для проживання двох дітей або підлітків. Водночас, за можливості, для підлітків зазвичай організовують власну кімнату. Кожен будинок у Дитячому СОС-селищі є унікальним, хоча і подібний до інших сімейних будинків за архітектурною структурою. Адже він відрізняється дизайном інтер'єру та персоналізацією кімнат. Кожен будинок характеризується «особистим» стилем, спочатку натхненним чуйністю вихователів, а згодом збагаченим пропозиціями, та потребами дітей та молодих людей, які виростають.

Кольорова гама у дизайні фасадів сімейних будинків побудована на домінуванні білого. При цьому є залучення натуральних так званих «земляних відтінків». Прикладом є сполучення білого та теракотового кольору в СОС селищі у Римі, та у дитячому СОС селищі в Тренто. А також використання біло-жовтого сполучення у кольоровій гаммі дизайну фасадів в дитячому СОС селищі Остуні, Віченца та Мантуї. Дані приклади доводять орієнтацію на природні стихії сонця та глини, тобто артефактів, що відомі та зрозумілі для дітей, що використовуються у традиційному італійському помешканні.

Орієнтація на залучення місцевих природних ресурсів, при будівництві селищ, зумовлює використання глиняної черепиці для дахів. Відзначається інтеграція ще одного природного матеріалу, на прикладі натуральної деревини, як у інтер'єрі так і в екстер'єрі сімейних будинків (дитячі майданчики та рекреаційні зони, перголи та лиштва-жалюзі на вікнах).

На основі аналізу СОС дитячих селищ Індії, Італії, Греції відзначено типологічну подібність до традиційної забудови приватного сектору. Водночас, СОС дитячі селища можуть мати окремий під'їзд до кожного будинку, при цьому загальна територія може бути зовсім відсутня. Прикладом такої планувальної

схеми є СОС дитячі селища у Каліфорнії. Але, такі селища входять до молодіжного сектору допомоги підліткам в рамках проекту SOS Children.

За останнє десятиріччя набуло розповсюдження нової форми дитячих селищ. А саме проектування СОС дитячих селищ, як мультифункціональної соціальної структури у межах міста. До складу таких дитячих селищ входять структури довгострокового проживання дітей, на прикладі нового СОС селища в Дюссельдорфі, рис. 2.1.25. В ньому також є зони виключно денного перебування, але доступні для багатьох соціальних груп населення, які цього потребують.

Слід відзначити, що соціальна підтримка населення у Німеччині є однією з надійних та стабільних у світі. **Заклади соціального захисту у Німеччині** активно надають кваліфіковану допомогу дітям, що за різних причин не можуть виховуватися власними батьками. Досліджено стратегічну роботу дитячих СОС-селищ, де пріоритетним є підтримка дітей та молоді у допомозі знайти особисте місце в суспільстві. Відповідно до цього, важливим центром по роботі дитячих СОС селищ є заклад соціального захисту дітей у Берліні, відкритий у 2017 році. Метою є стабільне поліпшення умов життя молоді та залучення уваги громадськості до турбот молодих людей та молодих сімей, рис. 2.1.22. Сучасний та динамічний світ створює нові завдання для розвитку досліджень в сфері науки та дизайну, об'єднуючи та консолідує найкращі ідеї. Саме професійні та дійсно талановиті проекти мають честь бути реалізовані в рамках програми СОС селищ. Професійні дизайнери, дизайн-компанії та архітектурні бюро з захватом виборюють право на реалізацію своїх ідей.

Втім, SOS Children's Villages, завжди відкрита до новаторських та креативних ідей молоді, що засвідчує проведення конкурсів на кращий дизайн. Прикладом є конкурс у 2017 Wettbewerb SOS-Kinderdorfzentrum, Düsseldorf на кращий проект, рис. 2.1.23., рис. 2.1.24. (<http://riesop.de/portfolio/kifaz/> від 12.05.2020). За допомогою такої акції було залучено ряд фахівців, що врешті дало змогу вибрати оптимальне вирішення дизайну.

Детально зупинимося на проекті СОС селищ Düsseldorf, відповідно до якого йде робота над новим міським центром для мешканців околиць. Розташування

будівель передбачено навколо центральної площі, де центр денного догляду за дітьми поєднано з двоповерховим будинком. Головною особливістю площі є стародавня забудова. У той же час комплекс забезпечує вхід у всі три будівлі: адміністративний комплекс, дитячий садочок, а також будинок різних поколінь. Даний комплекс запроектовано таким чином, що навіть пішохідна доріжка залишиться без змін, тому буде встановлено зв'язок між існуючою пішохідною зоною і новим центром з дитячим ігровою майданчиком і кафе. Відповідно до ситуаційного плану нові комплекси будуть органічно інтегровано в міську забудову Дюссельдорфа. Передбачено зелені насадження на дахах будівель, що відповідає концепції єдності природи та людини, рис. 2.1.25 (SOS Kinderhoff Dusseldorf).

Новий мультифункціональний центр у Дюссельдорфі орієнтовано на інтеграцію нових ідей. Тут передбачено багато пропозицій для дітей, що включає кулінарну і творчу майстерню, з урахуванням наявного обладнання, що залишилося після реорганізації будівлі. Заплановано функціонування великого магазину дитячих товарів дітей та іграшок, що вже були у використанні. Будівництво дитячих сімейних будинків у СОС-селищі планується на другому етапі. В них будуть проживати діти у віці від двох до дванадцяти років, які не мають батьківського піклування (SOS Kinderhoff Dusseldorf). Особливості дизайну ще одного мультифункціонального закладу даної Міжнародної фундації у Берліні представлено на рис. 2.1.22.

Після початку будівництва нового дитячого СОС селища в Дюссельдорфі, багато фахівців з дизайну та архітектури брали участь у технологічно-економічному обґрунтуванні для іншого нового дитячого СОС селища в Лейпцигу. Важливість подібних проєктів для фахівців складно переоцінити. Як зазначає одна зі студій Дюссельдорфу з дизайну та ландшафтної архітектури, що брали участь у даному конкурсі: «На жаль, ми не змогли виграти контракт, але, звичайно, ми не хочемо відмовлятися від нашого дизайну, над яким ми працювали з великою пристрасстю!», рис. 2.1.26 (SOS Childrens Village Kresings).

Досвід закладів соціального захисту у Франції було досліджено на сучасних проектах. **Besse-sur-Issole** СОС селище, що було відкрито у лютому 2020 року, забезпечує домівкою 50 дітей і включає 9 сімейних будинків, рис. 2.1.27. Діти, що відвідали заклад, сповнені радості від відчуття власного будинку. Вони з захватом розповідали, що їм навіть вдалося вибрати рамки, які вони повісили на стіну, а також обрати колір своїх простирادل. Для них, це складові справжньої родини (Lion d'Angers SOS Childrens Village construction)

Lion d'Angers є 16-тим дитячим СОС селищем у Франції. Будівництво даного селища тривало менше року і було завершено 2018 році у департаменті Мен-Луар. Дане селище побудовано у прекрасному зеленому оточенні, загальною площею на 187 га. Нове дитяче СОС селище розташоване у винятковому середовищі, де проводяться різні заходи, пов'язані з верховою їздою. Тут розміщено конюшні, бігову доріжку, тренувальний майданчик для олімпійських чемпіонів тощо. Все це дозволить дітям запропонувати програму еквітерапії, адже позитивний ефект психологічної реабілітації важко переоцінити, рис. 2.1.31. Навколо ділянки забудови створені оптимальні умови для прийому дітей та фахівців, що їх супроводжують: близькість послуг, важлива мережа зв'язку, навчальні та оздоровчі заклади, численні спортивні, культурні заходи та організоване дозвілля (SOS Childrens Village Lion d'Angers).

Дане дитяче СОС селище складається з 11 сімейних для 50 дітей, що не мали батьківського піклування. Відповідно, у кожному з будинків площею 180 м², буде розміщено 4 - 5 дітей. Тут також розміщено сімейний будинок для проведення зустрічей батьків та дітей, а також адміністративний будинок площею 650 м², що включає кімнати для колективної активності, «підлітковий простір» та офіси та кімнати для нарад, необхідні для організації. Кожна конструкція відповідає тепловим стандартам для будівель з низьким споживанням, відповідно до останніх нормативів. Даний заклад забезпечує реабілітаційний простір для різновікових груп: дітей віком від 0 до 14 років та для дітей від 14 до 21 року (SOS Childrens Village Lion d'Angers). У додатках також представлено дизайн інтер'єрів двох інших СОС-селищ у Франції. Зокрема, на рис. 2.1.29 та 2.1.30 представлено

особливості дизайну СОС-селища Marange-Silvange, що розташоване у Мозель (Франція). Дизайн інтер'єрів у СОС-селищі d'Enfants (Франція) проілюстровано на рис. 2.1.35 та 2.1.36.

Американська модель соціальної підтримки для дітей сиріт та дітей, що не мають батьківського піклування, в першу чергу направлена на так звану «фостерну родину». Відтак, заклади соціального захисту дітей мають більшою мірою тимчасовий характер проживання дітей у них. Водночас, за статистичними даними, усиновлені діти у США часто змінюють декілька фостерних родин і потребують безпечного місця тимчасового перебування. Існування розвиненої системи допомоги дітям даної категорії у США доводять актуальність такої соціальної проблеми. Також слід відзначити велику кількість досліджень у сфері паліативної та медичної допомоги дітям та нерозривний зв'язок такої допомоги з дизайном інтер'єру. Актуальними є дослідження декількох закладів у Чикаго, що направлені на надання соціальної допомоги дітям та фахової-медичної допомоги. Даний досвід буде корисним під час реструктурування Будинків дитини в центри паліативної допомоги та реабілітаційні центри.

Першим об'єктом аналізу, серед закладів соціального захисту дітей в США, був SOS Children's Village Chicago, the Lavezzorio Community Center combines. Lavezzorio відтворює бачення американської моделі соціальної підтримки та допомоги дітям та жінкам, котрі цього потребують. Даний заклад є багатоцільовим, який побудовано у 2008 році. Він є головним центром дитячого СОС селища у Чикаго. Громадський центр поєднує під одним дахом соціальні послуги та уможливорює надання різного роду зручностей для дитячого відпочинку та навчання. Такий сучасний та важливий для суспільства комплекс створено для надання підтримки та захисту дітям та сім'ям, у міському мікрорайоні Auburn-Gresham.

Автором даного об'єкту соціальної підтримки дітям та жінкам була J.Gang - засновник Studio Gang Architects. Особливості розвитку творчості дизайнера подано у інформаційній довідці до рис. 2.1.37. Відповідно до завдань керівного центру SOS Children 's Village Chicago, дана будівля повинна об'єднувати послуги

для прийомних сімей та інших сімей в одному мультифункціональному просторі (SOS Childrens Villages Lavezzorio Community Center від 08.05.2020).

Важливим випробуванням для дизайнерів була обмеженість бюджету. Адже для повноцінного завершення будівельних робіт по даному проекту необхідними були численні благодійні внески. Головним декором «стіни» будівлі став візерунок горизонтальних площин різних відтінків сірого кольору, що було зроблено з різних сумішей бетону та відлитих у хвилясті горизонтальні шари. Відповідно до концепції, така символічна наочна демонстрація зберігає і розкриває складну систему благодійних внесків громадян, яка сформувала та реалізувала даний проект. Таким чином, продемонстровано властивості матеріалу бетону, розкриваючи його пластичну природу (SOS Childrens Villages Lavezzorio Community Center від 08.05.2002). Концептуальний проект представлено на рис. 2.1.37.

Планувальна схема 1 рівня уособлює собою складний простір, для суспільної взаємодії дітей та працівників соціальної сфери послуг. Навколо внутрішнього простору подвір'я організовано навчальні кімнати для денної допомоги дітям. Для даних потреб відведено основні три приміщення, що розміщені з південної сторони будівлі. Велика площа приміщень та використання всієї фасадної частини для вікон розширюють інтер'єри кімнат та сполучають його з екстер'єром прибудинкової території, рис. 2.1.37. Безпечний та безперешкодний простір уособлює мрію кожної дитини про пізнавальну діяльність. Зонування виконано за допомогою прийомів освітлення та геометричного декору підлоги. Важливим елементом є розподіл площин на підлозі, що відділяють різні зони для дітей, за допомогою нюансного співвідношення кольорів. Для джерел освітлення відведено відповідальну роль. Адже саме завдяки освітлювальним приладам, можливо задовольняти різні потреби у сценаріях освітлення, різних зон інтер'єру приміщення. Можливість до варіювання загальним характером освітлення надає педагогічному процесу динамічності та цікавості. Завдячуючи новітнім технологіям достатньо одного

натискання пальця для кардинальної зміни, або ж доповнення освітлення різних зон (SOS Childrens Villages Lavezzorio Community Center від 12.05.2020).

Композиційною домінантою та функціональним елементом є сходи. Вони поєднують рівні, а також виконують роль композиційного акценту у інтер'єрі «гірський краєвид», що активно використовують діти для гри та дозвілля. Вестибюль у верхній частині сходової частини поєднує функцію комп'ютерної лабораторії, рис. 2.1.38.

Якісне забезпечення у природному освітленні громадських зон відкривають широкі можливості для навчання і соціальної взаємодії. Широкі сходи забезпечують необхідну кількість місць для сидіннями, під час проведення навчання, а також є імпровізованою сценою для виступу. Велика загальна кімната, на другому поверсі, поєднує в собі декілька функцій: є навчальною кімнатою, тренажерним залом і місцем для проведення зустрічей, рис. 2.1.39.

Концептуальне кольорове вирішення навчальних кімнат побудовано на використанні нейтральних площин стін та стелі та кольорових акцентів у вигляді відкритих шаф для наочно-пізнавального реквізиту. Принципове сполучення білого та сірого відтінків великих площин фокусує увагу дитини саме на кольорових акцентах площин стелажів та кольоровій підлозі, що побудовано на нюансному співвідношенні у відповідності до кольору шаф. Відзначено використання теплих світло-зелених відтінків, для стелажів та підлоги однієї з навчальних кімнат. Для дизайну інтер'єру другої кімнати, використано кольорові акценти на прикладі відтінків охри жовтої та теракоти.

Слід відзначити, що дані кольорові сполучення, сприяють заспокійливому настрою майже всіх психотипів дітей. (С.Криницька, 2008) Важливо, що в дизайні інтер'єру даних кімнат використано принцип відкритості та доступності наочного обладнання та іграшок, шаф для одягу і т.д. Меблі та переважна більшість реквізиту для пізнавальної діяльності виготовлена з натуральних і різних у тактильному розумінні матеріалів: дерева та текстилю. Пригадуючи досвід та рекомендації М. Монтесорі, ми вбачаємо в даному інтер'єрі головні орієнтири видатного педагога. Зокрема, стимулювання дитячого розвитку (за допомогою

сенсорної активності) та заохочення до самостійності дітей (за рахунок доступності та зрозумілості основних зон та елементів обладнання). Позитивним є вирішення прийомів освітлювальних приладів (загальних та додаткових), які пристосовані створювати різні сценарії освітлення. Все це надає кімнатам затишку та комфорту під час навчання та під час ігрової діяльності, рис. 2.1.39 (SOS Childrens Villages Lavezzorio Community Center від 08.05.2002). Дизайн інтер'єру та екстер'єру даного проекту було відзначено високими нагородами в галузі дизайну та архітектури, що представлено у інформаційній довідці до рис. 2.1.37.

Другим об'єктом соціальної та медичної допомоги для дітей був Crown Sky Garden. Таку назву має Ann & Robert H. Lurie Children's Hospital у Чикаго. Розташований у центрі міста, даний заклад є інтерактивним середовищем для юних пацієнтів, їх родин, лікарів і адміністративного персоналу. Унікальний проект втілює нову парадигму для дизайну дитячого медичного закладу. Створення даного комплексу є міждисциплінарний процесом, що привносить безпосередній досвід під час роботи з пацієнтами. Саме інтеграція даних досліджень у дизайні інтер'єру дозволила отримати найкращі результати показників при одужуванні серед дітей у клініці. Міжнародний склад фахівців, що працювали над даним проектом включав всесвітньо відомого ландшафтного дизайнера Mik Young Kim (Crown Sky Healing Garden від 10.05.2020).

Головним принципом у дизайні даного об'єкту є інтеграція природних елементів на прикладі бамбукових садів в інтер'єр дитячого медичного закладу. Даний проект охоплює 11 поверх багатопверхової лікарні, для забезпечення оптимальної рекреаційної зони. Концептуальна ідея цілющої дії живих садів в рамках соціального закладу охорони здоров'я є провідною в Crown Sky Garden, рис. 2.1.40 – рис. 2.1.42 (Crown Sky Healing Garden від 10.05.2020).

Даний проект включає в себе інтерактивний простір з природними елементами. При цьому, тут є звукові, кольорові та світлові ефекти, що зачаровують дітей і відволікають їх від негативного сприйняття медичного закладу. Ідея створення розвиваючого простору для дітей у лікарні дозволяє

переосмислити стереотипи сприйняття. Інтерактивні елементи підсвітки у стіні забезпечують кольорові та світлові зміни, які щиро захоплюють дітей. Ця функція забезпечується завдяки активізації LED приймачів завдяки сенсорній чутливості руху води у площині стіни (Crown Sky Healing Garden від 10.05.2020). Відповідно, в даному проекті автор вміло поєднав сучасні технології та природні матеріали, що відповідають актуальним прийомам в дизайні інтер'єрів при формуванні концепції єдності природи та людини, рис. 2.1.40.

В продовження аналізу спеціалізованих закладів, для тяжкохворих дітей, зупинимо увагу на сучасному англійському хоспісі та центрі по наданню допомоги дітям та підліткам, що розташовано в Оксфорді. Helen and Douglas House- це комплекс для надання послуги хоспісу та паліативної допомоги дітям та підліткам. Хелен Хаус - перший дитячий хоспіс у світі, створений в 1982 році сестрою Френсіс Домінікою, з метою надання допомоги у відпустці сім'ям з дітьми, які страждають обмеженими умовами життя (як зазначено на офіційному сайті). Дуглас Будинок було створено у 2004 році, як перший хоспіс у світі, спеціально для молодих людей. Згодом тривала масштабна реконструкція та реорганізація хоспісу Helen House, на що було витрачено 1,5 млн. фунтів стерлінгів. Кошти були направлені на створення цілісної зони в інтер'єрі та кисневого водопостачання в будинку, яке було необхідною умовою, для забезпечення щоденних потреб у дітей під час надання паліативної допомоги. У 2014 році оновлений та розширений Helen House (що є частиною Helen and Douglas House), продовжує надавати паліативну допомогу невиліковно хворим дітям та підтримку їх батькам, рис. 2.1.43., рис. 2.1.44. Отже, на основі аналізу останніх двох закладів можливо відзначити позитивні результати впливу синтезу дизайну інтер'єрута екстер'єру на загальне психолого-фізіологічне почуття дітей, що там знаходяться (Helen and Douglas House).

Врахування культурних традицій різних країн впливає на формування загальної ідеї допомоги дітям, що не мають батьківської опіки. Так, на прикладі особливостей спадкоємництва родинних підприємств, передбачено активне усиновлення японськими громадянами, навіть у дорослому віці. Відповідно до

традиційних міркувань у Японії, безперспективним є подальший розвиток «сімейних справ у бізнесі» для прямих нащадків. Все це зумовлює активне усиновлення талановитої молоді, саме для передачі спадкоємництва у справах бізнесу (Хаконова, И., 2006).

У своїй роботі І. Хаконова досліджує особливості усиновлення дітей Китаю та Японії в юридичному аспекті. Для розуміння потреб, при розробці дизайну інтер'єру для дітей, що залишилися без батьківського піклування, необхідним є вивчення особливостей сприйняття даної проблематики, як на державному рівні, так і на загально-громадському. Відтак, особливості сприйняття дитини у Японії до 7 років в деякому сенсі не є традиційними для світогляду західноєвропейського бачення. Адже, дитина в такому віці вважається божественним створінням. І головною оцінкою благополуччя в родині є взаємовідносини між дорослими-батьками та дітьми. (Хаконова, И., 2006, с.185)

При цьому, дитячі будинки у Японії функціонують і мають велику чисельність дітей у кімнатах відпочинку, що є негативним для формування гармонійного середовища. Однією з суттєвих проблем в Японії, є насильство в сім'ях над дітьми, наслідком чого є вилучення дітей з біологічних родин. Відповідно, це є фактором, що забезпечує приріст дітей у закладах соціального захисту дітей. (www.miloserdie.ru 02.07.2018) Дизайн інтер'єру у інституційних закладах Японії представлено на рис. 2.1.45.

На основі публікацій та фотоматеріалу щодо проблеми сирітства в Японії нами сформовано деякі аспекти, що зумовлюють тенденцію функціонування урядових закладів соціального захисту дітей:

- заклади соціального захисту дітей отримують урядове фінансування у відповідності до кількості дітей, що там проживають (пропорційна залежність фінансування відносно кількості дітей демотивує установи для пошуку опікунів);

- відсутність системи підтримки з боку держави після 18 річного віку для вихованців даних закладів (підлітки не мають належного соціального досвіду для подальшого самостійного життя);

-за оцінками японських соціологів 80% підлітків у віці 18 років не мають ніяких зв'язків з біологічними батьками, що унеможливило повернення додому;

-дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей більше схоже на тимчасовий притулок для дітей, котрі проводять в ньому коротстроковий термін перебування (як наслідок, діти постійно очікують, що батьки їх скоро заберуть додому, але така можливість випадає лише незначному відсотку);

- відсутність гармонійної атмосфери домівки нівелює значення сімейних цінностей виховання у дітей. Соціальні проблеми дитячих будинків Японії (за матеріалами The Japan Daily News) представлено у інформаційній довідці до рис. 2.1.45.

Водночас, позитивним прикладом серед закладів соціального захисту дітей Японії є дитячий будинок «Дитячий дім», який розташувано у Токіо. Даний дитячий будинок – це заклад, в якому виховуються діти, які не можуть жити вдома відповідно до «Закону про захист дітей». Діти, які живуть у дитячих будинках, ходять до місцевих шкіл та грають з місцевими дітьми у саду, оздобленому зеленню. Вікові групи дітей від 2 до 18 років, за потреби до 22 років (Childrens House Kiyose Dodomonoie від 05.09.2020). Важливі складові, для надання кваліфікованої соціальної допомоги дітям у Японії, подано у інформаційній довідці до рис. 2.1.46. на прикладі дитячого будинку Kiyose-Kodomonoie.

Основною проблемою дизайну інтер'єру та екстер'єру даного закладу було тривалий вік експлуатації будівлі (близько 30 років), а також вона була вкрай зруйнована. Реорганізація закладу була направлена на перетворення з «об'єкта» у справжній «будинок» для дітей. До реконструкції дитячого будинку діти жили у 3-х корпусах закладу, де кімнати для відпочинку було розраховано на 6 осіб. Будівля була двоповерховим каркасним будинком, що було побудовано місцевими виробниками типових конструкцій. Первісний образ будівлі був зовсім протилежним затишній атмосфері домівки. Під час реконструкції не було можливості змінити план поверху через загальну архітектурну структуру, з урахуванням обмеженого бюджету. Тому основним завданням стало поліпшення

дитячого середовища за наявних умов (Childrens House Kiyose Dodomonoie від 05.09.2020).

Дизайн даного об'єкту було втілено у життя архітектурним містобудівним бюро Юнічі Іто (Junichi Ito) у 2016 році. Під час будівництва було використано вертикальний тип збірної арматурної легкої стільникової бетонної конструкції. Особливості даного проекту були сформовані першочерговими завданнями, що були поставлені перед дизайнерами. У представленому закладі повинно бути забезпечено комфортне проживання близько 30 дітей у віці від 2 до 18 років, які з різних причин залишили без батьківської опіки (Childrens House Kiyose Dodomonoie від 05.09.2020).

Відповідно до концепції дизайну, автори визначили провідний мотив типу будинку як «фундамент для перетворення об'єкту в будинок». Важливим було використання символічного методу ігрового принципу у дизайні інтер'єру та екстер'єру. Було враховано забезпечення високих показників екологічно чистих матеріалів, під час реконструкції даної установи. Автори використовували природні матеріали, а також екологічні фарби. Відповідно, всі меблі, фурнітуру, підлогу тощо було виготовлено із масиву дерева та використовувалися натуральні рослини. Освітлення загальної зони було змінено з холодного відтінку світла люмінесцентної лампи на теплий колір освітлювальних приладів, рис.2.1.46.

В даному проекті було враховано особливості традицій Японії. Адже, існує правило, відповідно до якого, така установа не дозволяє вихованцям входити до інших приміщень, окрім власного. Тому, важливим завданням стало забезпечення рекреаційних зон для дитячої громади. Дизайнери створили в будинку вхідні ворота та лаву, що уможливило організацію місця для дитячої спільноти, рис. 2.1.47. Тепер діти спілкуються зі своїми друзями, незалежно від погоди, у відведеному для цього просторі (Childrens House Kiyose Dodomonoie від 05.09.2020).

Після реконструкції та оновлення закладу фізичне середовище життя дітей кардинально змінилося. Однак центральним моментом цього проекту було те, які зміни будуть відбуватися у серцях дітей даного закладу. Саме тому,

архітекторами та дизайнерами перед ремонтними роботами було проведено практикум і продумано основний план реконструкції разом з дітьми. Тобто, даний практичний досвід доводить, що необхідною умовою у дизайн-проекті є створення його, через проживання проблем та завдань «зсередини». (Розенсон, И, 2008). Також під час будівельних робіт фахівцями було проведено майстер-класи, завдяки чому діти долучалися до загальної роботи та могли побачити дивовижну власну майстерність. Важливим етапом стала організація необхідних зон інтер'єру, направлена на організацію предметного наповнення, що уможливило впорядкувати розкидані книги, іграшки та дошки оголошень на стіні. Відповідно, тепер кожен предмет має чітко відведене місце, в загальній концепції дизайну інтер'єру. Отже, трансформація закладу відбулася, завдяки задоволенню необхідних потреб щодо домашньої атмосфери будинку, рис. 2.1.46.- 2.1.48. Завдяки гармонійному поєднанню екстер'єру та інтер'єру дизайнери змогли забезпечити принцип єдності середовища (Childrens House Kiyose Dodomonoie від 05.09.2020).

На основі закордонного досвіду визначено активне використання натуральних екологічних матеріалів, серед предметного наповнення та конструктивних елементів під час будівництва, поширення практики використання систем енергоефективності та енергозбереження під час експлуатації приміщень. Актуальним стає використання досвіду природної вентиляції шляхом використання сучасних наукових розробок та створення домашньої атмосфери в усіх типах закладів соціального захисту дітей. Важливим є збереження культурно-національних мотивів у організації просторового середовища таких закладів.

2.2 Дизайн інтер'єрів спеціалізованих закладів для дітей в Україні

У даному підрозділі проаналізовано сучасний стан проблеми. При цьому, ряд закладів соціального захисту дітей було особисто досліджено автором, що дозволило отримати фотофіксацію матеріально-технічної бази закладів та

провести натурні дослідження. Було використано ряд авторських експериментів на базі закладів Києва та Київської області. Завдяки чому, було визначено особливості проведення та реалізації проектних рішень з дизайну інтер'єру та екстер'єру.

Наразі, в більшості закладів соціального захисту дітей існує ряд проблем особистісного розвитку дітей-сиріт та соціалізації дітей, що не мають батьківського піклування. Такі реалії зумовлюють дослідження сфери оточення дитини на прикладі дизайну інтер'єру, як дієвого фактору впливу на психологію дітей. Характерним для більшості сучасних спеціалізованих закладів для дітей, що потребують соціальної реабілітації є невідповідність існуючого інженерного обладнання й планувальної організації внутрішнього середовища. Водночас, необхідність забезпечення численними й різноманітними функціями простору супроводжується поширенням нових функціональних зон житла. (Коваль-Цєпова А. В., 2010а).

Було визначено, що дизайн закладів соціального захисту дітей залежить від типу експлуатації та будівництва. На основі проведеного аналізу, визначено, що спеціально збудованих будівель, серед даних закладів на Україні, є недостатня кількість. Відповідно, основну частину закладів соціального захисту дітей, у нашій країні, формують пристосовані будівлі. Значний відсоток від загальної кількості таких будівель становлять колишні маєтки, що на благодійній основі були передані для виховання дітей, які не мали батьківського піклування. Наявний лише незначний відсоток від загальної кількості спеціально збудованих закладів. Відповідно, важливою сферою в дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, в у мовах формуванні нової системи допомоги соціальним сиротам, є використання архітектурного трансплантизму. Особливостями архітектурного трансплантизму є реконструкція, реставрація та адаптація старої будівлі під нові функції. (Мигаль, С., Дида, І., Казанцева, Т. (2014), с 109) .

Архітектурні особливості закладів соціального захисту дітей є вагомим чинником для формування подальшої концепції у дизайні. Тому для вивірених та лаконічних ліній у інтер'єрах необхідно враховувати архітектурно-планувальну

організацію, тип будівель та напрям будівництва. Будівництво даних закладів доцільно досліджувати в порівнянні з будівництвом навчальних закладів, так як останніми роками вони розвивались за подібними напрямками.

Відповідно, до даної проблематики, було виокремлено дослідження в галузі архітектури, як формотворчої оболонки для подальшого дизайну інтер'єру. У роботі про структурно-функціональне і композиційне моделювання навчальних комплексів Солобай П. окреслює основні напрямки для будівництва. Такі напрями є характерними для будівництва та реконструкції закладів соціального захисту дітей та важливими для подальшого проектування дизайну інтер'єрів. На основі визначених Солобай П. прийомів було зроблено авторське доповнення, з урахуванням актуальних напрямів будівництва закладів соціального захисту дітей України:

1. Прийоми реконструкції існуючих будівель, які розташованих в історичній частині міста (як правило, можливості розширення таких комплексів досить обмежені, але використовуються внутрішні резерви загальної території закладу на прикладі реорганізації матеріальної бази та її ущільнення);

2. Прийоми реорганізації та розширення функціональних блоків закладів, що розташовані поза історичною частиною міста, завдяки збільшенню загальної території (ліквідації застарілих будівель міста);

3. Прийоми нового будівництва закладів на нових майданчиках, розміщених у межах міста, передбачених генпланом під будівництво;

4. Прийоми по винесенню функціональних блоків закладів соціального захисту дітей на нові території за межами міста, у разі відсутності подальшого розвитку матеріально-технічної бази на вже існуючих майданчиках (Солобай, П., 2001, 14 с)

Для України, на прикладі Києва та Київської області, характерними на сьогодні є прийоми нового будівництва закладів соціального захисту дітей на нових територіях, розміщених у передмісті. Отже, можливо до вищезазначеного переліку актуальних прийомів будівництва додати «прийом заміського будівництва», що передбачає нове будівництво за межами міста.

Проаналізовано характерні прийоми будівництва для закладів соціального захисту дітей, як в Україні так і за її межами. Для України, наразі характерним є прийоми реорганізації та розширення функціональних блоків закладів, що розташовані поза історичною частиною міста, завдяки збільшенню загальної території. Саме за даними прийомами, у відповідності до стратегії розвитку інституційної системи соціального захисту дітей України, йдуть активні роботи. Водночас, залишаються актуальними прийоми по винесенню функціональних блоків закладів соціального захисту дітей на нові території за межами міста, через відсутність подальшого розвитку матеріально-технічної бази на вже існуючих територіях.

Характерними прикладами «прийому заміського будівництва» є створення дитячих СОС селищ, котрі передбачають велику площу для території всієї інфраструктури селища, котре включає адміністративні будівлі та біля 10 сімейних будинків. У 2010 році за сприяння міжнародної благодійної організації SOS Kinderdorf International (Wikipedia СОС Дитячі Містечка) було відкрито в Броварах перше на Україні СОС «Дитяче містечко», рис. 2.2.6. та 2.2.7. Першими мешканцями стали діти-сироти та діти, що не мали батьківського піклування, а проживали у Броварському дитячому будинку «Любисток». Новий досвід сімейного виховання став активно впроваджуватися у всьому регіоні. Поступово у Броварах було витіснено застарілу інституційну форму опіки над дітьми, натомість сформувалися нові: дитячі прийомні або опікунські сім'ї, будинки сімейного типу, СОС «Дитяче містечко» Бровари.

СОС «Дитяче містечко» Бровари має значну територію у 3 гектари, що розміщено у сосновому лісі, з цілющим повітрям. Територія містечка відгороджена від міста парканом (у вигляді залізної сітки) та цілодобовою охороною. Територія містечка включає 14 житлових двоповерхових будинки, де проживають 13 прийомних та одна патронатна сім'я. В даному закладі виховується 84 дитини, при цьому, кожній надано сімейний затишок та любов. Як і в європейських подібних селищах, у Броварах є адміністративний будинок, стадіон та два дитячих майданчика, рис. 2.2.6. Важливим місцем седища в житті

дітей старшого віку є «молодіжний» будинок, де соціальні педагоги і молодіжні лідери проводять групові заняття. А також є в СОС селищі особливе місце, яке полюбляють всі мешканці селища - «кострова». Дане місце є найбільш значущим осередком для всієї спільноти, де проходять різноманітні тематичні зустрічі та вечори.

На прикладі Будинку №12, що знаходиться у даному закладі соціального захисту дітей проаналізовано особливості дизайну інтер'єрів. Будинки мають однакову архітектурно-планувальну схему, тому функціональні зони будуть майже однаковими у всіх 14 житлових будинках. Одразу слід зазначити, що гармонійне позитивне враження від загального комплексу дещо нівелюється саме внутрішнім середовищем будівлі (дизайном інтер'єру). Спочатку визначимо основні складові даного сімейного будинку. Перший поверх включає: простору загальну кімнату, кухню, кімнату для СОС мами, два санвузли і комірчину. Другий поверх відведено для приватних зон вихованців і включає три кімнати для дітей і санвузол, рис. 2.2.7. За словами «СОС мами», житлові кімнати були обладнані меблями, загальні кімнати були забезпечені необхідною сантехнікою та побутовою технікою ще на етапі заселення до нового будинку (завдяки зусиллям волонтерів). А от декорування інтер'єру у вигляді вибору та оздобленням шпалерами кімнат, сім'я займалася самостійно. Також індивідуальний підхід був при облаштуванні прибудинкової території, яка була створена власними силами мешканців будинку. Таке заохочення до спільної праці, формує у дітей розуміння власної причетності та відповідальності за всю територію власного будинку.

Наступним прикладом «прийому заміського будівництва» є комплекс «Отчий Дім» у селищі Петрівське, Києво-Святошинського р-н., Київської обл. Даний комплекс включає спеціально збудований Дитячий Будинок сімейного типу, та Соціально-Реабілітаційний Центр, який розташовано у існуючій будівлі. Цей комплекс надає можливість соціально-незахищеним дітям пройти дев'ятимісячний реабілітаційний період в Соціально-Реабілітаційному Центрі. Потім, за згодою дітей вони продовжують своє проживання в прийомній родині у

Дитячому Будинку сімейного типу до 18 років, де забезпечують оптимальні умови їх розвитку та життєдіяльності.

Як вже було відзначено, на сьогодні, важливим є будівництво не тільки окремих закладів, але й значних за розмірами комплексів. Велика територія передбачає наявність вільної ділянки під забудову, що може бути надана урядом під потреби дитячого селища. Отже, використання «прийому замиського будівництва», яке передбачає нове будівництво комплексів, за межами міста, наразі стає все більше актуальним. Подібні селища вже давно успішно працюють у Європі й Америці. Саме там бере витоки дана форма житла дітей. Час показав, що «Національні дитячі будинки» стали прототипом наймасштабнішої світової організації СОС дитячі селища. Саме даний тип закладів було детально проаналізовано у попередньому підрозділі.

Відповідно до напрямів будівництва було визначено, що можливості організації дизайну у даних типах закладів принципово відрізняються. Дизайн інтер'єрів у спеціально збудованих будівлях має виразний та динамічний характер, архітектурно-планувальні рішення є фундаментом для подальшого декорування. Пристосовані існуючі будівлі дещо обмежують можливості дизайнерів, так як головним завданням тут стає зменшення або уникнення недоліків, які мали місце у планувальних рішеннях. В переважній більшості прийоми дизайну мають обмежений, локальний характер. У даних будівлях можливо забезпечити прийомами дизайну інтер'єрів тільки часткове декорування (Коваль-Цєпова А. В., 2011 б).

В ході натурних обстежень та аналізу фотоматеріалів визначено, що в закладах соціального захисту дітей України переважають застарілі традиції декоративних розписів стін та їх фрагментів, що досить сильно контрастує з частковим оновленням дизайну інтер'єру, рис. 2.2.2. та 2.2.5. Відзначено, що у переважній більшості інтер'єрів закладів соціального захисту дітей України вирішуються питання функціональних зон переважно за рахунок «штампів» та стереотипів дитячих установ інтернатного типу пострадянського періоду рис. 2.2.2., 2.2.3., 2.2.5.

Відзначено в більшості закладів соціального захисту дітей наступні недоліки, що порушують принципи гармонійного дитячого середовища: неузгодженість стильового та композиційного рішення; відсутність принципу гармонії та єдності у інтер'єрі; перевантаженість декоративними елементами; випадкове розміщення творів образотворчого та декоративного мистецтва; невідповідність експозиції дитячих творів загальній концепції дизайну інтер'єру; не виправдано активне кольорове вирішення текстильних елементів, особливо килимів на підлогах ігрових зон та стилістична відчуженість від загального концептуального вирішення, рис. 2.2.3.

Слід враховувати, що «дизайном інтер'єру» на Україні, в більшості випадків, переймаються «мами» в СОС селищах та будинках сімейного типу. Саме вони без спеціальних знань та компетентних рекомендацій створюють родинний затишок власних будинків. Роль «мами» в даних закладах соціального захисту дітей надзвичайно важлива і відповідальна, адже вони стають опорою та підтримкою для майже десятка соціальних сиріт. При цьому, на жаль, дуже рідко відзначається комплексність та гармонійність оточуючого середовища.

Аналізуючи дизайн інтер'єру більшості будинків сімейного типу та СОС селищ України, Білорусі, Росії, Казахстану та інших країн, що стали незалежними в пострадянський період спостерігається ряд характерних ознак, рис. 2.2.1. Дитяче селище, відповідно до основних принципів включає близько десяти окремо збудованих двоповерхових будинків з ганками або терасами, рис. 2.2.6. Також мають місце культові споруди, відповідно до віросповідання та національних традицій відповідного регіону, де створюється дитяче селище.

Аналіз та огляд різних типів закладів соціального захисту дітей виявив, що в Україні, на сьогодні, можливо відзначити суттєві зміни в оточуючому середовищі дитини, яка там виховується. Ряд позитивних змін реалізуються у відповідності до Державної стратегії, що направлена на пріоритетність сімейної форми виховання для безпритульних дітей та дітей-сиріт. Обраний державою вектор допомоги зумовлює реструктуризацію загальної системи інституційного догляду за дітьми даної категорії. Результати даних змін безпосередньо

відображуються у просторі оточення дітей у закладах соціального захисту дітей. Відповідно, на даних аспектах ми акцентує увагу:

-Зменшення кількості дітей в кімнатах тихого відпочинку передбачає збільшення особистого простору для кожного окремого вихованця в межах закладу.

- Реорганізація закладів соціального захисту дітей України дає можливості для реалізації нових прийомів та концепцій у дизайні інтер'єрів.

- Збільшення фінансування та загальної фінансової підтримки закладів на державному рівні.

- Збільшується попит на якісний та фаховий дизайн інтер'єру закладів соціального захисту дітей, що передбачає появу послуг щодо соціального дизайну серед компаній, що спеціалізуються на архітектурі та дизайні інтер'єру.

Відповідно до цього, важливим є принцип енергоефективності у дизайні закладів соціального захисту дітей, що давно є актуальним у світі і поступово проникає у нашу країну. Наразі, в Україні вже існують поки що поодинокі приклади використання енергій природних ресурсів. Переважно використовуються сонячні батареї для забезпечення енергоресурсами щоденних потреб закладу у деяких дитячих містечках. Відповідно до цього, доцільним буде проаналізувати дослідження екологічних чинників зовнішніх конструкцій та прийомів енергозбереження будівель, що можуть використовуватися при будівництві та реорганізації закладів соціального захисту дітей. Важливим підґрунтям для цього стали основні принципи енергоефективності в дизайні та архітектурі, що були сформульовані в роботі з біоніки. (Мигаль, С., Дида, І., Казанцева, Т. 2014) та доповнені автором. Для закладів соціального захисту дітей принципи енергоефективності в дизайні зберігають свою актуальність, що представлено у табл. 2.4.

Важливим аспектом для дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей визначено довготривалий період використання будівлі, що є характерним для нашої держави. Планомірне освоєння дитиною свідомого бережливого ставлення до будівлі та інтер'єрів даних закладів дозволить подовжити термін

експлуатації приміщень та привчити дітей до компетентних навичок побутового характеру.

Також слід відзначити *ряд позитивних тенденцій*, що було визначено під час дослідження закладів соціального захисту України: творчий підхід до благоустрою інтер'єру та екстер'єру; використання реноваційного підходу у благоустрої території та дитячих майданчиках. Зокрема, казково-метафорична тематика представлена саморобними композиційними акцентами, що виконані з матеріалу, що вже був у використанні. Повторне використання пластикових ємкостей різного кольору, масштабу та форми дає можливість економії ресурсів та нестандартного оздоблення дитячих ігрових зон на відкритому просторі.

Підсумовуючи особливості енергоефективності будівель та житлового простору інтер'єру, в наш час, слід звернути увагу на важливість використання такого досвіду у закладів соціального захисту дітей. Адже, на прикладі дорослих, що своїми щоденними звичками та поведінкою формують «позитивні» орієнтири для дітей, можливо забезпечите ощадливе відношення до природних ресурсів та повагу до навколишнього середовища.

Позитивним є впровадження методик М.Монтесорі у інтер'єрі. Дана тенденція є характерною для окремих будинків дитини. Позитивним є досвід комплексного вирішення ігрової кімнати для дітей за методикою М.Монтесорі у Будинку дитини «Сонечко», що у Запоріжжі, рис. 2.2.4. В даному інтер'єрі всі елементи ігрової зони стилістично поєднані та розміщені з урахування антропометричних характеристик дітей. Важливим також є збереження культурно-національних мотивів у організації просторового середовища закладів соціального захисту дітей, рис. 2.2.5.

2.3 Перспективні тенденції дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей

Даний підрозділ визначає важливість впровадження комплексного підходу у проектуванні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. У відповідності до

активних змін в державній політиці України, що направлені на покращення умов проживання мешканців таких закладів. Як було вже зазначено, важливим кроком стане зменшення кількості дітей в кожному окремому закладі та створення в них атмосфери сімейного затишку. Розширення форм соціальної допомоги дітям на Україні передбачає активне функціонування нових типів закладів соціального захисту дітей. Зокрема, будинків сімейного типу, дитячих селищ, а також реабілітаційних центрів та центрів паліативної допомоги, що будуть організовані на технічно-матеріальній базі Будинків дитини. Ці заходи спрямовані на підвищення якості соціальної допомоги дітям, зменшення випадків втеч вихованців, з закладів соціального захисту дітей, та профілактику правопорушень серед дітей та підлітків. Саме за допомогою позитивних змін в оточуючому середовищі бездоглядних дітей можливо забезпечити перспективи їхнього подальшого життя.

Дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей включає функціональні (життєзабезпечуючі) і педагогічні, психолого-реабілітаційні завдання, табл. 2.3. Відповідно, було визначено чинники впливу на психо-емоційний стан мешканців закладу, що повинні забезпечуватися принципами та прийомами дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, табл. 2.1. Важливими також є критерії відповідності елементів дизайну інтер'єрів у таких закладів, табл.1.4.

Формування гармонійної та нервово-урівноваженої особистості вихованців закладів – є пріоритетним завданням сучасного закладу соціального захисту дітей України. Дане завдання вирішується через наступні принципи дизайну інтер'єру: принцип гармонійного колористичного рішення; принцип використання екологічно чистих матеріалів; принцип збереження ресурсних витрат всіх рівнів; принцип синтезу декоративно-прикладного мистецтва та рослинних елементів в дизайні інтер'єру та екстер'єру; принцип взаємопроникнення та взаємодоповнення внутрішнього простору (інтер'єру) та зовнішнього (екстер'єру); забезпечення дітей вітаміном D завдяки оптимальному природному освітленню кімнат; формування у дітей творчого стимулу; ознайомлення та формування знань про рослинний та тваринний світ.

Формування соціально-свідомих навичок у дітей обережного та раціонального використання природних ресурсів відбувається за допомогою принципу збереження ресурсних витрат всіх рівнів.

Ознайомлення та формування знань про рослинний та тваринний світ здійснюється, з урахуванням ефективного досвіду, на прикладі дитячих селищ Німеччини, Франції та Росії (досвід еквітерапії(кінної) терапії) А також Шрі-Ланки, Індії та Італії на прикладі сільськогосподарської діяльності, рис. 2.1.10. Рекомендовано використовувати методику корегування психологічних травм у вихованців закладів соціального захисту дітей шляхом активного залучення їх до догляду та піклування за тваринами або рослинами. З урахуванням даних методик, слід впроваджувати у інтер'єр інформативні засоби дизайну, що направлені на ознайомлення дітей з візуальними образами рослинного та тваринного світу. Важливою складовою є включення необхідних присадибних ділянок та спеціальних споруд для тварин в загальну концепцію дизайну закладу соціального захисту дітей. Використання екологічно чистих матеріалів входить до ключових принципів у провідній концепції єдності природи та людини, про що засвідчує чисельний закордонний практичний досвід у дизайні соціальної сфери для дітей.

Архітектурно-планувальні принципи було розглянуто, як важливу формотворчу складову дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей. Відповідно, було досліджено принципи художньої виразності, композиційної цілісності та стильової єдності, табл.2.5.

Було сформовано *принципи просторової організації в інтер'єрах вищезгаданих закладів*: принцип зв'язку зовнішнього та внутрішнього просторів, принцип оптимального природнього освітлення, принцип безперешкодного простору, принцип сталого розвитку. Відповідно, *принцип зв'язку зовнішнього та внутрішнього просторів побудовано* на цілісності середовища та інтеграції внутрішнього інтер'єру в екстер'єрне оточення, рис 2.1.49.

Принцип оптимального природнього освітлення повинен бути забезпечено на рівні державних нормативних документів. Водночас, наразі, має місце

невідповідність дизайну інтер'єру деяких закладів України даному принципу. Забезпечення дітей вітаміном D, завдяки оптимальному природному освітленню кімнат, з урахуванням вимог ДБН, СНіП та інших нормативних документів України, є неодмінною умовою для даних закладів. Натурні дослідження та фотофіксація, з офіційних джерел, доводить, що в дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей має місце негативні явища щоденного функціонування та життєзабезпечення ключових процесів закладу, що впливають на зменшення природного освітлення. Це явище відбувається за наступних умов: низький відсоток відбивання сонячних променів через матеріали поверхні стін та стелі у інтер'єрах кімнат; перевантаженість меблями та іграшками, які іноді навіть перекривають віконні отвори; постійне висушування білизни на балконах та ганках, що суттєво зменшують відсоток потрапляння сонячних променів у приміщення. Для вирішення даних проблемних ситуацій *запропоновано наступні прийоми в дизайні закладів соціального захисту дітей:*

- Розширення віконних отворів, за можливості архітектурно-планувальної схеми;

- Уникнення випадків перикриття світлових потоків сонячного освітлення меблями та іншим спеціальним обладнанням;

- Використання матеріалів для декоративного оздоблення великих площин огорожуючи поверхонь, що мають високий відсоток відбивання сонячних променів у інтер'єрах приміщень;

- На початковому етапі проектування передбачити достатню кількість місць для технічного обслуговування всього циклу щоденних потреб вихованців у даних закладах (прання, висушування білизни, прасування тощо)

Принцип безперешкодного простору є надважливим для закладів соціального захисту дітей. Проте, застаріла наявна матеріально-технічна база таких закладів, на прикладах численних порогів та обмежених площах, наразі є характерною для України. Враховуючи різний фізіологічний стан вихованців, організацією дизайну інтер'єрів та екстер'єрів повинно бути передбачено врахування інклюзивного чинника. Водночас, все спеціальне обладнання повинно

бути інтегровано в загальну дизайн-концепцію для кожного окремого закладу. Наразі, в Україні більшість будинків сімейного типу ще не мають такого обладнання, а іноді навіть примітивних пандусів. Все це досить утруднює надання якісних послуг мешканцям таких закладів, з урахуванням їх тимчасових або довгострокових фізіологічних потреб.

Враховання інклюзивного чинника в дизайні буде надважливим під час реорганізації окремих типів закладів. Для проведення реорганізації Будинків дитини у реабілітаційні центри та центри паліативної допомоги передбачено включення нових функціональних зон та приміщень для вихованців. При цьому, буде збережено основну матеріально-технічну базу таких закладів. Адже, за початковою архітектурно-планувальною схемою, у даних закладах вже було передбачено зручні пандуси-спуски між поверхами та виходами на вулицю, відділення ізоляторів, медичних блоків та наявність басейнів для водних процедур вихованців у приміщенні. Відповідно, в таких закладах слід передбачити поліфункціональні простори для різних потреб (з урахуванням медичних). Важливим є врахування принципу сталого розвитку.

Пошук оригінальних та неочікуваних прийомів у дизайні інтер'єрів стає все далі складнішим завданням. Адже, з попитом на авторський дизайн інтер'єру, в Україні зростають і якість дизайнерських послуг. Безумовно, даний аспект більшою мірою поширюється на так звані інтер'єри бізнес класу та класу «люкс», з огляду на високу ціну проектної роботи, що є зависокою для пересічного українця. Нажаль, дійсно оригінальні дизайнерські проекти соціальної сфери нашої держави, поки що мають вибіркового характеру, з огляду на недостатнє фінансування. Водночас, проблемою є відсутність фахових комунікативних зв'язків між замовником (соціальним закладом) та дизайнером потенційного проекту інтер'єру. Така негативна практика, для українського дизайну інтер'єру соціального спрямування, виникла через масові тендери на рівні всіх держбюджетних установ, що проходять в більшості випадків без урахування реальних потреб закладу. Реалії життя показують, що визначається підрядник (потужна будівельна організація), що здатна витримати конкуренцію в

тендерному відборі, яка повністю реалізує саме будівельні роботи. При цьому, дизайн інтер'єру, в більшості випадків, майже не включається в загальне концептуальне вирішення, а носить типовий характер гіпсокартонних стін, пофарбованих в різні відтінки пастельної гамми. Отже, при такому проектному підході руйнуються всі зв'язки між зацікавленими представниками соціальної сфери та виконавцями-будівельниками, котрі не завжди розуміють кінцевий етап проекту, а виконують роботу виключно в рамках конкретного етапу. Відповідно, нівелюється можливість плідної співпраці і обміну досвідом між дизайнером та замовником, що є запорукою вдалого кінцевого результату авторського ведення проекту інтер'єру.

З огляду на дану ситуацію, рекомендовано враховувати закордонний досвід фахового підходу в дизайні соціальної сфери. Даний досвід засвідчує, що можливі різні шляхи співпраці з фахівцями дизайну та архітектури. На основі проаналізованих вище прикладах-аналогах закладів соціального захисту дітей та різних етапів проектування дизайну інтер'єру, можливо сформулювати *ефективні принципи пошуку (шляхів вирішення) якісного та економічно-вигідного концептуального вирішення (концепту)*:

- прийоми залучення студентських проектних рішень (в рамках виконання тематичних курсових, бакалаврських, магістерських робіт);
- проведення фахових конкурсів на кращий дизайн проект закладів соціального захисту дітей;
- проведення тендерних конкурсів серед фахівців дизайну та архітектури;
- особисте звернення благодійних фондів або представників державних органів соціального захисту дітей до конкретного дизайнера чи архітектора (який має досвід або особисте бажання співпрацювати).

З урахуванням ефективні принципу пошуку якісного та економічно-вигідного концептуального вирішення було експериментально апробовано прийоми залучення студентських проектних рішень (в рамках виконання тематичних курсових робіт за темою дослідження) на базі двох ВНЗ України. Проекти (клазури) дизайну інтер'єрів кімнат для відпочинку дітей у закладах

соціального захисту, що були виконані на художньо-технологічному відділенні студентами 1 курсу у Київському індустріальному коледжі представлено на рис. 2.3.1 а. та 2.3.1 б. Також було проведено аналіз робіт студентів кафедри комп'ютерних технологій дизайну, Національного авіаційного університету (НАУ).

На етапі ознайомлення з проектом, студентам було подану інформацію про реальну ситуацію середовища для дітей у закладах соціального захисту дітей та варіативні рішення у закордонному досвіді. Наступним етапом був самостійний пошук студентами більш конкретної інформативної бази для вирішення обраної авторської концепції. Вікові межі дітей, для яких були розроблені дизайн-проекти мали обмеження від 3 до 12 років. Саме даний період було обрано серед різновікових груп дітей, що перебували в таких закладах. Підлітковий період не включався в завдання через особливості психоемоційних переживань та вразливості особистості перехідного періоду.

Характерними були відмінності у гендерному аспекті серед студентів. При цьому дівчата, пропонували концептуальні вирішення, що уособлювали власне розуміння затишку та комфорту. Хлопці - переважно зосереджувалися на функціональних особливостях ігрових зон та намагалися відтворити щось нове та оригінальне (з урахуванням технічних можливостей конструкцій та використання принципу трансформації).

Було проаналізовано проектні пропозиції дизайну інтер'єру ігрової кімнати закладу соціального захисту дітей, виконані студентами 4 курсу Національного авіаційного університету та згруповано в тематичні підгрупи. Студенти активно використовували властивості кольорових сполучень у інтер'єрах для дітей, що відображає прагнення молоді до активного збагачення кольором оточуючого простору дитини. Водночас, були концепції кардинально протилежної направленості, зокрема нюансної та контрастної кольорової гамми у інтер'єрах закладів соціального захисту дітей.

Аналіз проектів, з використання пастельної кольорової гамми у інтер'єрі, представлено на рис. 2.3.2. На перших двох проектах, авторами було відібрано

блакитно-рожеву та блакитно-теракотову кольорову гамму. Предметне наповнення доповнювало ніжну колористику дитячого середовища (на прикладі корпусних та м'яких меблів, що мали обтічну форму та виключали гострі кути). Використання даного принципу показує, що студенти відповідально підійшли до загальних рекомендацій з якості безпеки у таких закладах.

Наступною підгрупою буде використання контрастних акцентів, у загальному колористичному рішенні інтер'єру ігрової кімнати закладу соціального захисту дітей, рис. 2.3.3. На основі представлених проектів дизайну інтер'єру, можливо відзначити активне використання студентами жовтого кольору, як символу життєрадісного та сонячного настрою. Саме радісний настрій, молоді фахівці прагнули створити у межах такого закладу. Контрастним кольоровим доповненням були жовтогарячі, білі та відтінки темно-зеленого в даних проектах.

Оригінальним прийомом, на першому проекті, було використання вертикальних і горизонтальних огороджуючих поверхонь. При цьому, контрасні кольорові смуги поєднували в загальний простір поверхню стіни та стелі. Підлога мала однотонне кольорове вирішення на основі зеленого. Водночас, емоційна складова даного проекту була досить активною, що могло спровокувати роздратування та перезбудження дітей. В зазначеному проекті автор порушив баланс стійкості природних елементів: підлоги та стелі, що уособлюють для дитини землю та небо, які рекомендовано вирішувати у відповідній тональності. В даному випадку, було обрано ефектний, проте прямопропорційний до рекомендацій психологів «прийом перевернутих площин», де була активна тональність стелі і менш насичена підлога. Нажаль, подібні пропозиції не можуть бути використані для закладів соціального захисту дітей. Але вони мають місце в ігрових дитячих зонах, де діти проводять обмежений проміжок часу.

В другому проекті збережено відповідність стійких структур, на прикладі підлоги та стелі, але активне контрастне сполучення у площині стіни автор трактує занадто точно. Слід усвідомлювати баланс паузи в інтер'єрі та акцентів. Але, як зазначають практики, дане розуміння приходить з досвідом роботи, тому

безперечно, в студентських проектах дані аспекти мали місце. При цьому, для них головним завданням було втілення концепції оригінального дитячого середовища. Водночас, слід відзначити оригінальне застосування метафори в дизайні інтер'єру, на прикладі оригінальних м'яких крісел у формі стилізованої долоні-корони, що будуть цікавими, безпечними та зручними для дітей. Даний метод активно використовується у предметному дизайні фахівцями.

Було сформовано підгрупу студентських проектів, спрямовану на концептуальне вирішення теми природи у дизайні інтер'єрів закладу соціального захисту дітей, рис. 2.3.4. У даній підгрупі було об'єднано декілька варіантів студентських проектів дизайну інтер'єру, з використанням символічного образу дерева. Відповідно до першого проекту, було використано даний образ для графічно-рельєфного оформлення стіни, який включав функціональну складову (на прикладі полиць для дитячих речей). Загальна атмосфера дитячої кімнати позитивна та відповідає потребам дітей молодшого віку. Водночас, образ крони дерев, можливо було доповнити невеликими декоративними елементами, на прикладі плодів та квітів садових дерев, для пізнавального розвитку дітей (за допомогою візуальних методів Г.Домана). При цьому, потрібно враховувати декоративні елементи фонові частини навколо дерев і уникати перевантаження загальної композиції. У проекті вдалим образом є біла хмарка-світильник, що виконує також метафоричну функцію та інформативно збагачує дизайн інтер'єру, рис. 2.3.4.

Другий проект втілює осінній стан природи (включає відтінки жовтого, коричневого та жовтогарячого кольору). Тут використовується образ дерева в якості доміанти інтер'єру та центру композиції, навколо якого розміщено меблеве наповнення. За авторським задумом, символу дерева відведено провідну роль в даній концепції дизайну інтер'єру ігрової кімнати.

В третьому проекті використано образ дерева лаконічної форми, що виконує функцію декоративного та функціонального елемента. Авторський задум полягає в тому, щоб зосередити дітей навколо стовбура дерева, де розміщено стільці та стіл (вздовж периметру стовбура). Даний прийом активно

використовується в ландшафтному дизайні, для розміщення комфортних місць для відпочинку в тіні дерев. У дизайні інтер'єру даний образ має якості також декоративного елементу, рис.2.3.4.

Яскравим дизайн-проектом стало використання принципів біоніки в дизайні інтер'єрів закладу соціального захисту дітей (за допомогою формотворчих та колористичних прийомів). Даний проект уособлює вдалий синтез колористики та предметного оточення ігрової кімнати, для дітей молодшої вікової групи. Огороджувальні поверхні приміщення вирішено у відповідності до принципів єдності та гармонії, що створено ефектом перетікання площини підлоги у стіни та стелю. При цьому, витримано рекомендації фахівців дитячої психології щодо усталеного сприйняття активного та більш темного кольорового забарвлення підлоги та напівпрозорої «легкої» стелі. Головною біонічною формою даного концепту є форма яйця, що використовується на прикладі ігрового будинку та в образі графічного елементу розпису стіни. Даний проект можливо використовувати в закладах соціального захисту дітей за умови наявності відповідного простору для ігор, рис. 2.3.6.

В окрему групу було відібрано студентські проекти, які не можливо використовувати у закладах, за рядом негативних аспектів: перевантаження декоративними елементами; наявністю дисбалансу у кольорових сполученнях; використання надмірно яскравих відтінків кольорів у великих площинах стін та підлоги, рис.2.3.5.

Відзначено важливим досвід проектування для вихованців таких закладів, що уможлиблює подальшу взаємодію дітей з прийомами дизайну інтер'єру власного помешкання (на прикладі особистого простору, кімнати). Численні позитивні приклади дизайну доводять, що діти повинні брати активну участь у формуванні власного середовища. Разом з тим, фахівцями повинен бути забезпечений такий дизайн інтер'єру особистих приміщень вихованців, що буде передбачати подальшу реалізацію ідей дітей і буде нівельовано відчуття перевантаженості інтер'єру.

На основі теоретико-методологічного підґрунтя проектних пропозицій та реалізованих проектів, у сфері дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей, сформовано наступні принципи організації предметного наповнення в даних закладах: трансформативності, компактності, принцип використання всіх рівнів простору, принцип «незавершеності у декоруванні» (передбачає можливості для реалізації особистих вихованців). Важливим є використання ремісничих традицій України у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей та поширення попиту на ексклюзивні авторські роботи молодих фахівців.

Висновки до другого розділу

1. Відзначено активний розвиток у сфері соціального захисту дітей на прикладі країн: Німеччини, Австрії, Франції, США та Англії. Важливим, у даних країнах, є існування стабільної підтримки з боку держави і від окремих благодійних організацій та приватних осіб. Така підтримка забезпечує активне нове будівництво закладів, з урахуванням сучасних потреб вихованців, а також якісну реконструкцію та реорганізацію матеріально-технічної бази тих закладів, що активно функціонують і потребують оновлення.

2. На основі 33 об'єктів закордонного досвіду було проаналізовано різні типи закладів соціального захисту дітей. Найбільш чисельним закордонним досвідом, з урахуванням особливостей архітектури та дизайну, були СОС селища, що були реалізовані Міжнародною благодійною організацією SOS Children's Villages. В коло досліджуваних об'єктів увійшли СОС селища Індії, Греції, Італії, Франції, Йорданії, Африки, Шрі-Ланки, Японії, інституційні форми (Японія, Нідерланди), сучасні мультифункціональні заклади соціального захисту дітей Німеччини та США, дитячі селища релігійного спрямування, дитячі заклади для дітей, що потребують медичної та паліативної допомоги. (Америка, Англія)

3. Відзначено організацію сучасних мультифункціональних закладів соціального захисту дітей, що є актуальними при щільній забудові міста (на прикладі Дюссельдорфу та Чикаго). Такі заклади об'єднують декілька векторів

надання якісних послуг по вихованню дітей та організацію творчих майстерень для них. Відповідно, актуальними тут є принципи трансформації, модульності, універсальності, екологічності в дизайні інтер'єру.

4. Визначено використання принципу автентичності, на прикладі збереження традиційної культури шляхом інтеграції у дизайн інтер'єру даних закладів в більшості країн (Індія, Шрі-Ланка, Йорданія, Японія, Африки). Відзначене використання натуральних екологічних та традиційних матеріалів для предметного наповнення, конструктивних елементів під час будівництва та опорядження конструкцій в дизайні інтер'єрів, поширення практики використання систем енергоефективності та енергозбереження, під час експлуатації приміщень, актуальним стає використання досвіду природної вентиляції шляхом використання сучасних наукових розробок.

5. На основі закордонного досвіду дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей відзначено тенденцію до кількісного зменшення вихованців у кожному окремому закладі. При цьому, особистий простір кожного вихованця, навпаки – збільшується. Найбільшого поширення у таких закладах набувають одномісні та двомісні особисті кімнати вихованців.

6. У відповідності до актуальних тенденцій світової практики, в дизайні інтер'єрів даних закладів визначено наступні положення: превалювання великих відкритих архітектурних об'ємів, що перетікають один в одній; предметне наповнення має лаконічну та максимально спрощену форму; серед матеріалів для предметного наповнення найбільш поширеними є дерев'яні меблі з екологічної деревини, що відповідають регіону розміщення закладів; використання прийомів «гіперболізації» основних декоративних елементів та домінант; поширене використання нюансного кольору огорожувальних поверхонь, що підкреслює яскраве предметне оточення, або фрагменти окремих площин насичених відтінків; актуальним є графічне зображення абстрактних елементів геометричних форм в дизайні; активне використання різних видів пластичних матеріалів у предметному дизайні, що є екологічними та дешевими; актуальним є фітодизайн у інтер'єрах та елементи ландшафтного дизайну на присадибних ділянках, що завдяки великим

вікнам стають вагомою частиною інтер'єру.

7. Встановлено, що дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей в Україні залежить від типу та напрямку будівництва. Відзначено, що дизайн інтер'єрів у спеціально збудованих будівлях має виразний та динамічний характер, архітектурно-планувальні рішення тут є фундаментом для подальшого декорування. Пристосований характер будівель, на основі існуючих функцій, обмежує можливості дизайнерів, адже головним завданням є зменшення або уникнення недоліків, котрі мали місце у планувальних рішеннях. Відповідно, в переважній більшості прийоми дизайну мають обмежений, локальний характер, що включає фрагментарне декорування. Для таких будівель характерними є невеликі за розміром декоративні елементи та твори мистецтва, у відповідності до невеликих площ самих приміщень.

8. Відзначено позитивний розвиток спеціально збудованих будівель на прикладі СОС селища у Київській області. Дані заклади орієнтуються на позитивний закордонний досвід організації дитячого середовища, що направлено на створення домашньої сімейної атмосфери. Важливим відзначено збереження культурно-національних мотивів у організації просторового середовища даних закладів, використання ремісничих традицій України у дизайні інтер'єру, поширення попиту на ексклюзивні роботи молодих фахівців.

9. Перспективною тенденцією дизайну інтер'єрів даних закладів визначено впровадження комплексного підходу у проектуванні. Сформовано принципи організації предметного наповнення в даних закладах: трансформативності, компактності, принцип використання всіх рівнів простору, принцип «незавершеності у декоруванні» (передбачає можливості для реалізації особистих поглядів вихованців у дизайні середовища).

10. Актуальним визначено закордонний досвід у розробці концепцій дизайну інтер'єру на прикладах конкурсних проектів (у Дюссельдорфі та Лейпцигу); студентських проектів (у Греції), авторських дизайнерських (фахових) проектів (дитячі СОС селища У. Санчес у Африці та О. Тукана в Йорданії, Ж. Ганг у Чикаго). Було проведено експериментальний пошук концепцій дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей серед студентів творчих спеціальностей Києва.

РОЗДІЛ 3

ТЕМАТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ В ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРУ ЗАКЛАДІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ, ЩО НАПРАВЛЕНІ НА ЗАГАЛЬНИЙ РОЗВИТОК, ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КУЛЬТУРИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТИВНОСТІ ВИХОВАНЦІВ

Розділ об'єднує пріоритетні завдання щодо підвищення загального рівня культури та соціальної адаптивності для всіх членів закладів соціального захисту дітей (адміністративного складу, батьків-вихователів, вихованців), що було трансформовано у відповідні тематичні концепції в дизайні інтер'єру даних закладів. Принципи та прийоми дизайну інтер'єрів було об'єднано в декілька підгруп, з урахуванням їх тематичних концепцій та подано у таблиці 3.1.

3.1 Концепція єдності природи та людини у дизайні інтер'єру закладів соціального захисту дітей

Концепція єдності природи та людини у дизайні інтер'єру закладів соціального захисту дітей розкриває характерні особливості, принципи та прийоми використання у інтер'єрі. Визначена доцільність використання концепції єдності природи та людини, що також відповідає цілям сталого розвитку ЮНЕСКО. У підрозділі сформовані основні вектори впливу концепції єдності природи та людини у дизайні інтер'єрів таких закладів. Тематика єдності природи та людини, що охоплює як рослинний так і тваринний світ, залишається актуальною для нашої держави при формуванні концептуальних рішень. (Коваль-Цєпова А.В., С. 7, 2016)

Сучасні тенденції життя постійно ставлять перед дизайнерами інтер'єрів важливі завдання для пошуку нових рішень та генерування ідей. Проектні рішення багатьох дитячих інтер'єрних просторів, з урахуванням конкретних вихідних умов, є унікальними. Важливим етапом є аналіз та комплексне врахування всіх технічних характеристик архітектурного простору, для закладів

соціального захисту дітей, а також формування цілісного концепту майбутнього проекту. Проблематика концептуального вирішення дизайну дитячого інтер'єру, або дизайн-концепція є важливою складовою у проекті дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей.

За дослідженням цього поняття Буровою Т. та Егоровим Д., було зібрано ключові визначення поняття концепції, що представлено у термінологічному словнику в додатках. Поняття концепції можна зустріти в різних сферах людської діяльності, але в дослідженні ми зосереджуємо увагу саме на дизайн-концепції. (Бурова Т., Егоров Д. С. 65-66).

Концепція зв'язку та єдності людини та природи нерозривна з дизайном в дитячих інтер'єрах. Особливо тепер, коли внаслідок наукового прогресу та активного «приборкання природи» людство має катастрофічні наслідки глобального потепління. Зараз постійно впроваджуються програми по збереженню природних ресурсів Землі на рівні світового масштабу. Екологічні планетарні проблеми ставлять нові вимоги до дизайнерів інтер'єру та архітекторів. Постійний акцент на збереження, раціональне використання природних ресурсів, покращення якостей життя, за рахунок інтеграції природи в житловий простір, відкриває шлях в майбутнє у сфері дизайну інтер'єру.

Досліджуючи основні напрямки впливу навколишнього середовища дітей, на фізіологічний та психічний розвиток дітей, які проживають в закладах соціального захисту дітей важливо визначити основні з них. Розглянуто особливості використання принципів єдності екстер'єрного, інтер'єрного та природного середовища в даних закладах. Одночасно з естетичними принципами дитячого середовища, слід враховувати функціональні, ергономічні та психолого-педагогічні чинники. Важливо зазначити, що протиріччя принципів підходів до питання оптимальної урбанізації простору існують дотепер.

Яскраво це відображено в працях діячів в сфері архітектури періоду ХІХ–ХХ. Ле-Корбюзьє (1977), Н. Мілютіна та ін., що акцентували увагу на конструктивному та раціональному підході в архітектурі. На противагу цьому,

активними прибічниками єдності архітектурного та природного середовища були Й. Серт, Е.Говард, Ф. Райт (1960) та ін.

Досліджуючи питання максимально адаптованого середовища для дітей, слід використовувати вітчизняний та закордонний досвід. В питанні оптимальної кількості поверхів, в архітектурі закладів соціального захисту дітей, можливо відзначити тенденцію до зменшення висоти закладів і максимального включення архітектурних елементів в існуючі природні структури та ландшафти. Проблематику української архітектури та природи досліджує в своїй роботі І.А.Дида. Акцентовано увагу на екологічному аспекті українського традиційного житла та відносно «невеликому» строку експлуатації. Після чого, є повне оновлення житла, а іноді і цілих селищ (Дида, І. 2007).

Пріоритетною пропозицією щодо «Концепції єдності природи та людини» у дизайні інтер'єру для дітей, що потребують соціального захисту, виступає гармонійний зв'язок людини та всієї екосистеми загалом. Відомо, що подолання агресії та девіантної поведінки вихованців дитячих закладів - запорука успішної програми реабілітації психічного стану дітей. Тому, важливо використовувати позитивний вплив саме природних елементів у архітектурно-художньому просторовому рішенні та предметному оточенні у таких закладах (Коваль-Цєпова А.В., С. 7, 2016).

М. В. Лісіціан у своїй роботі «Інтер'єр житлових і громадських будівель» виокремлює «Два прийоми зв'язку внутрішнього простору з природою: один – коли внутрішній простір охоплює частину природи, відповідно природні елементи інтегровано в інтер'єр, при цьому, другий прийом побудовано на інтеграції частин внутрішнього простору, що проникає у зовнішній екстер'єр та об'єднує весь об'єкт у єдине ціле. (Лісіціан М. В., 1973). Як зазначає, А. Свірський, тенденція зближення інтер'єру із зовнішнім середовищем, що властива сучасній практиці дизайну, представлена двома напрямками. А саме, у формі розвитку функцій приміщень, що розташовано на відкритому просторі (природних ділянках), а також у формі переходу або «розкритті» приміщень у зовнішнє середовище. (Свірський А., 1968). С. Дудка виділяє два прийоми у відповідності до

інтер'єрів закладів соціальної сфери. А саме, використання внутрішнього простору закладу для забезпечення взаємозв'язку інтер'єру та екстер'єру (природного оточення). А також, інтеграцію в інтер'єр закладу природних елементів. Автор також визначає прийоми дизайну, які здійснюють принцип взаємопроникнення внутрішнього і зовнішнього простору закладу. Такими прийомами є: розкриття, розчленування архітектурної форми, використання просторів взаємозв'язку, введення в інтер'єр природних елементів (Дудка, 2019, с. 155).

Принцип єдності природи та людини визначено провідним у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. Слід визначити причини того, чому даний принцип було покладено в основу проведеного дослідження. Аналіз провідних педагогічних теорій, підтверджує дієвість природних компонентів у дизайні інтер'єрі. Досвід інтеграції цілих садів у житлові комплекси, медичні та дитячі заклади стають все більш характерними як для Європи так і для Америки. Приклад інтеграції саду на 11 поверх новобудови дитячої лікарні у межах щільно заселеного Чикаго було детально досліджено у 2 розділі, на рис. 2.1.40 представлено наочний приклад концептуальної ідеї живих садів з бамбуку, в стінах дитячого закладу охорони здоров'я (Crown Sky Garden). Ландшафтний дизайнер Mik Young Kim, яка працювала над проектом дизайну інтер'єру Crown Sky Garden запропонувала ряд оригінальних прийомів використання природних матеріалів у дизайні інтер'єру дитячої лікарні, рис. 2.1.41.

Підсумовуючи плідний закордонний досвід, у сфері дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей, можна відзначити активне використання та інтеграцію природних ресурсів в інтер'єрах та екстер'єрах дитячих селищ (проект Тукана, Урко Санчес і т.д.). У додатках представлено реалізацію проекту О. Тукана, що отримав високі нагороди з дизайну та архітектури. (Рис. 2.1.1.)

Ще одним унікальним проектом, де активно використовувалася концепція єдності природи та людини є СОС селище у Африці, що було створено У. Санчес. Прийоми дизайну, що направлені на інтеграцію природної рослинності у даному селищі показані у рис. 2.1.9.

В доповнення впливу природних стихій, слід відзначити дієвість рослин та дерев, на покращення психологічного стану людей, що знаходяться поряд. Дані вектори впливу принципу єдності природи та людини забезпечуються у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей (на прикладі Будинку сімейного типу та дитячих селищ) наступними прийомами:

- активна інтеграція та збереження вже існуючих зелених насаджень в прибудинкову територію;
- концептуальне вирішення рекреаційних зон для дітей з використанням живих рослин здійснюється двома шляхами: у інтер'єрах; у екстер'єрах.

Для інтер'єрів характерно використання кімнатних рослин з урахуванням інсоляції та особливостей вирощування окремих декоративних культур, а також стильового та гармонійного узгодження загального простору з силуетами форм та розмірами рослин. Важливо усвідомлювати, на етапі проектування дитячого інтер'єру, особливості використання кімнатних рослин, як фонові частини інтер'єру, так і в якості домінанти.

Як було відзначено, дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей включає функціональні (життєзабезпечуючі) так і педагогічні, психолого-реабілітаційні вектори. В контексті єдності природи та людини першочергово досліджується завдання дизайну інтер'єру у психолого-реабілітаційному та педагогічному аспекті. Отже, визначимо **основні вектори впливу принципу єдності природи та людини у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей**, що направлено:

- на формування гармонійної особистості вихованців закладів;
- на формування обережного та раціонального використання природних ресурсів;
- на корегування психологічних травм вихованців шляхом активного залучення їх до догляду та піклуванню за тваринами або рослинами;
- на реабілітацію вихованців шляхом споглядання за природними стихіями: води, каменю, повітря. Стихія вогню майже не використовується з урахуванням

високих показників безпечності, характерних для дитячих закладів та агресивної складової даної стихії.

Принципи інтеграції природніх стихій є важливими для стимулювання пізнавальної активності у дітей, про що зазначено у підрозділі 3.2.

Концепція єдності природи та людини об'єднує в собі наступні принципи: гармонійного колористичного рішення; використання екологічно чистих матеріалів; взаємопроникнення та взаємодоповнення внутрішнього простору (інтер'єру) та зовнішнього (екстер'єру); збереження ресурсних витрат всіх рівнів; синтезу декоративно-прикладного мистецтва та рослинних елементів в дизайні інтер'єру та екстер'єру; актуалізації або «осучаснення» садово-сільськогосподарських ділянок закладів соціального захисту дітей засобами дизайну (шляхом введення необхідних складових у територіальний комплекс рекреаційних зон та прибудинкової території). Надамо визначення згаданим принципам.

Принцип гармонійного колористичного рішення базується на використанні так званого «природного спектру кольорів», що уособлюють природні стихії повітря, каменю, води. Також активно використовується нюансна гамма для великих площин, що включає відтінки дерев'яних порід та зелені. Колористичне рішення повинно враховувати функціональні особливості приміщень. Відповідно до цього, транзитні зони та зони загального використання слід виділяти кольором та тоном. Водночас, зони тихого відпочинку потребують нюансної кольорової гами та малонасичених відтінків. Для створення позитивного настрою у приміщенні їдальні слід застосовувати кольорову гаму, що стимулює апетит. На прикладі жовто-зелених (теплих відтінків), з акцентами помаранчевого. Композиційним акцентом може виступати настінне рельєфне панно у вигляді дерева з плодами груші або яблуні. Також ажурні перегородки в даній тематиці можуть бути дуже доречними для зонування простору, рис. 4.4.8. (Коваль-Цєпова А.В., С. 7, 2016)

Принцип використання екологічно чистих матеріалів є неодмінним аспектом у сучасних інтер'єрах для дітей. Також даний принцип входить до групи

аутентичних принципів, зважаючи на традиційне використання його в українському інтер'єрі, про що зазначено у 4 розділі роботи.

Принцип взаємопроникнення та взаємодоповнення внутрішнього та зовнішнього простору базується на прийомах об'єднання в дизайні інтер'єру та екстер'єру. Також входить в число основних принципів композиційної організації інтер'єру, поряд з композиційною єдністю інтер'єру та його матеріально-предметним наповненням, а також єдністю структури внутрішнього простору. Принцип єдності детально проаналізовано у підрозділі 3.3. Наразі доцільно зупинитися на засобах даного принципу. Засобами взаємопроникнення внутрішнього та зовнішнього простору виступають розкриття інтер'єру через тектонічну та просторову структуру, логічне членування архітектурної форми, використання просторів взаємозв'язку за допомогою архітектурних форм, монументального мистецтва та включення природних елементів у інтер'єр (Коваль-Цєпова А.В., 2012).

Слід зазначити, що принцип взаємопроникнення внутрішнього та зовнішнього простору передбачає прийоми дизайну, котрі направлені на нівелювання відчуття обмеженості у інтер'єрі. Прикладами є прийоми, що направлені на розкриття інтер'єру у зовнішній простір, а саме: великі віконні отвори, скляні поверхні стін, атріуми. В такому випадку, створюється візуальний ефект, при якому екстер'єр стає частиною інтер'єру (Олійник О.П., 2011, с. 59). Важливим є врахування принципу збереження ресурсних витрат всіх рівнів.

Принцип синтезу декоративно-прикладного мистецтва та рослинних елементів в дизайні інтер'єру та екстер'єру завжди мав особливе місце. Поєднання рослинних елементів та творів декоративно-прикладного мистецтва в дизайні стає досить актуальним у наш час. Яскравим прикладом реалізації принципу синтезу декоративно-прикладного мистецтва та рослинних елементів є використання різних утилітарних горщиків та кашпо у інтер'єрі. Активним, на сьогодні, є використання керамічних кашпо для квітів у дизайні інтер'єру. Адже глина є частиною природи, що несе позитивну енергетику і дуже гармонійно поєднується з рослинністю. (Коваль-Цєпова А.В., 2012). Відповідно, матеріал для

керамічних кашпо є часткою землі. Тому ідеальне поєднання двох природних елементів відчувається навіть на підсвідомому рівні. Технологічні характеристики матеріалу теж мають високі показники: міцність, вологостійкість. Естетичний аспект продовжує приємно дивувати, адже різноманітними є форми, декор, композиційне вирішення. (Антонович Є.А., 1993, С 82).

Для закладів соціального захисту дітей важливим буде визначити прийоми дизайну у використанні декоративних керамічних горщиків або кашпо для кімнатних рослин. З огляду на рекомендації фахівців щодо облаштування фітозон та рекреаційних зон для дітей, з використанням кімнатних рослин. Як зазначає А. Кадуріна, квіти і рослини можна згрупувати в композиції на спеціальних підставках, не слід монотонно розставляти їх по підвіконнях. (Кадурін, А, 2005) А. Ахаїмова у своєму дисертаційному дослідженні також наголошує на важливості, для реабілітаційного центру, інтеграції природних елементів (на прикладі рекреаційних зон з природними компонентами). Автором рекомендовано облаштування окремого зимового саду. Водночас, за умови щільної планувальної схеми, що характерна для більшості закладів соціального захисту дітей, автор пропонує альтернативне рішення на заміну значного за площею саду (на прикладі маленьких зелених композицій з живими рослинами, камінням та водою). Біля таких зон запропоновано розташовувати крісла, стільці, столики, що забезпечить повноцінне функціонування таких міні-рекреаційних зон. (Ахаїмова, А., 2005).

Відповідно до даних рекомендацій, було визначено характерні **прийоми використання декоративних кашпо або вазонів** для дизайну інтер'єру закладів соціального захисту:

- *з урахуванням загального кольору інтер'єру* (в якості доповнення загальної кольорової гамми або кольорового акценту);
- *з урахуванням фактури поверхні кашпо або горщиків* (матовий, глянсовий, змішаний)

- *з урахуванням використаних характерних матеріалів в інтер'єрі* (кераміка, метал, дерево, натуральний декор поверхні кашпо, для підтримки особливостей декору інтер'єру.
- *з урахуванням розміру кашпо або горщиків* (великий, маленький, середній)
- *з урахуванням форми кашпо або горщиків* (проста-лаконічна, динамічна, статична, індивідуально-унікальна)

Принцип домінанти та фонового насадження рослинних елементів в інтер'єрах закладів соціального захисту дітей можливо підкреслити або ж доповнити утилітарними керамічними виробами, дерев'яними кадками чи кашпо зплетеними із природнього матеріалу (на прикладі лозоплетіння).

Принцип актуалізації або «осучаснення» садово-сільськогосподарських ділянок закладів соціального захисту дітей засобами дизайну наразі є досить актуальним у світі, особливо серед дитячих СОС селищ. Про це засвідчують численні фото з офіційних джерел масової інформації. Важливе забезпечення даного принципу ще на етапі проектування закладу, шляхом введення необхідних складових у територіальний комплекс рекреаційних зон та прибудинкової території, рис. 2.1.10.

Переважає більшість закладів для дітей, що надають соціальну реабілітацію на Україні, мають ділянку землі з квітниками, садом або навіть невеликим городом, тому діти після візуального ознайомлення з рослинами мають можливість втілити свої знання на практиці та виростити власну рослину. Даний аспект є дуже важливим для подолання дитячої жорстокості та підвищення самооцінки. Доцільним є впровадження та використання у інтер'єрах спальних кімнат рослинної та флористичної тематики. Проектування оригінальних форм окремих частин меблів, зокрема перил та загородок на двоповерховому ліжку у формі овочів, фруктів, наприклад зеленого горошку, винограду і т. д. для хлопчиків та квіткових мотивів у спальнях дівчаток, рис. 4.4.8. Важливим є використання характерних рослинних мотивів для даного регіону місцевості, де розташовано дитячий заклад. Переважає більшість образів, що використовується

в інтер'єрі, повинні бути знайомими та зрозумілими дітям і викликати в них яскраві емоції. (Коваль-Цєпова А.В., С. 7, 2016)

Особливість даної концепції може бути підкреслено в інтер'єрі дитячих закладів, за допомогою використання різних прийомів дизайну. Зокрема, меблів оригінальних форм (стілець або диван у формі квітки, полички – листочки тощо). Провідними, у використанні в інтер'єрі, є рослинні мотиви, рис. 4.4.8. Декоративні плоди та рослини, не тільки прикрашають інтер'єр закладу, а й спонукають вихованців до вивчення життя рослин, надихають дітей на піклування про рослини, в процесі якого діти спостерігають за їх розвитком, знайомляться з біологією на практиці та вчаться більш відповідально ставитися до живої природи. (Коваль-Цєпова А.В., С. 7, 2016).

Для кімнати для ігор можливе використання настінних розписів на тему прямих трав та спецій: рослини кропу, петрушки, селери, чеберу, часнику, цибулі та ін. Особливістю даної концепції є використання ігрового принципу в дизайні інтер'єру, зокрема казкового, метафоричного та алегоричного методу. Гіперболізація розмірів рослин створює ілюзію казки, водночас, може бути наочним візуальним посібником з ботаніки для дітей. Головним функціональним акцентом може використовуватись м'який диван, що здатний змінювати форму, так як складається з однакових за розмірами модулів, рис. 4.4.8. Можливість пересування мобільного обладнання, його комбінації та моделювання збагачують досвід дитини, розвивають просторове мислення, надають основу для організації дослідницької діяльності (Коваль-Цєпова А., с. 7, 2016). Визначено, що для дизайн-концепцій на основі теми єдності природи та людини у закладах соціального захисту дітей важливо використовувати рослинний і тваринний світ, разом з птахами та підводними мешканцями планети.

Доступність цінової політики, а в переважній більшості повна її відсутність, допоможе адміністративному складу та батькам-вихователям дитячих селищ та дитячих будинків сімейного типу активно експериментувати з дизайном інтер'єру та екстер'єру в межах власних закладів. За допомогою дорослих, у співпраці з ними, діти будуть створювати власні мрії про затишний дім. А такий позитивний

досвід вихованці закладів соціального захисту дітей будуть використовувати у подальшому житті. Відповідно, повертатися до своїх «соціальних домівок» уже в якості педагогів-вихователів або просто помічників-волонтерів. Діти, що виховані в любові та взаємодії з природою поступово позбавляються від агресії та психічних розладів нервової системи.

В завершення даного підрозділу зосереджуємо увагу на студентських проектних пропозиціях студентів 4 курсу Національного авіаційного університету, факультету дизайн інтер'єру. Дані проекти було виокремлено в окрему підгрупу у рис. 2.3.4. та на рис. 2.3.6., з урахуванням провідної концепції єдності природи та людини. Більш детально дані проекти було проаналізовано у другому розділі.

3.2 Концепції раннього та творчого розвитку у предметному середовищі для розвитку дітей у закладах соціального захисту

У підрозділі представлено концепції раннього та творчого розвитку у предметному середовищі інтер'єрів закладів соціального захисту, які визначено важливою складовою раннього формування особистості. Методологічним підґрунтям стали методики М. Монтесорі, Ф. Фребеля, М. Ібуки, Г. Домана, М. Зайцева, С. Лупан, Вальдорфської системи, методики Нікітіних та сучасних фахівців.

Було проаналізовано формування дизайну інтер'єру, з використанням концепції раннього розвитку, у закладах соціального захисту дітей. На основі аналізу численних досліджень педагогів, психологів та соціологів можливо констатувати бінарний вплив на дитину оточуючого середовища та ключових особистостей дорослих в житті конкретної дитини. В межах закладів соціального захисту дітей такими дорослими будуть батьки-вихователі або прийомні батьки, весь адміністративний персонал (адміністрація закладу, кухарі, прибиральниці, вихователі та інші). Для будинків дитини ключовими дорослими будуть вихователі та медичний персонал, тобто люди, які більше всього часу будуть

проводити з конкретними дітьми. Тому, в залежності від фізичного самопочуття дітей ролі вихователів та медичного персоналу будуть варіюватися та змінюватися.

Отже, одним з джерел в отриманні соціального досвіду та нових відомостей про навколишній світ для дитини є дорослі, однолітки та спілкування з ними. Другим джерелом розвитку дитини, культуро-творчого та соціального досвіду буде безпосереднє середовище її перебування. З урахуванням важливості формування максимально дієвого та сприятливого середовища, у закладах соціального захисту дітей слід зосередитися на дизайні інтер'єру, як основної складової загального дитячого середовища. Важливо враховувати розвиваючу функцію такого середовища.

Це означає, що основним завданням фахівців у сфері дизайну інтер'єру буде врахування негативних і позитивних факторів впливу на формування особистості засобами дизайну. Зважаючи на особливості психологічного розвитку основної категорії дітей, що перебувають в даних закладах, дизайнерам потрібно бути вкрай обережними з екстраординарними пропозиціями в інтер'єрі, що можуть зашкодити дітям.

Водночас, діти опановують просторові площини та осягають соціальні відносини між людьми, дізнаються про діяльність та будову людини, тваринний та рослинний світ, пори року та інші важливі складові життя. Крім цього, розвиваюче середовище надає можливості дітям для опановування світом звуків, що залучає до музичної культури, розвиватися фізично, пізнавати особливості власного організму, експериментувати з кольором, формою, створювати продукти власної творчості, набувати корисних соціальних навичок. Все це стає підґрунтям для подальшої самостійної діяльності дітей та своєрідною формою самоосвіти дитини, розвитку допитливості і творчої уяви, розумових та художніх здібностей та комунікативних навичок або навичок спілкування. (Писарчук О., 2014, с 10-11)

Для подальшого оперування поняттями слід зупинитися на змістовних визначеннях, представлених в термінологічному словнику додатку Б. У науковій літературі відзначено варіативні підходи до визначення розвиваючого середовища

та його видів. Отже, за визначеннями педагогічного спрямування, середовищем називається реальна дійсність, в умовах якої відбувається розвиток людини. (Писарчук, О., 2014.,с.11). Важливо враховувати даний аспект та скеровувати розвиваючі можливості середовища у відповідному напрямі формування особистості дитини.

Серед основних понять, що розкривають сутність даного середовища слід зупинитися на визначенні розвиваючого середовища, що представлено у термінологічному словнику додатку Б. З урахуванням даних визначень та важливості ефективності навчального процесу в закладах соціального захисту дітей, виокремлено принцип ефективності педагогічного процесу.

Принцип ефективності педагогічного процесу повинен бути забезпечений у дизайні інтер'єру. Слід враховувати відповідність методів навчання віковим характеристикам дітей і враховувати особливості стану здоров'я, табл. 2.2-2.3. Також проектування інтер'єру повинно забезпечувати можливості індивідуальної роботи педагога з однією дитиною в системі навчання, а також групи дітей в цілому. Використання можливостей трансформації і мобільності обладнання та меблів забезпечує наочність і динамічність навчального процесу, якісно покращує його і допомагає зацікавити дітей, з різними фізичними можливостями. Обладнання має включати стаціонарну фіксацію предметів на стіні або іншій поверхні, але при цьому мати функцію швидко і зручно переміщуватися в ході навчального процесу.

Наукові дослідження психологічного спрямування щодо особливостей розвиваючого середовища для дітей було відображено в працях Л. Виготського, О. Запорожця, Д. Ельконіна, С. Рубінштейна, А. Леонтьєва та інших. Серед сучасних фахівців психології та педагогіки, що досліджують даний напрям доречно виокремити Л. Стрілецьку, О. Дяченко, Л. Венгера, М. Поддякова, В. Петровського, Ф. Сохіна.

Отже, на основі міждисциплінарних наукових досліджень можливо виокремити пріоритетні напрями діяльності дітей, що повинні забезпечуватися в дитячому розвиваючому середовищі, а саме: розумову, ігрову, фізичну.

Відповідно до цього визначено три групи принципів, що забезпечують різні форми розвитку: фізичного, інтелектуального або розумового та творчого розвитку.

Принцип стимуляції фізичного розвитку спрямований на вирішення ряду найважливіших завдань для укріплення основних фізичних навичок та покращення здоров'я. У дизайні інтер'єрів даних установ основне концептуальне рішення має передбачати цілісність приміщення, включаючи весь спортивний інвентар. Саме спортивні елементи часто виступають в ролі акцентів, які можуть перевантажувати дизайн інтер'єру та руйнувати принцип цілісності. Такі негативні наслідки можуть виникати, за відсутності достатньої кількості місць для зберігання, і розташування спеціального інвентарю, які з різних причин не були враховані на етапі проектування дизайн інтер'єру. Рекомендується завжди відводити більшу кількість конструктивних елементів меблів, для зберігання спортивного інвентарю, ніж передбачається при первинному етапі проекту. Багато благодійних організацій дарують необхідні спортивні елементи, але вони не завжди здатні внести зміни в дизайн інтер'єру та доповнити відсутні місця для зберігання. Потрібно зонувати приміщення спортивної зали або його частини, для проведення занять лікувальної фізкультури, відповідно необхідному комплексу фізичних процедур, що передбачено лікарями для різних вікових груп дітей. Важливим етапом буде врахування у дизайнерському рішенні інтер'єру рекомендацій фахівців, які будуть проводити даний комплекс процедур. Узгодженість дій вузькопрофільних фахівців забезпечує професійний системний підхід і подальший позитивний кінцевий результат дизайну інтер'єру у закладах соціального захисту дітей.

Група принципів фізичного та розумового розвитку включає різні види стимуляторів, тактильні розвиваючі елементи, необхідне спортивне обладнання, направлене на підвищення фізичної активності дітей. Виокремлено наступні принципи фізичного та розумового розвитку в дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей: принцип гармонійного включення спеціально-

обладнаних зон в загальну концепцію інтер'єру, принцип самостійного обслуговування дитини.

Принцип гармонійного включення спеціально-обладнаних зон в загальну концепцію інтер'єру передбачає органічну інтеграцію спеціальних функціональних складових, в загальну композицію архітектурного простору. Спеціально-обладнаними осередками у закладах соціального захисту дітей виступають: спортивна зона, музична зала, творчі майстерні, приміщення для занять хореографією тощо. Даний принцип здійснюється двома прийомами в дизайні:

- спеціально-обладнана зона - окремий функціональний осередок;
- спеціально-обладнаних зона - інтегрована в загальну архітектурно-просторову композицію розвиваючого середовища. Відповідно, така спеціально-обладнана зона керується принципами цілісності та єдності простору, при цьому зберігаючи основні тематичні концепції у дизайні інтер'єру.

Неоціненний внесок в сучасне становлення дитячого розвиваючого середовища мали дослідження М. Монтесорі. Педагог наголошувала на важливій передумові розкриття дитячого внутрішнього потенціалу у самостійній діяльності, в межах організованого просторово-предметного середовища (М. Монтесорі, 1913, с. 138). На думку дослідниці, завдання педагога та розвиваючого середовища полягає у забезпеченні дитини засобами саморозвитку, а також ознайомленні її із правилами користування ними та спонуканні дитини до зручного й безпечного самостійного використання побутовим приладдям.

Наразі можемо відзначити активну інтеграцію методики М. Монтесорі у сучасний дитячий інтер'єр. Позитивне використання даного прийому в дизайні інтер'єрів відзначено і в деяких українських Будинках дитини («Сонечко» м. Запоріжжя). Відповідно до цього, важливим визначено принцип самостійного обслуговування дитини.

Принцип самостійного обслуговування дитини розкривається через ряд прийомів у інтер'єрі, зокрема:

- зручність у використанні іграшок, наочних матеріалів, предметів щоденного самообслуговування дитини;
- врахування антропометричних характеристик дітей;
- розміщення предметів на чітко відведених місцях, що сприяє підтриманню чистоти та затишку в інтер'єрах закладів. Даний принцип включає прийом систематизації та вибіркового експонування іграшок; прийом забезпечення оптимальної кількості місць для зберігання (одягу, іграшок, особистих речей).

Зручність у використанні предметним наповненням та меблями під час самообслуговування дитини базується на принципі ергономічної відповідності. Принцип ергономічного відповідності або «принцип ергономіки», як його в своїх дослідженнях позначає Бударин Е. базується на законах ергономіки. Основними параметрами тут виступають світло, шум, склад повітря, температурний режим та інші. Слід визначити, що розміщення віконних конструкцій, розташування приміщень у відповідності інсоляції, врахування ергономічних показників елементів меблів та обладнання, під час проектування, слід виконувати у відповідності до чинних нормативних документів України. Також при всіх нестандартних і авторських елементах дизайну повинні враховуватися всі характеристики ергономічності виробів. При цьому, рекомендується передбачити використання деяких зразків меблів відповідно до можливості зміни зростання дітей, тим самим подовжуючи термін їх експлуатації. Слід враховувати, що всі процеси, щодо надання щоденних життєзабезпечуючих процесів для вихованців закладів в Будинках дитини мають бути узгоджені з відповідним приладдям та меблями. Яке, в свою чергу, відповідає ергономічним показникам, що орієнтовані на зручність експлуатації, як для персоналу так і для дітей. Завдяки цьому принципу, буде забезпечено максимальний комфорт обом категоріям споживачів. Так, як в більшості процесів, спрямованих на одночасний догляд за немовлятами, задіяні дорослі з дуже обмеженими часовими можливостями.

Врахування антропометричних характеристик дітей базується на принципі антропометричної відповідності. Узгодження і впровадження основних прийомів такого принципу в інтер'єрі для різних груп дітей на ранніх етапах

розвитку забезпечує високу ступінь позитивного впливу навколишнього середовища на психологічний і фізичний стан дитини.

Розміщення предметів на чітко визначених місцях допомагає дітям і персоналу швидко орієнтуватися у просторі та підтримувати чистоту та затишок в інтер'єрах закладів. Для даного прийому слід враховувати принцип відповідності універсальності предметного наповнення. Принцип відповідності аспектів раціональності і універсальності предметного наповнення в інтер'єрі даних закладів допомагає організувати функціональне зонування в залежності від потреб дітей. Полегшені за масою конструкції, з незмінно високими характеристиками міцності, допомагають жіночому персоналу трансформувати простір для забезпечення якісних мікрозон для всіх мешканців. Наявність функції мобільності також є важливою для переміщення окремих елементів. При цьому, обов'язково повинні бути фіксатори для забезпечення стійкості такого елемента після його пересування. Важливим аспектом є універсальність використання різних елементів дизайну і наявність різних прийомів комбінаторики у предметах меблів, що передбачено їх концептуальним рішенням в дизайні інтер'єру. Також слід використовувати метод складання подібних модульних предметів меблів між собою і забезпечувати тим самим вільний простір, якого завжди бракує дітям. Важливими тут є прийоми систематизації та вибіркового експонування іграшок; прийом забезпечення оптимальної кількості місць для зберігання (одягу, іграшок, особистих речей).

У закладах соціального захисту дітей провідні педагогічні методики інтегровано в дизайн інтер'єру наступними прийомами дизайну: методика М. Монтесорі втілена за допомогою відкритих меблів (стелажі, які забезпечують наочність та зручність самостійного використання); методика Ф.Фребеля забезпечується наявністю рекреаційних зон та саду, настінними мозаїчними панно (що включають варіативні зміни в композиції), використання ігрового принципу в дизайні інтер'єру; методика М. Ібуки забезпечується стимуляторами для раннього фізичного і психологічного розвитку (у періоді від народження до 3 років дитини); методика Г. Домана представлена декоративними різнопредметними

композиціями, з чітко ідентифікованими образами (у графічному декорі та предметному дизайні); методики М.Зайцева використовуються з настінними панелями та магнітними інформативними літерами; методика С. Лупан забезпечується комунікативним дизайном інтер'єру та наявністю «Простору порозуміння між дорослими (вихователями або батьками) та дітьми», Вальдорфська система передбачає створення комфортного простору для різних психотипів дітей та акцентується на предметному наповненні, з екологічно чистих та природних матеріалів; методики Нікітіних представлено у вигляді панно на магнітній основі, з рухомими елементами простих геометричних форм та геометричними орнаментальними мотивами у текстилі (подушки, фіранки, покривала в стилі печворк).

Важливою також є концепція творчого стимулювання у закладах соціального захисту дітей, що є актуальною для різного віку дітей. Адже, відповідно до провідних психолого-педагогічних концепцій, навіть з раннього розвитку дітей (після першого року життя) у дітей активно реалізується творчо-пізнавальна діяльність. Тому було досліджено групу принципів раннього творчого розвитку дитини, та визначено наступні принципи у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей: принцип інтеграції місця для занять дитячою творчістю в особистий простір; принцип фахового підходу до експозиції дитячої творчості.

Дослідження психолого-педагогічного спрямування включають багато педагогічних концепцій, що сприяють розвитку творчості у дітей. Зокрема М. Басов, Д. Узнадзе, П. Блонський досліджували психолого-педагогічні аспекти впливу та оптимального використання предметного, ігрового та творчого середовища, як основних складових дитячого простору. Дані дослідження доводять дієвість використання даного середовища для подальшого повноцінного розвитку дитини. Численні праці показують, як важливо сприяти різним творчим пошукам дітей, з урахуванням дієвості профілактичної практики у подоланні аутизму та багатьох інших психологічних проблем у дітей.

Отже, у даному підрозділі, акцентовано увагу саме на формуванні творчих здібностей у дітей прийомами дизайну інтер'єрів, як дієвому чиннику становлення успішної особистості. Відповідно, завдання фахівців дизайну інтер'єру концентрується на ефективній реалізації принципів та прийомів дизайну, що направлені на творчу стимуляцію розвитку дітей. Важливими стануть принципи інтеграції природніх стихій, принципи гнучкості та варіативності простору щодо забезпечення таких завдань.

Принципи інтеграції природніх стихій для стимулювання пізнавальної активності у дітей реалізуються: у принципі відкритості, організації простору для гри з водним ресурсом, формуванні рекреаційних зон з живими рослинами.

Принцип відкритості реалізується завдяки використанню великих архітектурних об'ємів просторів та прийому безперешкодного перетікання одного архітектуро-просторового об'єму в інший. Відповідно, це сприяє об'єднанню інтер'єру та екстер'єру в один загальний пізнавальний дитячий простір.

Принцип організації простору для гри з водним ресурсом передбачає активне використання стихії води. У закладах соціального захисту дітей рекомендовано використовувати як басейни так і природні та штучні водойми. На прикладах СОС селищ Шрі-Ланки, Індії, Йорданії, що відзначаються теплим кліматом простежується тенденція до інтеграції природніх та штучних водойм (на прикладі озер) у рекреаційні зони прибудинкові території закладів. Для України такий прийом майже не використовується. Водночас, в нашій країні є практика використання штучного басейну на подвір'ї дитячого селища, з автономним підігрівом води від сонячних батарей. Також на Україні даний принцип зберігає свою актуальність в переважній більшості інтер'єрів лікувально-реабілітаційних відділень, з урахуванням лікувально-профілактичних функцій водних процедур. Закордонний досвід засвідчує активне використання басейну також при наданні паліативної допомоги. Відповідно, для України даний досвід буде корисним при реструктуруванні центрів паліативної допомоги на базі Будинків дитини.

Принцип формуванні рекреаційних зон з живими рослинами активно використовувався у сучасних дитячих закладах соціальної сфери. Слід відзначити велику кількість організованих рекреаційних зон з живими рослинними елементами як в інтер'єрах так і в екстер'єрах. Важливими також є інтеграція зелених насаджень і невеликих садів у інтер'єр, завдяки розташуванню даних зон на терасі або на даху (формування так званого зеленого простору). Також доцільне поєднання принципу організації простору для гри з водним ресурсом та принципу формування рекреаційних зон з живими рослинами. Такий синтез є чудовим осередком як ландшафтних зон в екстер'єрах так і невеликих фіто зон в межах інтер'єру.

Важливими є врахування принципів гнучкості та варіативності простору, що здійснюється прийомами архітектурно-планувальних рішень. Доцільним визначено використання наступних прийомів: композиційний розподіл функціонального зонування; забезпечення балансу у стабільності та динамічності розвиваючого середовища, поліфункціональність простору.

Прийом композиційного розподілу функціонального зонування у закладах соціального захисту дітей передбачає чітку та зрозумілу планувальну структуру основних функціональних осередків даних закладів, що включають: особисті, загальні, транзитні, лікувально-профілактичні зони. Прийом забезпечення балансу у стабільності та динамічності розвиваючого середовища включає різномірний поділ простору, оригінальність траєкторії руху вихованців, організацію спіральних маршрутів та зміни рівнів. Прийом поліфункціональності простору передбачає варіативні зміни середовища у відповідності до проведення сезонних, довготривалих або короткочасних заходів та інших потреб.

Важливим аспектом у дизайні закладів соціального захисту дітей визначено організацію експозиції дитячих творчих робіт, як складову загальної концепції інтер'єру. Під час натурних обстежень дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, було відзначено використання принципу творчої орієнтації, за допомогою різних прийомів дитячої експозиції творчих робіт. Н. Іванова також акцентує увагу на дієвості у психологічному аспекті даного прийому. Автор, в

контексті своєрідної форми соціальної освіти дітей та важливої форми соціальних взаємин дітей, пропонує вивчення дитячої субкультури поряд з поняттям «соціалізація». В рамках експериментальної роботи були розроблені та апробовані різноманітні форми залучення дошкільнят до дитячої субкультури. Для накопичення дитиною первинного досвіду спілкування і надання допомоги по усвідомленню себе частиною дитячого колективу, ефективною відзначалася презентація. Автор виділила три види презентацій, направлених на усвідомлення себе частиною дитячого колективу: презентації групи, презентації виставкових матеріалів, презентації групових досягнень (Н. В. Іванова).

Презентації групи направлені на репрезентування предметно-розвиваючого середовища в цілому, а іноді і окремих ігрових зон. Даний прийом досить розповсюджено у дитячих дошкільних закладах, з урахуванням того, що можливо вибрати так званий провідний корпоративний колір, придумати символ чи логотип. Презентації виставкових матеріалів направлені на знайомство з життям групи (на прикладі спільних традицій, відпочинку дітей, проведенні свят та загальних захопленнях). Презентації групових досягнень розкривають результат дитячої групової діяльності, в конкретно визначеному виді діяльності (спортивна, творча, соціальна тощо). До одного виду презентацій групових досягнень слід віднести виставки. Участь у виставці дозволяє дитині транслювати оточуючим індивідуальний внутрішній світ і усвідомлювати значимість своєї особистості, при цьому освоювати соціальні ролі, з відповідними правилами та нормами поведінки (Н. В. Іванова).

Як бачимо, досвід дитячих дошкільних закладів досить актуальний для Дитячих будинків дитини, в яких знаходяться діти даної вікової групи та існує практика чіткої вікової диференціації дітей (з урахуванням фізіологічних особливостей розвитку). Також дані прийом можливо використовувати і у СОС селищах (на прикладах окремих сімейних будинків). Адже дана форма соціалізації через засоби дитячої субкультури надзвичайно важлива і для дитячих селищ, для Дитячих будинків сімейного типу. Дещо будуть розширеними вікові межі вихованців даних установ, що забезпечить більше можливостей для

самоідентифікації особистості шляхом виставкової діяльності. Для закладів соціального захисту дітей, поряд з колективними, слід проводити і індивідуальні (авторські) та семейні виставки.

Тепер зосередимо увагу на ефективній реалізації виставкової діяльності у дизайні закладів соціального захисту дітей. На архітектурно-планувальному етапі слід враховувати принцип забезпечення відповідних просторів для реалізації творчих ідей (на прикладі порожніх площин, що будуть включені в загальну концепцію дизайну інтер'єру) та експонування творчих робіт вихованців. Даний принцип передбачає також забезпечення наявності відповідних площин та просторів, що можуть використовуватися у творчій діяльності дітей. Повинно бути забезпечене оптимальне освітлення, що включає стельові поворотні світильники, пристінкові джерела освітлення, які уможливають різні види сценарності, під час проведення експозиції творчих робіт. При цьому слід розуміти, що в проекті дизайну мають бути концептуально продумані та визначені всі можливі площі для реалізації власних ідей для вихованців закладів.

Важливо враховувати принципи заохочення успішності особистості, прийомами дизайну. **Принципи заохочення успішності особистості** (реалізується прийомами колективної діяльності та розкриттям особистих творчих проявів у дітей), що об'єднують в собі:

- **принципи демонстрації творчих успіхів** розкрито через дизайн експозиції дитячих творів та можливості реалізації творчих проявів у інтер'єрі закладів;

- **принцип використання частини або фрагментів огорожуючих поверхонь для різних видів дитячої творчої творчості** (живопис, графіка, рельєф, декоративне панно);

- **організація творчих та виробничих майстерень, відповідно до загального концептуального вирішення.** Передбачає стилістичну інтеграцію даних функціональних зон в загальну тематичну концепцію. Відзначене активне використання даного принципу на прикладі деревообробних майстерень закладів соціального захисту дітей у Німеччині та вело-майстерень та пасік у Італії.

Дизайн експозиції дитячих творів можливо інтегрувати у дизайн інтер'єру закладів соціального захисту дітей двома шляхами:

- **як акцент у інтер'єрі** (характерне як для великих так і для незначних за площею приміщень). Рекомендовано до використання у дизайні інтер'єру в якості довготривалої або тимчасової творчої зони у межах особистого простору дитини (на прикладах спалень та кімнат відпочинку). Обов'язковою умовою є ненав'язливе та гармонійне використання елементів експозиції.

- **як стилістичне продовження загального концептуального рішення дизайну інтер'єрів** (характерне для різних за площею приміщень).

На основі натурних спостережень дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей Києва та Київської області було проаналізовано особливості експозиції виставкової діяльності творчих робіт вихованців. В загальній концепції дизайну було відзначена недостатня інтеграція дитячої експозиції у простір, а в переважній більшості закладів виникало почуття випадковості. Було відсутнє поняття формування цілісності інтер'єру. Мали місце випадки, коли експозиція дитячих творів була подразником у загальному середовищі закладу. Відповідно, такі негативні наслідки стали можливі після неузгодженого концептуального рішення дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей.

З урахуванням вищезазначених проблемних аспектів було сформовано групу принципів цілісного та гармонійного сприйняття експозиції дитячих творів. **Отже, принципи цілісного та гармонійного сприйняття експозиції дитячих творів в закладах соціального захисту дітей включають:**

-принцип обґрунтування композиційно вдалого місця для експозиції дитячої творчості;

-принцип врахування відповідності площі приміщення для поліфункціонального використання окремих зон, з урахуванням експозиції дитячих творів;

-принцип врахування ергономічних характеристик виставкового обладнання під час проведення експозицій;

-принцип використання інтер'єрного та екстер'єрного простору для проведення виставок дитячих творів вихованців закладів соціального захисту дітей;

-принцип врахування часового-просторового континууму під час перегляду експозиції;

-принцип оптимального розміщення творчих робіт, з огляду на оптимальний кут зору у відповідності до антропометричних параметрів дітей;

-принцип врахування особливостей освітлення творів під час експозиції у виставці;

-принцип урахування високого ступеню безпеки, під час проведення експозицій (спрямованого на постійну траєкторію руху дітей протягом дня у закладі);

-принцип універсальності монтажу творів, під час оновлення експозиції (врахування зручності та безпеки монтажу творів).

Окремо слід визначити принцип взаємозбагачення елементів дизайну інтер'єру колективною творчістю. Слід відзначити, що ключовим моментом тут є творчий підхід персоналу вищезазначених закладів до збагачення та вдосконалення окремих елементів дизайну інтер'єру та оригінальності використання найпростіших речей вжитку. Завдяки досвіду і щоденним непростим завданням по вихованню дітей іноді народжуються неординарні творчі знахідки, які часто носять ще і утилітарний характер. Разом з тим, для професійного завершення таких знахідок потрібна допомога кваліфікованого фахівця-дизайнера, здатного підкреслити всі переваги новаторських ідей і таким чином нівелювати слабкі сторони в проектній пропозиції. Такий творчий тандем здатний привнести унікальність і теплоту в дитячі інтер'єри закладів. Відповідно, важливим є професійний взаємозв'язок фахівців суміжних галузей, а іноді і колективна робота на ключових етапах рішень щодо дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей.

Слід враховувати, що активна виставкова діяльність вихованців, у стінах конкретного закладу, ставить перед дизайнером інтер'єру ряд задач, що повинні

будуть виконані на різних етапах проектної діяльності. Також важливим є дотримання загальної концепції у інтер'єрі, під час проведення тематичних експозицій. Адже, в такий спосіб буде підтримано цілісність та єдність у дизайні інтер'єру закладів соціального захисту дітей.

3.3 Концепції художньо-композиційного та декоративного оздоблення

Даний підрозділ висвітлює попередні напрацювання як закордонних так і вітчизняних фахівців з дизайну інтер'єру. Дослідження Кадуріної та Дж. Сідпурвали у аспектах художньо-композиційного та декоративного оздоблення дизайну інтер'єрів є формотворчою основою. Визначено реабілітаційні властивості творів мистецтва та ряд прийомів в дизайні інтер'єру щодо фахового підходу при розміщенні їх у інтер'єрах закладів соціального захисту дітей. В даному підрозділі концепції художньо-композиційного та декоративного оздоблення сформовано у: концепцію художньо-композиційного оздоблення у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей та концепцію синтезу творів образотворчого та декоративного мистецтва у предметно-розвиваючому середовищі.

Відповідно до **концепції художньо-композиційного оздоблення**, у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, етапи формування просторової організації можливо розглядати з позиції формотворення творів мистецтва, з урахуванням тотожності ключових аспектів. Концепція художньо-композиційного оздоблення у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей базується на групі універсальних художньо-декоративних принципів і уособлює так звану «першу групу принципів».

Дана концепція об'єднує естетичні принципи та декоративні прийоми, що уособлюють завершальний етап у дизайні інтер'єру або так зване декорування. В практичній дизайн-діяльності інтер'єрів у нашій країні проблематика декорування має дещо неоднозначне трактування. Іноді даному етапу дизайну інтер'єру приділяють незначну увагу і він входить у весь комплексний міждисциплінарний

спектр і без того ускладненого процесу проектування дизайну інтер'єру. Водночас слід розуміти, що даний так званий «естетичний етап» уособлює собою важливий баланс між функцією та красою. Складність та мультифункціональність загальної щоденної діяльності закладів соціального захисту дітей ставить перед дизайнерами цілий ряд функціональних вимог. Саме в комплексній взаємодії кожного функціонального завдання для дизайну інтер'єру вирішується питання по естетизації конкретних прийомів переважно технічних, конструктивних та функціональних потреб, які формують весь життєзабезпечуючий процес в межах внутрішнього середовища закладів соціального захисту дітей. І головним завданням декорування стає забезпечення реалізації принципу гармонії, цілісності та єдності інтер'єрного простору конкретними засобами та прийомами дизайну інтер'єру.

Для закордонного досвіду декорування вже давно відійшло у відносно незалежний етап у дизайні інтер'єру, про що засвідчують численні публікації та практичні роботи. Водночас, у практичній діяльності у сфері дизайну інтер'єру на Україні останіми роками простежуються тенденції по так званому доповненню або декоруванню уже реалізованих дизайн-проектів приватного житла. Дана тенденція зумовлена невідповідністю виконаного дизайн проекту реальним потребам замовника. При чому, як функціонального характеру так і виключно психоемоційного спрямування. Наразі вже активно використовується досвід так званої психології дизайну інтер'єру, коли враховуються особливості психотипів замовника, котрі в подружжях (які мають найвищий відсоток замовлень у авторському дизайні інтер'єрі) дуже часто мають кардинально різний характер. При цьому, дизайнер інтер'єру повинен забезпечувати гармонійний та психологічно-комфортний інтер'єр для всіх членів родини, іноді з гіпотетичною умовою наявності майбутніх дітей. Слід враховувати, що в переважній більшості замовник не розуміє реальних власних потреб і керується модними тенденціями меблевої індустрії, або робить спроби у копіюванні чужого ефектного житла. Такий досвід приречений на негативний кінцевий результат, адже на період завершення дизайну інтер'єру замовник не в повній мірі отримує реалізацію

власних сподівань. Саме в таких випадках люди звертаються до декораторів інтер'єру з проблемою «оживити інтер'єр та надати йому нового звучання». Дані формулювання проблеми яскраво відображають непевність та нерозуміння дійсної проблеми, яка криється у переважній більшості проблемних дизайн-претах інтер'єрів, що не відповідають психоемоційному характеру замовника. З урахуванням даного негативного досвіду у сфері дизайну інтер'єру було враховано найбільш розповсюджені аспекти, що мали місце у дизайні інтер'єрів. Адже мешканці даних закладів – одна з найбільш емоційно вразливих категорій населення країни, що потребує захисту та допомоги у формуванні особистісного розвитку. Саме в цьому напрямі були зосереджені пошуки спеціальних принципів дизайну інтер'єру, котрі якнайкраще сприяють вирішенню даного питання.

Слід враховувати особливості просторової організації та композиційної єдності в закладах соціального захисту дітей. Інтер'єр виступає як композиційна єдність огорожувальних поверхонь, архітектурних деталей; їх декоративного оформлення та предметного наповнення, що безпосередньо взаємодіє з людиною (Олійник О.П., 2011, с 60).

Слід зосередити увагу на фахових положеннях щодо архітектурно-художніх принципів для дитячих закладів, що в своєму дисертаційному дослідженні визначила А. Кадуріна. Дані рекомендації стануть теоретичним підґрунтям для створення цілісного та гармонійного образу закладів соціального захисту дітей. Автор поділяє загальні принципи на архітектурні та художні. При цьому, архітектурні об'єднують в собі функціональні, морфологічні та естетичні. Морфологічні принципи включають: структурність, образність, цілісність та гнучкість. До естетичних принципів входять: контрастність, масштабність, ритмічність. Окремо виділено інформативність. Художній принцип розглянуто крізь особливості сприйняття дітьми кольору і форми. (Кадуріна, А., 2005)

На загальний образ сприйняття дизайну інтер'єру у закладах соціального захисту дітей активно впливає естетичний рівень сприйняття. Який, в свою чергу, підвищується та формується комплексним використанням виразних засобів і естетичних якостей навколишньої дійсності, природи, творів мистецтва.

А. Кадуріна також визначила наступні формотворчі компоненти: архітектурно-планувальна структура будівель, приміщень і присадибної ділянки дитячого закладу, освітлення і колористика у інтер'єрі та екстер'єрі, комплексність вирішення зовнішнього вигляду меблів, учбово-наочних посібників, технічних пристроїв, природа (жива і нежива) і озеленення, твори мистецтва в інтер'єрі та в екстер'єрі; творчі роботи вихователів і дітей (Кадуріна, А. 2005), Дані формотворчі компоненти стали підґрунтям для подальшого формування принципів в дизайні інтер'єрів закладах соціального захисту дітей, про що відображено в третьому та четвертому розділі.

Наступними положеннями щодо концепції художньо-композиційного оздоблення та відповідних принципів у дизайні інтер'єрів буде закордонний досвід від Cindrebay school of design (Cindrebay school of design від 11.02.2020). Де Дж. Сідпурвала окреслює сучасне західноєвропейське бачення даного питання та аналізує основні принципи дизайну інтер'єру (Дж. Сідпурвала 2019). Авторка даної статті надає можливість визначити принципи дизайну інтер'єру з формотворчих засад мистецтва. В ході аналізу стає зрозумілим якими прийомами в дизайні інтер'єру досягаються поставлені завдання.

Етапи формування будь-якого простору можливо розглядати з позиції формотворення творів мистецтва. Таким чином, основні правила, які є підґрунтям при створенні графічних композицій, декоративних або живописних художніх творів мистецтва є важливими і для інтер'єрних просторів. Водночас, слід усвідомлювати особливості загальних графічних принципів у дизайні інтер'єру під час їх трансформації в об'ємі. Дані принципи, під час використання у пластичних видах мистецтва більш наявні та конкретні, при цьому в дизайні інтер'єрів вони дещо узагальнені та абстрактні. (Дж. Сідпурвала 2019)

На основі рекомендацій вітчизняного та закордонного досвіду було сформовано перелік принципів, які включають загальні художньо-декоративні чинники, що рекомендовано використовувати у приміщеннях різного функціонального призначення інтер'єрів закладів соціального захисту дітей: принцип балансу або рівноваги, принцип масштабу та пропорції, принцип

повторення, принцип контрасту, принцип єдності, принцип гармонії, принцип домінанти.

Тепер доцільно перейти до аналізу даних принципів з позиції дизайну. Буде надано визначення ключовим поняттям для коректного розуміння особливостей використання кожного з них. Відтак, зупинимося на **принципі балансу або рівноваги** у інтер'єрі. У своєму дослідженні А. Кадуріна використовує термін структурність. І надає наступне трактування, де структурність визначає характер і ступінь підпорядкованості та структурованості елементів архітектурного простору, для комфортного дитячого візуального сприйняття. (Кадуріна, А. 2005), Поняття балансу, або збалансованого інтер'єру включає в себе композиційні прийоми, що направлені на забезпечення рівноваги у головних об'ємах, кольорових акцентах та декоративному оздобленні. Всі збалансовані приклади дизайну виглядають повністю самодостатньо. При цьому, у відвідувачів або власників такого середовища буде створюватися відчуття спокою та врівноваженості. Даний принцип посилює загальний принцип гармонії у дизайні інтер'єрів. Створення відповідної рівноваги базується на впорядкуванні всього предметного наповнення та декоративних елементів у інтер'єрі таким чином, щоб вони рівномірно розподілялись (у відповідності до їх візуальних габаритів, крайніх точок висоти та ширини, а також інших габаритних розмірів). Водночас, баланс не означає симетрію. Отже, потрібно врівноважувати один візуальний об'єм іншим предметом інтер'єру або декору. Важливо враховувати, що загальна площа інтер'єру не завжди буде дзеркальним відображенням за висотою, шириною або відповідати симетрії композиції, водночас відчуття рівноваги буде дотримано.

Принцип масштабу та пропорції базується на використанні характеристик величини у різні способи. За визначенням А. Кадуріної, це необхідна масштабність і пропорційність всіх елементів дитячого закладу, у відповідності до дитячих антропометричних характеристик. Він не обмежується реалізацією через кольорову гаму, навпаки, можливості просторових рішень дозволяють активно використовувати різницю рівнів, висот, мас, об'ємів тощо. Завдяки цьому

посилюється лінійна та повітряна перспектива, при додаванні до загального об'єму інтер'єрного середовища різномасштабних елементів дизайну. Даний принцип направлений на створення загальної динаміки та посилює відчуття зацікавленості мешканців закладів соціального захисту дітей до простору.

Принцип ритму або повторення є дуже важливим для формування відчуття стійкості та стабільності в архітектурному середовищі, під час створення проекту дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. А. Кадуріна у своєму дослідженні використовує термін ритмічність. Отже, надамо визначення. Ритмічність – структурування архітектурно-художніх елементів дитячого закладу, у відповідності до ритміко-метричних закономірностей. (Кадуріна, А., 2005). Ритм вибудовується на контрасті двох опозиційних початків (напруга і розрядка, а також багаторазовий повтор цього протиборства). Отже, ритмічний ряд, як правило, використовується в архітектурі для концентрації уваги глядача на певній домінанті (С. Шубович, 2009, с. 8). Принцип ритму використовується майже в кожному дизайні інтер'єру, для створення симетричного балансу. Безумовно, інтер'єр може бути дещо формальним, добре структурованим і при цьому видаватись не цікавим для дітей, якщо використовувати занадто багато прийомів повтору. Водночас, ритмічне повторення може виглядати досить ефектно, якщо його використовувати для створення орнаментальних мотивів та візерунків. Даний принцип можливо використовувати у два прийоми. А саме у двовимірному та тривимірному форматі. При цьому максимальний ефект можливо отримати через використання принципу ритмічного повторення у об'ємі, тобто у 3D форматі. Адже у тривимірному форматі виразність подібних прийомів підсилюється завдяки подібним візерункам у двовимірному форматі. Таким чином, даний принцип добре спрацьовує у відкритих просторових об'ємах та великих масштабах в дизайні. Прикладами є приміщення загального призначення, коридори, сходи, рекреаційні зони тощо.

Принцип контрасту передбачає використання контрастного співставлення у дизайні інтер'єру на прикладах кольору, масштабу окремих одиниць предметного наповнення чи декору, тактильності поверхонь, фактури та текстури

і багатьох інших прийомів. Також фахівці використовують і поняття «контрастність», що означає виявлення кульмінаційних елементів, на які повинна бути спрямована дитяча увага (в екстер'єрі та інтер'єрі). (Кадуріна А., 2005)

Відповідно, це один з найпоширеніших дизайнерських принципів, направлений на різні способи акцентування уваги глядача до певних елементів інтер'єру або викликати загальний інтерес до простору. Як було зазначено у визначенні, принцип контрасту, використовується у різних колористичних прийомах в інтер'єрі. Даний прийом активно застосовується у практиці за необхідності додавання активного кольору в однотонний або нюансний простір. Даний принцип ефективно використовується й у еkleктиці. Адже, він виразно розкривається під час змішування та інтеграції основних стилів інтер'єру (прийом інтеграції антикварних стільців у сучасний інтер'єр, старовинного світильника у сучасний простір, протиставлення необробленої цегляної площини стіни в приміщенні м'яким меблям та текстилю у інтер'єрах).

Слід зазначити, що при використанні даного принципу у інтер'єрах закладів соціального захисту дітей слід бути дуже виваженими та обачними. Особливо не кваліфікованими особами у даній сфері, під час вирішення завдань, що спрямовані на ефектні рішення. Адже, даний принцип базується саме на стимулюванні рецепторів сприйняття людиною внутрішнього простору. При цьому, безпосередні мешканці таких закладів зазвичай мають девіантну поведінку та можуть агресивно реагувати на різні види подразнення.

Принцип доміанти побудовано на ефектному підпорядкуванні загальних композиційних елементів інтер'єру чітко визначеному акценту. Даний принцип активно використовується у відповідності до теорії гри в архітектурі (С. Шубович, 2009). Домінанти – це основні в конкретному просторі компоненти, які контрастно відрізняються в навколишньому середовищі наступними параметрами: розмірами, формою, кольором (О.Олійник, 2011, с 66). Принцип доміанти у дизайну інтер'єру використовується для створення фокусного та чітко визначеного ракурсу, що найбільш ефектний у конкретному та визначеному просторі. Такий акцент, створений прийомами дизайну може бути вдалим

способом для додавання унікальних характеристик інтер'єру та формування так званих «родзинок» у інтер'єрі. Даний принцип активно використовується у стилях мінімалізму та гламуру у вигляді акцентних кольорових плям, що надає елегантності і завершеності простору. У кожному окремому прийомі використання даного принципу у інтер'єрі є власна унікальна особливість, що миттєво кидається в очі, або першою привертає увагу глядача.

Особливістю принципу домінанти є кардинально різні прийоми дизайну у використанні, відповідно до поставлених завдань. Отже, визначимо можливі прийоми використання даного принципу у інтер'єрах закладів соціального захисту дітей:

- контрастна за кольором площина стіни здатна підкреслити та підсилити виразність архітектурних елементів у конкретному середовищі інтер'єру (елемент стіни, що пофарбовано у жовтий колір підкреслює сходи);

- домінантою є предметне наповнення (на прикладі меблів або світильника);

- домінантою є твори мистецтва (живопис, графіка, скульптура, декоративно-прикладне мистецтво) що першочергово привертають увагу глядача.

Принцип єдності також є дуже важливим для формування загального образу інтер'єру. Разом з тим, А. Кадуріна використовує поняття «цілісність». Відповідно, цілісність забезпечує розгляд об'єкта дитячого закладу, як стійкого системного цілого. Створення єдиної гармонійної композиції. (Кадуріна, А., 2005) Оскільки, між добре розробленим простором можливо знайти тотожність з твором мистецтва. Відповідно, кожен елемент такого мистецького твору повинен відповідати загальній композиції та колориту. Крім того, кожен елемент повинен формувати відповідну єдність. Прикладами можуть бути матеріал, фактура та колір стелі, підлоги, меблів та творів мистецтва, які об'єднані характерними ознаками. Водночас, слід дотримуватися міри і не використовувати занадто багато таких згрупованих поєднань у інтер'єрі. Важливо враховувати, що всі складові елементи у дизайні інтер'єру надають та підсилюють загальне враження від простору.

У відповідності до основних принципів композиційної організації інтер'єру слід враховувати композиційну єдність інтер'єру та його матеріально-предметного наповнення, а також єдність структури внутрішнього простору. Згідно принципу єдності структури інтер'єру, його композиція базується на підпорядкуванні окремих архітектурних зон, де кожна, будучи самостійною просторовою ланкою, є складовим елементом загального розвитку простору. Існує два способи досягнення єдності структури інтер'єру: організація просторів взаємозв'язку в будівлях (де приміщення мають різні функціональні призначення) та використання об'ємних та площинних елементів в оформленні інтер'єру (коли вони виділяються в окремі функціональні зони чи простори) (Коваль-Цєпова А.В., 2012).

Принцип гармонії в дизайні базується на ефективному поєднанні споріднених елементів, таких як форми, кольори в симетричному або асиметричному дизайні інтер'єрі. Даний принцип орієнтований на формотворчу ідею єдності та взаємодії простору. Практичний досвід засвідчує, що існує безліч прикладів у використанні подібних характеристик та ознак кольорів, фактури та візерунків у дизайні інтер'єру, орієнтованих на створення відчуття текучого та безкінечного простору.

Прикладами використання принципу гармонії у дизайні інтер'єру можуть бути повторення мотивів, кольорів або характерних елементів, таких як арочні дверні прорізи, або подібні ручки дверей. Водночас, загальним елементом, що підсилює ефект об'єднання серед складових інтер'єру (на прикладі предметного наповнення) може бути одна велика площа підлоги або огорожувальні поверхні. Важливим також є поєднання подібних за візуальними чи молекулярними характеристиками матеріалів (Дж. Сідпурвала, 2019). Відповідність обраний темі чи стилю дизайну в загальному просторі закладу соціального захисту дітей також направлено на гармонійну просторову організацію. Також важливо враховувати і інші поняття та принципи, що сприяють загальному гармонійному сприйняттю інтер'єру. Наприклад, А. Кадуріна у своєму дослідженні також використовує поняття «образність», що

відповідає за створення загального образу дитячого закладу та повинен бути цікавим і зрозумілим дитині (Кадуріна, А. 2005).

Принцип єдності і гармонії в дизайні інтер'єру забезпечує комфортний мікроклімат в приміщенні, де діти проводять більшу частину свого життя. Гармонійне узгодження одиничних елементів в дизайні інтер'єру можливо в двох напрямках: використання подібних за стилем, формою і кольором елементів або використання акцентних елементів по перерахованим вище характеристикам. Так, використання нюансних відтінків в загальному кольоровому вирішенні дозволяє в повній мірі розкрити цікаві конструктивні рішення і змістити акценти на фактуру елементів. Для гармонійного застосування кольорових акцентних вкраплень в дозованій кількості, важливою умовою виступає загальна кольорова гамма дизайну інтер'єру та основного предметного наповнення.

Виокремлено концепцію синтезу творів образотворчого та декоративного мистецтва у предметно-розвиваючому середовищі закладів соціального захисту дітей. Визначені прийоми дизайну щодо локальної інтеграції творів мистецтва в уже сформоване художньо-композиційне оздоблення. Також розкрито два напрями використання творів мистецтва у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, з урахуванням їх властивостей, що здійснюється через: гармонізуючо-декоративну та реабілітаційну функції. Визначено прийоми дизайну інтер'єру, спрямовані на локальну інтеграцію творів мистецтва в уже існуюче архітектурно-просторове середовище: загальні прийоми локальної інтеграції, прийоми обґрунтування композиційно вдалого місця для експозиції творів мистецтва, прийоми розміщення творів мистецтва, з урахуванням функціонального призначення.

Про взаємозв'язок композиції інтер'єру та творів мистецтва О. Олійник зазначає «Формування композиції інтер'єру базується також на елементах, функціональне навантаження у яких відсутнє. Прикладами є деталі декоративного оформлення, семантично-символічні інсталяції, а також твори мистецтва. Відповідно, взаємодія даних елементів створює об'ємно-просторове середовище

інтер'єру» (Олійник О.П., 2011, с 61) Твори декоративного мистецтва відкривають нові сфери для розробки нових підходів і критеріїв до формоутворення простору, дають предмет для комплексного аналізу, систематизації функціональних та естетичних факторів у процесі проектування, сприяють індивідуалізації інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. (Коваль-Цєпова, А., 2010а, с. 74 – 82).

Важливим етапом став аналітичний пошук фахових рекомендацій по даному питанню. Проблема синтезу мистецтв в естетиці кінця XIX – початку XX ст. досліджено С. Холодинською. Особливості декоративного панно в синтезі мистецтва ар деко проаналізовано Дорогоніною О. (2012). Варіативні способи та прийоми художнього плетіння з рослинних матеріалів предсталено у науковій роботі Т.Зузяк (2004). Н. Лоліна визначила орнаментальне мистецтво, як феномен художньої культури (Лоліна, Н., 2006). Важливими залишаються принципи використання творів художньої кераміки у дитячих лікувальних закладів, що досліджував К. Чернявський К. (2013). Адже, принципи синтезу художньої кераміки та архітектурних елементів наразі є актуальними для центрів паліативної допомоги та реабілітаційних центрів. Аналіз керамічних виробів народних майстрів та особливості дизайнерської практики подано в роботі О. Янощак-Пшибила, (2006), В. Бондаренко визначив композиційні особливості декоративної кераміки на прикладі архітектури громадських будівель (Бондаренко, В., 2006). Проблемі формування потреби у естетичній діяльності у вихованців дитячих будинків та шкіл-інтернатів присвячена робота О. Дорожкіної (1993) (Коваль-Цєпова, А., 2012 а, с.175).

Вищезазначені роботи допомагають узагальнити та окреслити основні орієнтири для дизайну інтер'єрів, відповідно, дані роботи залишаються важливими для формування концепції синтезу творів образотворчого та декоративного мистецтва у предметно-розвиваючому середовищі закладів соціального захисту дітей.

Проблематика синтезу мистецтва не є новою для України. Водночас, в контексті дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, даний аспект має

досить специфічний характер. Адже, існує цілий ряд як позитивних моментів у використанні творів мистецтва у стінах даних закладів, так і негативних. Слід відзначити, що в ході натурних обстежень було встановлено активне використання творів образотворчого та декоративного мистецтва в стінах закладах соціального захисту дітей. Водночас, спостерігалось «невміле оздоблення стін», що не враховувало принципи загальної концепції інтер'єру. Відповідно, потребою даних закладів було отримання фахових рекомендацій та консультацій з дизайну інтер'єру. Окремі прийоми дизайну інтер'єру допомагають інтегрувати твори мистецтва у інтер'єр, у відповідності до завдань, що постають у кожному конкретному випадку.

До прикладу, А. Гауді активно використовував синтез кераміки та природи, що продовжує надихати всіх відвідувачів парку Гюеля. Будинок у Відні Хундєрвассєра дивує своєю неординарністю і сьогодні. Адже фаховий підхід у синтезі архітектури, дизайну та ландшафту створює позитивний вплив, як на мешканців даного будинку, так і на звичайних перехожих, що споглядають зелені насадження та дерева на даху та терасах будинку. Дані приклади засвідчують гармонійну взаємодію навколишнього оточення та творів декоративно-прикладного мистецтва. Зокрема, активному використанню елементів кераміки та керамічних кахлів як в екстер'єрі так і в інтер'єрі.

Отже, синтез мистецтва в інтер'єрі на Україні – складний процес сплетіння та інтеграції між собою художніх тенденцій, розвитку професійних уявлень про інтер'єр та творчих розробок окремих майстрів.

Визначимо ключові прийоми синтезу декоративно-прикладного мистецтва та загального концептуального вирішення дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей:

1. Гармонійне поєднання творів мистецтва з загальним колористичним вирішення конкретного приміщення, де розміщено твори мистецтва. Здійснюється в два способи:

- нюансне співвідношення кольорів з кольором стіни, де розміщено твір мистецтва;
- контрасне співвідношення кольорової гами твору мистецтва з кольором вертикальних площин, де розміщено даний об'єкт мистецтва.

Відповідно до прийомів використання синтезу кольорових сполучень творів мистецтва з загальним концептуальним вирішенням дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей визначено наступні рекомендації:

-використання великих за розміром об'єктів мистецтва побудованих на нюансному колористичному вирішенні, з урахуванням того, що завдяки нейтралізації кольорових співвідношень можливо інтегрувати великі декоративні об'єкти. Вони також будуть виконувати функцію фонові інформативної та декоративної площини.

-розміщення серій невеликих за розміром робіт, що передбачають єдиний стиль оформлення творів мистецтва. При цьому, слід враховувати принцип контрастного співвідношення кольорової гами самого твору мистецтва (або елементів його оформлення) з кольором вертикальних площин, де передбачено монтаж творів.

2. Декоративне оформлення робіт образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва здійснюється, з урахуванням кольорової гами та матеріалів меблів, що розміщені в інтер'єрі приміщення, де експонуються твори мистецтва. Важливою умовою є врахування текстури та фактури матеріалів, що використовується для корпусних меблів та декоративних конструкцій у закладах соціального захисту дітей. Натуральне дерево, МДФ та ДСП - є найбільш поширеними матеріалами, для виготовлення корпусних меблів, покриття підлоги та настінних панелей (що виконують декоративно-захистну функцію (закривають елементи опалення або вентиляції). Відповідно, слід використовувати саме таке декоративне оформлення творів мистецтва або й сам матеріал в творах декоративно-прикладного мистецтва, що будуть відповідати вищезазначеним характеристикам.

3. Врахування розміру творів та елементів декоративного та образотворчого мистецтва у відповідності до функціонального призначення приміщень закладів соціального захисту дітей. Транзитні зони (вестибюлі, коридори) використовують для розміщення серій невеликих за розмірами сюжетних творів графіки, живопису, керамічних плакеток. При цьому, слід використовувати принцип контрастних кольорових співвідношень фонові частини стіни та декоративного оформлення. У загальних та ігрових кімнатах доречними будуть керамічних панно та різьблені дерев'яні панно великих розмірів (з урахуванням інтеграції декоративного оздоблення частини стіни у вертикальну поверхню стіни або поверхню підлоги).

4. Врахування куту зору глядачів на твори декоративного та образотворчого мистецтва, що розміщені на вертикальних поверхнях стін.

5. Врахування штучного та природнього освітлення при розміщені творів декоративного та образотворчого мистецтва на вертикальних поверхнях стін.

6. Використання синтезу робіт різних видів мистецтва, що об'єднані одним тематичним сюжетом, стилем виконання, кольоровим та декоративним вирішенням (прикладом є серії робіт з кераміки та живопису, графіки та розпис по текстилю (батику) або вишивки).

Особливості архітектурно-художньої композиції інтер'єрів закладів соціального захисту дітей доцільно розглядати у контексті принципів оздоблення сучасних інтер'єрів, особливостей їх організації, класифікації інтер'єрів за функціями та їх художньо-естетичному рішенню (Коваль-Цєпова А.В., 2012). Відповідно до цього у дослідженні визначено прийоми дизайну інтер'єру у закладах соціального захисту дітей, що направлені на локальну інтеграцію творів мистецтва в уже існуюче архітектурно-просторове середовище. Важливими тут будуть загальні прийоми локальної інтеграції; прийоми обґрунтування композиційно вдалого місці для експозиції творів мистецтва; прийоми розміщення творів мистецтва, з урахуванням функціонального призначення.

Отже, **«Загальні прийоми локальної інтеграції творів мистецтва в об'ємно-просторове середовище»** передбачають:

-використання інтер'єрного та екстер'єрного простору для розміщення творів мистецтва у закладах соціального захисту дітей;

-врахування часового-просторового континууму під час перегляду творів мистецтва (на прикладі стилістичного доповнення загальної ідеї творами різних видів пластичного мистецтва);

-врахування особливостей освітлення для творів мистецтва.

Наступними будуть визначені **«Прийоми обґрунтування композиційно вдалого місця для експозиції творів мистецтва»**, які здійснюються в два способи:

-використання принципу домінанти та контрасту твору мистецтва з оточуючим архітектурно-просторовим середовищем (характерне використання для великих за площею приміщень та транзитних зон);

-використання принципу єдності та гармонії загального концептуального вирішення дизайну інтер'єрів та творів мистецтва (характерне для різних за площею приміщень, особливо для особистих зон та зон відпочинку). При цьому художня тенденція єдності тектонічної і просторової структури будівлі передбачає створення таких функціональних підпросторів та їх композиційне розташування в інтер'єрі, яке забезпечує особливий психологічний настрій і комфортні умови праці та життєдіяльності дитини (Коваль-Цєпова А., 2012).

Як було зазначено раніше, проблема депривації дітей у закладах соціального захисту дітей є досить актуальною, разом з тим, відзначається нестійкий психоемоційний стан вихованців. Відповідно до цього, важливим буде врахування реабілітаційних властивостей мистецьких творів. Отже, тепер розкриємо другий напрям використання творів мистецтва у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, з урахуванням їх властивостей (на прикладі реабілітаційної функції).

Науково підтверджено, що твори мистецтва, які зображують природу сприяють зменшенню стресового стану та потреби в терапевтичному лікуванні болючих синдромів, під час реабілітації дітей. За кордоном існує масштабне дослідження на прикладі (EBD) Evidence-based design. Як засвідчує даний досвід в галузі медичного обслуговування, наразі характерним для країн з розвинутою економікою є реалізація великої кількості проектів в сфері дизайну медичних закладів для дітей. Одним з принципів даного дослідження є принцип орієнтації на зменшення потреби у медикаментах. Відповідно до цього, підтверджено, що природне освітлення та твори мистецтва, що зображують природу сприяють зменшенню стресового стану та потреби в терапевтичному лікуванні болючих синдромів. Дослідження Центру дизайну здоров'я визначило, що у пацієнтів, котрі отримували природне освітлення в достатній кількості та споглядали твори мистецтва була зменшена потреба у ліках на 21%. Даний показник означає, що зменшується вартість курсу лікування для пацієнтів, а також його тривалість, що є взаємовигідним для медичного закладу і для пацієнтів.

Відповідно до різних завдань декоративного оздоблення, на прикладі творів образотворчого та декоративного мистецтва нами було визначено **«Прийоми розміщення творів мистецтва, з урахуванням функціонального призначення»**, що здійснюються наступними засобами:

-наявність універсального куту зору для дорослих та дітей під час споглядання творів мистецтва(для загальних та транзитних приміщень)

-наявність оптимального куту зору для дітей під час споглядання творів мистецтва(для реабілітаційних приміщень та приміщень для відпочинку).

Дані прийоми передбачають, що у відповідності до функціонального призначення приміщень, змінюються вимоги до розміщення творів мистецтва. Адже, для загальних та транзитних приміщень буде характерним постійне переміщення дітей та персоналу у закладах соціального захисту дітей. Відповідно до цього, важливо враховувати більш яскраве кольорове вирішення даних творів

мистецтва, акцентного спеціального освітлення зон експозиції та наявність універсального куту зору сприйняття творів мистецтва для дорослих та дітей.

Водночас, під час реабілітаційного періоду або під час надання паліативної допомоги дітям, важливим є врахування довготривалого перебування пацієнтів в межах однієї кімнати. Відповідно, важливим буде врахування оптимального куту зору для дітей, під час споглядання творів мистецтва, коли вони будуть знаходитися у ліжку. Також необхідно враховувати прийоми обґрунтування композиційно вдалого місця для експозиції творів мистецтва, з урахуванням принципу єдності та гармонії загального концептуального вирішення дизайну інтер'єрів та творів мистецтва.

Слід зазначити, що до важливих принципів психологічного спрямування належать групи принципів кольорознавства та кольорових сполучень у дизайні інтер'єрів. Про це зазначено у підрозділі про концепцію єдності природи та людини, а також доповнено прийоми використання у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей основних принципи колористичних рішень, що направлені на гармонізацію та цілісність дитячого середовища, а також направлені на інтеграцію природних стихій (асоціацій) в інтер'єр. Дані принципи зберігають свою актуальність і в концепції синтезу творів образотворчого та декоративного мистецтва у предметно-розвиваючому середовищі закладів соціального захисту дітей.

Дослідження даних концепцій дає підстави стверджувати постійну їх інтеграцію та синтез однієї у другу. Дана особливість передбачає підсилення окремих принципів та прийомів дизайну відповідною взаємодією концепцій. Водночас, слід враховувати достатню кількість композиційних пауз у просторовому середовищі при формуванні загального концепту інтер'єрів та екстер'єрів закладів соціального захисту дітей. Даний прийом забезпечить оптимальну фонову частину для декоративних елементів у вигляді семантичних акцентів на тему єдності природи та людини або для творів образотворчого та декоративного мистецтва.

Висновки до третього розділу

1. Важливим завданням було визначено підвищення загального рівня культури та соціальної адаптивності, за рахунок принципів та прийомів дизайну інтер'єрів, для всіх членів закладів соціального захисту дітей, на прикладі адміністративного складу, батьків-вихователів та вихованців. Водночас, пріоритетним завданням стало визначення тематичних концепцій в дизайні інтер'єру даних закладів, що направлені на загальний розвиток, підвищення рівня культури та соціальної адаптивності вихованців. Такими тематичними концепціями в дизайні інтер'єру закладів соціального захисту дітей стали: концепція єдності природи та людини, концепції предметно-розвиваючого середовища, концепції художньо-композиційного та декоративного оздоблення.

2. «Концепцію єдності природи та людини у дизайні інтер'єру закладів соціального захисту дітей» було визначено провідною для закладів соціального захисту дітей, що також відповідає цілям сталого розвитку ЮНЕСКО. Сформовані основні вектори впливу концепції єдності природи та людини у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей: формування гармонійної особистості вихованців закладів, формування навичок обережного та раціонального використання природних ресурсів, корегування психологічних травм вихованців шляхом активного залучення їх до догляду та піклування за тваринами або рослинами, реабілітація вихованців шляхом споглядання за природними стихіями: води, землі (каменю), повітря.

3. Відзначено дієвість впливу рослин та дерев на покращення психологічного стану людей, що забезпечуються наступними прийомами у дизайні інтер'єру: активна інтеграція та збереження вже існуючих зелених насаджень в прибудинкову територію, концептуальне вирішення рекреаційних зон для дітей, з використанням живих рослин, що здійснюється в інтер'єрах і в екстер'єрах, використання кімнатних рослин як фонові частини інтер'єру, так і в якості домінанти.

4. Визначено прийоми використання у дизайні інтер'єрів закладів

соціального захисту дітей основних принципів колористичних рішень, з урахуванням відповідних завдань, де колір є засобом гармонізації та цілісності інтер'єру, колір є дієвим аспектом інтеграції природних стихій у інтер'єр.

5. «Концепція єдності природи та людини» включає в себе наступні складові: принцип гармонійного колористичного рішення; принцип використання екологічно чистих матеріалів; принцип взаємопроникнення та взаємодоповнення внутрішнього (інтер'єру) та зовнішнього (екстер'єру) просторів; принцип збереження ресурсних витрат всіх рівнів; принцип синтезу декоративно-прикладного мистецтва та рослинних елементів в дизайні інтер'єру та екстер'єру; принцип актуалізації або «осучаснення» садово-сільськогосподарських ділянок закладів соціального захисту дітей прийомами дизайну (шляхом введення необхідних складових у територіальний комплекс рекреаційних зон та прибудинкової території).

6. В «Концепції предметно-розвиваючого середовища у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту, як важливої складової раннього розвитку дітей дітей» було об'єднано концепції раннього розвитку та творчого стимулювання. Визначено три групи принципів, що забезпечують різні форми розвитку: фізичного, інтелектуального та творчого. В свою чергу, принципи фізичного та розумового розвитку було досліджено на принципах гармонійного включення спеціально обладнаних зон в загальну концепцію інтер'єру та самостійного обслуговування дитини. Концепція творчого стимулювання вихованців розкривається через такі принципи дизайну інтер'єрів: гнучкість простору; зонування загального простору мобільним обладнанням; трансформації; варіативність природного освітлення; організація простору для гри з водним ресурсом; динамічності; використання огорожувальних поверхонь для дитячої творчості.

7. Було сформовано ряд прийомів в дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей на основі провідних педагогічних методик: М. Монтесорі, Ф.Фребеля, М. Ібуки, Г. Домана, М.Зайцева, С. Лупан, Вольдорфської системи, методики Нікітіних та сучасних фахівців.

8. «Концепції художньо-композиційного та декоративного оздоблення» охоплюють концепції художньо-композиційного оздоблення у дизайні інтер'єру та синтезу творів образотворчого та декоративного мистецтва у предметно-розвиваючому середовищі. Концепцію художньо-композиційного оздоблення у дизайні інтер'єрів було розкрито через універсальні принципи, які включають загальні художньо-декоративні чинники: принцип збалансованого розміщення; принцип масштабу та пропорції; принцип повторення; принцип контрасту; принцип єдності; принцип гармонії; принцип домінанти.

9. Концепцію синтезу творів образотворчого та декоративного мистецтва у предметно-розвиваючому середовищі було розкрито через два функціональні напрями використання творів мистецтва у дизайні інтер'єрів даних закладів: гармонізуючо-декоративний та реабілітаційний. Визначено, що твори мистецтва розвивають та виховують здібність інтелектуального уявлення, яка стає підґрунтям розвитку інтуїції, фантазії, творчої уяви, художньої творчості.

10. Було визначено наступні прийоми інтеграції творів мистецтва в існуюче архітектурно-просторове середовище: загальні прийоми локальної інтеграції; прийоми обґрунтування композиційно вдалого місця для експозиції творів мистецтва; прийоми розміщення творів мистецтва, з урахуванням функціонального призначення.

11. Відзначено, що системне врахування ергономічних вимог та впливу колористичного вирішення, при формуванні житлового середовища, є необхідною умовою забезпечення комфортного стану життєдіяльності людей. Визначено, що приміщення, в яких діти знаходяться тривалий час, краще фарбувати в світлі неяскаві кольори, а транзитні приміщення — в насичені. Кольорове вирішення у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей рекомендується розробляти з урахуванням особливостей клімату, функціонального призначення приміщень та розмірів приміщення, врахування інсоляції, умов зорової активності, характеру освітлення та вимог техніки безпеки.

12. Визначено, що необхідним для проектування меблів у дизайні інтер'єрів даних закладів є: ергономічність, відповідність санітарно-гігієнічними вимогам,

безпе́чність, екологі́чність, висо́ка я́кість та підви́щена мі́цність, наявність функції трансформування, функціональність (двоповерхові ліжка, вмонтовані ящики-ніші для зберігання особистих речей), гармонійне колористичне вирішення, наявність ігрового елемента в дизайні, оригінальність форм та окремих елементів (спинка стільця, ліжка тощо), доступність цінової політики.

РОЗДІЛ 4

ПРИНЦИПИ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРІВ ЗАКЛАДІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ, ЩО СПРИЯЮТЬ ОСОБИСТІСНОМУ РОЗВИТКУ ВИХОВАНЦІВ

У розділі виокремлено та детально досліджено три групи принципів: принципи автентичності українського дизайну інтер'єру; ігровий принцип у дизайні інтер'єрів; принцип профорієнтації у дизайні окремих приміщень. Було сформовано таблицю 4.1, в якій відображено основні складові принципів дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей. А саме: принципи особистісного розвитку вихованців, тематика та сюжетна складова, методи та спеціальні (вузькопрофільні) принципи в дизайні, прийоми дизайну інтер'єру.

4.1 Принципи автентичності українського дизайну інтер'єрів у закладах соціального захисту дітей

Підґрунтям для визначення даних принципів слугували дослідження Л.Виготського (1960) про необхідність врахування традиційних особливостей культури при психолого-педагогічному розвитку дітей. Також важливими були дослідження реалізації проектів дизайну інтер'єрів та екстер'єрів (на прикладах міжнародного досвіду СОС селищ), з урахуванням одного з провідних принципів даної Міжнародної фундації. А саме, врахування та збереження в дитячому середовищі особливостей традиційної культури тих регіонів, де розміщено СОС селища.

З урахуванням потреб сучасних закладів соціального захисту дітей було визначено наступні принципи дизайну інтер'єрів та екстер'єрів: принцип асоціативного ряду з архетипами української культури, принцип використання натуральних та природних матеріалів, принцип ручної роботи із ремісничими техніками, принцип інтеграції орнаментальних етнічних мотивів у огорожуючих поверхнях інтер'єру та предметному наповненні, принцип лаконічних деталей та

аскетизму, принцип тактильного сприйняття в дизайні, принцип спадкоємництва у предметному наповненні.

Принципи ідентифікації українського дизайну інтер'єру у закладах соціального захисту дітей здійснюється шляхом об'єднання провідних історично-складених національних традицій організації та функціонування інтер'єру українського житла та автентичного предметного наповнення з сучасними потребами, новітніми технологіями та матеріалами.

Збереження натуральних матеріалів у виробництві, висока якість ремісничих традицій, що втілюється в дедалі більшу кількість авторських прийомів українського дизайну інтер'єру є важливою складовою закладів соціального захисту дітей. Відповідно, поступово попит на проекти соціальної сфери дедалі підвищується. Саме тому важливою складовою патріотичного виховання дітей у закладах соціального захисту дітей будуть принципи ідентифікації українського дизайну інтер'єру. Адже даний аспект є досить важливим для сучасних потреб соціальної сфери в Україні.

Розглянемо декілька культурних традицій у дизайні, що базуються на характерному для України фундаменті використання природної сировини у інтер'єрі та збереженні традицій. На прикладі Німеччини, можливо відзначити традиційні принципи використання деревини в предметному наповненні дизайну інтер'єру. Даний принцип підтримано шляхом залучення до профорієнтаційної діяльності у деревообробній справі великої кількості різних верств населення, чільне місце серед яких посідають діти, що не мали батьківського піклування. Адже деревообробні майстерні розміщують і у дитячих селищах і у різних закладах соціальної підтримки та захисту населення Німеччини. Такий досвід слід інтегрувати в систему соціальної допомоги нашої країни.

Для «Скандинавського стилю в інтер'єрі», що має великий попит у нашій державі, та походить від культурних традицій країн Скандинавії характерними принципами є використання натуральних природних матеріалів у предметному оточенні та текстилі. Велика увага тут надається тактильному відчуттю людини.

Для дітей це особливо важливо, адже вони досліджують світ за допомогою всіх рецепторів відчуття.

Японія, котра завжди посідала чільне місце в дизайні на міжнародній арені, славиться унікальними традиціями східної філософії буття. Японський стиль в інтер'єрі має багато прихильників комфорту, порядку та гармонії. Такі інтер'єри спонукають до переосмислення сутності речей, для пошуку правильних рішень та душевному спокою. Саме такі потреби у сучасних вихованців закладів соціального захисту дітей.

Водночас, не слід забувати про дієві терапевтичні особливості українського інтер'єру, чистоти та пахощів сухоцвіту «хати -мазанки», теплоти вовняних лежників та яскравості вишитих подушок. Саме такі усталені архетипи створюють позитивне сприйняття власної культури та традицій через побутово-буддені речі, котрі стають невід'ємною частиною життя вихованців у закладах соціального захисту дітей. Традиційний устрій українського житла зацікавлює та спонукає дітей до вивчення історії та традицій власної країни. Важливо створювати таку домашню атмосферу, котра здатна занурювати дітей у багатогранний всесвіт духовної культури та творчості українського народу.

Витоки українського дизайну фундаментально досліджено у теоретичних роботах ще у першому розділі. Водночас, важливе місце посідають також авторські практичні роботи в сфері аутентичного дизайну інтер'єру І. Диди, С. Мільчевича, Т.Казанцевої.

Принципи ідентифікації українського дизайну інтер'єру у закладах соціального захисту дітей логічно досліджувати за допомогою проектних робіт в дизайні інтер'єру практикуючих фахівців нашої країни. Саме через професійні авторські прийоми в дизайні будуть формуватися пріоритетні принципи та прийоми ідентифікації українського дизайну інтер'єру.

Для українського авторського дизайну інтер'єру, наразі, характерні динамічні зміни та перетворення прийомів оздоблення традиційного українського житла відповідно сучасним тенденціям актуального просторового середовища. Ціла низка вітчизняних архітекторів та дизайнерів реалізовує власне бачення

національного дизайну. Яскравими представниками даного напрямлення в дизайні інтер'єру України є В. Бондаренко, творчий та сімейний союз В. та К. Кузнецових, П. Гудімов, В. Погорельчук та інші. Основними принципами даних дизайнерів є екологічно-свідоме використання природних ресурсів у власних проектах, активне використання деревини у дизайні інтер'єрів з неодмінним збереженням фактури та текстури природнього матеріалу. Водночас, інтер'єрний простір, даних фахівців дизайну наповнені гармонією та лаконічністю всіх деталей інтер'єру. Використання фонового переважно білого та молочного кольору на огорожуючих поверхнях дозволяє якнайкраще підкреслити всі декоративні властивості природних матеріалів. Водночас, все це апелює до традиційних вибілених стін українського житла, що створює асоціативний ряд з усталеними архетипами.

Відповідно, було проаналізовано ряд реалізованих проектів фахівців-практиків інтер'єрного дизайну, що в більшості випадків були створені для власних, особистих потреб, або для близьких людей. Даними проектами стали: «Аскет-затишок» після реконструкції триповерхового сільського будинку у Київській області П. Гудімовим ; «Мишкова нора» у квартирі в Дніпропетровську та власна майстерня В.та К. Кузнецових; «Тихий будинок» О. Маньківської; Терем у Харківській області та родинне помешкання для батьків від В. Погорельчука та будинок для полювання у Московській області від В. Бондаренко.

Вищезазначені практики в дизайні інтер'єру при реконструкції, що є найбільш поширеним прийомом і для закладів соціального захисту дітей, додержуються принципу збереження автентичності поверхонь площин огороження, перекриття та підлоги, за умови можливості збереження їх характеристик якості та міцності. П. Гудімов, до прикладу, у власних проектах майже не використовує гіпсокартон, а навпаки акцентує увагу на аутентичних поверхнях цегляної кладки або бетонних поверхнях. В. Бондаренко - невтомно зберігає аутентичні мотиви та традиції в авторському предметному наповненні.

Велика кількість його проектів була розроблена для закладів громадського харчування та різних зон відпочинку. Адже саме через предметне наповнення у вигляді дерев'яних різьблених меблів можливо збагатити загальний вигляд просторового оточення та розставити композиційні акценти у дизайні інтер'єру. Творчий тандем Кузнецових завжди наповнює власні проекти гармонією та лаконічністю, при цьому часто вносить ігровий принцип у дизайн інтер'єру. Стільці на скейтатах, декоровані гіпсові погруддя та яскраві декоративні панно із відходних матеріалів (залишків гуми) привертають увагу глядачів та виконують роль арт-об'єктів у інтер'єрі. Зупинимось більш детально на авторській знахідці у вигляді аморфної декоративної субстанції, що може заповнювати поверхню стіни або її частину. Дуже яскрава за кольором настінна декоративна композиція одразу привертає увагу всіх відвідувачів студії Кузнецових. При цьому, це витвір мистецтва дизайну в повній мірі відповідає принципу ресайклінгу. Адже повністю створений із частинок-залишків, що залишилися після відлиття основних виробів. При цьому, такий декоративний елемент може виконувати ще й функцію світильника. Також слід відзначити бажання авторів зберегти автентичність будівлі. Це було досягнуто за допомогою реставрації дверей та паркетної підлоги. Все це надало приміщенню затишку та особливої атмосфери (О. Нестеркова, «Гуще прежнего», с. 108, Архідея лютий-березень 2011).

Важливим, для обмеженого фінансування закладів соціального захисту дітей є принцип економічно-вигідних та дешевих прийомів в дизайні інтер'єру. Принцип бюджетних пропозицій в дизайні інтер'єру наразі стає все більш актуальним і для сучасного українського дизайну. Саме тому врахування фінансових можливостей та зменшення витрат у проектах дизайну інтер'єру є запорукою успішної співпраці замовника та дизайнера.

Дане положення підтверджено і в проектах українських дизайнерів. До прикладу, «Аскет-затишок», де було проведено реконструкцію Павлом Гудімовим, навіть було представлено на Міжнародному бієнале в Сент-Етьєні в числі бюджетних проектів. Автор проекту зазначив, що не зважаючи на суттєві

недоліки будівлі (210 см - висота стелі 1 поверху) та нежилий 3 поверх було нівельовано за допомогою кропіткої та виваженої перепланувальної організації простору. Після чого в будинку було максимально демонтовано міжкімнатні перегородки, а композиційним центром вітальні став камін, що об'єднує властивості декоративного та функціонального елементу. Частина стін у вітальні та інших приміщеннях, а також камін були бережно «відчисчені» від усіх залишків нашарувань. Тепер вони мають вид аутентичної живописної цегляної кладки, що була покрита захисним прозорим лаком і тепер є дуже ефектною та функціональною поверхнею (Т. Киценко, «Аскет-уют» с. 145, Архідея лютий-березень 2011).

Отже, на сьогодні, український дизайн інтер'єру уособлює синтез традицій та новітніх технологій. Відповідно, принципи ідентифікації українського дизайну інтер'єру у закладах соціального захисту дітей здійснюється шляхом об'єднання провідних історичних традицій, у інтер'єрах сучасного українського соціального житла, з автентичним предметним наповненням для сучасних потреб, де важливою складовою є новітні технології та матеріали.

Початок 2020 року став важливим етапом для визнання українського дизайну світовими експертами. Так, у Dezeen (британському виданні) вийшов огляд найважливіших трендів дизайну інтер'єру. Важливе місце відведено стилю «сучасного примітивізму», а одним із яскравих послідовників якого було названо український дизайн. М. Огундехін, що є авторкою публікації у Dezeen, відзначає сміливість та неординарність молодих українських дизайнерів, що активно підтримують історичні традиції. Які у своїх проектах вміло використовують стародавні ремісничі технологічні особливості та способи обробки поверхні. Відповідно, таке відтворення власної автентичності виокремлює український дизайн серед світової спільноти (Якуша, В. 2020).

В. Якуша, архітекторка та дизайнерка опублікувала у січні 2020 р. оптимістичну статтю про український дизайн. Дизайнерка проаналізувала особливості вітчизняного дизайну на світовій арені. Було відзначено, що серед

глобальних трендів дизайну, все більшої ваги набуватимуть відкритість та прозорість форм, гнучкість та адаптивність дизайну, екологічність та чистота матеріалів (Якуша, В. 2020).

Було виділено основні групи принципів, з урахуванням рекомендацій в українському авторському дизайні інтер'єру та на основі актуальних тенденцій українського дизайну інтер'єру, окреслених дизайнеркою В. Якушою, що стали підґрунтям для подальшого осмислення. Було здійснено їх аналіз та доповнено декількома групами принципів, з урахуванням специфічних потреб вихованців у дизайні інтер'єру закладів соціального захисту. Все це дозволило сформувати групу «принципів автентичності українського дизайну у даних закладах», що об'єднує сучасні потреби житла та українських історичних традицій народного житла. Отже, можливо виділити наступні принципи, що будуть актуальними для закладів соціального захисту дітей: принцип асоціативного ряду з архетипами української культури, принцип використання натуральних та природних матеріалів у інтер'єрі, принцип ручної роботи при виготовленні предметного наповнення та елементів інтер'єру, принцип природної простоти та гармонії, принцип тактильного сприйняття в дизайні інтер'єру, принцип спадкоємництва у предметному наповненні. Тепер доцільно зупинитися більш детально на кожному принципі окремо.

1. Принцип асоціативного ряду з архетипами української культури базується на унікальності національних особливостей та характерності стилю, що базується та надихається власною культурною спадщиною, історією та традиціями. Неповторність, відсутність «надмірного декорування чи прямого копіювання інших культур» - характерні особливості. Саме через сучасний дизайн Україна ознайомлює світ з нашим неповторним культурним надбанням. Вишивка, ручне ткацтво (на прикладі лежників і т. д.), писанкарство тощо - це все унікальні артефакти української культури, що посідають чільне місце і в сучасному інтер'єрі закладів соціального захисту дітей також. Даний принцип базується на принципі інтеграції орнаментальних етнічних мотивів української вишиванки (з

урахуванням регіональних особливостей) а також орнаментики у ткацтві на прикладі лежників та інших видів текстилю. Отже, дана група принципів базується на унікальності інтер'єрного стилю народного житла та національній культурній спадщині, історії та традиціях (Якуша, В. 2020).

2. Принцип використання натуральних та природних матеріалів у огорожуючих поверхнях інтер'єру та предметному наповненні. Даний принцип базується на використанні зрозумілих та територіально-відповідних для українського населення матеріалів. Зокрема, глина, вербова лоза, вовна, льон, різні породи деревини, метал - все це дещо забуті матеріали на фоні сучасних технологій, але ще не повністю втрачені. Саме з такими матеріалами працювали майстри декоративно-ужиткового мистецтва на Україні, зберігаючи вікові традиції, передаючи знання від покоління до покоління. Тепер, в період переосмислення буття, плинності часу, стрімкості змінюваних вподобань людство прагне знову віднайти покинуті власні традиції. Єдність українського дизайну з природою відповідає актуальним світовим тенденціям, при цьому, серед українських замовників також зростає попит на традиційний український дизайн інтер'єру (В. Якуша, 2020).

3. Принцип ручної роботи із залученням стародавніх ремісничих технік, що були характерні для різних регіонів України. Серед них: художня кераміка та гончарство, бондарство, вишивка, писанкарство, ліжникарство, та плетіння з лози. Водночас, дуже мало, на сьогодні, залишилося ремісників-майстрів, котрі наслідують давні традиції.

4. Принцип природної простоти та аскетизму, базується на гармонійному співіснуванні людини з природою. Засоби та прийоми дизайну інтер'єру покладені на відтворення та побутову нових зв'язків між природою та людиною. Проблеми екологічного дизайну, ощадливого ставлення до природних ресурсів та повторного використання матеріалів, а також вже готових предметів дизайну є пріоритетними напрямками майбутнього (В. Якуша, 2020).

5. Принцип тактильного сприйняття в дизайні. Фактурність деревини та текстилю, різноманітність технік плетіння з лози активно залучають до українського дизайну інтер'єру. Завдяки фактурним поверхням і предметам дизайну можливо посилити відчуття людини. Даний принцип особливо важливий для дитячого пізнання через дизайн інтер'єру. Як було зазначено раніше, тактильний принцип активно використовувала М. Монтесорі у своїй педагогічній практиці. Адже через дотик людина пізнає світ, відкриває для себе його властивості. Такий прийом активно використовується у світовій практиці реабілітації пацієнтів (проект дитячої клініки у Чикаго).

6. Принцип спадкоємництва у предметному наповненні (предметах меблів, текстилю, вишивках та іграшках), забезпечує зменшення витратних ресурсів, що дає можливість підвищити якість даного предметного наповнення шляхом кількісного зменшення нових одиниць, при цьому використовувати наявні ресурси.

Відзначено, що ремісничі традиційні техніки через брак попиту, нерозуміння подальшої реалізації своїх навичок та умінь майже не використовуються молоддю. Дана проблема для України є досить актуальною, адже деякі традиційні ремісничі техніки знаходяться під загрозою зникнення. Водночас, художні вузи готують молодих фахівців різних спеціалізацій, але випускники дещо обмежені в подальшому працевлаштуванні. В більшості проблемні ситуації зумовлені обмеженістю бачення студентами подальшого застосування своїх умінь. Ситуація може змінитися на краще з інтеграцією традиційних ремісничих технічних особливостей у сучасні потреби дизайну.

Активне залучення народних ремісничих традицій до створення сучасного дизайну інтер'єру це унікальний синтез мистецтв та відродження культурної спадщини України. Наразі відбувається нова інтерпретація можливостей ремісництва, що є світовим трендом останніх років. На противагу новим науковим відкриттям людство прагне віднайти та зберегти власні культурні традиції через ручну працю, що поєднує людей зі своїм історичним минулим.

Саме на потреби дитини у проектуванні інтер'єрів закладів соціального захисту направлена основна увага і дуже важливим є насамперед духовний аспект. Для українського народу декоративно-прикладне мистецтво завжди було невід'ємною частиною культури. Відповідно, у дизайні інтер'єрів та екстер'єрів закладів соціального захисту дітей рекомендовано використовувати як декоративні так і утилітарні вироби для предметного наповнення та декоративного оздоблення.

Бездоганно спроектоване помешкання буде сприйматися «холодно» і порожньо без декоративних елементів. Адже саме вони затишком і гармонією наповнюють інтер'єр. Єдність простору і декоративних елементів - найвищий пріоритет для дизайнера у прагненні до цілісності помешкання. Ефектними є ансамблеві декоративні композиції. Сюди можуть відноситись комплекти з ваз та панно, скульптури і посуду, вишитого текстилю та орнаментальних декоративних композицій та ще безліч авторських варіантів для будь-якого конкретного концептуального вирішення (Коваль-Цєпова, А., 2012а, с.176).

Важливою частиною декоративного оздоблення є текстиль. Для збереження аутентики у текстильному оточенні рекомендовано використовувати елементи вишивки з регіональними особливостями України. Доцільно використовувати окремі декоративні елементи вишивки, що обрамлені однотонними натуральними тканинами на прикладі аксесуарів для сну (подушок, підковдр, покривал тощо). Також важливим елементом є фіранки, що повинні стилістично доповнювати задану орнаментику у інтер'єрі. Актуально будуть сприйматися орнаментальні мотиви вишивки, що будуть збільшені у масштабі і виконані у рельєфних площинах панно або настінних нанелях. Ефектними є орнаментальні мотиви у різьбярстві (на прикладі утилітарних меблів, що декоровані на задану орнаментально-графічну тематику). Сюди можливо віднести ліжечка, стільці та столи, мисники та відкриті шафи-стелажі. Таким чином, звичайний утилітарний предмет меблевого наповнення стає справжнім декоративним акцентом у інтер'єрі.

Для інтер'єрів закладів соціального захисту дітей доцільно використовувати декілька різновидів художньої кераміки, зокрема: архітектурну кераміку та художню кераміку для обладнання житла. Особливу увагу слід приділити різним варіаціям використання керамічних виробів у інтер'єрах даних закладів (Коваль-Цєпова, А., 2012а, с.176).

Важливим доповненням інтер'єру закладів соціального захисту дітей є різні панно та рельєфні композиції. Панно може бути виготовлено з дерева, текстилю або кераміки. Активно використовується в сучасному інтер'єрі синтез матеріалів у панно, наприклад кераміка взаємодоповнює дерево, метал підкреслює дерево і т. і. Слід зазначити, що дерев'яні панно як правило, не потребують складного процесу монтажу, на противагу керамічним. Адже вони мають меншу вагу та навішуються просто на готову поверхню стіни, з урахуванням чітко відведеного місця в загальній композиції інтер'єру. Оригінальним вирішенням для невеликих за розміром приміщень, що становлять переважну більшість інтер'єрних просторів закладів соціального захисту дітей є мобільні декоративні панно. Це можуть бути цикли, серії, окремі композиції. Доречним є використання синтезу мистецтв, зокрема взаємодії кераміки та елементів з бамбука, дерева, тканини. Керамічні плакетки інколи використовуються також для декорування меблів (Коваль-Цєпова, А., 2012а, с.176).

При використанні аутентичних принципів в дизайні інтер'єру слід відзначити важливість збереження у дизайні інтер'єру закладів соціального захисту дітей загальної цілісності. Рекомендовано гармонійне поєднання всіх декоративних елементів та меблевого наповнення з загальним концептом. Водночас, головною рекомендацією для даних закладів буде врахування «відчуття міри в декорі та предметному наповненні», що неодмінно підкреслить деталі, та сфокусує увагу глядачів на домінантах в інтер'єрі. Адже потрібно постійно зберігати простір та підкреслювати лаконічність форм та поверхонь для контрасту з декором.

4.2 Ігровий принцип у дизайні інтер'єрів, як важлива складова середовища для дітей

В даному підрозділі розкрито сутність даного принципу в контексті дитячого середовища та досліджено його актуальність для різного віку дітей. Проаналізовано вплив ігрового принципу на психоемоційний розвиток дітей в дизайні екстер'єрів та інтер'єрів закладів соціального захисту. Акцентовано увагу на прийомах в дизайні, що базуються на стимулюванні у дітей ігрових емоцій і межах використання ігрового принципу у даних інтер'єрах.

Ігровий елемент у предметному дизайні, а також в дизайні інтер'єрів характерний в роботах сучасних дизайнерів-практиків, серед яких Ф. Старк, К. Рашид, Дж. Морісон, С. Бергне, Дж. Артфілд, М. Ньюсон, Р. Арад, Ф. і У. Кампана, Т. Саллі та ін. (Коваль-Цепова, А., 2018 а., с. 265). Завдяки мистецтву можливо пізнавати життя або «грати в життя», тобто створювати певну естетичну умовність – так званий «ігровий простір», де діють закони гри (Шубович С., 2009, с.23).

Особливістю в архітектурно-художньому вирішенні інтер'єрів наявна тенденція до перетворення в сферу самовираження художника, дизайнера і архітектора, яка має яскраво виявлене авторський початок і включає всі ознаки гри, як їх описував Й Хейзіна (1997). Відбувається перехід від класичного дизайну до постмодерністичного, або ж від функції до метафори, яка сприяє більш яскравому прояву саме ігрових тенденцій в даному виді людської діяльності (Каравацкая Н., 2009, с. 215).

Завдяки принципу гри в сучасному дизайні інтер'єрів з'являються нові, суто естетичні цілі, однією з яких є подолання емоційного дефіциту і відчуття самотності людини в техногенному світі. Архітектурно-художній образ інтер'єрів набуває функції нівелювання відчуття тривоги, сприяє відновленню втраченої естетичної гармонії людини з навколишнім середовищем, апелюючи до внутрішнього світу людини (Каравацька Н., 2009, с. 216). Сучасні дослідники в

переважній більшості розглядають ігровий принцип в контексті розвиваючого предметного середовища.

Предметно-розвиваюче середовище – одна з важливих умов повноцінного розвитку дитини. Але, на жаль, більшість закладів соціального захисту дітей України потребують різного роду реконструкцій для створення оптимальних умов проживання дітей там. Сучасні проектні пропозиції та дизайн-концепції розроблені безпосередньо для інтер'єрів даних закладів, є направлені на забезпечення ефективного впливу архітектурно-художнього образу. Все це сприяє різнобічному розвитку дітей, а також їх комфортному перебуванню у даних приміщеннях. Розвиваюче дитяче середовище повинно відповідати наступним психолого-педагогічним критеріям, таким як: системність; багатофункціональність; співвідношення масштабу пропорцій дитини та елементів інтер'єру; трансформування; модульність, а також відповідати рівню психологічного розвитку дитини (Коваль-Цєпова, А., 2018 а., с. 265).

Ігровий метод дизайну є одним з важливих принципів архітектурно-художнього вирішення інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. Даний метод передбачає використання провідних педагогічних методик та забезпечення оптимальної кількості стимуляторів для розвитку дитячого інтелекту і фізичного розвитку. Про що було більш детально зазначено у підрозділі 3.2. Даний метод стає підґрунтям нових видів дизайну так, наприклад, арт-дизайн, який також використовується і в промисловому дизайні, дизайні реклами, графічному дизайні, дизайні інтер'єру. Таким чином, можливо вважати ігровий метод фундаментальною естетичною характеристикою сучасного дизайну (Каравацкая Н., 2009, с. 219).

Важливим виховним чинником є наявність ігрового елемента в дизайні інтер'єру та меблів для дітей. Гра є змістовною частиною духовного світу дитини, що має величезний вплив на формування світогляду і коригування моральних переваг дітей.

Враховуючи існуючий світовий та вітчизняний досвід проектування визначено типологію методів ігрового принципу в дизайні. Відповідно до цього,

при формуванні розвиваючого архітектурно-художнього середовища та розробці дизайну меблів для дітей в даних закладах доцільно використовувати наступні методи: казковий, метафоричний, алегоричний, символічний та іронічний. Дизайнер, користуючись різними методами ігрового принципу в дизайні може створювати навколо дитини і разом з нею уявне казкове доброзичливе середовище, що допомагає, захищає, протистоїть реальному жорсткому світу, де безпритульна дитина набула гіркого досвіду (Олійник, О., Коваль-Цєпова, А., 2010 б).

Завдяки використанню різних методів та прийомів ігрового принципу, в дизайні інтер'єрів уможлиблюється формування доброзичливого середовища, що є необхідною умовою для психологічної безпеки та комфорту дітей, що не мають батьківського піклування. Важливим, для забезпечення позитивної атмосфери дитячого середовища слід відзначити казковий метод, що є зрозумілий дітям молодшого віку. Казковий метод – створює уявне середовище, що захищає та підвищує самооцінку дитини. Такий прийом здійснюється завдяки використанню позитивних рис казкових героїв, які здатні подолати будь-які життєві перешкоди (Олійник, О., Коваль-Цєпова, А., 2010 б, с. 74 – 82). Даний метод був неодноразово впроваджено автором у практичних реалізаціях та творчих концептах (для Соціально-реабілітаційного Центру «Батьківський Дім» у с. Петрівці, Київської області; Київського міського будинку дитини «Берізка» та Дошкільного навчального закладу №329 Державного підприємства «Антонов» м.Києва). Такий метод дизайну виконує функцію ілюстративного матеріалу в масштабі дитячого середовища, а також є доповненням та підсиленням ефективності психологічного методу казкотерапії, що активно використовується в закладах соціального захисту дітей України.

Казкотерапія базується на обговоренні та переосмисленні ключових ситуацій дитини, що виникають у казці, разом з дорослим. Казковий метод в архітектурно-художньому образі інтер'єрів закладів соціального захисту дітей допомагає створювати ілюзорне середовище, що позитивно впливає на дитину. Слід зазначити можливість використання даного методу в різних прийомах

дизайну інтер'єрів, серед яких декоративні панно з казковими героями, рельєфні композиції, форма меблів тощо (Коваль-Цєпова, А., 2018 а). Прикладом ігрового принципу в архітектурній композиції слід визначити прийом ритмічного повтору. Прикладом використання казкового методу та ритму в архітектурно-художньому образі інтер'єрів закладів соціального захисту дітей ритмічний повтор може бути свого роду обрамленням декоративного панно з колоритними героями (Коваль-Цєпова, А., 2018а).

Наступними важливими складовими ігрового принципу в дизайні інтер'єрів даних закладів будуть алегоричний та метафоричний методи. Перший – активно використовується для ефективності навчальних практик, а також допомагає дітям, в алегоричній формі засвоїти базові знання про навколишній світ та процеси, що в ньому відбуваються (Олійник, О., Коваль-Цєпова, А. 2010 в, с. 74 – 82). Прикладами алегоричного методу в дизайні інтер'єру є доміанти та акценти предметного наповнення, у вигляді нотного стану для музичної зали, або кольорового спектру для зони живопису, або творчої майстерні (за наявності). Про принцип доміанти більш детально було зазначено у третьому розділі.

Метафоричний метод стимулює уяву та сприяє творчому розвитку у дітей, а також сприяє розвитку і поглибленню уже набутих дитячих знань. Даний метод, у дизайні закладів соціального захисту дітей, направлено на формування цілісності загального образу інтер'єру (Олійник, О., Коваль-Цєпова, А. 2010в, с. 74 – 82). Активне використання таких методів супроводжується у прийомах предметного наповнення, а саме: іграшках, елементах освітлення, посуді, текстилі та меблях. Прикладами можуть бути предмети дизайну та меблі, які нагадують за формою або кольоровою гамою явища природи, рослини, птахів, звірів тощо (Коваль-Цєпова, А., 2018а, с.264-268).

Максимально адаптований простір для творчої та самостійної діяльності різновікових мешканців має бути у інтер'єрах ігрових кімнат закладів соціального захисту дітей. У кімнаті для ігор даних установ можливе використання ігрового принципу, за допомогою настінних розписів на тему живої природи, на прикладі різних рослин. Особливістю даної концепції є одночасне використання декількох

методів ігрового підходу в дизайні інтер'єру, зокрема казкового, метафоричного та алегоричного. Гіперболізація розмірів рослин створює ілюзію казки і, разом з тим, може служити наочним візуальним посібником з ботаніки для дітей. Головним функціональним акцентом можливо використовувати м'який диван, який може змінювати форму, так як складається з однакових за розмірами модулів (Коваль-Цєпова, А., 2016а, 2018а). Можливість пересування мобільного обладнання, його комбінації і моделювання збагачують досвід дитини, розвивають просторове мислення, надають основу для організації дослідницької діяльності (Гайказова Р., 1974, с.48).

В ході науково-дослідної роботи автором на базі Київського міського Будинку дитини «Берізка», були розроблені пропозиції по архітектурно-художньому рішенню дитячих ігрових зон (терас), де були використані проектні пропозиції щодо використання ігрового принципу, при концептуальному вирішенні дитячих майданчиків. В декоративному розписі чотирьох дитячих майданчиків, які найбільш гостро потребували стилістичного завершення і візуальної виразності були використані казковий і метафоричний методи ігрового принципу в дизайні. Було використано ергономічний та екологічний підхід до вибору конструктивного рішення і матеріалів використання. Також було узгоджено відповідність кольорового рішення елементів розвиваючого навколишнього середовища, з урахуванням вікових особливостей дітей. Провідною була казково-метафорична тематика тих літературних творів, які були добре відомі дітям, а саме: «Курочка-Ряба», «Колобок», «Рукавичка», «Два Півника». Вік дітей, які відпочивали на даних майданчиках, був 4-5 років, але в групах поряд зі здоровими дітьми були присутні діти з синдромом Дауна. Так як, це захворювання уповільнює розвиток організму на 2-3 роки, саме ці казки були обрані для основного концептуального рішення літніх терас (Коваль-Цєпова, А., 2018 а, с 267).

Символічний метод в дизайні інтер'єру можливо використовувати для різних вікових груп дітей, з урахуванням комунікативних властивостей. Зображення-пиктограми стануть наочним графічним або рельєфним зображенням,

для орієнтування дітей у просторі та забезпечать органічне доповнення до наявних декоративних елементів. Символічний та іронічний методи, як більш складні для розуміння, також можуть бути використані для дітей старшої вікової групи в вищезазначених закладах (Коваль-Цєпова, А., 2018а, с.264-268). В якості символів можуть використовуватись вже засвоєні дитиною в процесі виховання позитивні елементи розвитку суспільства. Символічними знаками рекомендовано використовувати вже усталені позитивні елементи суспільства, історії та держави. Прикладами можуть бути прапори, герби, медалі, корони, елементи побуту та національного одягу тощо (Олійник, О., Коваль-Цєпова, А. 2010 б).

СОС селища в Японії характерні поєднанням лаконічної форми та інтеграції «знаковості» та символізму у дизайн інтер'єру та екстер'єру. Досить ефективною реалізацією символічного методу в дизайні закладів соціального захисту дітей є СОС селище у Токіо (Японія). Авторами проекту весь дизайн-концепт для даного закладу було орієнтовано на усталений та позитивний символ будинку. У рис. 2.1.45. представлено особливості використання символічного методу ігрового принципу в дизайні інтер'єру закладу соціального захисту дітей у Японії (Токіо).

Як видно з фото дизайну інтер'єру закладу соціального захисту дітей у Токіо, дизайнерами активно було використано графічний образ будинку, що став головним знаком-символом даного закладу. Адже такий образ асоціюється з мрією кожної дитини соціального закладу про власний домашній затишок і тепло. Саме тому, даний знак-символ активно використовувався у загальному архітектурному образі будинку. Графічний образ будинку став головним символом, який було використано у дизайні інтер'єру та декорі. А саме: для декору меблів, дверних отворів та воріт, фурнітури, підставок для телевізорів та полиць для зберігання речей.

На основі рис. 2.1.44-2.1.46 було відображено використання ігрового принципу на прикладі символічного методу у дизайні інтер'єру та екстер'єру. Також, графічний образ будинку став головним символом на прикладі велосипедних стоянок. Завдяки даному гармонійному поєднанню екстер'єру та

інтер'єру дизайнери змогли забезпечити дітям відчуття єдності середовища всередині і зовні.

Іронічний метод у проектуванні було відкрито постмодернізмом, конструктивно-ігровий прийом фактично став ще одним проектним методом в дизайні (Барсукова Н., 2008, с. 32). Іронічний метод покращує настрій, створює позитивну атмосферу, проте використовуватись має дуже обережно, враховуючи недозрілу психіку «дітей вулиці» (Олійник, О., Коваль-Цєпова, А. 2010 b). Даний метод має більш складну семантику для розуміння дитини, тому краще його використовувати для дітей старшої вікової групи. Такий метод допомагає створенню комфортної, вільної, позитивної, атмосфери, що дуже імпонує підліткам. Але одночасно, даний метод повинен використовуватися вкрай обережно, з огляду на вразливу психіку безпритульних дітей (Коваль-Цєпова, А., 2018 а, с.264-268).

Встановлено, що для забезпечення швидкоплинних потреб дитини, необхідно враховувати та забезпечити ряд якісних показників, яким елементи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей мають відповідати. Отже, предмети меблів та обладнання, огорожуючі поверхні та конструкції, декоративні елементи дизайну інтер'єрів повинні бути інформативними, емоційними, втілювати в собі пізнавальну та емоційну новизну (Коваль-Цєпова, А., 2018 а, с.264-268).

Використання меблів оригінальних форм, з цікавими окремими елементами (форма ніжок столу, спинка стільця, ліжка тощо) дозволяють розширити світогляд дитини, виконують пізнавальну та наочну функцію (Олійник, О., Коваль-Цєпова, А. 2010 b). Доступність цінової політики на меблі та декоративне оздоблення інтер'єрів є досить важливе питання для закладів соціального захисту дітей. Дана ситуація викликана, в першу чергу, обмеженими фінансовими ресурсами даних організацій, навіть при постійних спонсорських підтримках, що мають скоріше винятковий, ніж періодичний характер. Проте, навіть в таких умовах завжди є місце для творчості, бо, як писав Карім Рашид: «Сучасні

технології роблять творчість демократичною» (Олійник, О., Коваль-Цєпова, А., 2010 б).

Колористичне вирішення інтер'єру та меблів, в контексті ігрового принципу, є важливим емоційним фактором формування простору. Завдяки кольору можливо вирішувати багато композиційних завдань: виділити головний елемент, зв'язати всі елементи разом, урівноважити структуру, або ж виявити ритм структури, ілюзорно змінити один з геометричних параметрів простору (довжина, висота) і т. ін. (Каравацкая Н., 2009). Для колірної гармонії в інтер'єрі мають значення геометричний вид поверхонь, їх величина, просторова орієнтація. При створенні інтер'єру для неповнолітніх, слід дотримуватися традиційних яскравих кольорів, без використання занадто темних та похмурих відтінків. Яскраві кольори в меблях допомагають компенсувати хронічну недостатність сонячних днів та зацікавити дітей. Для отримання нових знань, меблі та інші предмети можуть бути підібрані та структуровані за кольором та формою, за тотожними властивостями. Але слід дотримуватися врівноваження кольорової гами, та єдності простору (Олійник, О., Коваль-Цєпова, А. 2010 б).

Вищезазначені прийоми направлені на оригінальність форми, кольорових сполучень, інтеграцію яскравих емоцій в дитячий простір та відповідність загальному концептуальному вирішенню.

4.3 Принцип профорієнтації у дизайні окремих приміщень та об'єктах дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей

На основі аналізу актуальних тенденцій, як закордонного так і вітчизняного дизайну дитячого простору, було визначено ряд характерних тем, що будуть доцільними у використанні в стінах закладів соціального захисту дітей:

- **транспортна тематика** в концепціях дизайну, як дієвий принцип профорієнтаційної спрямованості у закладах соціального захисту дітей.

- **природничо-сільськогосподарська тематика** в концепціях дизайну, як характерний взаємозв'язок дитини з природою та традиційний вид діяльності для більшості заміських регіонів України;
- **ремісничі традиції в дизайні інтер'єрів**, як наочні зразки подальшої творчості вихованців;
- **каліграфічно-шрифтові композиції**, як спосіб графічного самовираження для дітей старшої вікової групи (в окремих випадках можливе використання і у дітей молодших вікових груп);
- **організація експозиції дитячих творчих робіт**, як складової загальної концепції дизайну.

Дизайн інтер'єру закладів соціального захисту дітей було визначено одним з ефективних методів психологічної реабілітації. Зазначені теми входять в коло вирішення проблем психічного розвитку дітей, що потребують соціальної адаптації та є досить актуальними для України протягом останніх років. Водночас, як було зазначено раніше, наразі існує в оточуючому середовищі даних закладів ряд недоліків, що заважають позитивному впливу на психологічний стан дитини. Дизайнери інтер'єру продовжують пошуки нових концептуальних проектів, що покращують емоційний стан дітей, з урахуванням принципу профорієнтаційного спрямування дітей (Koval-Tsepova, A., Oliynyk O., 2020).

Одним з нових напрямів у дизайні інтер'єру є використання дизайнерських прийомів направлених на посилення профорієнтації серед дітей, у спеціалізованих закладах для дітей, що потребують соціальної реабілітації. Слід відзначити, що принцип профорієнтації ефективно використовувати для різного віку дітей. Це важлива умова, з огляду на те, що для більшості сучасних форм закладів (наприкладі дитячих селищ, реабілітаційних центрів та будинків сімейного типу) характерною є присутність різновікових груп дітей одночасно у стінах даних закладів. Водночас, слід дослідити особливості використання принципу профорієнтації у дизайні інтер'єру даних закладів, з урахуванням вікових особливостей дітей.

Для дітей старшого віку, в даних закладах, концепція дизайну інтер'єру повинна бути направлена на певну профорієнтацію з використанням виробничої тематики. Прийом «героїзації» певних чоловічих професій, на прикладі використання транспортної тематики, є складовою дизайнерських прийомів інтер'єру, направлених на посилення профорієнтації серед дітей. Слід орієнтувати дітей на професії, які мають певний імідж «героїзації», як наприклад, льотчики, моряки, пожежники. Таким чином, формується основа для створення позитивного іміджу певних професій, які відвертають дитину від негативних наслідків її минулого (Koval-Tserova, A. Oliynyk O., 2020).

Завдяки використанню принципу профорієнтаційного спрямування забезпечується важливий пізнавальний процес дітей та підлітків. Даний принцип компенсує гендерну нерівноваженість в дизайні інтер'єру закладів соціального захисту дітей, що зумовлена переважною більшістю жіночого персоналу і «жіночим сприйняттям дизайну інтер'єру». Таким чином, здійснюється інтеграція «чоловічих героїчних професій - образів» в дитяче пізнавальне середовище. При цьому, дизайн інтер'єру насичується виключно «чоловічим образом». Динаміка, рух, сила- все це невід'ємні складові транспортної тематики та «чоловічого образу» (Халиуллина, О., 2011).

Транспортна тематика входить в основний перелік тем принципу профорієнтації у дизайні інтер'єру. Дана тематика в дизайні інтер'єру закладів соціального захисту дітей, на сьогодні, є однією з важливих концептів. Велика кількість тематичних сюжетів дитячого інтер'єру побудовано саме на використанні даної теми. Зазначену тему в своїх роботах використовує велика кількість сучасних дизайнерів інтер'єру. Профорієнтаційна спрямованість, з урахуванням транспортної тематики, об'єднує в собі декілька професій пов'язаних з різними видами транспорту, що отримали поширення в дизайні інтер'єру:

- професії пов'язані з повітряним транспортом (представлено в дизайні інтер'єру образом літака, гелікоптеру або космічним транспортом);

- професії пов'язані з сухопутним транспортом (представлено в дизайні інтер'єру образом автомобілів різних видів та образами громадського транспорту);

- професії пов'язані з морським транспортом (образ човна, яхти, пароплава). Приклади дитячих інтер'єрів з різними прийомами дизайну на транспортну тематику представлено на рис. 4.3.1 б.

Основними образами-концепціями в цій темі будуть: зображення автомобіля, зображення літака та зображення морського судна. На основі щорічних провідних виставок у галузі меблевої промисловості та дизайну інтер'єрів, що проходили в головних виставкових Експо-центрах України, можна простежити переваги та попит вітчизняних громадян. Слід зазначити, що в українському дизайні дитячих інтер'єрів поширеними образами є зображення автомобільного та морського транспорту, рис. 4.3.1 а. Трохи менш популярні, серед меблевих виробників, є авіакосмічна тема, через більш складну семантику зображення. (Koval-Tserova, A., Oliynyk O., 2020).

Прикладом активного використання транспортної тематики у інтер'єрі неурядового закладу соціального захисту дітей є «Місто щасливих дітей» у Києві, рис. 4.3.2. У дизайні інтер'єру спальні для хлопців була використана тема автомобілів та велосипедів. Декоративні панелі, з сюжетами автомобільних перегонів та машин, було розміщено на стінах поруч з ліжками вихованців. Характерним для даних панелей було використання різного роду стилізацій. Деякі деталі (автомобільні колеса та силуети автомобілів) були тривимірними, все інше зображення – двовимірним. У той же час, в даному інтер'єрі було використано образ велосипеда, у декоративному оздобленні приладів освітлення кімнати. Відносна стилістична невідповідність освітлювальних приладів та панелей компенсувалася актуальністю теми та позитивним сприйняттям даних зображень дітьми. Зауважимо, що велосипедний транспорт належить до наземного транспорту, і ця тема в дизайні стає все більш популярною (Koval-Tserova, A. and Oliynyk O., 2020).

Актуальність аспекту профорієнтації в закладах соціального захисту дітей з акцентом на велосипеди підтверджується наявністю майстерень (Італія) велопарковок (Японія, Німеччина, Італія), які успішно функціонують на територіях дитячих селищ у світі. Наприклад, у дитячому СОС селищі в Італії є діюча вело-майстерня велосипедів, яка допомагає дітям отримати перші важливі знання. Відповідно до цього, логічним продовженням принципу профорієнтації стало б використання графічного символу або рельєфного зображення велосипеда в дизайні інтер'єру дитячих закладів соціального захисту.

Природничо-сільськогосподарська направленість, як складова принципу профорієнтації. Даний вектор у дизайні інтер'єру орієнтовано на використання основних положень концепції єдності природи та людини, що була докладно розглянуто у третьому розділі. Можливо доповнити, що сільськогосподарську діяльність активно впроваджують у функціонування та самозабезпечення у дитячих селищах. Даний принцип є характерний для СОС дитячих селищ «Кіндердорф» Індії, Шрі-Ланки та багатьох інших країн, що довгий час потребували суттєвої фінансової підтримки благодійників. Водночас, дані селища зуміли скоротити витрати по самозабезпеченню і підвищити якість сільськогосподарських та фермерських продуктів споживання.

На основі двох запропонованих тематичних концепцій профорієнтаційної направленості слід визначити спільні (універсальні) принципи, що можливо використовувати як для транспортної теми, так і для природничо-сільськогосподарської тематики в інтер'єрах закладів соціального захисту дітей.

Слід відзначити, що сьогодні, важливими прийомами дизайну є використання транспортних символів, а також використання природничо-сільськогосподарської тематики у засобах графічного та предметного дизайну при розробці інтер'єрів дитячих установ. Зауважимо, що дані теми, з урахуванням характерних символів, є актуальними для інтер'єрів молодшої вікової дітей. Особливістю є те, що в інтер'єрах для маленьких дітей рекомендована виключно стилізована та декоративна транспортна та природничо-сільськогосподарська тематика, у досить лаконічній формі, доступна та зрозуміла для такого віку дітей

(Гайказова, Р., Костринкина, Т., 1974). Для інтер'єрів старшої вікової дитячої групи слід використовувати близькі до реальності символи таких тем та інші елементи предметного середовища в даному напрямку, які забезпечують профорієнтаційну функцію (Коваль-Цєпова, А. 2012 с, с.224 – 227). На основі окремих прикладів дитячих інтер'єрів дизайну вітчизняного та закордонного досвіду сформовано наступні візуальні прийоми профорієнтації у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей:

- орнаментальні та графічні композиції (образи рослин та квітів, літаків, гелікоптерів, автомобілів, пароплавів) в графічному оздобленні інтер'єру та текстилі;
- монументальні панно з елементами сільськогосподарської тематики та транспортної тематики;
- муляжі квітів, городини, літаків, автомобілів, кораблів – як об'єкти дизайну;
- меблі та перегородки з використанням силуетів транспортної та сільськогосподарської тематики;
- дитячі іграшки у формі квітів, овочів та фруктів, а також різного виду транспорту (з деревини або іншого екологічного матеріалу)
- дитячий та декоративний текстиль. (Koval-Tsepova, A., Oliynyuk O., 2020).

Докладніше розглянемо вищезазначені прийоми дизайну. Використання тематичних графічних зображень на стінах інтер'єрів закладів соціального захисту дітей характерне для кімнат різного функціонального призначення. Це можуть бути кімнати відпочинку, рекреаційні зони, кабінети медичного спектру обслуговування дітей, навчальні кімнати тощо. Декоративні монументальні панелі слід використовувати як в інтер'єрах великих приміщень загального призначення, так і в екстер'єрі. У закладах соціального захисту дітей такі приміщення включають: їдальні, загальні кімнати, ігрові кімнати. Водночас, рекомендовано використовувати і невеликі за розміром панно для приватних зон та зон відпочинку. Ілюстративний матеріал на тему орнаментально-графічних

композицій, на прикладі зображення автомобілів та мотоциклів представлено на рис. 4.3.1 б. (Koval-Tserova, A. and Oliynyk O., 2020).

Слід зазначити найбільш оптимальне використання транспортної та природничо-сільськогосподарської тем саме у предметному наповненні. Предметне оточення включає такі складові: меблі, освітлювальні прилади, текстиль, посуд. Тематичні муляжі та дитячі іграшки також входять до предметного оточення. Транспортна та природничо-сільськогосподарська тема дуже яскраво представлена в меблевій індустрії. Активне використання даних тем в комплектах меблів для спальних кімнат дітей, на сьогодні, забезпечує оптимальний вибір, з урахуванням важливого співвідношення «ціна-якість» (Koval-Tserova, A., Oliynyk O., 2020). Приклади дитячих інтер'єрів з різними прийомами дизайну на транспортну тематику представлено на рис. 4.3.1 б.

Ремісничі традиції в дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей доцільно використовувати також в якості дієвого проїому принципу профорієнтації. Детально проаналізовано про особливості ремісничих традицій на Україні у третьому розділі. Водночас, тут ми розкриваємо саме профорієнтаційний аспект та наголошуємо саме на функції ремісничих традицій в дизайні інтер'єрів даних закладів, як наочних зразках подальшого професійного спрямування та творчості вихованців. Деревообробна майстерність є постійною складовою у закладах соціального захисту дітей Німеччини. Для України прийоми різьбярства дещо залишилися в минулому, але, на прикладах молодих дизайнерів інтер'єру помітне відродження традиційних умінь. Особливе місце посідає вишивка та писанкарство в профорієнтаційному спрямуванні дітей та формуванні символічного сприйняття даних артефактів української культури у дитячому середовищі.

Текстиль, в дитячих інтер'єрах, є важливим функціональним і декоративним елементом. Наймовірні колекції текстилю допомагають завершити концептуальне рішення в інтер'єрі. Величезні можливості відкриваються для декораторів і дизайнерів завдяки безлічі цікавих пропозицій меблевої та текстильної промисловості. Важливо використовувати транспортну та природничо-

сільськогосподарську тематику, як спосіб візуального сприйняття комунікативного дизайну. Ця властивість використовується у навчальній практиці для дітей (Koval-Tserova, A., Oliynyk O., 2020).

Каліграфічно-шрифтові композиції, що використовуються як актуальний спосіб графічного самовираження дітей більш розповсюджені серед дітей старшої вікової групи (особливо підлітковий період). Водночас, дана тематика є важливою і серед дітей молодшої вікової групи, адже всі діти дуже люблять виносити власну творчість далеко за межі аркуша паперу. Зауважимо, що дані способи самовираження активно сприяють розвитку літературних талантів, правопису та поліграфічним навичкам серед дітей. З урахуванням цього, дана тематика входить також в коло актуальних тем принципу профорієнтації в дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей.

Відповідно до вікового чинника прийоми у дизайні інтер'єрів даних закладів будуть відрізнятися. Так, для дітей старшої вікової групи слід передбачити в концепції дизайну інтер'єру великі за розміром площини огорожуючих поверхонь стіни або рухомих перегородок, що можуть бути «розписані або розмальовані вихованцями даних закладів». З урахуванням того, що дана вікова група займається творчістю більш свідомо та акуратно, серед матеріалів рухомих перегородок можливо використовувати навіть закалене скло. Але даний матеріал рекомендовано використовувати з урахуванням оптимальної товщини, що повністю відповідає навантаженню всієї конструкції.

Для дітей молодшої вікової групи даний матеріал не слід використовувати навіть, з урахуванням сучасних високих показників безпеки. Як було зазначено раніше, у даних закладах характерним є одночасне перебування дітей різних категорій в загальних зонах закладу. Тому цілком можливо зосередити використання саме скляних та дзеркальних площин невеликого розміру у приватних зонах вихованців старшої вікової групи. Адже даний матеріал дуже імпонує підліткам саме в якостях власного самовираження.

Важливо враховувати в загальній концепції дизайну, що дані площини для творчості будуть постійно змінюватися як в кольорі так і композиційно. Іноді

вони можуть бути просто порожніми або навпаки – перевантаженими композиційно. Для регулювання даного аспекту та професійної інтеграції в дизайн інтер'єру, рекомендовано використовувати початкові графічні та кольорові акценти у площинах, що будуть виконані професійними художниками та відповідатимуть загальному концепту дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей. Відповідно до цього, дане декорування передбачає дещо незавершений вигляд, що буде стимулювати вихованців до активного графічного самовираження. Для таких інтегрованих стінових панелей рекомендовано використовувати матову рівну поверхню, що буде пофарбована. На сьогодні, серед матеріалів велика кількість фарб на акриловій основі, що має дуже високі показники щодо стирання. Провідними виробниками даних фарб є Італія та Німеччина.

Організація експозиції дитячих творчих робіт використовується в якості тематичного вектора профорієнтаційного принципу та одночасно є важливою складовою концепції дизайну, що направлена на творчий розвиток вихованців закладів соціального захисту дітей. Відповідно, для даних закладів слід враховувати композиційне, колористичне та стилістичне поєднання графічних розписів, декоративних панно та різних видів дитячих експозицій творчих робіт. Для зон загального призначення, особливо у приміщеннях центрального вестибюлю або обідньої зони рекомендовано розміщення експозиції дитячих творчих робіт образотворчого та декоративного мистецтва, саморобок і т. і. Доцільно використовувати також міні-експозиції творчих робіт вихованців закладів, що можуть бути семантичним акцентом у дизайні інтер'єру. Для демонстрації результатів дитячої праці слід передбачати однотонні фрагменти поверхонь стін та перегородок (Коваль-Цєпова, А., 2012, с.226).

Особливості організації експозиції дитячих робіт, в якості принципу заохочення творчості вихованців даних закладів засобами образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, що є актуальним і для даного тематичного вектора профорієнтаційного принципу було детально проаналізовано у 3 розділі.

4.4 Апробація авторських принципів у дизайні закладів соціального захисту дітей

У підрозділі представлено особисті авторські концепти щодо дизайну інтер'єрів для двох державних, одного недержавного закладу соціального захисту дітей та дошкільного навчального закладу у м. Києві та Київській області.

Провідною концепцією дизайн-проекту для Соціально-реабілітаційного Центру «Батьківський Дім» у с. Петрівці, Київської області була тематика єдності природи та людини, що об'єднувала авторське вирішення дизайну для 5 інтер'єрів різних функціональних зон. Для Київського міського Будинку дитини «Берізка» були реалізовані авторські пропозиції щодо редизайну дитячих ігрових зон (терас), де було використано казково-метафоричний метод ігрового принципу дизайну. Також було реалізовано пропозиції щодо дизайну інтер'єру другого корпусу Ворзельського Будинку Дитини ім. М. Городецького для ігрової кімнати, що включали чотири авторські панно. Даний проект було направлено на пошук композиційного акцент, що покращував загальне колористичне вирішення та буде виконувати функцію декоративного елементу у інтер'єрі. Були реалізовані два дизайн-проекти для ДНЗ №329 ДП «Антонов» м. Києва у вигляді декоративного розпису загальною площею 48 кв. метрів на існуючих огорожувальних поверхнях рекреаційної зони для дітей та пропозицій щодо дизайну інтер'єру спортивної зали для дітей дошкільного віку.

Як було зазначено у першому розділі, в даній роботі застосовувалися як емпіричні так і теоретичні методи дослідження, адже для побудови нової дизайн - концепції з одного боку потрібно використовувати чуттєвий досвід і емпіричні методи, з іншого - базуватися і відштовхуватися від вже існуючих рекомендацій та досліджень.

Ключовим аспектом на початковому етапі будь-якого дослідження є підтвердження правильності визначення гіпотези, а також визначення та конкретизації завдань дослідження. Саме з цією метою автором було здійснено

планомірний етап дослідження матеріально-технічної бази закладів соціального захисту дітей з подальшими пропозиціями та експериментальною реалізацією.

Найпершими пропозиціями по дизайну інтер'єрів були проектні рішення для різних функціональних зон для Соціально-реабілітаційного Центру «Батьківський Дім» у с. Петрівці, Київської області. Для даного закладу соціального захисту дітей було розроблено комплексний проект, що включав дизайн екстер'єру та інтер'єру на прикладі 5 різних функціональних приміщень. Провідною концепцією була тема єдності природи та людини, що відображена в авторських розробках меблів для дітей, декоративному розписі стін та декоративному рельєфному панно для їдальні. Проект включав окремі проектні пропозиції для кухні-їдальні, навчальної та ігрової кімнати. Гендерний фактор було враховано у проектних пропозиціях для кімнат відпочинку хлопчиків та дівчаток. Даний проект представлено у рис. 4.4.8 а, 4.4.8 б, 4.4.8 в, 4.4.8 г, 4.4.8 д, 4.4.8 е. Нажаль, даний проект не є реалізований, проте отримав I премію в номінації «Нереалізовані інтер'єри (проекти) на VII Всеукраїнському конкурсі на кращий інтер'єр «INTERYEAR-2008». Даний досвід показав, що для закладів соціального захисту дітей України, на той час, подібні пропозиції могли слугувати виключно теоретико-методологічним підґрунтям, з урахуванням високої ціни реалізації проекту.

Наступним етапом стало продовження дослідження матеріально-технічної бази закладів соціального захисту дітей та віднайдення способів реалізації авторських проектів. Принципи інноваційності, експериментального пошуку та параметризму були активно використані у проектному аналізі та на етапі концептуального рішення та реалізації в матеріалі за допомогою креативних ідей молоді та студентів творчих спеціалізацій. Зокрема, концептуальні проекти, що були виконані на художньо-технологічному відділенні студентами 1 курсу у Київському індустріальному коледжі представлено на рис. 2.3.1а та 2.3.1.б. Проектні пропозиції, що були підготовлені студентами 4 курсу факультету комп'ютерних технологій дизайну Національного авіаційного університету було проаналізовано у другому розділі та представлено на рис. 2.3.2-.2.3.6. Прикладами

результативної співпраці автора з активною молоддю та студентами-дизайнерами є реалізація ряду проектів для закладів соціального захисту дітей та дитячого закладу у Києві. Дані проекти детально будуть проаналізовано у даному підрозділі, різні етапи роботи представлено на рис. 4.4.2.- 4.4.4.

Важливими стали пропозиції, що вдалося експериментально реалізувати у стінах двох Будинках дитини Києва та Київської області. Зупинимося спочатку на Київському Будинку дитини «Берізка», для якого було підготовлено та реалізовано концепцію декоративного розпису для 4 терас. Ця апробація відбувалося на початковому етапі дослідження у вигляді практичного експерименту, що стало потужним підґрунтям для подальшого теоретико-методологічного осмислення та узагальнення. Основним завданням, що було поставлено перед початком роботи виступало декорування найбільш проблемних частин рекреаційних зон для дітей, під час перебування на вулиці.

Водночас, важливим аспектом було урахування економічної складової даного проекту, так як бюджетні кошти даного закладу були досить обмежені. Передбачалося, що наявний фінансовий ресурс мав покрити витратну частину виключно матеріалів, що використовувалися під час дизайн-проекту. При цьому, на творчу роботу, що становила основу концепції коштів вже не вистачало. Нажаль, подібна ситуація була характерною для більшості закладів соціального захисту дітей України. Виключеннями могли стати лише поодинокі приклади закладів, що мали планомірну благодійну підтримку закордонних структур, фундацій та окремих приватних осіб. Саме тому для реалізації даного проекту потрібно було виконати цілу низку необхідних етапів, щоб уможливити завершення проекту в матеріалі. А також залучити активних волонтерів для безоплатної роботи. Ключові етапи реалізації дизайн-проекту у Київському Будинку дитини «Берізка» подано у табл. 4.2.

Важливим питанням для створення нових пропозицій з дизайну інтер'єрів є дослідження вже існуючої бази знань, на прикладах реалізованих проектів. Як зазначає В. Шимко, слід використовувати архітектурний досвід у сфері проблем

середовища (Шимко, В., 2005). Саме з цієї позиції було проаналізовано ефективний закордонний досвід у другому розділі.

Водночас, важливо використовувати і інтуїтивне бачення молоді та дітей для подальшого використання в проектній діяльності, направленої на покращення загального сприйняття дітьми середовища закладів соціального захисту дітей на прикладі Київського Будинку дитини «Берізка». Для реалізації більшості соціальних проектів України характерне обмежене фінансове забезпечення. Даний експериментальний досвід не став виключенням. Без залучення волонтерської підтримки активної молоді даний проект міг просто не відбутися, або мав ризик стати незавершеним. В групу помічників-волонтерів під час розпису терас, окрім автора входило ще 4 молоді творчі особистості.

Результати даного експерименту були публічно неодноразово представлені на засіданнях кафедри комп'ютерних технологій дизайну НАУ та апробовані на декільках конференціях з проблем архітектури та дизайну. Ряд важливих пропозицій було враховано від фахівців у даній сфері для подальших експериментів та досліджень. Було виокремлено ключові етапи проекту та подано у табл.4.2.

На прикладі рисунків 4.4.1-4.4.4 наочно видно ключові етапи виконання декоративного розпису. А саме: лінійне зображення основних елементів розпису; заповнення великих площин кольором та деталізація форми, кольорове узгодження всіх елементів композиції. Площини терас, що було визначено для декоративного розпису, були акцентними точками під час траєкторії руху дітей, під час прогулянки на свіжому повітрі. Саме з цієї позиції вони потребували декоративної виразності. Також вони передбачали різні ракурси сприйняття (як з далеких відстаней, так і з близьких).

Наступним експериментом стало практичне втілення авторських ідей щодо покращення середовища дітей у закладах соціального захисту під час роботи над проектом ігрової зони у Будинку дитини ім. М. Городецького у м. Ворзель. Було виокремлено ключові етапи проекту та подано у табл.4.3.

Основним завданням у інтер'єрі ігрової кімнати для дітей у 2 корпусі Будинку дитини ім. М. Городецького у м. Ворзель стало часткове усунення негативних наслідків невідповідного колористичного рішення огорожувальних поверхонь стін, що було виявлено після ремонтних робіт, які були проведені у 2010 році. Виключно за сприянням благодійної підтримки закладу, були проведені дані часткові ремонтні роботи у декільках інтер'єрах даного закладу. Напередодні ознайомлення автора з матеріально-технічною базою закладу було завершено фарбування оновлених стін в інтер'єрі ігрової кімнати. Відтінок кольору, який було обрано на початковому етапі виявився занадто яскравий та нав'язливий, при цьому, темний за шкалою тональності. Адміністрація закладу та вихователі відчували дискомфорт при довготривалому перебуванні у даному приміщенні, маленькі вихованці також відчували неспокій. Коштів та можливостей у закладу вже не було на усунення недоліку. При цьому, власними зусиллями персонал не міг впоратися з даною проблемою. Дана ситуація, нажаль, є поширеною у бюджетних дитячих закладах України з обмеженими фінансовими ресурсами.

Першочерговим завданням стала спроба по частковому виправленню даної проблеми, за допомогою декоративних прийомів дизайну. При цьому перефарбування стін за рядом причин повністю виключалося у найближчий період часу. Тому слід було використовувати варіативні методи в дизайні інтер'єру. Також слід було враховувати поліфункціональність запропонованих прийомів дизайну. Водночас, будь-яке практичне рішення вимагало теоретико-методологічного обґрунтування попередньої ситуації з, урахуванням причин, через які результат виявився неочікуваним. Виокремимо основні прийоми колористичного підбору для рішення дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей:

-При підборі кольорового рішення у дизайні даних закладів слід керуватися загальними принципами гармонійних співвідношень;

-Враховувати властивості відбивання кольору при різних ступенях освітлення (сюди входить штучне та природне освітлення);

-Враховувати особливості інсоляції в кожному окремому приміщенні;

-Відповідально ставитись до підбору кольорів як огорожувальних поверхонь, так і предметного наповнення. Використовувати різні підходи у попередньому підборі кольорів (враховуючи 3-D візуалізацію інтер'єру та роботу з попередніми пробами кольорів на невеликій площі поверхні приміщення, що потребує кольорового вирішення).

-Враховувати особливості психоемоційного розвитку дітей, що проживають у даних закладах (наявності активного збудження на будь-яке зовнішнє подразнення).

-Враховувати вікові особливості сприйняття дітьми кольорових сполучень.

В даному випадку, саме таким подразником було загальне кольорове вирішення кімнати для ігор у Будинку дитини у Ворзелі. Адже занадто насичений та відносно темний відтінок негативно впливав на нервову систему дітей. Відповідно до цього, слід зупинитися на фахових рекомендаціях питань колористики у інтер'єрі. Колористичне вирішення інтер'єру є важливим емоційним фактором формування простору. Прийомами кольорознавства можливо вирішити ряд функціональних завдань: виділити головний елемент, об'єднати всі елементи у групу, врівноважити структуру, або навпаки- зруйнувати її. Колір допомагає розділити простір на функціональні зони та виділити траєкторію руху, виявити ритм структури, а також ілюзорно змінити один з геометричних параметрів простору, наприкладі довжини або ширини (Миронова, Л., 1984). Гармонія у колористичному вирішенні інтер'єру побудована на врахуванні геометричних особливостей поверхні, їх величині, просторовій орієнтації. При створенні інтер'єру для дітей, рекомендовано врахування традиційної орієнтації основних поверхонь, наприкладі світлої стелі, що уособлює повітря та темної підлоги, що створює враження фундаменту під ногами та символізує землю. (Каракис, И, 1974). Важливо враховувати недоцільність використання «нестійких», «зламаних» або «перевернутих поверхонь», що є негативним для сприйняття даною категорією дітей (Коваль-Цєпова, А., 2012 с, с. 226).

Авторський проект у Будинку дитини Ворзелю було побудовано на наступних прийомах дизайну інтер'єру:

-Врахування особливостей інсоляції на протязі різних проміжків дня (було визначено, що найбільш активно колір стін сприймався на контрасті з світловими отворами вікон)

-Використання основних габаритних розмірів конструктивних елементів приміщення та безпосередньої площини огорожувальної поверхні стіни, на якій було заплановано монтаж декоративного панно;

-Врахування в подальшому композиційному вирішенні декоративного елементу(панно) вже існуючих композиційних прийомів приміщення (об'єднання загальної висоти віконних отворів з верхньою лінією декоративного панно);

-Визначення основної кольорової гами декоративних елементів, з урахуванням взаємодії кольорових сполучень з основним кольором приміщення та властивостями часткової нейтралізації.

-Використання рослинних мотивів весняних магнолій – як символу пробудження та краси (що має терапевтичний характер під час споглядання даних декоративних панно дітьми, що виховуються у закладі). Результат виконання авторського проекту продемонстровано на рис. 4.4.5.

В ході натурних досліджень відзначено, що існує практика вибору предметного наповнення, текстилю та кольорового рішення огорожуючих поверхонь шляхом індивідуальних вподобань адміністративного персоналу закладів. Даний приклад не є прийнятним для використання у інтер'єрах закладів соціального захисту дітей, з урахуванням некомпетентності таких осіб у сфері дизайну інтер'єрів та психофізіології сприйняття кольору дітьми.

Водночас, позитивним є те, що в деяких закладах враховуються побажання прийомних дітей та заохочують їх у прагненні облаштувати свій власний простір. В більшості випадків це стосується дітей старшої вікової групи, на прикладі дитячих селищ та дитячих будинків сімейного типу. При цьому, важливо розуміти, що в більшості випадків не потрібно наосліп реалізовувати імпульсивні прояви бажань дітей. Навпаки, потрібно проаналізувати потреби різновікових

груп дітей при сприйнятті основних функціональних типів середовища. При цьому можливо повністю задовольнити потребу дитини навіть при нестандартному та суперечливому бажанні загально усталеним нормам та правилам.

На основі експериментальних проектів сформувано наступні висновки:

- Використання принципу високої адаптивності дизайн-проекту під час реалізації для конкретних погодних умов, санітарно-гігієнічних норм, технологічних можливостей виконавців (різних етапів проекту);

- Врахування вікових та психологічних ознак розвитку дитини, з огляду на невідповідність розумового розвитку реальному віку дітей при серйозних захворюваннях. Даний аспект є характерним для Будинків дитини.

- Врахування економічної складової при концептуальному вирішенні дизайну інтер'єру у закладах соціального захисту дітей, з урахуванням обмежених фінансових ресурсів.

Наступним етапом апробації результатів дисертаційного дослідження стали експериментальні проекти зі студентами у стінах двох ВНЗ Києва, про що зазначено у підрозділі 2.3.

Завершуючою частиною апробації стали дизайн-проекти на базі Дошкільного навчального закладу №329 Державного підприємства «Антонов». В стінах даного закладу було реалізовано два проекти. Відповідно до авторських пропозицій, було розроблено дизайн-проект для декорування огорожуючих поверхонь паркану рекреаційної зони для дітей дошкільного віку, рис. 4.4.7.

У даному дизайн-проекті було впроваджено наступні положення дисертаційного дослідження:

- економічно-вигідна проектна пропозиція, яка включає принцип редизайну існуючих огорожуючих поверхонь, що зумовлена особливостями фінансування бюджетних дитячих закладів України;

- концептуальне рішення проекту базується на використанні принципу єдності природи та людини та передбачає органічне сприйняття розпису в різні пори року;

-використання метафоричного методу ігрового принципу у проекті дизайну дитячих рекреаційних зон;

-реалізовано прийом інтеграції зооморфних мотивів декоративного розпису у існуюче природне оточення, шляхом збереження всіх зелених насаджень, що росли на прилеглий території з площиною паркану, відведеного під декоративний розпис.

У відповідності з авторськими проектними пропозиціям було реалізовано декоративний розпис загальною площею 48 м² на існуючих огорожуючих поверхнях, що потребували візуальної виразності та стилістичного завершення.

Комплексним рішенням інтер'єру, з урахуванням функціональної направленості, став другий дизайн-проект на базі Дошкільного навчального закладу №329 Державного підприємства «Антонов», де було використано окремі наукові висновки даного дисертаційного дослідження. Відповідно до авторської концепції було розроблено проектні пропозиції по дизайну інтер'єру спортивної зали для дітей. На рис. 4.4.6 представлено фотофіксацію інтер'єру ДНЗ №329 після реалізації проекту в інтер'єрі.

У даному дизайн-проекті було впроваджено наступні положення дисертаційного дослідження:

-економічно-вигідна проектна пропозиція, яка включає принцип редизайну існуючих огорожуючих поверхонь спортивної зали та використання більшої частини витратних матеріалів на основі існуючих фарб;

-проект колористичного вирішення здійснено, з урахуванням вікових особливостей дітей, що передбачав зміну холодної кольорової гама та тональності огорожувальних поверхонь попереднього варіанту на загальний теплий колорит приміщення;

-використання принципу контрасту та акценту в загальному колористичному вирішенні засобами кольорових сполучень фонових частин та декоративних елементів, з використанням прийомів кольорознавства та різномасштабних площин заповнення кольором.

-використання принципу єдності природи та людини шляхом залучення образу живої природи засобами комунікативного дизайну, зокрема інформаційним знаком. Дані положення були направлені на реалізацію проекту колористичного вирішення дизайну інтер'єру, з урахуванням вікових особливостей дітей, на існуючих огорожуючих поверхнях стін спортивної зали, у відповідності до авторської концепції.

В завершення аналізу основних етапів реалізації даних проектів, автор висловлює велику вдячність у співпраці та активній допомозі в реалізації дизайн-проектів адміністративному та педагогічному персоналу всіх закладів, де було реалізовано проекти. А також творчим особистостям, які надали благодійну допомогу під час реалізації проектів.

Висновки до четвертого розділу

Сформовано три групи принципів дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей у відповідності до актуальних концепцій, що сприяють особистісному розвитку вихованців: принципи автентичності українського дизайну інтер'єру; ігровий принцип; принцип профорієнтації.

Принципи автентичності українського дизайну інтер'єру базуються на унікальності інтер'єру українського народного житла та національній культурній спадщині, історії та традиціях та охоплюють:

- принцип асоціативного ряду з архетипами української культури (подано на основі регіональних особливостей українського житла та предметів побуту);
- принцип використання натуральних та природних матеріалів у огорожувальних поверхнях інтер'єру та предметному (базується на використанні зрозумілих матеріалів, що є територіально-відповідними певному регіону України, де розміщено заклад соціального захисту дітей);
- принцип ручної роботи із ремісничими техніками (передбачає залученням стародавніх ремісничих технік: різьблення по дереву та бондарство, художня кераміка та гончарство, вишивка та ліжникарство, писанкарство та плетіння з

лози);

- принцип інтеграції орнаментальних етнічних мотивів (на прикладі української вишиванки, ліжників тощо, з урахуванням регіональних особливостей);

- принцип аскетизму (базується на природній простоті форм предметного оточення та гармонійному співіснуванні людини з природою). Засоби та прийоми дизайну інтер'єру покладені на відтворення та побудову нових взаємозв'язків між природою та людиною;

- принцип тактильного сприйняття в дизайні (передбачає акцент на фактурності деревини та текстилю, різноманітність технік плетіння з лози.) Даний принцип особливо важливий для дитячого пізнання через тактильне сприйняття дизайну інтер'єру – саме його активно використовувала М. Монтесорі у своїй педагогічній практиці;

- принцип спадкоємності у предметному наповненні (предметах меблів, текстилю, вишивках та іграшках). Забезпечує зменшення витратних ресурсів, що дає можливість підвищити якість даного предметного наповнення шляхом кількісного зменшення нових одиниць, при цьому, слід використовувати наявні ресурси.

Важливою складовою принципу автентичності українського дизайну інтер'єру визначено тематично-сюжетну концепцію, що базується на основі народної творчості (фольклору) та міфології. Відзначено позитивне використання тематичних концепції, що зумовлені конкретними культурологічними та етнографічними відмінностями різних регіонів України.

Розкрита актуальність ігрового принципу для різного віку дітей. Визначено основні методи дизайну, при формуванні розвиваючого архітектурно-художнього середовища в даних закладах:

- **казковий метод** (виконує функцію ілюстративного матеріалу в масштабі дитячого середовища, доповнює та підсилює ефективність психологічного методу казкотерапії, що активно використовується в сучасних закладах України);

- **метафоричний метод** (стимулює уяву та сприяє творчому розвитку у

дітей, сприяє розвитку і поглибленню уже набутих дитячих знань);

- *алегоричний метод* (активно використовується для підвищення ефективності навчальних практик та допомагає дітям в алегоричній формі засвоїти базові знання про навколишній світ);

- *символічний метод* (можливо використовувати для різних вікових груп дітей, з урахуванням комунікативних властивостей даного методу);

- *іронічний метод* (доцільно використовувати для дітей старшої вікової групи, що допомагає створенню комфортної, вільної, позитивної атмосфери, що дуже імпонує підліткам).

Визначено, що розробка і впровадження на стадії проектування інтер'єрів закладів соціального захисту дітей засоби та прийоми профорієнтації є складовою частиною широкої програми заходів, спрямованих на подальше підвищення дитячої самооцінки. Акцентовано, що принцип профорієнтації у дизайні окремих приміщень інтер'єрів закладів соціального захисту дітей та об'єктах дизайну орієнтовано на вихованців різних вікових груп. При цьому, для старшої вікової групи концепція дизайну повинна бути направлена на виробничу тематику.

Визначено характерні теми принципу профорієнтації, що є актуальними на сьогодні: транспортна та природничо-сільськогосподарська тематика, проектна діяльність, інтеграція ремісничих умінь регіональних особливостей України у дизайн інтер'єру. Розкрито прийом «героїзації» характерних професій на прикладі використання транспортної тематики у дизайні інтер'єру.

Принцип профорієнтації розкрито через прийоми дизайну інтер'єрів щодо декоративного оздоблення огорожувальних поверхонь та предметного наповнення: орнаментальні та графічні композиції; декоративні панно; муляжі в якості об'єктів дизайну; меблі та перегородки; дитячі іграшки та посуд.

Виявлено ряд принципів, що мають універсальне використання у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей різних типів, що є актуальними для України, а також визначено доцільним одночасне використання декількох принципів дизайну інтер'єру для забезпечення максимальної ефективності.

Встановлено, що наступні принципи дизайну інтер'єрів позитивно

впливають на психологічний стан дітей, що виховуються у закладах соціального захисту: принцип графічної виразності; принцип синтезу архітектурно-планувального рішення та монументально-декоративного мистецтва, принцип відповідності колористичного вирішення віковим характеристикам дітей; принцип відповідності та взаємодоповнення елементів фітодизайну та предметного дизайну

Виконано авторські концептуальні дизайн-проекти для двох державних, одного недержавного закладів соціального захисту дітей та дошкільного навчального закладу у м. Києві та Київській області. Загалом було реалізовано чотири проекти. Дані дизайн-проекти базувалися на концепції єдності природи та людини, а також включали казковий та метафоричний методи ігрового принципу дизайну.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Виявлено, що більшість сучасних вітчизняних публікацій присвячені проблемам, суміжним до даної теми: архітектурним принципам планування, проектуванню та будівництву дошкільних, шкільних та позашкільних закладів, закладів з традиційними або інституційними формами піклування над самотньою дитиною. У результаті аналізу джерельної бази визначено, що комплексних та спеціальних досліджень щодо дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей проведених не було.

2. Сформульовано понятійно-категоріальний апарат дослідження, де було виявлено типологічні особливості закладів соціального захисту дітей на прикладі координуючої структури, суспільної направленості, різновидів наданої допомоги, вікових та гендерних показників, організаційно-планувальною структурою. Впроваджено у професійний обіг власну дефініцію «дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей», що є міждисциплінарною проектно-художньою діяльністю, направленої на формування дитячого розвиваючого простору з урахуванням природо-кліматичних, соціально-економічних та національно-ідентифікаційних чинників, що впливають на специфіку та функціональне призначення інтер'єрного простору із внутрішніми та зовнішніми структурно та функціонально взаємопов'язаними компонентами.

3. Методика дослідження принципів дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей базується на системному підході аналізу проблеми та визначенні міждисциплінарних взаємозв'язків між архітектурними, екологічними, економічними та психолого-педагогічними аспектами. Комплексний підхід в роботі забезпечений використанням загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Емпіричну базу дослідження сформували натурні та дистанційні обстеження існуючих об'єктів.

4. На основі аналізу вітчизняного та закордонного досвіду з'ясовано, що в інтер'єрах закладів соціального захисту дітей вагоме місце відводиться формі, пластиці, кольору елементів дизайну та огорожувальним поверхням, а також сюжетній складовій концепції інтер'єру. Визначено, що художньо-естетичне,

гармонійне середовище та твори мистецтва розвивають здібності інтелектуального уявлення вихованців.

Відповідно до містобудівного розташування виокремлено міські та замські заклади соціального захисту дітей. Заклади можуть бути розміщені або в адаптованих, або спеціально побудованих будівлях. Визначено, що для спеціально збудованих закладів характерні наступні прийоми дизайну інтер'єрів: використання великих за розміром творів декоративного мистецтва, кольорові акценти як на площинах стін та підлоги так і в елементах меблів. Для будівель, що пристосовані під нові функції, на основі вже існуючих, характерним є використання невеликих за розміром декоративних елементів та творів мистецтва, у відповідності до невеликих площ таких приміщень.

5. Сформовано провідні концепції в дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей:

- концепція єдності природи та людини, яка включає в себе наступні складові: гармонійне колористичного рішення, де колір є засобом гармонізації та цілісності простору та дієвим аспектом інтеграції природних асоціацій в інтер'єр, використання екологічно чистих матеріалів, взаємодоповнення інтер'єру та екстер'єру, збереження ресурсних витрат всіх рівнів, синтез декоративно-прикладного мистецтва та рослинних елементів, актуалізації садово-сільськогосподарських ділянок;

- концепції предметно-розвиваючого середовища об'єднують концепції раннього розвитку та творчого стимулювання дітей. Визначено три групи принципів, що забезпечують різні форми розвитку: фізичного, інтелектуального та творчого. Концепція творчого стимулювання вихованців розкривається через: гнучкість простору; зонування загального простору мобільним обладнанням; трансформацію; варіативність природного освітлення; організацію простору для гри з водним ресурсом; динамічність; використання огорожувальних поверхонь для дитячої творчості;

- концепції художньо-композиційного та декоративного оздоблення охоплюють концепції художньо-композиційного вирішення у дизайні інтер'єру та синтезу творів образотворчого і декоративного мистецтва у предметно-

розвиваючому середовищі.

6. Виявлено принципи, що мають універсальне використання у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей різних типів, що є актуальними для України: принцип збалансованого розміщення, принцип масштабу та пропорції, принцип повторення, принцип контрасту, принцип єдності, принцип гармонії, принцип домінанти. Визначено доцільним одночасне використання декількох принципів дизайну інтер'єру для забезпечення максимальної ефективності. Окреслено особливості використання даних принципів для різних функціональних груп приміщень на прикладі транзитних зон та особистих зон.

7. Сформовано три групи спеціальних принципів дизайну інтер'єрів, що сприяють особистісному розвитку вихованців закладів соціального захисту дітей, у відповідності до актуальних концепцій: принципи автентичності українського дизайну інтер'єрів; ігровий принцип; принцип профорієнтації. Виявлено раціональні прийоми їх використання у дизайні інтер'єрі, з урахуванням декоративного оздоблення огорожувальних поверхонь та предметного наповнення: орнаментальні та графічні композиції; декоративні панно; муляжі в якості об'єктів дизайну; меблі та перегородки; дитячі іграшки та посуд.

8. Визначені принципи дизайну були апробовані у реальному проектуванні для двох державних, одного недержавного закладів соціального захисту дітей та дошкільного навчального закладу у м. Києві та Київській області. У дизайні були використано концепцію єдності природи та людини, казковий, алегоричний та метафоричний метод ігрового принципу дизайну та принцип профорієнтації на прикладі природничо-сільськогосподарська тематики у дизайні інтер'єру. Загалом було реалізовано чотири проекти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абизов, В. (2019), Системно-структурні основи сучасного етнодизайну (на прикладі дизайну середовища), *Етнодизайн у контексті Українського національного відродження та Європейської інтеграції: зб.наук.праць.* Кн. 3, с. 175-179.
2. Абизов, В. (2009), *Теорія розвитку архітектуро-будівельних систем*, КНУКіМ, Київ, 240 с.
3. Антонович Є, Василюшин Я., Шпільчак В. (2001), *Російсько-український словник-довідник з інженерної графіки, дизайну та архітектури: навч. посібник*, Світ, Львів, 240 с.
4. Антонович, Є., Захарчук-Чугай, Р., Станкевич, М. (1993), *Декоративно-прикладне мистецтво*, Світ, Львів, 272 с.
5. Аронов, В.(1987), *Художник и предметное творчество. Проблемы взаимодействия материальной и художественной культуры XX века.* Современный художник, Москва, 232 с.
6. Артеменко, Г. (2015), Роль кольору в монументально-декоративному оформленні інтер'єрів дошкільних закладів та шкіл, *Теорія та практика дизайну. Мистецтвознавство*, №7, с.11-16
7. *Архидея (2010)*, гл. ред. Нестеркова, О., №73, ООО «Издательский дом украинский медиа холдинг», Киев, 64 с.
8. *Архидея (2011)*, гл. ред. Нестеркова, О., №80, ООО «Издательский дом украинский медиа холдинг», Киев, 64 с.
9. Ахаїмова, А. (2005), *Принципи архітектурно-планувальних рішень соціально-реабілітаційних центрів (для безпритульних дітей та підлітків) : дис. канд. арх.: 18.00.02*, Київський національний ун-т будівництва і архітектури, Київ, 246 с.
10. Ашеро́в, А. (2009), *Дизайн і Ергономіка. Термінологічний словник*, НТМТ, Харків, 103 с.

11. Барановська, І. (2008), Виховний потенціал мистецьких дисциплін, *Теорія і практика матеріально-художньої культури: зб. мат. X наук. конф*, Харків, с. 10-13
12. Барсукова, Н. (2008), *Дизайн среды в проектной культуре постмодернизма конца XX – начала XXI веков: автореф. дис. на соискание наук. степени докт. искусствоведения: спец. 17.00.06 “Техническая эстетика и дизайн”*, Москва, 48с.
13. Барсукова, Н. (2008), *Дизайн среды в проектной культуре постмодернизма конца XX-начала XXI в.в.: дис. док. иск.: 17.00.06*. Москва, 367 с.
14. Басюк, В. (2004), *Психолого-педагогическое сопровождение как условие компенсации состояния психической депривации у детей-сирот : дис. канд. псих. наук : 19.00.07 “Педагогическая психология”*, Иркутск, 208 с.
15. Боднар, О. (2005), Актуальні проблеми сучасної теорії дизайну, *Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини*, №. 2, с. 22-27.
16. Бойчук, О. (2017), Дизайн в облаштуванні дійсності, *Матеріали II Всеукраїнської науково-методичної конференції «Регіональний дизайн і освіта: потенціал сучасності»*, Черкаси, с. 126-131
17. Бондаренко, В. (2006), Композиционные особенности декоративной керамики в архитектуре общественных зданий, *Вісник Харківської державної академії дизайну та мистецтв*, ХДАДМ, Харків, №6, с. 18-26
18. Бондарчук, Ю. (2016), *Принципи проектування дитячого ігрового середовища в закладах громадського призначення : дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.07*, Харківська державна академія дизайну і мистецтв, Харків, 310 с.
19. Бондарчук, Ю. (2018), *Дитяче ігрове середовище в закладах громадського призначення*, Луцьк, 294 с.
20. Бондарчук, Ю (2018), Формування універсального простору громадських закладів через його інтеграцію із дитячим ігровим середовищем, *Теорія та практика дизайну*, Компринт, Київ, № 15, с. 28–38.

21. Бриджвотер, А., Бриджвотер Д. (2010), *Ландшафтный дизайн*, пер. с англ. Малышев П., ООО «Книжный клуб «Клуб семейного досуга», Харьков, 110с.
22. Буров, А. (1960), *Про архитектуру*. Стройиздат, Москва, 146 с
23. Вернер, І. (2016), *Статистичний щорічник України за 2016 рік*, Державна служба статистики України, Київ, 610 с.
24. Вінс, В. (2003), *Психологічні особливості переживання вікової кризи підлітками школи-інтернату для дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: автореферат, дис. канд. психол. наук: 19.00.07*, Національний педагогічний у-т ім.. М.П.Драгоманова, Київ, 20 с.
25. Войтишек, Е. (2010), *Игровые традиции в духовной культуре Японии : автореф. дис. на соискание науч. степени докт. ист. наук : спец. 07.00.07 “Этнография, этнология антропология”*, Санкт-Петербург, 49 с.
26. Гайказова, Р., Костринкина, Т. (1974), *Оформление детских дошкольных учреждений. Значение архитектурно-пространственной среды в воспитании дошкольников*, Просвещение, Москва, 64 с.
27. Герасимов, И. (1985), *Структура научного исследования*, Мысль, Москва, 216 с.
28. Гинзбург, М. (1922), *Ритм в архитектуре*, Среди коллекционеров, Москва, 116 с
29. Голобородько, В. (2012), *Ергономіка для дизайнерів: підручник*, ХДАДМ, Харків, 378 с.
30. Грашин, А. (2004), *Методология дизайн-проектирования элементов предметной среды. Дизайн унифицированных и агрегатированных объектов: уч. пособие*, Архитектура-С, Москва, 232 с.
31. Грашин, А. (2004), *Методология дизайн-проектирования элементов предметной среды*, Архитектура-С Москва, 232 с.
32. Гропиус, В. (1971), *Границы архитектуры*, Искусство, Москва, 287 с.
33. Даниленко, В. (2003), *Дизайн: підручник*, ХДАХМ, Харків, 320 с.

34. Даниленко, В. (2005), *Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури*, ХДАДМ, Харків, 244 с.
35. Даниленко, В. (2006), *Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури ХХ століття (національний та глобалізаційний аспекти): автореф. дис. д-ра мистецтвознавства: 05.01.03*, Львів, 36 с.
36. Даниленко, В. (2009), *Дизайн Центрально-Східної Європи*, ХДАДМ, Харків, 172 с.
37. ДБН В.2.2-17-2006 (2007), *Будинки і споруди. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення*, Мінбуд України, Київ, 21 с
38. Дей Р.,(2008), *Контейнерное садоводство круглый год*, Ридерз Дайджест, Москва, с.320.
39. Джонс, Дж. (1976), *Инженерное и художественное конструирование*, Мир, Москва, 376 с.
40. Дзогій, Н. (2013), Генеза поняття «Дизайн», *Біоресурси і природокористування*, Т.5, №3-4, с.163-172
41. Дида, І. (2007), *Українська архітектура і природа. Роль і місце природи в українській архітектурі: Навч. посібник*, Видавництво Національного у-ту «Львівська політехніка», Львів, 128 с.
42. *Дизайн. Иллюстрированный словарь-справочник* (2004), под ред. Минервина, Г. и Шимко, Т., Архитектура-С, Москва, 288 с.
43. *Дизайнерська діяльність: екологічне проектування* (2016), Свірко, В., Бойчук, О., Голобородько, В., Рубцов, А., УкрНДІ, Київ, 196 с.
44. *Дизайнерська діяльність: стан і перспективи* (2014), Свірко, В., Бойчук, О., Голобородько, В., Рубцов, А., УкрНДІ, Київ, 196 с.
45. *Дизайнерська діяльність: стандарти і розцінки: довідково-методичний посібник* (2013), Свірко, В., Рубців А., Бойчук, О. та ін., ТОВ «Аграр Медіа Груп», Київ, 232 с.
46. Дом в Майами от Жана Луи Деньо (available at <https://www.elledecoration.ru/interior/houses/lomaya-stereotypy-dom-v-miami-id6792288/>)

47. Дорогонина, Е. (2012), *Декоративное панно в синтезе ар деко: автореф. канд. искусствовед., 17.00.04*, Московский гос. худ. – пром. акад.им.С.Г.Строганова, Москва , 30 с.
48. Дорожкина, О. (1993), *Формирование потребности в эстетической деятельности у воспитанников детских домов и школ-интернатов: дис. канд. пед. наук, 13.00.01*, Киевский ун-т. им. Т. Шевченко, Киев, 202 с.
49. ДСТУ 3899-99. (1999), *Дизайн і ергономіка. Терміни і визначення*, Держстандарт України, Київ, 13с.
50. Дудка, С. (2019), *Ергодизайнерські принципи організації інтер'єрних просторів ресторанних закладів: дис. на здоб. наук. ступ. канд. мистецтвознавства: 17.00.07-дизайн*, Нац. ун-т «Львівська політехніка», Львів, 322 с.
51. Егорова, Н. (2010), *Стиль в интерьере: Арт*, ООО «Издательский дом украинский медиа холдинг», Киев, 64 с.
52. Егорова, Н. (2010), *Стиль в интерьере: Экология*, ООО «Издательский дом украинский медиа холдинг», Киев, 64 с.
53. Егорова, Н. (2010), *Стиль в интерьере: Этно*, ООО «Издательский дом украинский медиа холдинг», Киев, 64 с.
54. Ежов В., Ежов С., Ежов Д. (2006) *Архитектура общественных зданий и комплексов*, ВИСТКА, Киев, 380 с.
55. Ежов, І. (1997), *Программа психологического обеспечения духовного развития личности воспитанников Яснополянского детского дома*, Ясная Поляна, 56 с.
56. *Ергодизайн: основи методології і практики* (2011), Свірко, В., Голобородько, В., Рубцов, А та ін., ТОВ «Школа», Київ, 270 с.
57. Жердев, Е (2002), *Метафора в дизайне: Теория и практика: дис. докт. искусствоведения: 17.00.06 “Техническая эстетика и дизайн”*, Москва, 253с.
58. Жоголь, Л. (1978), *Декоративное искусство в интерьерах общественных зданий*, Будівельник, Киев, 104 с.

59. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» (2020) №2342-IV, (available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>)
60. Закон України «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року» (2009), №1065-IV (available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1065-17#Text>)
61. Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», 1995
62. Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» (2017) №20/95-ВР, (available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text>)
63. Закон України «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей» (2010) № 2623-VI, (available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2823-17#Text>)
64. Закон України «Про охорону дитинства» (2020) № 2402-III (available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>)
65. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» (2020) №2558-III, (available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>)
66. Зинченко, В. (2003), *Ергономика:принципы и рекомендации*, ВНИИТЭ, Москва, 183 с.
67. Зузяк, Т. (2004), *Художнє плетіння з рослинних матеріалів в Україні XIX-XX століття (історія, типологія, художні особливості), автореферат дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.06*, Львівська академія мистецтв, Львів, 17с.
68. Ивли, Т. (2008), *Дизайн интерьера. 500 креативных идей*, пер. с англ. Е. Зайцевой, Эксмо, Москва, 256 с.
69. Иконников, А. (1986), *Функция, форма, образ в архитектуре*, Стройиздат, Москва, 288 с.

70. Иконников, А. (1971), *Основы архитектурной композиции*, Стройиздат, Москва, 206 с
71. Кабанов И., (1990) Особенности архитектурно-функциональной организации школ-интернатов для детей сирот и детей, оставшихся без попечения родителей: автореф. дис.канд.арх.: 18.00.02, ЦНИИЭП жилища, Москва, с. 22.
72. Кадуріна, А. (2005), *Архітектурно-художні аспекти формування дитячих дошкільних закладів (на прикладі Одеси) : дис. канд. арх.: 18.00.01*, Київський національний ун-т будівництва і архітект, Київ, 234 с.
73. Каравацька, Н. (2009), Естетичні закономірності ігрового методу у сучасному дизайні, *Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності: Зб. наук. праць Київського національного лінгвістичного університету*, №23, с.214-220
74. Каракис, И, (1974), Интерьеры школ и дошкольных учреждений , Будивельник , Киев, с. 96.
75. *Квіти і птахи в дизайні українських килимів*. Альбом. (2013), відп. за вип. Самарук, Н., Родовід, Київ, 408 с.
76. Ковальов, Ю., Гірник, Н., Калашнікова, В. (2010), *Забезпечення психологічного комфорту при проектуванні житла на основі теорії самоорганізації С-простору, Праці Таврійського державного агротехнологічного ун-ту. Прикладна геометрія та інж. графіка*, вип. 4, т.46, с.58-67
77. Ковальов, Ю., Швель, Л., Дувалкіна, О., Калашнікова, В. (2010), *Психологічно комфортне житло для «збалансованої особистості» та «споглядача»: гармонія з навколишнім середовищем, Технічна естетика і дизайн*, №7, с. 151-158
78. Ковальский, Л., Кирьянова, Н, Шпаковская, В. (1984), *Архитектурно-художественное оформление школы*, Радянська школа, Киев, 104 с.
79. Коваль-Цепова, А. (2011 б), *Організація інтер'єрного простору закладів соціального захисту дітей, з урахуванням первісної функції будівлі*, *Сучасні*

проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. Збірник, Вип.26, с. 292 – 299.

80. Коваль-Цєпова, А. (2009 б), Особливості елементів дизайну інтер'єрів спеціалізованих закладів для дітей, що потребують соціальної адаптації з урахуванням типу будівель, *Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Роль митця і традиційних інститутів мистецтва за умов всезростаючого впливу індустрій»*: Зб. наук. пр., с. 77–79.
81. Коваль-Цєпова, А. (2009 с), Дизайн та благоустрій дитячих ігрових майданчиків з використанням корпусів літаків, *Матеріали ІХ міжнародної науково-технічної конференції «АВІА-2009»*: Зб. наук. пр., Т.3, с. 54– 58.
82. Коваль-Цєпова, А. (2009а), Історичні тенденції становлення та розвитку закладів піклування для дітей, *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*: Зб. наук. пр., № 9, с. 34 – 44.
83. Коваль-Цєпова, А. (2010а), Декоративне мистецтво в дизайні інтер'єрів спеціалізованих закладів для дітей, що потребують соціальної реабілітації, *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*: Зб. наук. пр., №3, с. 74 – 82.
84. Коваль-Цєпова, А. (2012 а), Композиційні особливості інтер'єрних просторів закладів соціального захисту дітей з використанням художньої кераміки, *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*, № 5, с. 175 – 177.
85. Коваль-Цєпова, А. (2012 б), Особливості застосування кольору в інтер'єрах закладів соціального захисту дітей, *Мистецтвознавчі записки. Зб. наук. праць*, Вип. 22, с. 205 – 211.
86. Коваль-Цєпова, А. (2012 с), Використання профорієнтаційних засобів в інтер'єрах закладів соціального захисту дітей, *Культура і сучасність: альманах*, № 2, с. 224 – 227.
87. Коваль-Цєпова, А. (2016 а), До питання єдності людини та природи у середовищі дитячих спеціалізованих закладів, *Zbiór artykułów naukowych*.

Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej " Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje na rok 2016" , с. 6 – 9.

88. Коваль-Цєпова, А. (2017 а), Творчі роботи дітей вулиці як композиційний акцент інтер'єру спеціалізованого закладу для дітей, *Інноваційний розвиток науки нового тисячоліття. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* , с. 21 – 24.
89. Коваль-Цєпова, А. (2018 а), Використання принципу гри для створення розвиваючого архітектурно-художнього середовища в закладах соціального захисту дітей, *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство, № 1 (вип.38), с. 262 – 270.*
90. Коваль-Цєпова, А. (2018 б), Особливості художньої експозиції дитячих творчих робіт у дизайні інтер'єру спеціалізованих закладів для дітей, *Art-простір, №3, с. 111–115.*
91. Комісарик, М. (2001), *Педагогічні умови використання фітоклімату в реабілітаційно- профілактичній роботі дитячих будинків для дітей- сиріт : дис. канд. пед. наук : 13.00.07, Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника, Івано-Франківськ, 240 с.*
92. *Комплексна допомога безоглядним та безпитульним дітям: метод. Посібник* (2010), Безпалько, О., Гурковська, А., Журавель, Т. та ін., Видавничий дім «КАЛИТА», Київ, 376 с.
93. *Конвенція ООН про права дитини* (1990) (режим доступу: http://www.un.org.ua/images/documents/3719/convention_small_final.pdf)
94. *Конституція України* (available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>)
95. Крижанівська, Н. (1996), *Методологічні основи містобудівного проектування рекреаційного середовища для дітей : дис. докт. арх: 18.00.04, Київський національний ун-т будівництва і архітектури, Київ, 349 с.*
96. Крушельницька, О. (2003), *Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник*, Кондор, Київ, 192 с.

97. *Кухня: коллекция лучших идей журнала «Квартирный ответ на квартирный вопрос»* (2011): справочное издание, отв. ред. Н. Бурцева, Эксмо, Москва, 160с.
98. Куцевич В. (2004) *Реформування архітектурно-методичної бази проектування об'єктів соціокультурного призначення в сучасних умовах України*: 13.00.01, дис. канд. пед. наук, КНУБА, Киев, 344 с.
99. Лазарев Е., (1988) *Дизайн как технико-эстетическая система*: 17.00.06, дис. доктор искусствовед., Ленинградское выс. худ.-пром. училище им. В.И. Мухиной, Ленинград, 358 с.
100. Ле Корбюзье (1977), *Архитектура XX века*, «Прогресс», Москва, 303 с.
101. Лидвелл, У. (2012), *Универсальные принципы дизайна*, «Питер», СанктПетербург, 272 с.
102. Лисициан, М., Новикова, Е., Петрунина, З. (1973), *Интерьер общественных и жилых зданий*, Стройиздат, Москва, 240 с.
103. Лівінський, О. (2010), *Опоряджувальні роботи: Матеріали, технологія і організація робіт, засобимеханізації: підручник*, Київ, 540 с.
104. Лінда С. М. (2009) *Семантика форми в архітектурі історизму, Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, №22, КНУБА, Київ, с. 80-85.
105. Лінда, С. (2010), *Архітектурне проектування громадської будівель і споруд*, Видавництво Національного у-ту «Львівська політехніка», Львів, 608с.
106. Лоліна, Н. (2006), *Орнаментальне мистецтво як феномен художньої культури : дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.01, Київський національний ун-т культури і мистецтв*, Київ, 246 с.
107. Лудченко, А., Лудченко, Я., Примаков, Т. (2001), *Основы научных исследований: уч. пособие*, О-во «Знания», Киев, 113 с.
108. Макфэйден Д., (2009), *1000 советов и идей для вашего сада*, Ридерз Дайджест, Москва, с. 368.

109. Мигаль, С. (2009), *Дизайн просторово-предметного середовища в контексті нових технологій і вимог сталого розвитку*, *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*, № 4, с. 141–145.
110. Мигаль, С. (1999), *Проектування меблів: навчальний посібник*, Світ, Львів, 219 с.
111. Мигаль, С., Дида, І., Казанцева, Т. (2014), *Біоніка в дизайні просторово-предметного середовища: навч. посібник*, Львівська політехніка, Львів, 228с.
112. Минервин, Г. (2004), *Основы проектирования оборудования для жилых и общественных зданий: уч. пособие*, Архитектура-С, Москва, 112 с.
113. Мироненко, В. (2009), *Иллюстрированный терминологический словарь-справочник (архитектура, дизайн, эргономика)*, БГТУ, Белгород, 403 с
114. Миронова, Л. (1984), *Цветоведение: учеб.пособ. для спец. 229 «Интерьер и оборудование», 2230 «Пром. искусство», 2231«Монумент-декор. искусство»*, Высшая школа, Минск, 286 с
115. Михайленко, В., Яковлев, М. (2004), *Основы композиції: геометричні аспекти художнього формотворення: навч. посібник*, Каравелла, Київ, 304с.
116. Москалюк, В. (2003), *Дитячий будинок сімейного типу як форма улаштування дітей, позбавлених батьківського піклування (цивільно-правовий аспект) : дис. канд. юр. наук*, Національний ун–т внутр. Справ, Харків, 217 с.
117. Мубаракшина Ф. (1997), *Принципы архитектурного формирования детских домов семейного типа с помещениями для трудовой деятельности: автореф. дис.канд.арх.: 18.00.02*, Моск. арх. ин-т., Москва, с. 24.
118. Мунипов, В., Зинченко В. (2001), *Эргономика:учебник*, Логос, Москва, 356 с.
119. *Новейший философский словарь* (1998), сост. Грицанов А., Из. В.М.Скакун, Минск, 896с.

120. Новикова Е. (1984) *Интерьер общественных зданий: (художественные проблемы)*, Стройиздат, Москва, 272 с.
121. Новоселова С. (1995), *Розвиваюча предметне середовище: методичні рекомендації з проектування варіативних дизайн-проектів розвиваючої предметного середовища в дитячих садах і навчально виховних комплексах*, Центр інновацій в педагогіці, Москва, 59 с.
122. Новоселова, С. (2004), *Система «Модуль - игра». Новая развивающая предметно-игровая среда для дошкольников и педагогическая технология её использования*, ООФ «Социальное развитие России», Москва, 40 с.
123. Новосельчук, Н. (2006), *Формування інтер'єру громадських будівель кінця ХІХ-початку ХХ століть (на прикладі Харківщини і Полтавщини): автореф. дис. канд. архітектури*, Київ, 27 с.
124. *Нормативне забезпечення дизайн-ергономічної діяльності (2012)*, під ред. Свірка В., УкрНДІ ДЕ НАУ, Київ, 160 с.
125. Нуретдинова, Л. (2001), *Гуманізація виховного пространства детского дома: дис. канд. пед. наук: 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования»*, Казань, 200 с.
126. О. Т. Писарчук, О., (2014) *Особливості формування предметно-розвивального середовища дошкільного навчального закладу*, Загальна педагогіка та історія педагогіки, Наукові записки. серія: педагогіка. №.4 с.9-16)
127. Обязательства SOS в обеспечении воспитания (available at https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/b8034cb6-caf1-47c7-8098-47fb0f890688/SOS_CARE_PROMISE_RU_Web.pdf)
128. Олійник, О., Коваль-Цепова, А. (2010 в), *Особливості дизайну меблів для дітей, що потребують соціальної реабілітації*, *Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. Збірник*, Вип.24, с. 82 – 89.
129. Олійник, О., Гнатюк, Л., Чернявський, В. (2011), *Основи дизайну інтер'єру: навчальний посібник*, Національний авіаційний університет, Київ, 228 с.

130. Олійник, О., Зеленкова, В. (2015), Аналіз об'єктів дизайну в інтер'єрах пасажирських приміщень аеропортів з використанням національної символіки, *Матеріали 18-ї конференції для молодших наукових дослідників - майбутнє Литви «Транспортне інженеринг і управління»*, Литва.
131. *Основи дизайну архітектурного середовища: підручник* (2010), Тімохін, В., Шебек, Н., Малік, Т. та ін., КНУБА, Київ, 400 с.
132. Плачинда, С. (2008), *Лебедія. Як і коли виникла Україна*, Калита, Київ, 159с.
133. Посилання *Burgerweeshuis—дитячий муніципальний будинок Амстердаму* (available at: <https://www.archdaily.com/151566/ad-classics-amsterdam-orphanage-aldo-van-euyck> від 7.05.2020)
134. Посилання *SOS Children's Village Aqaba, Jordan* (available at: https://archnet.org/sites/1278/media_contents/12021 від 08.05.2020)
135. Посилання *SOS Children's Village Tadjourah, Djibouti* (available at: <http://urkosanchez.com/en/project/19/sos-children-s-village.html> від 13.05.2020)
136. Постанова Кабінету Міністрів України «*Про Типове положення про соціально-реабілітаційний центр - дитяче містечко*» від 27 грудня 2005 р. №1291
137. *Постанова Кабінету Міністрів України «Про Типове положення про притулок для дітей»* (2019) №565-97-п, (available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-97-%D0%BF#Text>)
138. Постанова Кабінету Міністрів України «*Про Типове положення про СОС-дитяче містечко*» від 15 березня 2006 р. №310
139. *Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми подолання дитячої безпритульності і бездоглядності на 2006-2010 роки»* (2007) №623-2006-п, (available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/623-2006-%D0%BF#Text>)
140. *Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми реформування системи закладів для дітей-*

- сирит, позбавлених батьківського піклування»* (2012), №1242-2007-п (available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1242-2007-%D0%BF#Text>)
141. *Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу»* (2020) №564-2002-п, (available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/564-2002-%D0%BF#Text>)
142. *Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей»* (2020), №87-2004-п, (available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2004-%D0%BF#Text>)
143. *Праздничная флористика* (2011), ред. Фомина, Ю., Эксмо, Москва, 144 с.
144. Пучков, А. (2008) *Архитектурно-культурологические очерки: Феномены. Явления. Вещи*, Издательский дом А+С, Киев, 176 с
145. Райт, Ф. (1960), *Будущее архитектуры*, пер. с англ. Гольдштейн А., Госстройиздат, Москва, 248 с
146. Рижова, І. (2008), *Дизайн як фактор гармонізації відносин суспільства і особистості: методологічні засади: автореф. дис. д-ра філософ. наук*, Інститут вищої освіти АПН України, 32 с.
147. Рижова, І. (2012), *Сутність і зміст дизайну*, *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії, зб.наук.пр.*, ЗДІА, Запоріжжя, №51, с. 208–218.
148. Розенсон, И, (2008), *Основы теории дизайна: учебник для вузов*, ЗАО Издательский дом «Питер», Санкт-Петербург, 219 с.
149. *Розпорядження Кабінету Міністрів України (2020) №703-р «Про затвердження плану заходів з реалізації II етапу Національної стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки»*, (available at <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-2020-%D1%80#Text>)
150. Романенкова, Ю.(2009) *Мировозренческие универсалии периодов stilwandlung в мировом художественном процессе*, Химджест, Киев, с. 275.

151. Роу, Дж. (2009), *Гауди. Архитектор и художник*, пер. с англ. Пушкарева, А., Белый город, Москва, 208 с.
152. Рузавин, Г. (1999), *Методология научного исследования*, ЮНИТИ-ДАНА, Москва, 317с.
153. Рунге, В. (2006), *Эргономика и оборудование интерьера: учебное пособие*, Архитектура-С, Москва, 160 с.
154. Рунге, В. (2011), *Основы теории и методологии дизайна: учебное пособие*, МЗ Пресс, Москва, 252 с..
155. Рунге, В., Манусевич, Ю. (2007), *Эргономика в дизайне среды: уч. пособие*, Архитектура-С, Москва, 328 с.
156. Рунге, В., Сеньковський В.В., (2003), *Основы теории и методологии дизайна*, МЗ -Пресс, Москва, 252 с.
157. Сайт пошуку архітектурних об'єктів (available at: https://archnet.org/sites/1278/media_contents/12021 від 08.05.2020)
158. Сайт організації *Tasvalor Media Ambiente* (available at: <http://www.tma-e.com/> дата звернення від 13.05.2020)
159. Сидоренко В.Ф., (1977), *Дизайн как проектная деятельность*, Техническая эстетика № 8. С. 1–3.
160. Слостенко, Є., Кадникова, Л. (2008), *Роль методологической функции философии в научном познании*, *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія: зб. Наук. пр., № 2 (8), С. 64 –71.*
161. *Словник з дизайну і ергономіки: термінологічний словник для фахівців з дизайну і ергономіки, інженерів, конструкторів, студентів ВНЗ* (2009), під загальною ред. Свірка В. , видавництво НТМТ, Харків, 131 с.
162. Солобай, П. (2001), *Структурно-функціональне і композиційне моделювання навчальних комплексів (на прикладі університету): 18.00.01, автореф.дис. канд. арх., ХДТУБА, Харків, 18с.*
163. СОС Дитяче містечко Бровари (available at <https://mpz.brovary.org/budynok-12-shtuchna-mama-iz-ne-shtuchnym-sertsem/>)

164. Софиева, Н. (2012), *Дизайн интерьера. Стили, тенденции, материалы*, Эксмо, Москва, 656 с.
165. Тимофеева, Т., Ефимов, А. (2003), Светодизайн в архитектуре, *Интерьер дайджест*, №11 (44), с.59-67
166. Трегуб, Н. (2008), Дизайн дитячих меблів-конструкторів, Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті, ХДАДМ, Харків, № 3, с. 349-356.
167. Трегуб, Н. (2009), Методи архітектури та дизайну: розмежування та інтеграція, *Молода мистецька наука України: збірник статей*, Харків: ХДАДМ.
168. Третьяк Ю., (1997) Наукові засади проектування виправних закладів для неповнолітніх засуджених: дис. канд. архітектури: 18.00.02, Київський держ. технічний ун-т будівництва і архітектури, Київ, с. 205.
169. Третьяк Ю., (2015) Типологічні основи формування архітектурного середовища пенітенціарних комплексів : автореф. дис. д-ра архітектури: 18.00.02, Київ. нац. ун-т буд-ва і архітектури, Київ, с. 36.
170. Узнадзе, Д.(1966), Психологические исследования, Наука, Москва, 335 с.
171. *Философский энциклопедический словарь* (1983), под ред. Ильчева, Л., Феодосьева, С., Ковалева, В. и др., Советская энциклопедия, Москва, 840 с.
172. Халиуллина, О. (2011), *Гендерный фактор в дизайне предметной среды: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. искусствоведения: спец. 17.00.06 "Техническая эстетика и дизайн"*, Москва, 23 с.
173. Хан-Магомедов, С. (1982), Разработка теоретических проблем художественной композиции во ВХУТЕМАСе-ВХУТЕИИне, *Труды ВНИИТЭ. Серия «Техническая эстетика»*, №34, с.39-54.
174. Хан-Магомедов, С. (1985), К постановке вопроса о специфике художественной формы в дизайне. Проблемы художественной выразительности современной предметной среды, *Труды ВНИИТЭ. Серия «Техническая эстетика»*, №47, с.14-26.

175. Хейзина, Й. (1997), *Ното Ludens: статьи по истории культуры*, Прогресс-Традиция, Москва, 416 с.
176. Хрыкина, Н. (2008), *Детский дом как субъект формирования системы патронатного воспитания детей сирот и детей, оставшихся без попечения родителей: дис. канд. пед. наук: 13.00.01*, Московский государственный педагогический ун-т, Москва, 229 с.
177. Ціперко, Д., Олійник, О. (2010), Використання нанотехнологій в сучасному дизайні освітлення, *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*, № 5, с. 116–121.
178. Чегусова, З. (2009), Декоративне мистецтво України: минуле і сучасне, *Образотворче мистецтво*, №3, с.6-9
179. Черепяхина, А. (1988), Эстетика современной мебели, *Лесная промышленность*, Москва, 224 с.
180. Черкес Б.С., Лінда С.М. (2010) *Архітектура сучасності. Остання третина ХХ - початок ХХІ століть*, навч. пос., Видавництво Львівської політехніки, Львів, 384 с.
181. Черкес, Б. (2008), *Національна ідентичність в архітектурі міста*, Видавництво національного університету «Львівська політехніка», Львів, 268 с.
182. Чернявський В. (2010), Основні фактори, що визначають формування інтер'єру громадських будівель соціальної сфери в Україні, *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, №23. КНУБА, Київ, с. 444-449.
183. Чернявський В. (2013), Структурна модель комплексного формування інтер'єрів громадських будівель соціальної сфери, *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, №32, КНУБА, Київ, с. 498-502.
184. Чернявський В., Чернявський К. (2006), Декоративне мистецтво як ефективний засіб архітектурно-художньої виразності інтер'єрів громадських будівель, *Перспективні напрямки проектування житлових та громадських будівель*, КиївЗНДІЕП, Київ, с. 18-21.

185. Чернявський К. (2013), Принципи підвищення естетичних якостей інтер'єрів лікувально-оздоровчих закладів, *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, №32, КНУБА, Київ, с. 150-161.
186. Чернявський, К. (2010), Організація інтер'єрного простору закладів соціального захисту дітей, з урахуванням первісної функції будівлі, *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, №24, КНУБА, Київ, с.431-437
187. Чубарев Ф.Е. (1989)*Организация внутреннего пространства зданий*, Будивельник, Киев, 96 с.
188. Шамахова, Н. (2004), *Педагогические условия социальной адаптации воспитанников детского дома, организованного по семейному принципу: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01*, Вологодский гос. пед. ун-т., Вологда, 24с.
189. Шейко, В., Кушнарченко, Н. (2006), *Организация та методика науково-дослідної діяльності: підручник*, Знання, Київ, 310 с.
190. Шимко, В. (2005), *Основы дизайна и средовое проектирование: учебное пособие*, Архитектура-С, Москва, 160 с.
191. Шимко, В. (2009), *Архитектурно-дизайнерское проектирование. Основы теории (средовой подход)*, Архитектура-С, Москва, 408 с.
192. Шимко, В., Гаврилина А. (2004), *Типологические основы художественного проектирования архитектурной среды: учебное пособие*, Архитектура-С, Москва, 104 с.
193. Шубович, С. (2009), *Теорія гри в архітектурі (лекції для студентів 6 курсу денної форми навчання спец. 7.120102, 8.120102 – Містобудування)*, ХНАМГ, Харків, 111 с.
194. Юдин, Б. (1986), *Методологический анализ как направление изучения науки*, Наука, Москва, 264с.
195. Юдин, Э. (1978), *Системный подход и принцип деятельности: Методологические проблемы современной науки*, Наука, Москва, 392 с.

196. Якуша, В. (2020), *Як український дизайн потрапив до інтер'єрних трендів 2020*, (available at <https://nv.ua/ukr/style/blogs/trendi-dizaynu-inter-yeru-2020-ostanni-novini-50063936.html>)
197. Янощак-Пшибила, О. (2006), *Керамічні вироби народних майстрів та дизайнерські аспекти мистецької практики*, *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*, №4, ХДАДМ, Харків, с. 64-70
198. *100 Interiors around the world* (2012), consulting editor Margit J. Mayer, vol.1, Taschen GmbH, Koln, p. 360
199. *100 Interiors around the world* (2012), consulting editor Margit J. Mayer, vol.2, Taschen GmbH, Koln, p. 360
200. Abyzov V. (2017), *Modern Conditions and the Impacts of the Creation of Architectural Environment, "Materials Science & Engineering – IOP" (Volume 245) World Multidisciplinary Civil Engineering-Architecture-Urban Planning Symposium*, p. 1-11.
201. Abyzov V., Kysil S. (2020), *XXIst Century Interior Design, Housing Environment, the architecture of the 21st century*, № 30, p. 82-89.
202. Abyzov V., Pushkareva K., Jurus J., Kochevykh M. (2020), *Materials science for designers of architectural environment* Kielce, Wydawnictwo Politechniki Świętokrzyskiej, Kielce, p. 475.
203. AD Classics: Amsterdam Orphanage (available at <https://www.archdaily.com/151566/ad-classics-amsterdam-orphanage-aldo-van-eyck>)
204. Childrens House Kiyose Dodomonoie (available at <http://www.kiyose-kodomonoie.com/intro/>)
205. Cindrebay school of design (available at <https://www.cindrebay.com/blog/back-to-basics-principals-of-interior-design/>.)
206. Crown Sky Healing Garden (available at <https://wikoffdesignstudio.com/crown-sky-healing-garden-downtown-chicago/>)
207. Egger, K., Riedinger, R. and Raddatz, A., (2007), *Hundertwasser. Fairytale houses*, H.B. Medienvertrieb GesmbH, Vienna, p. 160.

208. Galindo, M. (2011), *Spanish interior design*, Braun Publishing AG, p. 206
209. Koval-Tsepova, A., Oliynyk O. (2020). Transport in thematic interior design concepts as an effective principle of career guidance, Vol. 918, 012177 (available at <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1757-899X/918/1/012177/pdf>, doi:10.1088/1757-899X/918/1/012177)
210. Lion dAngers SOS Childrens Village construction (available at <https://negobois.org/village-sos-du-lion-d-angers>)
211. Lovatt-Smith, L. (2007), *Paris Interiors*, Taschen GmbH, Koln, p. 320
212. SOS Childrens Village Bangalore (available at <http://mistrys.com/project-social/sos-childrens-village-bangalore/>)
213. SOS Childrens Village in Amfithea Ioannia (available at <https://www.greekarchitects.gr/en/projects2013/sos-children%E2%80%99s-village-in-amfithea-ioannina-id9371>)
214. SOS Childrens Village Kresings (available at <https://architizer.com/idea/2463503/>)
215. SOS Childrens Village Lion dAngers (available at <https://www.sosve.org/2019/08/au-lion-dangers-un-16e-village-denfans-sos-denvergure>)
216. SOS Childrens Village. Aquaba Village (available at https://archnet.org/sites/1278/media_contents/12021)
217. SOS Childrens Village. Tadjourah Djibouti (available at <http://urkosanchez.com/en/project/19/sos-children-s-village.html>)
218. SOS Childrens Villages India (available at <https://www.soschildrensvillages.in/about-us>)
219. SOS Childrens Villages Lavezzorio Community Center (available at <https://www.world-architects.com/en/studio-gang-chicago/project/sos-children-s-villages-lavezzorio-community-center>)
220. SOS Childrens Villages Thrace (available at <https://www.sos-childrensvillages.org/where-we-help/europe/greece/thrace>)

221. SOS Kinderhoff Dusseldorf (available at <https://www.sos-kinderdorf.de/kinderdorf-duesseldorf>)
- 222.SOS Villages Greece (available at <https://sos-villages.gr/organosi/>)
223. SOS Villages Italia (available at <https://www.sositalia.it/chi-siamo/la-storia>)
- 224.Wikipedia СОС Дитячі Містечка (available at https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%9E%D0%A1_%D0%94%D0%B8%D1%82%D1%8F%D1%87%D1%96_%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%87%D0%BA%D0%B0)
225. www.miloserdie.ru (available at <https://www.miloserdie.ru/article/yaponcy-sdayut-detej-v-priyuty/>)

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті, що опубліковані в наукових фахових виданнях України:

1. Коваль-Цєпова, А. (2009а), Історичні тенденції становлення та розвитку закладів піклування для дітей, *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: Зб. наук. пр.*, № 9, с. 34 – 44.
2. Коваль-Цєпова, А. (2010а), Декоративне мистецтво в дизайні інтер'єрів спеціалізованих закладів для дітей, що потребують соціальної реабілітації, *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: Зб. наук. пр.*, № 3, с. 74 – 82.
3. Коваль-Цєпова, А. (2012 а), Композиційні особливості інтер'єрних просторів закладів соціального захисту дітей з використанням художньої кераміки, *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*, № 5, с. 175 – 177.

Статті, що опубліковані в наукових виданнях, які включені до наукометричних баз даних:

4. Коваль-Цєпова, А. (2012 б), Особливості застосування кольору в інтер'єрах закладів соціального захисту дітей, *Мистецтвознавчі записки. Зб. наук. праць.*, Вип. 22, с. 205 – 211.
5. Коваль-Цєпова, А. (2012 с), Використання профорієнтаційних засобів в інтер'єрах закладів соціального захисту дітей, *Культура і сучасність: альманах*, № 2, с. 224 – 227.
6. Коваль-Цєпова, А. (2018 а), Використання принципу гри для створення розвиваючого архітектурно-художнього середовища в закладах соціального захисту дітей, *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*, № 1 (вип.38), с. 262 – 270.

Стаття, що опублікована в науковому періодичному виданні іншої держави:

7. Koval-Tsepova, A. and Oliynyk O. (2020a). Transport in thematic interior design concepts as an effective principle of career guidance, Vol. 918, 012177 (available at <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1757-899X/918/1/012177/pdf>, doi:10.1088/1757-899X/918/1/012177)

Матеріали, що засвідчують апробацію результатів дисертації:

8. Коваль-Цєпова, А. (2009 б), Особливості елементів дизайну інтер'єрів спеціалізованих закладів для дітей, що потребують соціальної адаптації з урахуванням типу будівель, *Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Роль митця і традиційних інститутів мистецтва за умов всезростаючого впливу індустрій»*: Зб. наук. пр., с. 77–79.
9. Коваль-Цєпова, А. (2009 с), Дизайн та благоустрій дитячих ігрових майданчиків з використанням корпусів літаків, *Матеріали ІХ міжнародної науково-технічної конференції «АВІА-2009»*: Зб. наук. пр., Т.3, с. 54–58.
10. Коваль-Цєпова, А. (2016 а), До питання єдності людини та природи у середовищі дитячих спеціалізованих закладів, *Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej " Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje na rok 2016"* , с. 6 – 9.
11. Коваль-Цєпова, А. (2017 а), Творчі роботи дітей вулиці як композиційний акцент інтер'єру спеціалізованого закладу для дітей, *Інноваційний розвиток науки нового тисячоліття. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* , с. 21 – 24.

Публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації:

12. Олійник, О., Коваль-Цєпова, А. (2010 б), Особливості дизайну меблів для дітей, що потребують соціальної реабілітації, *Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. Збірник*, Вип.24, с. 82 – 89.

- 13.Коваль-Цєпова, А. (2011 б), Організація інтер'єрного простору закладів соціального захисту дітей, з урахуванням первісної функції будівлі, *Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. Збірник*, Вип.26, с. 292 – 299.
- 14.Коваль-Цєпова, А. (2018 б), Особливості художньої експозиції дитячих творчих робіт у дизайні інтер'єру спеціалізованих закладів для дітей, *Арт-простір*, №3, с. 111–115.

ДОДАТОК Б

Архітектурна кераміка – різновид художньої кераміки, що направлено на оздоблення інтер'єрів та екстер'єрів громадських будівель. (Антонович, Є., Захарчук-Чугай, Р., Станкевич, М., 1993, с.82).

Бездоглядність дітей - відсутність у дітей виховного впливу батьків і школи; проведення більшості часу на вулиці, негативний (асоціальний) вплив батьків на дитину, внаслідок чого вона виходить на вулицю (Безпалько О., с12, 2010)

Безпритульні діти - діти, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ю або дитячі заклади, де вони виховувались, і не мають певного місця проживання. (Закон України Про охорону дитинства (ВВР України, 2001, № 30, ст.142). При цьому, дитинством вважаються період розвитку людини до досягнення повноліття до 18 років на Україні.

Безпритульність - відсутність у дитини місця проживання й виховання, відсутність батьків або розрив із батьками чи особами, що замінюють батьків. (Безпалько О., с12, 2010)

Будинки сімейного типу- це сімейна форма виховання невеликого масштабу на прикладі однієї конкретної родини, що виховує до 10 дітей. Така форма виховання на Україні має позитивний досвід вже більше 20 років.

Будинок дитини - є закладом охорони здоров'я для медико-соціальної реабілітації , дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування віком від народження до 7 років. Метою діяльності даних закладів є медико-соціальний захист дітей, які опинилися в скрутних життєвих обставинах та дітей-сиріт, дітей, які залишилися без батьківського піклування, а також дітей з вадами фізичного та розумового розвитку. В контексті назви «Будинок дитини» розуміється універсальна форма закладу соціального захисту для наймолодшого віку дітей, що не мають батьківського піклування. З огляду на те, що для повного переходу даної форми у центри паліативної допомоги та реабілітаційні центри потрібен значний період часу, наразі використання даної назви цілком виправдане. Відповідно, доцільно використовувати всі три назви установ в роботі, з урахуванням спеціалізації кожного закладу.

Внутрішнє опорядження – це опорядження стін і перегородок, стель, покриття підлог (Самойлович, В. 2010, с.13)

Дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей – міждисциплінарна проектно-художня діяльність, направлена на формування дитячого розвиваючого простору з урахуванням природо-кліматичних, соціально-економічних та національно-ідентифікаційних чинників, що впливають на специфіку та функціональне призначення інтер'єрного простору із внутрішніми та зовнішніми структурно та функціонально взаємопов'язаними компонентами.

Дизайн-концепція - це чітка думка, що виражається засобами архітектури. Водночас, емоційна, літературна, або просторова ідея, яка об'єднує навколо себе всі проектні рішення (за Ф. Ращевським, головним архітектором проектів департаменту інтер'єрів ABD ARCHITECTS)

Дизайн-концепція визначає єдність візуального і змістовного у будь-якому проекті в різних сферах діяльності людини. З позиції художнього проектування дизайн-концепція – це симбіоз просторової та емоційної ідеї, що відтворюється переважно художніми засобами подання інформації (графічні матеріали, фото, ілюстрації, замальовки. Слід усвідомлювати, що дизайн-концепція концентрує передбачуване рішення подальшого проекту(Бурова Т.Ю Егоров Д.А. С. 65).

Дитина, яка перебуває у складних життєвих обставинах - дитина, яка потрапила в умови, що негативно впливають на її життя, стан здоров'я та розвиток у зв'язку з інвалідністю, тяжкою хворобою, безпритульністю. (ВВР України, 2001, № 30, ст.142).

Дитина-сирота - дитина, в якій померли чи загинули батьки. (ВВР України, 2001, № 30, ст.142).

Дитяча субкультура (за Н. Івановою) - універсальний механізм соціалізації дитини, що максимально сприяє природному включенню дитини в систему соціальних зв'язків і відносин, результатом чого є пізнання світу однолітків та дорослих. (Н. Іванова, 2012, с 47-52). Очевидно, що для мешканців закладів соціального захисту дітей дана субкультура має можливість транслювати

оточуючим свій власний внутрішній світ, водночас, задовольняти потребу в активності, ініціативності та самостійності.

Дитяча субкультура (за С. Щегловою) - сукупність особливостей поведінки, дитячої діяльності, різних форм спілкування, а також соціокультурні інваріанти, що є характерними дитячому словотворенню, мисленні, фольклорі та ігровій діяльності. (С. Щеглова, 1996).

Дитяче середовище – це комплекс суспільних, соціально-побутових, духовних та матеріальних складових, що формують оточуючий простір та умови життєзабезпечення дитини.

Дитячі селища для нашої країни є новою, проте дуже актуальною формою соціальної допомоги дітям, що не мають підтримки біологічних батьків. Дані селища бувають двох типів: релігійного так і нерелігійного спрямування. При цьому вони передбачають комплексний підхід у забезпеченні сімейного виховання дітям, котрі цього потребують. Дитячі селища мають як релігійний так і нерелігійний характер. Особливо активного розвитку, дана соціальна форма допомоги бездоглядним дітям, зазнала завдяки міжнародній благодійній організації Дитячі селища SOS.

Дитячі СОС селища - форма допомоги, що є альтернативною інституційному підходу по догляду за дітьми, що направлена на сімейне виховання та профілактику соціального сирітства. працюють заради надання допомоги тисячам покинутих за різними причинами дітей. Постійно створюються нові програми та проекти. В рамках таких проектів будуються школи, спеціальні профільні учбові заклади, центри здоров'я та інших послуг для місцевих громад. Відповідно, найбільша частина проведеного дослідження буде присвячена саме СОС-селищам, що активно розвиваються більше 70 років.

Діти, позбавлені батьківського піклування - діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням їх батьківських прав, визнанням батьків безвісно відсутніми або недеїдатними, оголошенням їх померлими, відбуванням покарання (ВВР України, 2001, № 30, ст.142).

Експеримент - найбільш загальний емпіричний метод пізнання, в якому застосовують не лише спостереження і вимірювання, але й здійснюють деякі зміни об'єкта дослідження. В такому методі можна виявити вплив одного чинника на інший. Емпіричні методи пізнання відіграють велику роль в науковому дослідженні. При цьому вони не тільки є основою для посилення теоретичних передумов, але часто-густо складають предмет нового відкриття, або наукового дослідження. Теоретичні завдання спрямовані на вивчення та виявлення причинно-наслідкових зв'язків та залежностей, що дозволяють встановити поведінку об'єкта, визначити і вивчити його структуру, характеристику на основі розроблених в науці принципів і методів пізнання. Результати отриманих знань допомагають формулювати закони, що розробляють теорію та перевіряють факти. Теоретичні пізнавальні завдання формулюють таким чином, щоб була можливість емпіричної перевірки (Лудченко А., Лудченко Я., Примак Т., 2001, с 6-7).

Експериментальний метод є важливою частиною проведеного дослідження, про що засвідчую авторські експериментальні проекти на базі закладів соціального захисту дітей. Також у даній роботі мають місце методи систематизації, пояснення й пророкування. Важливим аспектом також є застосування гіпотетико-дедуктивного методу для розрахункових робіт в архітектурних розробках та для рекомендацій щодо застосування того чи іншого матеріалу або конструкцій. (Лудченко А., Лудченко Я., Примак Т., 2001, с 6-7).

Забезпечення найкращих інтересів дитини – це дії та рішення, що спрямовані на задоволення індивідуальних потреб дитини відповідно до її віку, статі, стану здоров'я, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної та етнічної належності та враховують думку дитини, якщо вона досягла такого віку і рівня розвитку, що може її висловити. (Закон України Про охорону дитинства (ВВР України, 2001, № 30, ст.142).

Заклади соціального захисту дітей - такі заклади, котрі покликані забезпечувати соціальний захист, надійне та безпечне середовище, що наближене до «домашнього», пізнавально-навчальний інтер'єр та реабілітаційну допомогу вищезазначеним категоріям дітей в межах одного закладу.

Збагачене дитяче середовище передбачає єдність соціальних і природних засобів забезпечення повноцінної життєдіяльності дитини. Сюди належать: архітектурно-ландшафтні та природничо-екологічні об'єкти; художні студії; ігрові та спортивні майданчики; конструктори; тематичні набори іграшок, посібників; аудіовізуальні та інформаційні засоби виховання і навчання. (Писарчук, О., 2014.,с.11)

Зовнішнє опорядження (опорядження зовнішніх поверхонь огорожувальних конструкцій і елементів фасадів). (Самойлович, В. 2010, с.13)

Концепцією в дослівному перекладі з латині називають «сприйняття». Тому цілком закономірним є те, що в дизайні концепція відіграє провідну роль, при цьому уособлює структурну ідею та змістовну спрямованість всіх завдань і засобів проектування. Важливою є різнорівнева властивість концепції, її універсальність для різних етапів проектування. Разом з тим, концепція дизайну може уособлювати діяльність і формувати загальні принципи, або розкривати індивідуальне творче бачення дизайнера у конкретному виробі (Антонович Є, Василюшин Я., Шпільчак В. 2001, с. 101-102).

Концепція - це трактування будь-яких явищ; пріоритетна точка зору; центральна ідея для подання творчого розуміння ситуації; система поглядів на явища в світі, в суспільстві, в природі; провідний принцип в науково-технічній, художній, економічній, політичній та інших видах діяльності. Концепція визначає систему шляхів для розв'язання обраного завдання і стратегію дій (Бурова Т.Ю Егоров Д.А. С. 65-66).

Концепція з латині включає у визначенні «систематизацію».

Концепція (від латинського conceptio - розуміння, пізнання,) - задум, основна ідея, провідна думка, план наукової праці, твору мистецтва тощо (Словарь иностранных слов. Комлев Н.Г., 2006).

Мета наукового дослідження визначається конкретний об'єкт, з урахуванням всебічного і достовірного вивчення його структури, та характеристик. Також сюди входять зв'язки на основі наукових принципів і методів пізнання, а також отримання корисних для діяльності людини

результатів, впровадження у виробництво з подальшим ефектом (Лудченко А., Лудченко Я., Примак Т., 2001, 6 с.).

Метод (від грец. *methodos*) у загальному визначенні трактується як шлях, прийом або спосіб дослідження та досягнення поставленої мети.

Метод дизайну - це еволюційно сформована сутність діяльності, що включає мету та категоріальний апарат. При цьому основою проектування є сукупність правил та прийомів, зміст та способи моделювання об'єктів, що визначають послідовність виконання ключових етапів формотворення (Антонович Є, Васишин Я., Шпільчак В. 2001, с. 123).

Методи системного аналізу використовуються у проблематиці взаємозв'язків структурних компонентів середовища та діяльності людини.

Методи структурного аналізу орієнтуються на кількісну та якісну оцінку даних компонентів середовища.

Методи структурно-функціонального аналізу базуються на взаємодії структурних компонентів середовища з відповідними функціями системи (Мигаль, С., Дида, І., Казанцева, Т., 2014, с 58-59).

Методика дизайну охоплює основні принципи, методи і засоби для вирішення задач направлених на відповідні види об'єктів дизайну. Разом з тим дана методика включає принципи, методи і способи проектних ситуацій, художнього та наукового формотворення об'єкта для створення проектних ідей та концепцій. При цьому, важливо враховувати системність та логічну послідовність вищезазначених складових для методичної концепції (Антонович Є, Васишин Я., Шпільчак В. 2001, с. 123).

Методична концепція дизайну як діяльності має науково-теоретичний характер, при цьому дизайн виступає предметом дослідження та об'єктом проектування. Водночас, вона включає такі основні орієнтації: художню, соціокультурну і технічну. Основними типами загальних концепцій, або підходів у дизайні, є системний підхід, середовищний підхід і ціннісний підхід, або аксіологічний (Антонович Є, Васишин Я., Шпільчак В., 2001, с. 101-102).

Міжнародна благодійна організація Дитячих СОС селищ – неурядова, нерелігійна, неприбуткова організація. Перше дитяче селище SOS було засновано в 1949 році Германом Гмайнером, Австрія. Вони забезпечують догляд та захист дітям, які віддалені від їх природного сімейного оточення. На відміну від інституційної моделі, дитячі СОС селища представляють сімейну модель і допомагають дітям краще інтегруватися в суспільство. Там дитина належить до сім'ї, вивчає цінності, розділяє обов'язки, розвиває довгострокові відносини і зростає з любов'ю і визнанням, шанобливо і безпечно. Їх робота заснована на волонтерства та пожертвування, які є найбільшою частиною їх роботи.

Навчальне середовище - цілісна система впливу та умови формування особистості у відповідності до усталеного зразка, а також можливостей для її розвитку, що містяться в соціальному і предметно-просторовому оточенні. (Ясвин В. А , 2001, С. 216).

Навчальне середовище -. вид дитячого середовища, де визначено єдність соціальних і предметних засобів забезпечення різноманітної діяльності дитини. (Новоселова С.,1995, с.9).

Наукове дослідження (за Рузавіним Г.) становить найбільш розвинену форму раціональної діяльності, при цьому не може здійснюватися за якимись фіксованими правилами. Науковий пошук припускає творчість, яка пов'язана з абстрагуванням й ідеалізацією, що опирається на уяву й інтуїцію. Саме тому такі логічні форми (індукція, аналогія, статистичні й інші способи міркувань), використовуються як евристичні засоби відкриття нових істин. При цьому висновок вищезазначених форм має лише імовірнісний, або правдоподібний характер. Отже, все це може наближати дослідника до істини, але автоматично не може гарантувати її досягнення (Рузавин Г., 1999).

Наукове дослідження (за Лудченко А.) є формою визначення і розвитку науки. Таке дослідження здійснюється за допомогою наукових методів явищ та процесів, аналізу різних факторів впливу. Також сюди входить дослідження взаємодії між явищами, з метою отримання переконливо доведених і корисних як

для наукового так і для практичного використання (Лудченко А., Лудченко Я., Примак Т., 2001, 6 с.).

Наукове пізнання (за Рузавіним Г.) базується на системності та послідовності, як у процесі пошуку нових знань, так й у подальшій систематизації та типологізації всього знайденого матеріалу, а також наявного знання. Кожен наступний крок у науці опирається на попередній, кожне нове відкриття стає науковою істиною, коли воно входить як елемент до складу певної системи, найчастіше — до складу теорії як найбільш розвиненої форми раціонального знання. На відміну від наукового, повсякденне знання має розрізнений, випадковий і неорганізований характер, у якому переважають незв'язані один з одним окремі факти або їх найпростіші індуктивні узагальнення. відрізняється від повсякденного саме своєю (Рузавин Г., 1999).

Обладнання інтер'єру художньою керамікою – різновид керамічних побутових предметів, що передбачає нерухоме з'єднання з конструкцією стелі або стіни а також розміщення рухомих речей (Антонович, Є., Захарчук-Чугай, Р., Станкевич, М., 1993, с.82).

Опорядженням є результат творчого процесу, а саме предметно-просторове середовище, що реалізовано в натурі, де внутрішні і зовнішні поверхні вкриті додатковим шаром опоряджувальних матеріалів. Дані матеріали, що нанесені на поверхні конструкції або закріплені на них, надають їм додаткових експлуатаційних і декоративних якостей. Розрізняють внутрішнє та зовнішнє опорядження. (Самойлович, В. 2010, с.13)

Основні положення фундації SOS Children's Village (нім. Kinderdorf) International передбачають чотири принципи роботи в дитячих селищах. У кожної дитини є любляча СОС мати, а також дбайливий батько, в особі директора селища та педагогів. Важливу роль відіграють брати і сестри для кожної дитини, тому завжди зберігаються родинні зв'язки. Завдячуючи цьому, дитяча особистість виростає з почуттям відповідальності та духу соціального спілкування. Важливу роль в житті даних селищ відіграє саме сімейний будинок, він уособлює місце, де дитина почувається безпечно, а також чітко відчуває свою приналежність до

родини. Селище надає дитині розуміння громади та ідентифікує усвідомлення родинного коріння. Однією з найбільш унікальних особливостей дитячих СОС селищ є домашнє оточення та довгострокова підтримка аж до 24 років дітей, що знаходилися під опікою. Адже функціонує ряд програм з навчання та працевлаштування для підлітків, що отримують якісний супровід у відповідальний період свого життя. Villages (https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/b8034cb6-caf1-47c7-8098-47fb0f890688/SOS_CARE_PROMISE_RU_Web.pdf)

Основні складові архітектурної кераміка у дизайні інтер'єрів даних закладів - декоративні панно, розетки, медальйони, декоративне обличкування тощо. (Коваль-Цєпова, А., 2012а, с.176).

Основні складові обладнання інтер'єру художньою керамікою охоплюють декілька типологічних груп, а саме: світильники, вази, підвазонники. (Коваль-Цєпова, А., 2012а, с.176).

Паліативна допомога – це комплексний спектр медико-реабілітаційних послуг, що забезпечує всебічну турбота про невиліковно хворих дітей, а також комплексна підтримка їх родин.

Правильно сформоване дитяче середовище включає в себе розвиваючу функцію. Таке середовище створює сприятливі умови для навчання дитини в процесі її самостійної діяльності. Адже діти мають можливість для опанування основних властивостей та ознак предметів через колір, фактуру та форму. (Писарчук О., 2014, с 10-11)

Предметно-розвиваюче середовище – це сукупність природних і соціально-культурних предметних засобів найближчого і перспективного розвитку дитини, становлення її творчих здібностей, що забезпечують різноманітність діяльності. Дане середовище здійснює заспокійливий та відновлювальний вплив на особистість дитини (Рапацевич,Е., 2005, с. 23).

Проектна діяльність з перших кроків промислового виробництва була інтегрована в загальну систему. А основним джерелом виступав прототип а не аналіз сфери покупця та функціональних процесів. Прототипом називається

зразок виробу подібної функції, що стимулює точку поштовху для аналізу та створення проектної ідеї. А таке виробництво називалось прототипним (Рунге В.Ф., Сеньковський В.В., 2003, с 79). Довгий час саме в такому напрямку розвивалося загальне промислове виробництво.

Проектування головною метою є передбачення та підготовка до позитивних змін у оточуючому середовищі. Характерно, що даний аспект однаково важливий і для творчого процесу професійних архітекторів, проектувальників та художників так і для людей кардинально інших професій. Адже позитивні зміни в оточенні людини значущі для всіх, хто намагається покращити майбутнє (Джонс Дж. К., 1976).

Проектування опорядження є синонімом оздоблення та творчим процесом, спрямованого на проектне вирішення щодо внутрішнього і зовнішнього опорядження майбутньої споруди та виражене у будь-якій об'єктивній формі. Прикладами можуть бути розгортки стін приміщень, план покриття підлоги, паспорти або відомості щодо опорядження інтер'єрів і екстер'єрів та перспективне зображення об'єктів. тощо). (Самойлович, В. 2010, с.13)

Проектування у практиці це інтуїтивний процес, коли «рука випереджає голову». Але виконується проект узгоджено із засвоєними за період професійного навчання емпіричними алгоритмами, водночас все це відбувається на підсвідомому рівні (Шимко В. Т., 2005, с. 22).

Проектуванням, як воно визначалось до останньої третини ХХ ст., називався процес, що випереджав власне виробництво продукту та моделював його в знаковій формі креслень, макетів, зображень та пояснювальних записок (Рунге В.Ф., Сеньковський В.В., 2003, с 78–79).

Прототип(від грецького прообраз) Зразок виробу подібної функції, що став вихідною точкою для аналізу і опрацювання проектної ідеї. Сюди відносять вироби, що є у виробництві, які замінюються або модернізуються без порушення основного принципу функціонування; вироби даного типу і функції, які раніше

освоєні виробництвом і внесені у передпроектне дослідження, а також проміжні варіанти (Антонович Є. А., 2001, с 167).

Розвиваюче освітнє середовище - це таке середовище, яке здатне забезпечувати комплекс можливостей для саморозвитку всіх суб'єктів освітнього процесу (Ясвин В. А , 2001, С. 216).

Розвиваюче середовище - єдність соціальних і природних чинників, які можуть впливати прямо або опосередковано, миттєво або довгостроково на життя дитини (Рапацевич, Е., 2005, с. 682).

Середовище (дослідження.психолог.) розкривається як процес і результат саморозвитку особистості. При цьому, педагогічні теорії характеризують середовище як умови життєдіяльності дитини, засвоєння соціального досвіду, формування та ставлення до базових цінностей, розвитку життєво необхідних особистісних якостей. (Писарчук, О., 2014, С 10)

Середовищем називається реальна дійсність, в умовах якої відбувається розвиток людини. Середовище розвитку дитини – це простір її життєдіяльності. Це ті умови, в яких протікає її життя (Писарчук, О., 2014.,с.11).

Середовищем називається реальна дійсність, в умовах якої відбувається розвиток людини. (Писарчук, О., 2014.,с.11).

Системний підхід в дизайн-діяльності - функціонування цілісної системи різних рівнів спрямованості та сфер дій у науковому пізнанні. Дані методи реалізуються відповідно до конкретних умов. При цьому слід враховувати гармонійність функціонування структури предметного та процесуального аспектів у системі людина-предмет-середовище (Мигаль, С., Дида, І., Казанцева, Т., 2014, с 58).

Системний підхід є принципом практичної та пізнавальної діяльності, підґрунтям якого є системне відображення реалій життя. Як метод діалектичної теорії пізнання виокреслює необхідність дослідження кожного об'єкту у відповідності до взаємозв'язків на різних ієрархічних рівнях (Мигаль, С., Дида, І., Казанцева, Т., 2014, с 58).

СОС мати - ключовий член цих сіл, який заповнює величезну емоційну і психічну порожнечу, яку відчуває кинутий дитина. Крім матері, важливу роль також відіграють тітки і вчителя. Тітка має свій власний будинок в селі і приходить, щоб замінити мати сім'ї, де мати пропала. Вчителі тільки чоловіки і приходять на зміну чоловічої моделі батька родини. Вони проводять конструктивний час з дітьми, граючи з ними і супроводжують їх в будь-якій діяльності.

Соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) є закладами соціального захисту для проживання дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, безпритульних дітей віком від 3 до 18 років, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової, інших видів допомоги та подальшого їх влаштування. Даний тип дитячих закладів утворюється та реорганізується місцевою державною адміністрацією і підпорядковуються службі у справах дітей. При цьому, може бути утворений громадськими, благодійними організаціями та фондами, у тому числі міжнародними, за погодженням з відповідною службою у справах дітей. забезпечують перебування в них дітей протягом періоду, визначеного службою у справах дітей. (Стаття 11-2. Соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка).

Спостереження - це метод пізнання, в якому об'єкт вивчають без безпосереднього втручання в нього (фіксують та вимірюють лише властивості об'єкта, характер його змін) (Лудченко А., Лудченко Я., Примак Т., 2001, с 6-7).

Центр соціально-психологічної реабілітації дітей - заклад соціального захисту, що створюється для тривалого (стаціонарного) або денного перебування дітей віком від 3 до 18 років, які опинились у складних життєвих обставинах, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової та інших видів допомоги. (п.1. Типового Положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей, 2004) Відповідно до нормативної бази України, згідно зі ст. 11-1.

Центри паліативної допомоги - медичні заклади, що забезпечують надання паліативної допомоги дітям.

Центри соціально-психологічної реабілітації дітей утворюються, реорганізуються обласними, районними державними адміністраціями, виконавчими органами міських і районних рад, а також підпорядковуються відповідній службі у справах дітей для тривалого (стаціонарного) або денного перебування дітей віком від 3 до 18 років, які опинились у складних життєвих обставинах. Строк перебування дитини в центрі соціально-психологічної реабілітації дітей залежить від конкретних обставин, але не може перевищувати відповідно 9 і 12 місяців у разі стаціонарного і денного перебування. (Стаття 11-1. Центри соціально-психологічної реабілітації дітей). Тож саме в дану форму закладів планується реорганізувати будинки дитини, що було зазначено вище.

ДОДАТОК В

Концепція природи в дизайні SOS Children's Village Aqaba, Jordan.

Активна інтеграція місцевої флори у дизайні рекреаційних зон та прибудинкових територій є провідним принципом в дизайні SOS Children's Village Aqaba, Jordan

Квітучі ліани є справжньою домінантою в дизайні рекреаційних зон, а підкреслюють природню красу квітів ефектна камяна кладка фасадів будівель

Ландшафтний дизайн території передбачає різноманітне використання місць для інтеграції рослинності та включає різномасштабні рослинні композиції

Наявність природньої тіні, що забезпечують дерева та кущі уможлиблює комфортне перебування на подвір'ї навіть в спеку

Рисунок 2.1.1. (джерело: https://archnet.org/sites/1278/media_contents/12021 від 08.05.2020)

Джафар Тукан (Jafar Tukan) був палестинсько-йорданським архітектором, більшу частину життя провів в Аммані, столиці Йорданії. Творче бачення архітектора було модерністичним; його принципи базувались на місцевій культурі та використанні різних природних будівельних матеріалах. Його архітектурно-дизайнерський стиль відображав наступні відмінні характеристики: чіткі, графічні лінії та свідомо стримані форми. Водночас, головна естетична цінність була у гармонійному поєднанні ландшафту, рослинності та місцевих традицій архітектурних надбань. Все це виключали показність, надмірність та агресивну видимість. Головними принципами була лаконічна архітектурна форма, що в повній мірі могла підкреслити фактуру природнього каменю. Архітектор активно використовував природу у своїх проектах, як контраст синього неба на білому вапняку. Інколи естетичний принцип виходив за межі місцевих матеріалів, а грандіозний дизайн протиставлявся повсякденній функціональності.

Провідним принципом дизайну інтер'єрів є відповідність культурним традиціям регіону у SOS Children's Village Aqaba, Jordan

Меблі зведені до мінімуму та розроблені відповідно до потреб дітей

Рисунок 2.1.2. (джерело: https://archnet.org/sites/1278/media_contents/12021 від 08.05.2020)

**Перші проектні пропозиції для SOS Children's Village Tadjourah, Djibouti,
зроблені командою Urko Sanchez**

На ескізі показані головні принципи: 1. безпечний простір без автомобілів;
2. мультифункціональне середовище, що включає відокремлені приватні зони та зони загального користування; 3. інтеграція природної рослинності

Макет демонструє взаємодію загальних архітектурних форм з рекреаційними зонами для відпочинку дітей на вулиці

Рисунок .2.1.3. (джерело: SOS Children's Village, Tadjourah Djibouti від 13.05.2020)

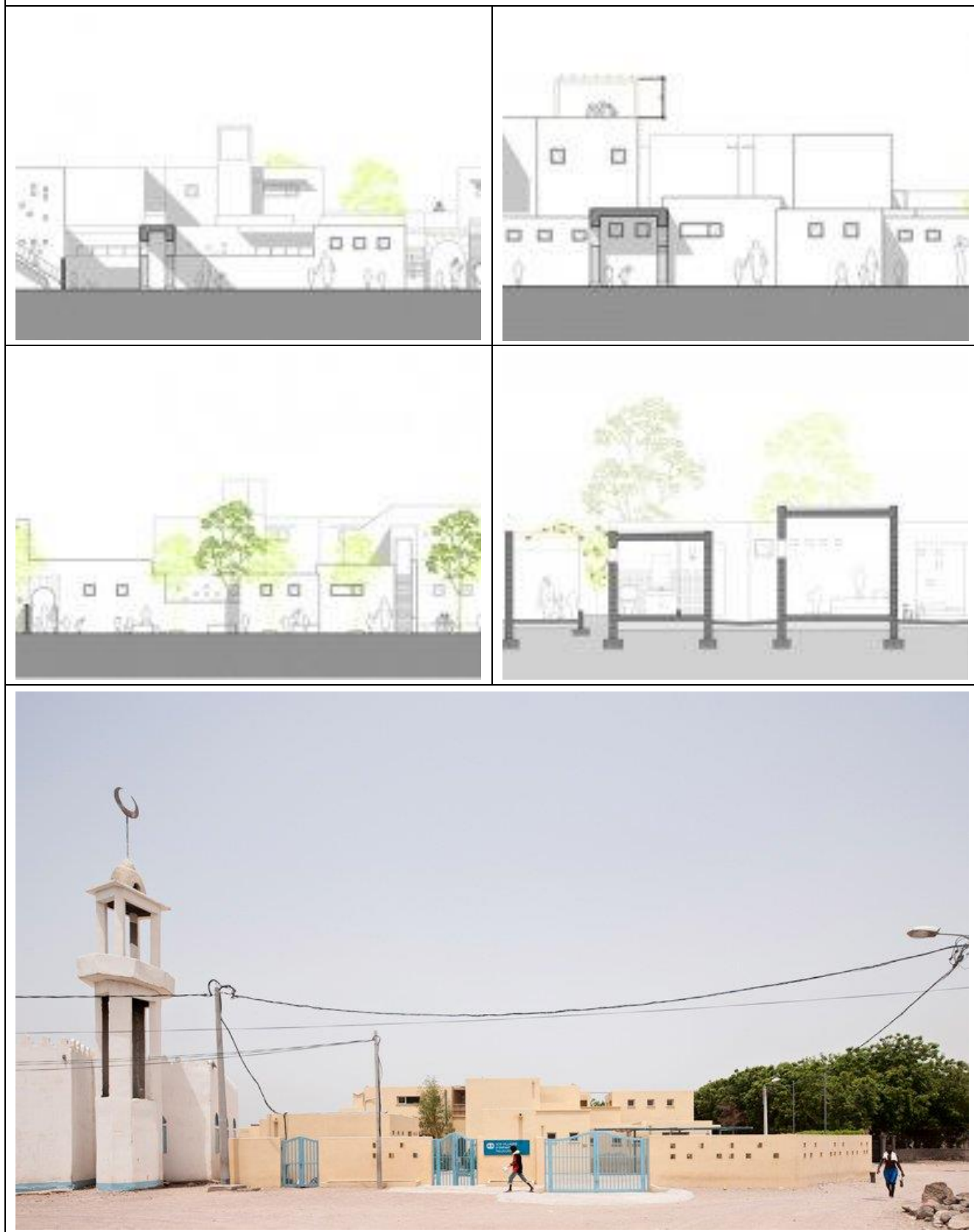
Врахування природної вентиляції та інсоляції у проектних пропозиціях

Рисунок 2.1.4. (джерело: SOS Childrens Village. Tadjourah Djibouti від 13.05.2020)

Планувальна схема SOS Children's Village Tadjourah, Djibouti (Африка)

План першого поверху архітектурного комплексу SOS Children's Village
Tadjourah, Djibouti

План другого поверху архітектурного комплексу SOS Children's Village
Tadjourah, Djibouti

Урко Санчес (Urko Sanchez) народився і виріс у Мадриді (Іспанія), розпочав своє архітектурне навчання в 1988 році. Але для виконання дипломного проекту йому знадобилось 10 років подорожей, що дозволило дослідити більше ніж 40 країн. Від Канади до Аргентини, від Індії до Африки молодий архітектор побачив велику частину світу. Отже, подорожі надали йому неоціненне багатство інформації, що сформувало його подальше життя та його творчість. Для своїх проектів він зміг використовувати традиції дизайну та архітектури різних культур. Поєднання отриманого досвіду з власним творчим баченням уможливили появу багатьох непересічних проектів у дизайні та архітектурі. Ще за роки навчання він брав участь у різних соціальних архітектурних проектах громадських організацій різних країн світу. Його життя оберталася навколо соціальної сфери, що включало будівництво таборів, шкіл та клінік.

Урко Санчес (Urko Sanchez) почав розширювати свою спеціальність, все більше практикуючи в архітектурі з сучасним акцентом на дизайні. Водночас була постійна плідна співпраця з ТМА. Що забезпечують більше 25 років досвіду екологічного втручання для проектів архітектури та містобудування. Дана компанія сприяє соціальній, економічній та екологічній рівновазі проектів та планів, до яких вони долучаються, що мінімізує екологічний вплив на оточуюче середовище. Співпраця полягає у координації всіх залучених агентів з питань екології у складному процесі проектування, що суттєво полегшує роботу для архітекторів та дизайнерів. Сфери діяльності охоплюють міждисциплінарне бачення всіх змінних екологічної проблеми: акустики, атмосфери, гідрології, пейзажу, транспорту, якості ґрунту, стійкості, енергії. (<http://www.tma-e.com/> від дата звернення від 13.05.2020)

Перелік Міжнародних нагород в галузі дизайну та архітектури за проект SOS Children's Village Tadjourah, Djibouti: Architecture for Social Gain 2015: BuiltProject-Merit Certificate; Archilovers: Best Project 2015; Archmarathon International: Mixed Tenure Housing & Buildings 2016 - Winner; AAK-Awards of Excellence in Architecture: Best Low Cost/Social Building Project, 2017-First Prize.

Інформаційна довідка до рис. 2.1.5. (джерело: <http://www.tma-e.com/> від дата звернення від 13.05.2020)

**Основні прийоми дизайну інтер'єру у зонах загального користування у
SOS Children's Village Tadjourah, Djibouti**

Кухня включає зону для обіду всієї родини разом. Сімейну атмосферу забезпечують масивні дерев'яні столи та ажурна решітка в площині стіни, для оптимальної природної вентиляції.

Дизайн інтер'єрів передбачає чіткість у визначенні приватних зон та місць загального користування.

Рисунок 2.1.6. (джерело: SOS Children's Village. Tadjourah Djibouti від 13.05.2020)

Прийоми дизайну рекреаційних зон для активного та спокійного відпочинку дітей у SOS Children's Village Tadjourah, Djibouti

Приєм дизайну рекреаційних зон для спокійного відпочинку дітей у SOS Children's Village Tadjourah, Djibouti на відкритому просторі

Приєм дизайну рекреаційних зон для активного відпочинку дітей у SOS Children's Village Tadjourah, Djibouti на відкритому просторі

Приватні зони для відпочинку дітей передбачають розміщення дітей з урахуванням гендерних та вікових особливостей

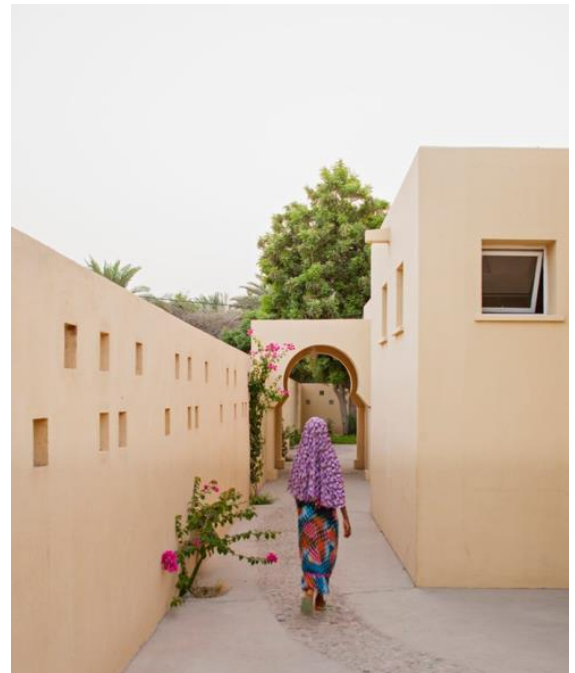

Простота та універсальність у поєднанні з економічною вигодою проекту.

Багато простору для гри і меблі з натуральної деревини місцевих майстрів.

**Прийоми дизайну для інтеграції природної рослинності у SOS Children's
Village Tadjourah, Djibouti**

Дизайн бетонної підлоги у селищі передбачав функціональні отвори округлої форми, для висаджених дерев. Разом з тим, вони виконують і роль семантичних акцентів у рекреаційних зонах.

У дизайні прибудинкової території передбачені чітко відведені місця з відкритим ґрунтом для забезпечення життєдіяльності рослин (квітучі ліани та трава в тіньовій зоні дерева та паркану)

Рисунок 2.1.9. (джерело: SOS Children's Village. Tadjourah Djibouti від 13.05.2020)

Особливості дизайну дитячого СОС-селища Tadjourah (Африка)

Відповідно до проекту всі будинки були розташовані досить різними способами. Характерне щільне розміщення архітектурних форм у чітко визначеному порядку, що передбачало оптимальне затінення рекреаційних зон.

Димоходи спроектовані таким чином, щоб мати можливість розріджувати тепло, у тих приміщеннях, де це необхідно.

Розвиток архітектурних форм утворює безпечне середовище для дітей. Всі внутрішні території селища повністю виключають проїзд автомобілів. Що забезпечує спокійний відпочинок на подвір'ї дітей.

Архітектурні форми сімейних будинків було розміщено таким чином, щоб якнайкраще забезпечити дітям просторове оточення.

На планувальній схемі вузькі вулички і площі стають постійними та стаціонарними місцями для рекреації.

Дизайн інтер'єрів передбачає чіткість у визначенні приватних зон та місць загального користування. (SOS CHildrens Village. Tadjourah Djibouti від 13.05.2020)

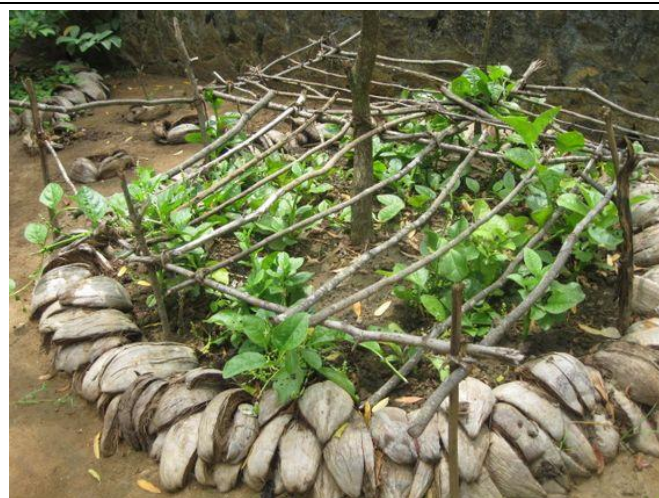
Фрагменти кам'яної стежини в основній площині бетонної поверхні підлоги є поліфункціональним елементом дизайну, що забезпечує наступні завдання:

- декоративну потребу у насиченні великої та одноманітної площини загальної частини прибудинкової території;
- визначення траєкторії руху для маленьких мешканців селища;
- виступає рельєфним профілактичним килимком для фізичних вправ дітей, направлених на покращення кровообігу нижніх кінцівок. (Рисунок 2.1.9)

Інформаційна довідка до рис. 2.1.9. (SOS CHildrens Village. Tadjourah Djibouti від 13.05.2020)

Дизайн прибудинкової території у дитячих СОС селищах Індії та Шрі-Ланки

Дизайн прибудинкової території та сільськогосподарських ділянок у дитячому СОС селищі Шрі-Ланки

Дизайн прибудинкової території у дитячому СОС селищі (Індія)

Рисунок 2.1.10. (з відкритих джерел)

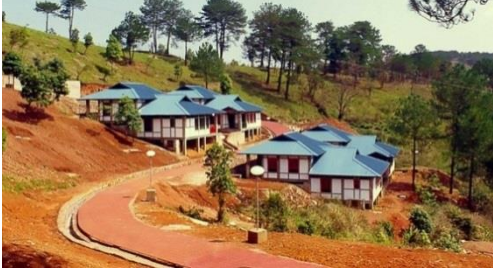

<p align="center">Фотоархіви SOS India Назва, місцерозташування</p>	<p align="center">Фотоархіви SOS India Назва, місцерозташування</p>
	
<p>1964 - початок діяльності SOS Children's Villages Greenfields Розташований у Faridabad поблизу Делі.</p>	<p>2005 початок діяльності SOS Children's village Puducherry</p>
	
<p>1990 - початок діяльності SOS children's village Bengaluru Розташований на південному сході Індії, Bengaluru розташований у місті Karnataka</p>	<p>2010- рік заснування SOS Children's village Alibaug Розташовано на територіях Maharashtra. поблизу Mumbai</p>
	
<p>1999 - початок діяльності SOS Children's village Shillong розташований у північно-східному регіоні Індії, в живописному місці.</p>	<p>2012- початок діяльності SOS Children's village Tirupati, район Andhra Pradesh 2012</p>
<p align="center">Особливості та відмінності дизайну інтер'єрів, екстер'єрів та прибудинкових територій SOS Children's Village Індії</p>	

Рисунок .2.1.11. (з відкритих джерел)

Зони відпочинку та навчання для дітей на відкритому просторі у SOS children's village Bengaluru, Індія

Основні пішохідні зони та зони відпочинку у SOS children's village Bengaluru

Комплексний підхід у дизайні інтер'єру та екстер'єру фасадних частин будівлі зумовлює використання природного каменю у приміщенні загального користування, а також прибудинкових територіях SOS Children's Village Bengaluru

Рисунок 2.1.12 (джерело: <https://www.soschildrensvillages.in/where-we-work/sos-children-s-village-tirupati>)

Прийоми дизайну парканів, що оточують територію SOS дитячих селищ	
<i>Загальний вигляд огорожувальних поверхонь паркану у дитячих селищах</i>	<i>Елементи дизайну парканів</i>
<i>SOS Children's Village Tadjourah, Djibouti (Африка)</i>	
	Лаконічний дизайн бетонної площини паркану виступає продовженням загального проекту селища. Тут поєднано бетон та яскраво пофарбований метал у вхідній групі
<i>SOS Children's Village Alibaug (Індія)</i>	
	У вхідній зоні дизайні паркану, що оточує територію SOS селища є ряд своєрідних особливостей. Оригінальне поєднання металу, каменю та загартованого скла.
<i>SOS Children's Village Raipur (Індія)</i>	

Рисунок 2.1.13. (джерело: <https://www.soschildrensvillages.in/where-we-work>)

Прийоми дизайну парканів, що оточують територію SOS дитячих селищ	
<i>Загальний вигляд огорожувальних поверхонь паркану у дитячих селищах</i>	<i>Елементи дизайну парканів</i>
	<p>Дизайн вхідної зони поєднує метал та камінь. Характерне виконання регулярних зооморфних композицій у площині ажурних металевих вхідних воріт. Водночас, даний прийом контрастує на фоні плавних ліній кам'яної площини.</p>
<i>SOS Children's Village Puducherry (Індія)</i>	
	<p>У вхідній зоні дизайні паркану поєднання металу, та мурованої бетонної стіни, пофарбованої в насичений колір. Характерний графічний декор вхідних металевих воріт для багатьох вхідних зон у дитячих селищах Індії</p>
<i>SOS Children's Village Aqaba, Jordan.</i>	
	<p>Характерне використання кам'яної кладки у архітектурі загального комплексу гармонічно переходить у кам'яний невисокий паркан та вхідну зону з пропускною будівлею для чергового.</p>

Рисунок 2.1.14. (джерело: <https://www.soschildrensvillages.in/where-we-work>)

**Особливості інтеграції дитячих селищ в ландшафт місцевості на прикладі
SOS Children's Village in Vari та SOS Children's Village in Plagiari (Греція)**

SOS Children's Village in Vari-перше дитяче селище у Греції, 1984 р.

SOS Children's Village in Plagiari -друге дитяче селище у Греції, 1997 р.

**Особливості використання природних матеріалів для
будівництва у SOS Children's Village in Plagiari**

Рисунок .2.1.16. (з відкритих джерел)

<p align="center">Особливості використання кольору для фасадів сімейних будинків у SOS Children's Village Thrace in Alexandroupolis (Греція)</p>	
<p align="center"><i>Архітектурний комплекс SOS Children's Village Thrace</i></p>	<p align="center"><i>Принципи та прийоми дизайну, що були використані в проєкті</i></p>
 <p><small>Source: SOS Children's Villages of Greece</small></p>	<p>Простота архітектурних форм; лаконічність геометричних параметрів споруд та прибудинкових територій в повній мірі розкриває кольорові акценти фасадів</p>
	<p>Значущість маленької церкви Агіос Константинос підкреслює постамент. Лаконічність форми та традиційний білий колір фасаду церкви є кольоровим акцентом що підкреслено за рахунок різнобарвних фасадів</p>
	<p>Основним принципом дизайну даного селища є збагачення оточуючого середовища кольором. Використання прийому кольорових акцентів фасадів сімейних будинків</p>

Рисунок 2.1.17. (джерело: <https://www.sos-childrensvillages.org/where-we-help/europe/greece/thrace> від 10.05.2020)

**Дизайн інтер'єрів у Денному центрі для дітей з обмеженими можливостями
у SOS Children's Village Thrace(Греція)**

*Кабінет психотерапії для сімей та дітей, що потребують соціальної
підтримки*

Використання нейтральних відтінків кольорів білого та сірого кольору основних площин стін та підлоги. Це акцентує увагу на кольоровій стіні, яка є фоном для робочого місця психолога

Кімната для семінарів з професійної реабілітації та навчання мистецтву

Використання нейтральних відтінків кольорів білого та сірого кольору основних площин стін та підлоги. Це акцентує увагу на робочих місцях дітей, особливо на синіх стільцях та кольорових акцентах фронтальної стіни

Рисунок 2.1.18. (джерело: <https://www.sos-childrensvillages.org/where-we-help/europe/greece/thrace> від 10.05.2020)

SOS Children's Villages in Heraklion (Греція)

Селище включає три сімейні будинки, розраховані на 30 дітей. Прибудинкова територія включає футбольне поле та ігровий майданчик.

Кольорове вирішення фасадів будинків базується на використанні основного білого кольору та кольорових акцентах вхідної зони та балконів. Використання жовтого, теракотового та блакитного кольору перегукується з основними кольорами фасадів у SOS Children's Village Thrace.

Дизайн архітектурних споруд даного проекту кардинально відрізняється від трьох попередніх дитячих селищ Греції. Сучасний модерністичний вигляд будівель базується на поєднанні геометричних форм кубів різних пропорцій та кола.

Рисунок 2.1.19. (жерело <https://www.sos-childrensvillages.org/where-we-help/europe/greece/thrace> від 10.05.2020)

Дипломний проект студентів для SOS Children's Village у Греції
Democritus University of Thrace, 2014

Рисунок 2.1.20а. (джерело <https://www.greekarchitects.gr/en/projects2013/sos-children%E2%80%99s-village-in-amfitea-ioannina-id9371> від 08.05.2020)

Дипломний проект студентів для SOS Children's Village у Греції
Democritus University of Thrace, 2014

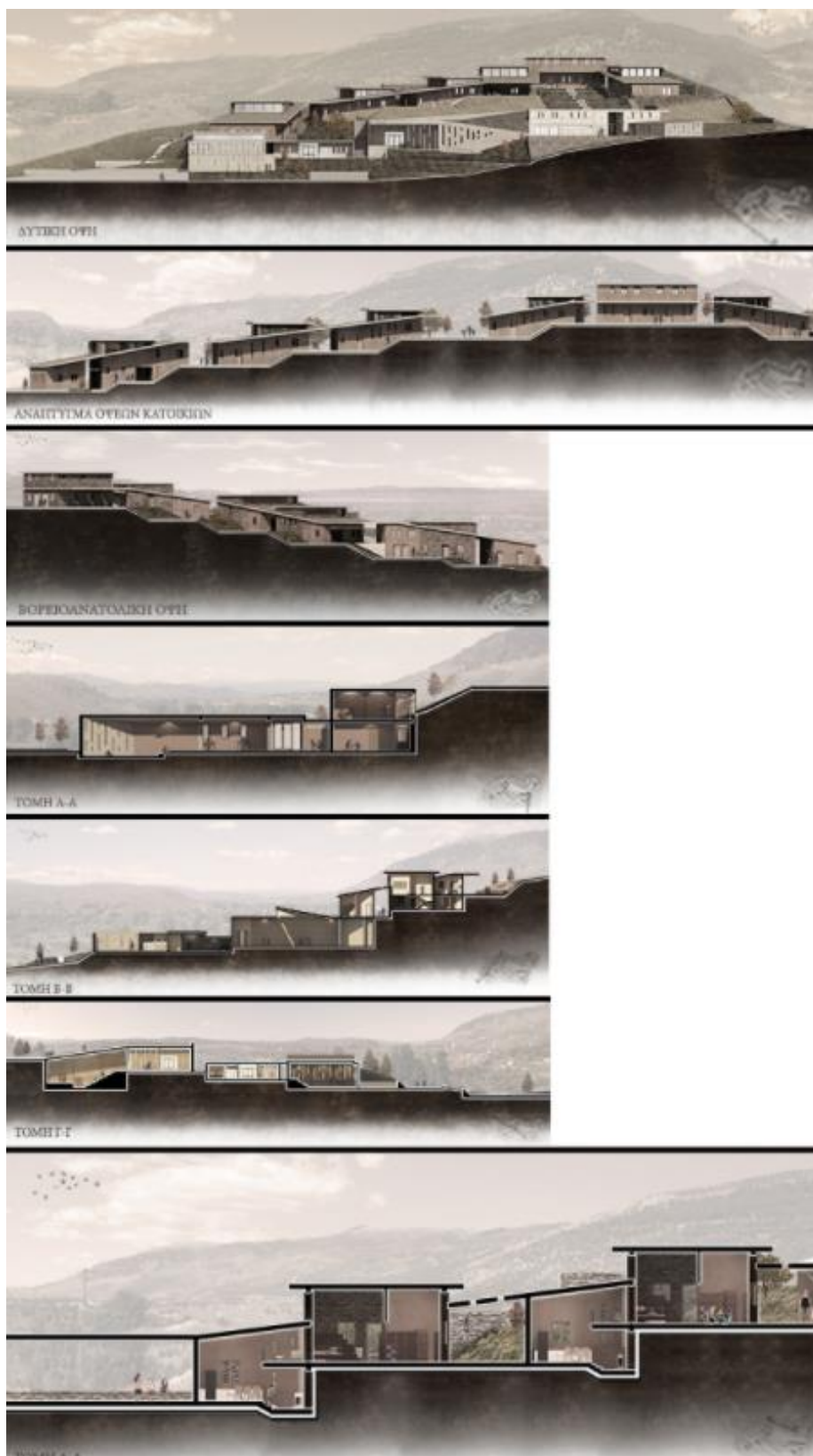

Рисунок 2.1. 20б. (джерело <https://www.greekarchitects.gr/en/projects2013/sos-children%E2%80%99s-village-in-amfithea-ioannina-id9371> від 08.05.2020)

Дипломний проект студентів для SOS Children's Village у Греції
Democritus University of Thrace, 2014

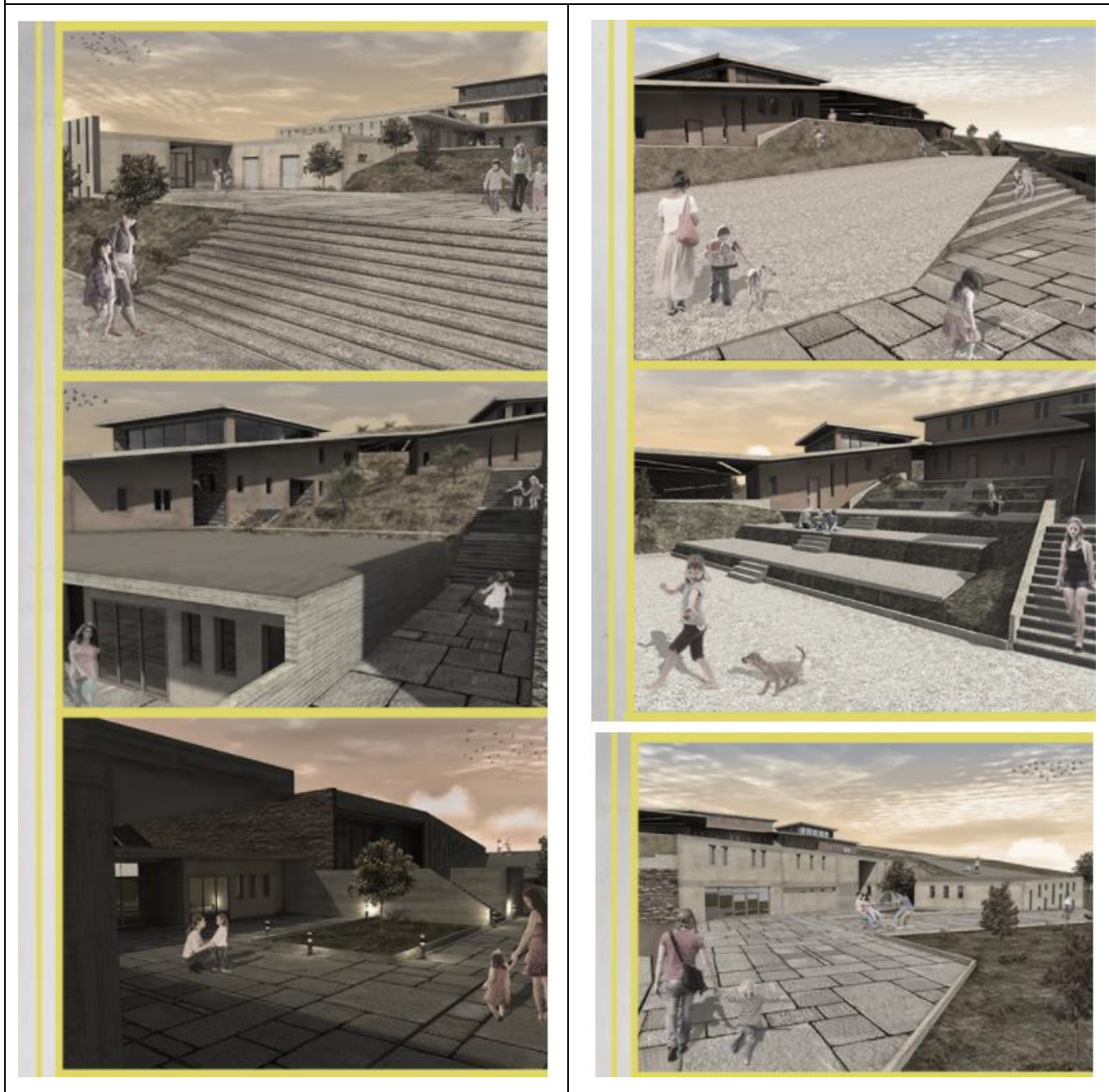

Рисунок 2.1.20в. (джерело <https://www.greekarchitects.gr/en/projects2013/sos-children%E2%80%99s-village-in-amfithea-ioannina-id9371> від 08.05.2020)

**Аналіз дизайну екстер'єру та рекреаційних зон
на прикладі 6 діючих SOS Village у Італії**

Дитяче село SOS в Тренто було засновано в 1963 році. Забезпечення функціонування: 7 SOS будинків для дітей та підлітків; 2 самостійні квартири для молодих людей; 8 будинків для мами з дитиною; 1 дім для мігрантів; 1 денний центр для дітей

Село SOS Остуні було засновано в 1993 році. Надає наступні послуги: 8 SOS будинків для дітей та підлітків; 1 Служба підтримки сім'ї для зміцнення навичок батьків

Рисунок 2.1.21 а. (джерело: <https://www.sositalia.it/chi-siamo/la-storia> від 15.05.)

**Аналіз дизайну екстер'єру та рекреаційних зон
на прикладі 6 діючих SOS Village у Італії**

Село SOS Віченца засноване в 1981 році. Тут надаються наступні послуги:
7 SOS будинків для дітей та підлітків; 4 окремі квартири для молодих людей;
3 будинки для мами з дитиною; 1 дитячий будинок; 1 денний центр для дітей;
2 послуги з підтримки сімей для зміцнення навичок батьків

Дитяче село SOS в Римі було засноване в 1987 році. Забезпечення функціонування: 4 SOS будинків для дітей та підлітків; 1 окрема квартира для молодих людей; 3 будинки для мам з дитиною; 2 служби підтримки сім'ї для зміцнення навичок батьків

Рисунок 2.1.21 б. (джерело: <https://www.sositalia.it/chi-siamo/la-storia> від 15.05.)

**Аналіз дизайну екстер'єру та рекреаційних зон
на прикладі 6 діючих SOS Village у Італії**

Село SOS Саронно було засноване в 1993 році. Забезпечення наступних послуг: 5 SOS будинків для дітей та підлітків; 5 окремих квартир для молодих людей; 1 дім для мігрантів; 1 денний центр для дітей; 2 послуги з підтримки сімей для зміцнення навичок батьків

Mantua SOS Village засновано в 1995 році. Тут надаються наступні послуги: 3 SOS будинки для дітей та підлітків; 1 окрема квартира для молодих людей; 1 будинок для матері та дитини; 1 денний центр для дітей

Рисунок 2.1.21 в. (джерело: <https://www.sositalia.it/chi-siamo/la-storia> від 15.05.)

Основні положення хронологічного дослідження типології архітектурно-планувальних рішень для дитячих селищ СОС- Італії.

На прикладі хронологічного дослідження типології архітектурно-планувальних рішень для дитячих селищ можливо константувати поступове зменшення поверховості будинків (від 2 до 1), що зумовлено зменшенням кількості жителів даних установ і можливістю надати інклюзивні послуги. Одноповерхові будинки є більш зручними для всіх категорій дітей (включаючи дітей з обмеженими фізичними можливостями). Такий перехід також передбачає більшу інтеграцію в природне середовище та підвищення дієвості реабілітаційних процесів у дітей під час перебування на безпосередній поверхні землі(тобто на 1 поверсі).

Другий та третій принципи SOS Children Village було збережено у селищах Італії за настановою засновника Г. Гмейнера. Взаємозв'язок селища з загальною територією місцевості розглядається відповідно до способу буття і головних стратегій функціонування. Відповідно, СОС-селище не ізолює себе від середовища, в якому воно створюється, а активно приймає участь у процесі виховання громади.(масові проведення святкувань (S. Lucia, Різдвяна вечірка, Партидон)) (<https://www.sositalia.it/cosa-facciamo/in-italia/villaggi-sos/trento>)

Інформаційна довідка до рис. 2.1.21. (<https://www.sositalia.it/cosa-facciamo/in-italia/villaggi-sos/trento>)

Мультифункціональний комплекс СОС дитячого селища у Берліні

SOS-Kinderdorf Botschaft für Kinder
 Berlin – Moabit

Bildungs- und Begegnungszentrum, 2017
 Nutzung: Ausbildungsrestaurant, Konferenz,
 Schulung, Verwaltung, Hotel, Tagung, Bar
 Ludloff Ludloff Architekten BDA, Berlin

Bauherr: SOS Kinderdorf e.V., Stabsstelle Bau

Das Haus als Botschafter

Das Bildungs- und Begegnungszentrum in der Schützen- und Böhme-Lenker-Straße in Berlin ist als offenes Haus geplant, das sich mit unterschiedlichen Aufgaben als ein soziales Haus versteht. Gleichzeitig versteht sich das Haus weit über seine örtliche Ausbildung hinaus als Kommunikationszentrum, um Öffentlichkeits, Familienarbeit und für soziale Themen zu sensibilisieren. Das Haus ist ein Botschafter, in dem menschliche Anerkennung und auf Augenhöhe begonnene Gespräche über das Haus einen Schutzraum, in dem Bildung und Ausbildung ihren Platz finden, die ergebnis offen kann, in der Gesellschaft geschleht werden zu haben. Das Haus gibt diesem Prozess der Inklusion und dem Ringen nach sozialer Gestaltung einen verbindlichen Ort, in einem durch Linien und getrennten Umfeld wird das Gebäude zum Ausdruck eines Versprechens, das als Teil einer kulturellen Logik, zukünftige Möglichkeiten, räumlich, bautechnisch und atmosphärisch ausfüllt und diesem neuen Ort eine Aura des Willkommens verleiht. Damit stellt das neue Haus auch für das Gelingen einer zukunftsorientierten Drogenarbeit, die kulturelle Brüche der Vergangenheit und Gegenwart als Erfahrung zu integrieren will.

Programmierung des Hauses Das Raumprogramm ist Ausdruck des Versprechens von SOS-Kinderdorf, einer offenen, sozial ausgerichteten Gesellschaft, die auch für diejenigen geschützte Räume anbietet, denen diese Räume normalerweise aus unterschiedlichen Gründen verweigert sind. Die Architektur versucht diesem Versprechen eine Form zu geben, indem sie Durchlässigkeit zulässt, zugleich aber auch Räume der Konzentration und Konzentration gewährleistet. Mit dieser Gestaltungsoption sind die verschiedenen, teils drohenden Raumzusammenhänge gewichtet. Das Haus bietet grundsätzlich verschiedene Formen von Offenheit und Durchlässigkeit an, die sich von nutzungsorientierten Räumen, dem Restaurant, dem Informationszentrum und einer schreibenden Ausbildungsstätte, über die Schulungs- und Tagungsebenen zu Räumen von Möglichkeiten und Privatheit in den Beratungs- und Verwaltungsebenen im 3. Obergeschoss, bis hin zu den Behälteroberflächen in den Geschossen 4 und 5 erstrecken.

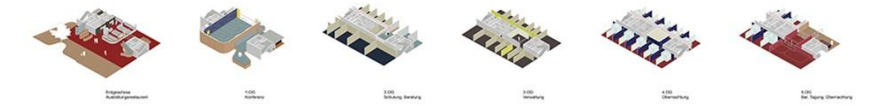
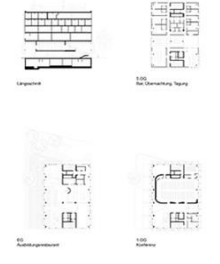

Рисунок 2.1.22. (з відкритих джерел)

Конкурсна пропозиція щодо дизайну SOS Children's Villages in Dusseldorf, що не була реалізована

Рисунок 2.1.23. (джерело: (<http://riesop.de/portfolio/kifaz/> від 12.05.2020)

Конкурсна пропозиція щодо дизайну SOS Children's Villages in Dusseldorf

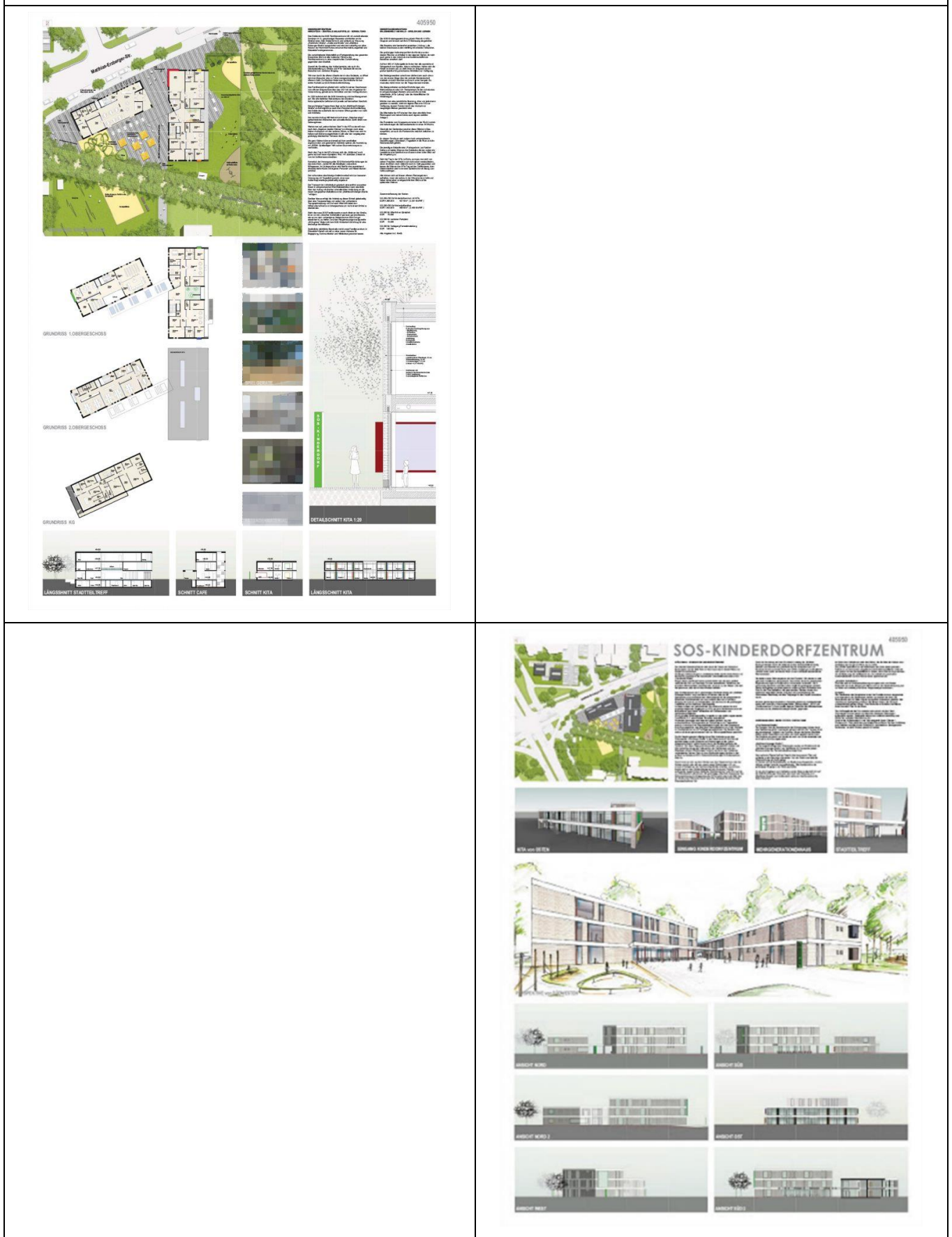

Рисунок 2.1.24. (джерело: <http://riesop.de/portfolio/kifaz/> від 12.05.2020).

Особливості затвердженого проекту для дитячого селища-СОС в Дюссельдорфі

Відповідно до ситуаційного плану нові комплекси будуть органічно інтегровано в міську забудову Дюссельдорфа. Передбачено зелені насадження на дахах будівель, що відповідає концепції єдності природи та людини.

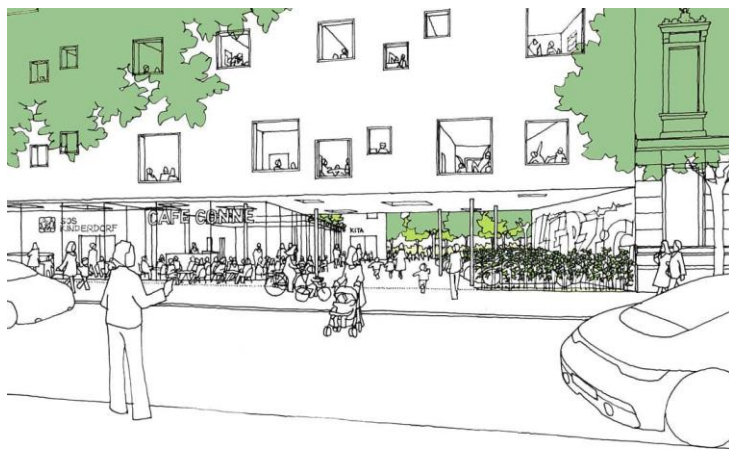
Проектні пропозиції в макеті

3d візуалізація об'єкту для реалізації будівництва

Рисунок 2.1.25. (з відкритих джерел)

Проектні пропозиції дитячого селища-СОС в Лейпцигу, що були відхилені, але є досить цікавими

Графічне рішення

3d візуалізація об'єкту

Рисунок 2.1.26. (джерело:<https://architizer.com/idea/2463503/>)

Будівництво СОС-селища Besse-sur-Issole, Франція

Двоповерхові сучасні сімейні будинки забезпечать потреби дітей.

Тераси на свіжому повітрі враховують принцип єдності зовнішнього та внутрішнього середовища для дітей.

Адміністративно-суспільний будинок, що включає кімнати для колективної активності, «підлітковий простір» та офіси та кімнати для нарад, необхідні для команд.

Рисунок 2.1.27. (з відкритих джерел)

Благодійний проект від ІКЕА дозволив облаштувати 8 дитячих кімнат у СОС-селищі Besse-sur-Issole

Відібрані ескізи для подальшого виробництва іграшок ІКЕА

Інтер'єр спальної кімнати у дитячому СОС-селищі Besse-sur-Issole, що облаштувала компанія ІКЕА

Ігровий майданчик SOS села Ste Luce-sur-Loire.

Рисунок 2.1.28. (з відкритих джерел)

Важливість підтримки благодійних проектів доводить досвід ІКЕА. Свою діяльність дана компанія направляє на шлях до позитивних змін у суспільстві. Відповідно до цього, було створено спільний продукт, на основі дитячої творчості (ескіз найкращої іграшки). Шостий рік поспіль ІКЕА організувала великий конкурс малюнків, відкритий для дітей у всьому світі. Було отримано понад 87 000 творчих робіт. Потім фахівці компанії обрали 5 дизайнів для іграшок та створили колекцію SAGOSKATT, що продається у всіх магазинах ІКЕА та на офіційному веб-сайті компанії, 100% обігу даної колекції припадає на благодійність.

Як експерт з домашнього затишку, бренд допоміг «покращити житло дітей, з акцентом на ігровий принцип» та надав підтримку СОС-селищам під час будівництва та реконструкції закладів у Франції. У 2018-2019 роках загальна сума продажів від даної акції солідарності надійшла на підтримку проектів дитячих СОС-селищ. Відповідно, дане фінансування надало можливість облаштувати 8 дитячих кімнат у СОС-селищі Besse-sur-Issole, реалізацію ігрового майданчика в дитячому СОС-селищі, а також придбання дитячих ігор на вулиці для дітей СОС-селища Ste Luce-sur-Loire.

Інформаційна довідка до рис. 2.1.28 (з відкритих джерел)

Дитяче СОС- селище Marange-Silvange розташоване у Мозель(Франція)

Було подовано у 1964 році, складається з дев'яти сімейних будинків та адміністративного будинку. Заклад розраховано на 50 дітей з Дитячого села SOS, знаходяться в безпосередній близькості.

Планувальна схема селища передбачала простору рекреаційну зону для гри дітей на свіжому повітрі

Рисунок 2.1.29. (з відкритих джерел)

Дитяче СОС- селище Marange-Silvange розташоване у Мозель(Франція)

Настінний розпис на спортивну тематику, що було реалізовано волонтерами на огорожувальних поверхнях рекреаційних зон на території селища

Дизайн інтер'єра після реновації створює враження легкості, при цьому всім предметам меблів легко змінити розташування.

Рисунок 2.1.30. (з відкритих джерел)

СОС-селище Lion d'Angers, Франція

Ситуаційний план, що інтегровано в зелене середовище, загальною площею 187 га.

Швидкий термін будівництва з огляду на масштабний підхід архітектурного проекту.

Рисунок 2.1.31 а. (джерело: <https://negobois.org/village-sos-du-lion-d-angers/> від 16.05.2020; <https://www.sosve.org/2019/08/au-lion-dangers-un-16e-village-denfants-sos-denvergure/>)

СОС-селище Lion d'Angers, Франція

Передбачена програма еквітерапії, що забезпечує сприятливі умови для реабілітації дітей.

Конструкція відповідає тепловим стандартам для будівель з низьким споживанням, відповідно до нормативів.

Рисунок 2.1.31 б. (джерело: <https://negobois.org/village-sos-du-lion-d-angers/> від 16.05.2020; <https://www.sosve.org/2019/08/au-lion-dangers-un-16e-village-denfants-sos-denvergure/>)

Проектна пропозиція 2016 року для дитячого селища Beauvais-sur-Matha

Планувальна схема передбачає наявність одноосібних дитячих кімнат з особистим санвузлом

Зовнішній вигляд комплексу передбачає поєднання модерністичного принципу в дизайні з традиційними різномасштабними будиночками

Рисунок 2.1.32. (з відкритих джерел)

Рисунок 2.1.33. (джерело <https://negobois.org/village-sos-de-saintonge/>)

Рисунок 2.1.34. Особливості дизайну екстер'єру на прикладі дитячого селища Gemozas (з відкритих джерел)

Дизайн інтер'єру у SOS Villages d'Enfants (Франція)

Елемент перегородки-стелажа має два кольори: білий та бежевий (з фактурою деревини)

Лаконічні фасади вбудованої кухні гармонійно інтегровано в загальний простір приміщення.

Білий колір огорожуючих поверхонь, наприкладі стін та стелі візуально збільшують простір. Стелажі допомагають організувати функціональні зони та не перевантажувати простір.

Рисунок 2.1.35. (з відкритих джерел)

Дизайн інтер'єру та екстер'єру у SOS Villages d'Enfants (Франція)

Загальний вигляд сімейного будинку у SOS Villages d'Enfants (Франція). Особливостями є величезні вікна та наявність тераси, що сполучається з кухнею та обідньою зоною.

Простора обідня зона з вбудованою кухнею забезпечує можливість прийому їжі, як у приміщенні так і на терасі.

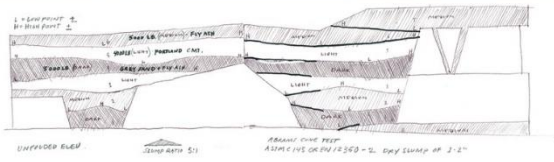
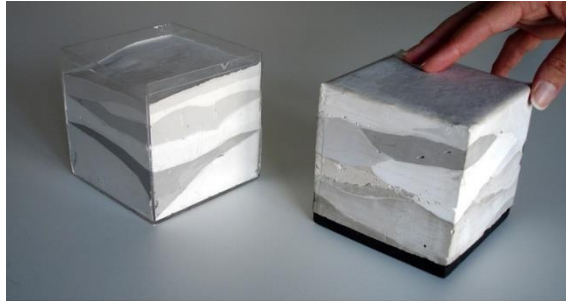

Зручно організоване патіо для відпочинку на природі розташовано на терасі сімейного будинку та має близькість до кухні. Все це забезпечує традиційний французький сніданок на природі.

Рисунок 2.1.36. (з відкритих джерел)

Концепція дизайну громадського центру «Lavezzorio».

Ескізний макет площини стіни в матеріалі

Зовнішній вигляд Центру Lavezzorio

План 1 рівня «Lavezzorio», головного центру дитячого СОС-селища у Чикаго

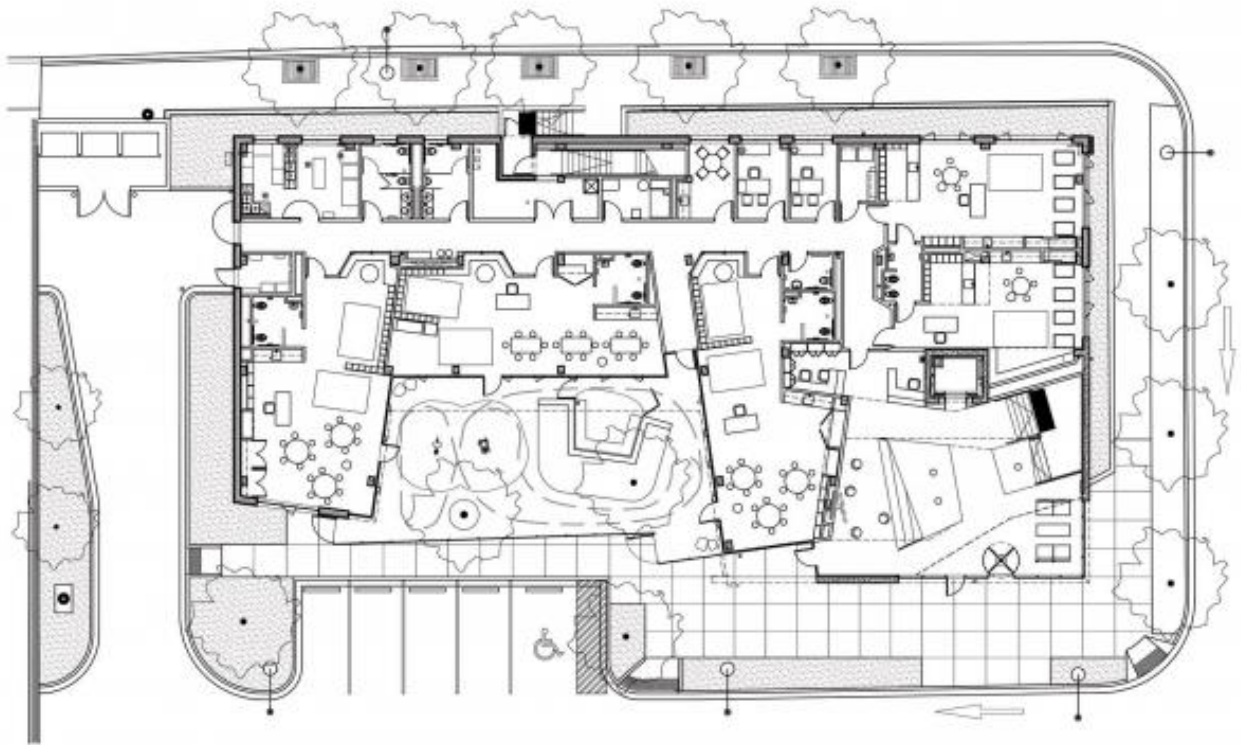

Рисунок 2.1.37. (фото Steve Hall та Hedrich Blessing)

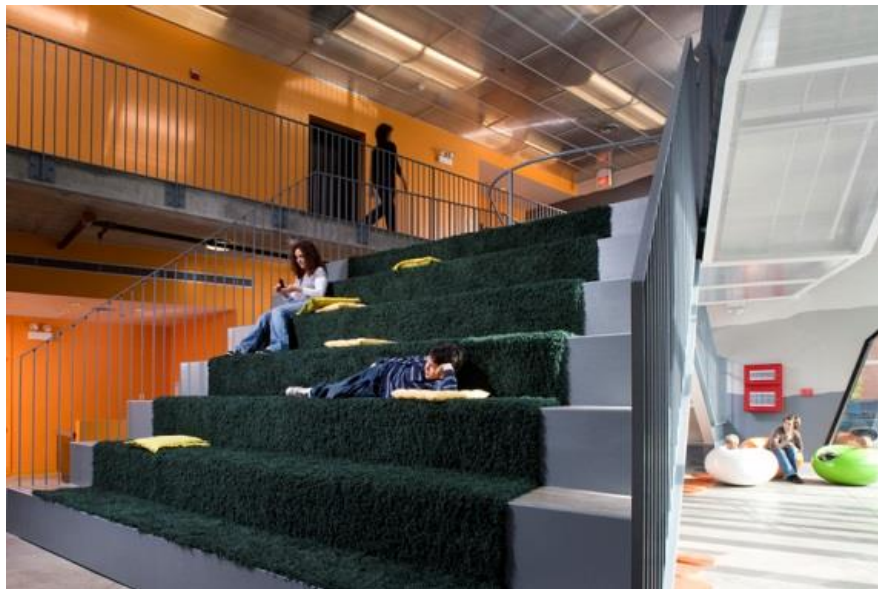
джерело: <https://studiogang.com/project/sos-children-s-villages-lavezzorio-community-center> від 7.05.2020)

Автор «Lavezzorio» є **MacArthur J.Gang** - засновник Studio Gang Architects., чиказького колективу архітекторів, дизайнерів і мислителів, які практикують на міжнародному рівні. Дану студію було засновано у 1997 році, вона знаходиться у Нью-Йорку, США та нараховує 50 співробітників. Автор використовує архітектуру як засіб активного реагування на сучасні проблеми та їх вплив на людський досвід. Кожен з її проектів відображає певне місце і культуру. Водночас, автор враховує і більш глобальні теми сьогодення, наприклад урбанізації, клімату і стійкості споруд. Завдяки комплексному підходу Studio Gang створили ряд інноваційних і візуально виразних архітектурних проектів сьогодення. В портфоліо авторських робіт входять досить різні об'єкти. Серед них є досить різноманітні об'єкти соціального призначення. Наприклад, висотна будівля (Aqua Tower) , фасад якої було розроблено у вертикальному вимірі. Цікавим також є проект Nature Boardwalk в зоопарку Lincoln Park , де інтегровано інфраструктуру і задіяно суспільний простір на чотирнадцяти акрах біорізноманітного середовища. Роботи студії Gang, отримали високу фахову оцінку і відомі за межами країни були презентовані на Венеціанському архітектурному бієнале , в Музеї сучасного мистецтва , в Національному будівельному музеї і в Чиказькому університеті мистецтв .(<https://www.world-architects.com/en/studio-gang-chicago/about> 8.05 Чикаго, США)

Дизайн інтер'єру та екстер'єру даного проекту було відзначено наступними нагородами в галузі дизайну та архітектури: High Commendation, Civic Category, World Architecture Festival, (2008); Citation of Merit, Distinguished Building Award, Design Excellence Awards, AIA Chicago (2008); Citation of Merit, Divine Detail Award, Design Excellence Awards, AIA Chicago (2008); Best Building Award, Building Congress of Chicago, (2008) First Place, Award for Architectural Excellence in Community Design, Richard H. Driehaus Foundation (2009).

Інформаційна довідка до рис. 2.1.37. джерело:<https://studiogang.com/project/sos-children-s-villages-lavezzorio-community-center> від 7.05.2020)

**Ключовий композиційний та функціональний елемент дизайну
у «Lavezzorio», (Чикаго) на прикладі сходів.**

Сходи виконують функцію мультифункціонального простору для дітей та дорослих, при цьому зберігають функцію важливого композиційного елемента в архітектурній структурі простору.

Рисунок 2.1.38. (фото Steve Hall та Hedrich Blessing)

джерело:<https://studiogang.com/project/sos-children-s-villages-lavezzorio-community-center> від 7.05.2020)

Особливості дизайну інтер'єрів навчальних кімнат у «Lavezzorio»

Дизайн інтер'єру однієї з навчальних кімнат у Lavezzorio з використанням теплих світло-зелених відтінків для стелажів та підлоги

Дизайн інтер'єру однієї з навчальних кімнат у Lavezzorio з використанням охри жовтої та теракоти для стелажів та підлоги

Велика загальна кімната на другому поверсі поєднує в собі декілька функцій: є навчальною кімнатою, тренажерним залом і місцем для проведення зустрічей .

Рисунок 2.1.39. (фото Steve Hall та Hedrich Blessing)

джерело:<https://studiogang.com/project/sos-children-s-villages-lavezzorio-community-center> від 7.05.2020)

Основні принципи дизайну інтер'єру Crown Sky Garden

Головною домінантою інтер'єру є смоляна каркасна стіна, що переходить в кашпо для бамбукового саду, висадженого у приміщенні

Площина стіни виконує функцію траєкторії руху відвідувачів та розділяє простір на приватні та загальні зони

Рисунок 2.1.40 а. (з відкритих джерел)

Основні принципи дизайну інтер'єру Crown Sky Garden

Інтерактивні елементи підсвітки стіни-кашпо створює неочікувані світлові та кольорові перевтілення

Рисунок 2.1.40 б. (з відкритих джерел)

Концепція природи в дизайні дитячої клініки Crown Sky Garden (Чикаго)

Ідея створення небесного саду у урбанізованому місті захоплює в будь-який проміжок доби

Надана можливість дітям безпечно спостерігати за діяльністю в саду зверху

Рисунок 2.1.41. (з відкритих джерел)

Прийоми використання природних матеріалів у дизайні інтер'єру Crown Sky Garden	
<p>Активна інтеграція природних матеріалів у дизайні забезпечує нормалізацію психологічного стану у дітей</p>	
<p>Збагачене дерев'яними елементами рекреаційне середовище заохочує дітей до гри та дослідження структури дерева на дотик</p>	

Рисунок 2.1.42. (з відкритих джерел)

Дизайн інтер'єру після реновації хоспісу Helen House, Оксфорд(Англія)

Рисунок 2.1.43. (з відкритих джерел)

**Дизайн інтер'єру екстер'єру після реновації
хоспісу Helen House, Оксфорд(Англія)**

Рисунок 2.1.44. (з відкритих джерел)

Приклади дизайну інтер'єрів урядових закладів соціального захисту дітей Японії

Ліжка для дітей дошкільного віку в дитячому будинку (регіон Кансай). У тій же кімнаті знаходиться невелика ігровий простір. Липень 2012, Сайо Саруті, Human Rights Watch.

Кімната для 8 дівчаток молодших класів. Особистий простір зосереджено виключно над ліжком у вигляді шафок. Тонкі фіранки між ліжками виконують функцію розділення загальної спальні на особисті зони.

Рисунок 2.1.45. (джерело: <https://konnichiwa.club/page/467/>;
<https://www.miloserdie.ru/article/yaponcy-sdayut-detej-v-priyuty/-2.07ю2018>)

Соціальні проблеми дитячих будинків Японії (The Japan Daily News)

Для японського видання The Japan Daily News опубліковано статтю «Забуті діти Японії» постійним автором С. Рубл, яка особисто викладала англійську мову в одному з дитячих будинків Японії, В даній статті наведено статистичні дані 2011 року, відповідно до яких, в дитячих будинках знаходилось 36450 дітей. За попередній рік було взято під опіку, або усиновлено в родини тільки 12% з них. За словами автора статті, досить багато дитячих будинків у Японії, до прикладу в Нагої їх функціонує 14. Автор пояснює, що у більшості дітей, що проживають в даних закладах соціального захисту, є біологічні батьки. Проте, за рядом причин, в Японії дозволено віддавати дітей в дані заклади аж до 18 років. Батьки навіть не зобов'язані відвідувати власних дітей, при цьому, уряд не відмовляє таким особам у батьківських правах. Така урядова політика обумовлена сподіваннями на воз'єднання біологічних родин. Проте в реаліях цього не відбувається за цілим рядом причин.

Інформаційна довідка до рис. 2.1.45. (джерело: <https://konnichiwa.club/page/467/>)

Особливості використання екологічно чистих матеріалів у дизайні інтер'єру закладу соціального захисту дітей у Японії(Токіо)

Середовище для дітей особистого та загального призначення вирішено в мінімалістичному стилі. Відчуття простору та порядку забезпечено завдяки єдності текстури та кольору матеріалу деревини. Переважна більшість меблів та функціональних елементів виготовлено з деревини.

Приміщення загального призначення, що також є транзитною зоною вихованців закладу вирішено гармонійно та лаконічно. На прикладі матеріалу деревини книжкової шафи, підлоги, сходів, меблів (столу та стільців) та оздоблення порталу вхідних дверей до особистих зон вихованців.

Рисунок 2.1.46. (джерело: <http://www.kiyose-kodomoie.com/intro>,
<http://www.kiyose-kodomoie.com/effort/> від 10.09.2020 р.)

Оновні складові для надання кваліфікованої соціальної допомоги дітям у Японії на прикладі дитячого будинку Kiyose-Kodomonoie:

- співпраця з місцевою громадою є запорукою позитивної подальшої інтеграції вихованців дитячого будинку у соціум. З урахуванням цього, для місцевих організацій та всіх прихильників відкривається частина закладу для підтримки навчання, приготування їжі та функціонування дитячого майданчика. Також важливим є організація та проведення традиційних святкувань разом з місцевими жителями. («Фестиваль веселки», «Хелловін», «Новорічна вечірка», «Вечірка для дорослих випускників закладу» тощо).

- психотерапія на основі ігротерапії та консультування індивідуальних психологів;

- в переважній більшості молодші школярі ходять до школи, що допомагає у щоденному навчанні та забезпечує підготовку до подальших вступних іспитів;

- завдяки спортивним заняттям та урокам живопису діти розвивають свої сили, що формує подальшу впевненість у житті;

- завдяки волонтерам діти, які навчаються у початковій школі, раз на місяць беруть участь у творчих заняттях з дизайну та живопису. Після чого, в залежності від пори року проводяться виставка творчих робіт та прикрас;

-протягом навчального року діти у співпраці з волонтерами створюють оригінальні сценічні роботи, а наприкінці року проводиться презентація таких виступів на об'єкті;

- важливою складовою для персоналу та дітей є заняття з йоги в малих групах, завдяки повільним рухам тіла, можливо зняти стрес і напругу.

Інформаційна довідка до рис. 2.1.46. (джерело: Childrens House Kiyose Dodomonoie від 05.09.2020)

Особливості використання символічного методу ігрового принципу в дизайні інтер'єру закладу соціального захисту дітей у Японії(Токіо)

Рекреаційний простір для дітей доповнено символічним образом «будинку» у дизайні інтер'єру. Представлено у формі шафи для телевізора та декоративним порталам вхідних дверей, що вказують на особистий простір вихованців закладу.

Символічні декоративні елементи образу «будинку», що були використані у дизайні інтер'єру закладу. Активне використання натуральної деревини у матеріалах дверей, порталів та підлоги створює відчуття гармонії та єдності простору.

Автори проекту сподівалися донести важливе повідомлення для дітей: «Їх дім дійсно існує, і даний заклад стане для них справжнім пам'ятним місцем, як власний будинок навіть після виходу з нього» (Childrens House Kiyose Dodomonoie від 05.09.2020)

Рисунок 2.1.47. (джерело: <http://www.kiyose-kodomoie.com/intro>,
<http://www.kiyose-kodomoie.com/effort/> від 10.09.2020 р.)

Особливості використання символічного методу ігрового принципу в дизайні екстер'єру закладу соціального захисту дітей у Японії(Токіо)

Символічні декоративні елементи образу «будинку», що були використані у дизайні місць для велосипедних парковок на території закладу.

Вигляд внутрішнього простору велосипедних парковок

Гармонійний перехід входної зони інтер'єру закладу у екстер'єр забезпечує єдність перебування дітей в середовищі. Крізь дверний отвір видно символічний образ «будинку» на вулиці.

Використання образу «будинку», що має місце у дизайні велосипедних парковок та входної зони одного з корпусів

Особливості надання кваліфікованої соціальної допомоги підліткам та молодим людям у Японії на прикладі Asunaro-so

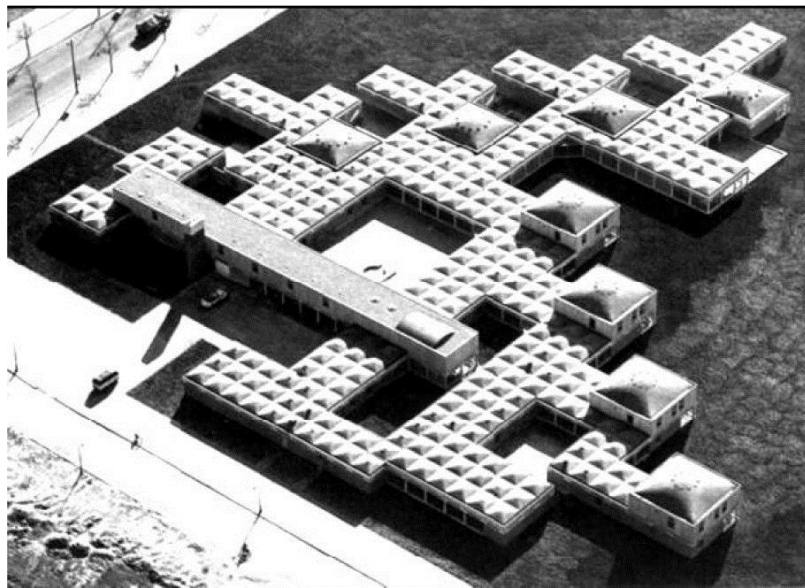
Важливим у японському дитячому будинку вважається підтримка молодих людей у самостійному становленні особистості. Прикладом такої соціальної підтримки є Asunaro-so – «місце, де молоді люди, які збираються вилетіти в суспільство, відпочинуть крилами і наберуться фізичних сил, щоб знову злетіти.» (<http://www.asunaro-sou.com/>) В даному закладі надається допомога та підтримка підліткам та молодим людям, а постійний саморозвиток педагогів і навчання один у одного допомагають розвитку особистості вихованців. В даний час понад 10 мешканців дитячих будинків закінчили середню школу та відвідують університети, професійні училища, компанії тощо. Оскільки «дитяча бідність» стає соціальною проблемою у Японії, планується відкрити у 2021 році «Регіональний центр».

Особливості надання кваліфікованої соціальної допомоги дітям у Японії на прикладі дитячого будинку Kiyose-Kodomonoie

З переглядом Закону про соціальне забезпечення в червні 2000 р. у цьому закладі створено систему вирішення скарг від вихованців. Так звані «консультаційні скриньки» встановлені в адміністративній будівлі, у кожному сімейному будинку та в кожній групі будинку, а «Консультаційний день» проводиться тричі на рік. Все це забезпечує програму запобігання насильству серед дітей та надання дітям «Повідомлення про права дитини», видане урядом Токіо.

Інформаційна довідка до рис. 2.1.48. (джерело: Childrens House Kiyose Dodomonoie від 05.09.2020)

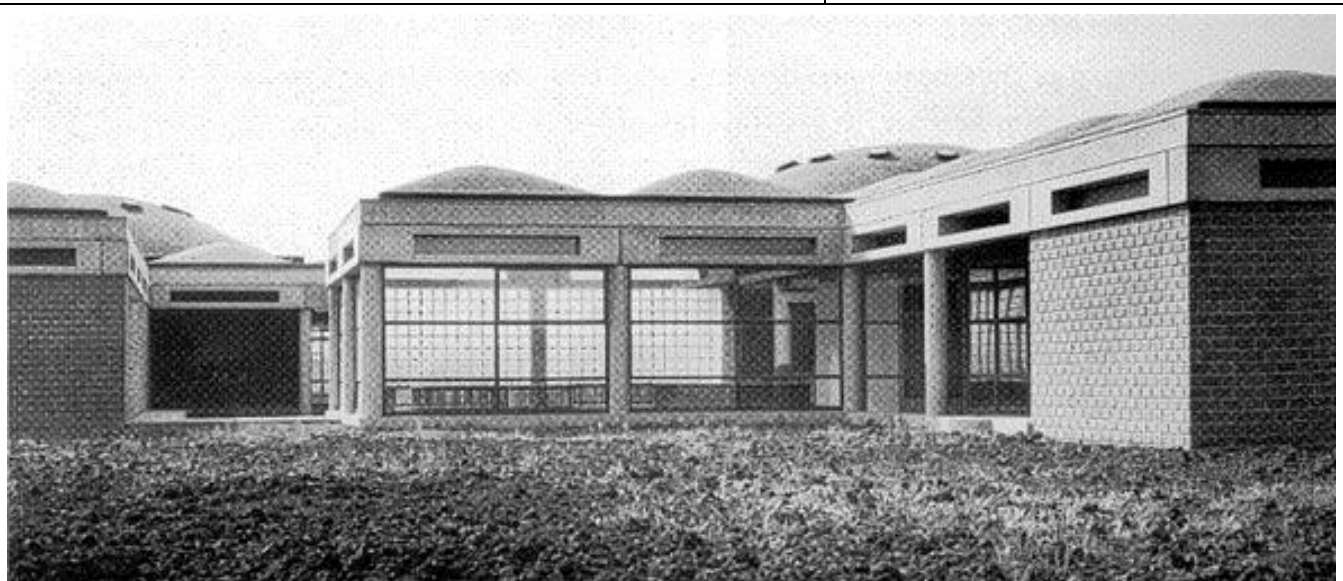
Burgerweeshuis – дитячий муніципальний будинок, який було побудовано у передмісті Амстердаму у 1960 р., автором якого був А. ван Ейк

Макет архітектурного комплексу

Взаємозв'язок внутрішнього та зовнішнього простору

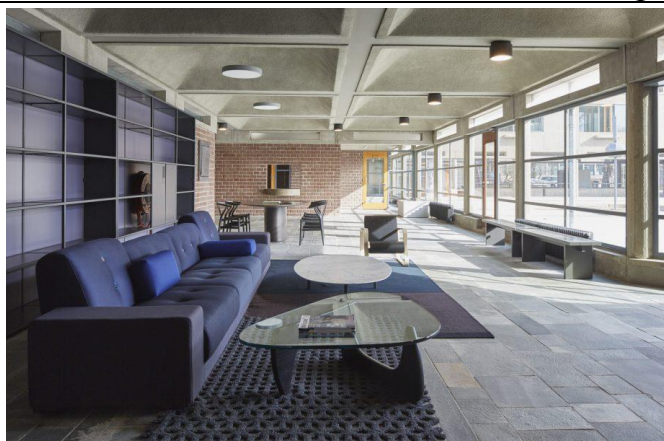
Великі скляні вікна інтегрують екстер'єр у інтер'єр

Рисунок 2.1.49. (джерело: <https://www.archdaily.com/151566/ad-classics-amsterdam-orphanage-aldo-van-euyck>)

Дизайн інтер'єру на базі дитячого будинку в Амстердамі (2018р.)

Домінанти дизайну проекту 1960 року було інтегровані в сучасну концепцію інтер'єру

Поліфункціональний простір вирішує ряд завдань одночасно завдяки відокремленим робочим місцям та зонам колективних зустрічей для переговорів

Рисунок 2.1.50. (джерело: <https://frameawards.com/winners/297170-bpd-burgerweeshuis-amsterdam>)

Дизайн інтер'єрів у СОС дитячому селищі Тамоліно (Росія), що є прототипом для українських СОС дитячих селищ

Особливості дизайну інтер'єрів у СОС дитячому селищі в Росії

Дизайн інтер'єрів у приватних зонах вихованців

Дизайн інтер'єрів у загальних приміщеннях (ігрова та кухня)

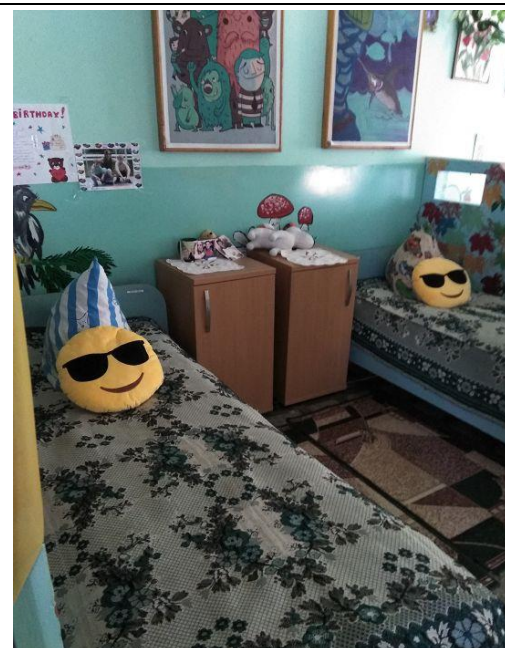

Кімната для ігор

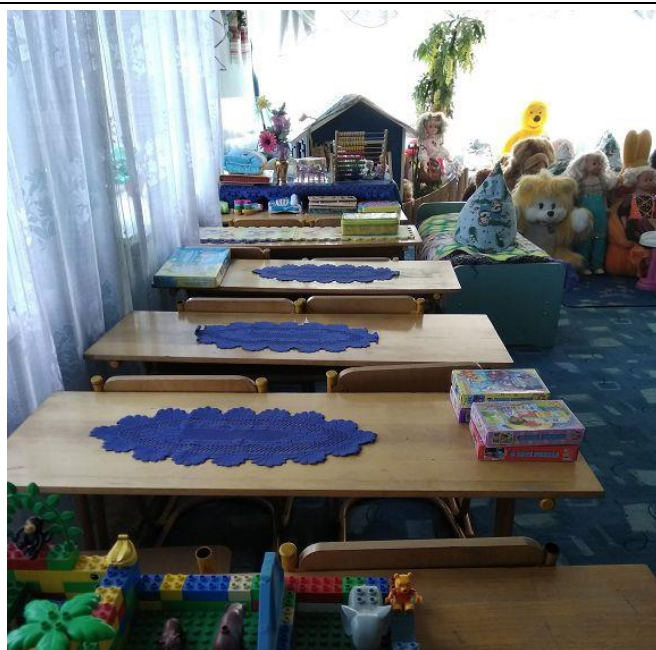
Зона приготування їжі

Дизайн інтер'єрів у Львівському притулку для дітей (Україна)

Особливості дизайну інтер'єрів у Львівському притулку для дітей

Стилістична та колористична неузгодженість декоративного панно та настінних розписів

Кімната для ігор

Санітарна зона

Рисунок 2.2.2. (з відкритих джерел)

Дизайн інтер'єрів у Миколаївському будинку дитини (Україна)

Ігрова зона для дітей

Ігрова зона для дітей, що включає меблі та матеріали для розвитку за методикою М. Монтесорі

Спортивні зони для занять фізичними вправами

Рисунок 2.2.3. (з відкритих джерел)

Дизайн інтер'єрів у Запорізькому будинку дитини «Сонечко» (Україна)

Дизайн інтер'єру кімнати, що відповідає принципам М.Монтессорі

Поліфункціональний простір, що використовується для проведення занять та прийому їжі дітей а також інтер'єр спальні вихованців

Рисунок 2.2.4. (з відкритих джерел)

**Івано-Франківський центр соціально-психологічної реабілітації дітей -
заклад, де надають необхідну медичну та психологічну допомогу.**

	
<p>Кімната для відпочинку з використанням принципів автентичності українського дизайну</p>	<p>Транзитне зона, що включає декоративний розпис</p>
	
<p>Приклад стильового дисбалансу у декоративному розписі та експозицією твору мистецтва</p>	<p>Санітарна зона вирішена лаконічно</p>
	
<p>Приклад стильового дисбалансу у декоративному розписі та фактурі огорожувальної поверхні</p>	<p>Приклад первантаження предметним наповненням</p>

Рисунок 2.2.5. (з відкритих джерел)

Дизайн екстер'єру у СОС дитячому селищі у Броварах (Україна)

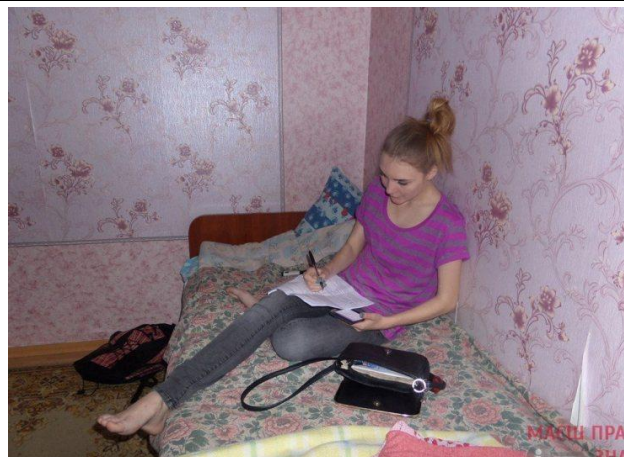
Рисунок 2.2.6. (з відкритих джерел)

Дизайн інтер'єру у СОС дитячому селищі у Броварах (Україна)

Інтер'єр особистих зон вихованців включає типові меблі та яскраві шпалери, що нівелюють відчуття гармонійного простору

Зона кухні використовується як поліфункціональний простір

Відсутність організованого місця для експозиції дитячої творчості є негативним аспектом у інтер'єрі

Рисунок 2.2.7. (з відкритих джерел)

<p align="center">Проекти (клаузури) дизайну інтер'єрів кімнат для відпочинку дітей у закладах соціального захисту, що були виконані на художньо-технологічному відділенні студентами 1 курсу у Київському індустріальному коледжі</p>	
<p>Профорієнтаційний принцип дизайну на прикладі «Морської тематики», що включає стилізацію декоративних елементів, меблів та розпис стін.</p>	<p>Проектне рішення інтер'єру мансандри для кімнати відпочинку дітей, що включає ігровий принцип дизайну.</p>
	
<p>Мінімалістичний підхід у формуванні дитячого особистого середовища, що передбачає розподіл простору по вертикалі (на прикладі двоярусних ліжок)</p>	
	
<p>Проекти використанням казково-метафоричного методу ігрового принципу в дизайні інтер'єрів кімнат для відпочинку дітей, включає розподіл простору по вертикалі (на прикладі двоярусних ліжок)</p>	

Проекти (клаузури) дизайну інтер'єрів кімнат для відпочинку дітей у закладах соціального захисту, що були виконані на художньо-технологічному відділенні студентами 1 курсу у Київському індустріальному коледжі

Проектні пропозиції ігрової зони для дітей з використанням ігрового принципу (на прикладі алегоричного, метафоричного та казкового методу)

Проектні пропозиції ігрової зони для дітей з використанням ігрового принципу (на прикладі алегоричного та метафоричного методу)

Рисунок 2.3.1 б. (джерело: фото автора)

Прийоми використання пастельної кольорової гамми у інтер'єрі ігрової кімнати закладу соціального захисту дітей (концептуальні проекти-клазули студентів 4 курсу НАУ)

Рисунок 2.3.2. (джерело: фото автора)

Прийоми використання контрастних елементів у інтер'єрі ігрової кімнати закладу соціального захисту дітей (концептуальні проекти- клазузули студентів 4 курсу НАУ)

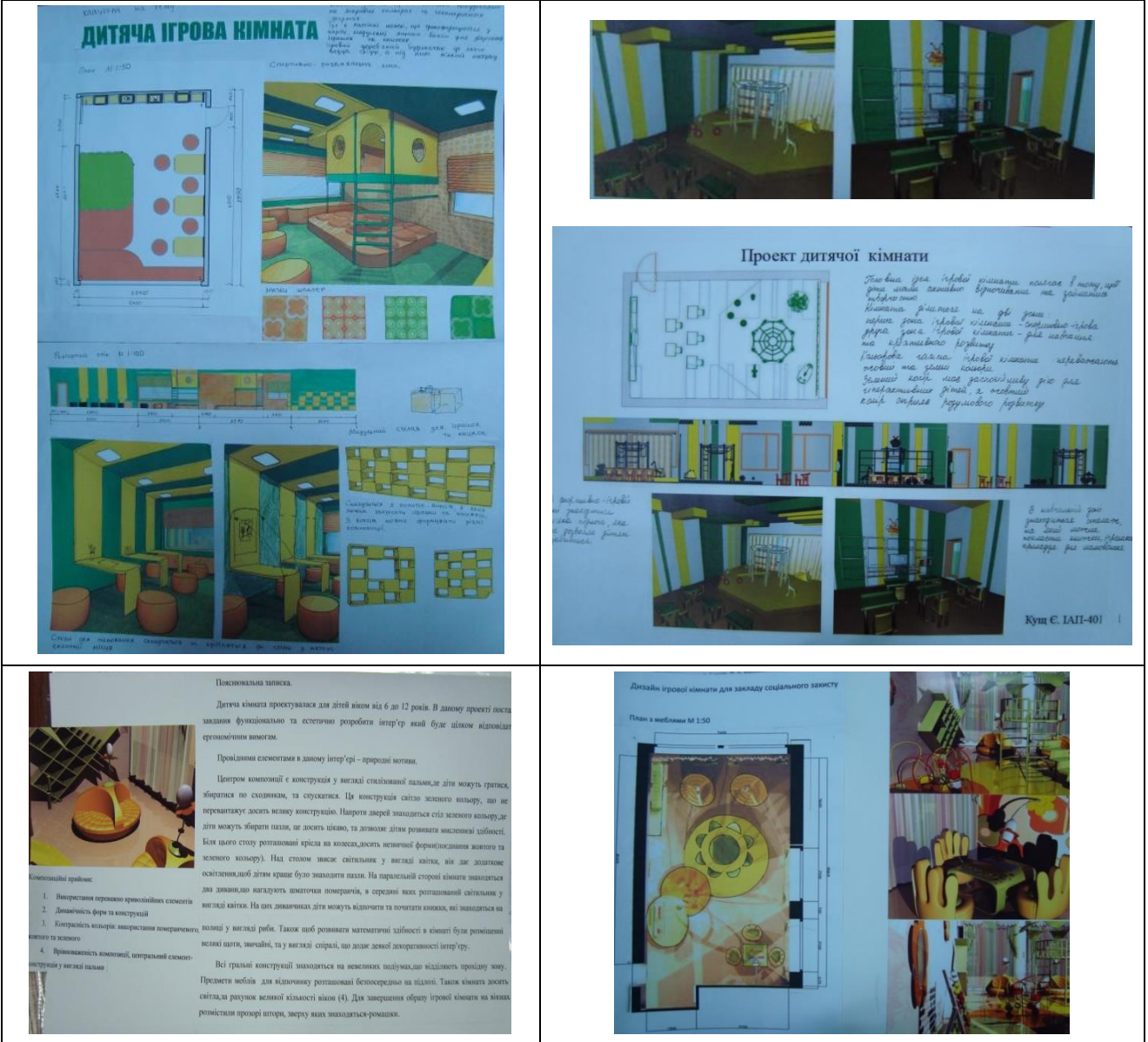

Рисунок 2.3.3. (джерело: фото автора)

Використання образу дерева, як декоративного акценту в дизайні інтер'єрів закладу соціального захисту дітей (концептуальні проекти-клаузули студентів 4 курсу НАУ)

<p align="center">1 проект</p>	
<p align="center">2 проект</p>	 <p><i>Ігрова кімната розрахована на дітей підлітків. В центрі композиції стоїть дерево-світильник, власної розробки, воно також розділяє кімнату на дві зони, вхідну та за деревом ігрову. Основні кольори використані в оформленні дизайну: оранжевий, жовтий, червоний, коричневий, і контрастує з акцентами синіх крісел. В якості розваг в кімнаті знаходяться: настільний футбол, бібліотека, шахи, пазли, комп'ютер, акваріум також присутні кейти.</i></p>
<p align="center">3 проект</p>	

Рисунок 2.3.4. (джерело: фото автора)

**Варіанти дизайну інтер'єрів закладу соціального захисту дітей
перевантажених декоративними елементами та кольоровими
сполученнями**

(концептуальні проекти- клаузули студентів 4 курсу НАУ)

Дані проекти не є прийнятними для використання у даних закладах.

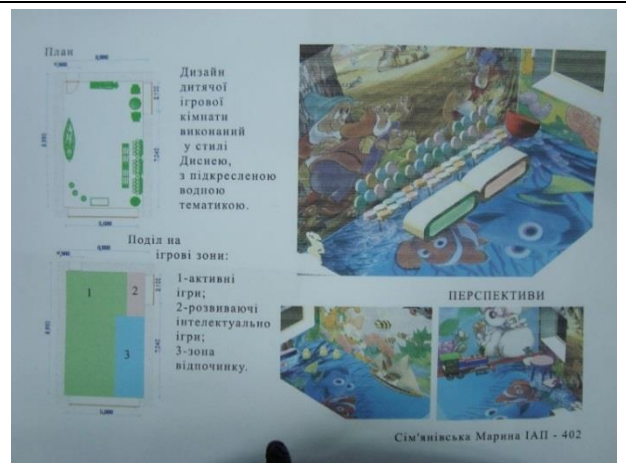
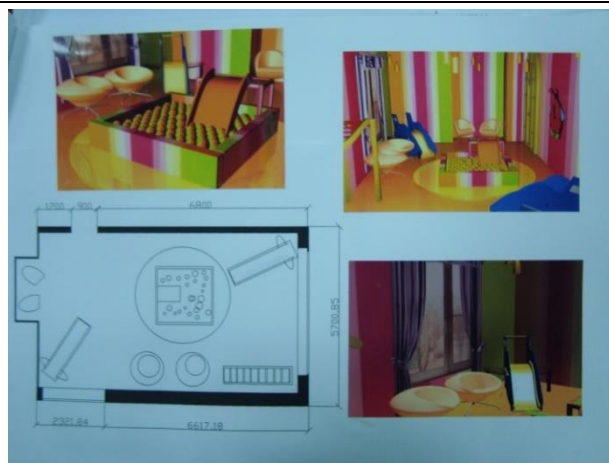
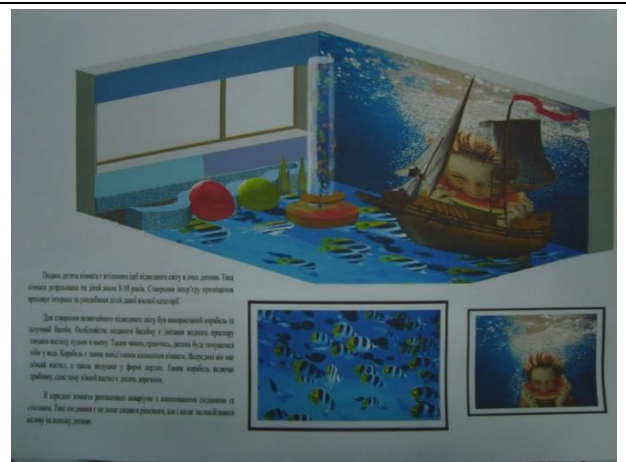

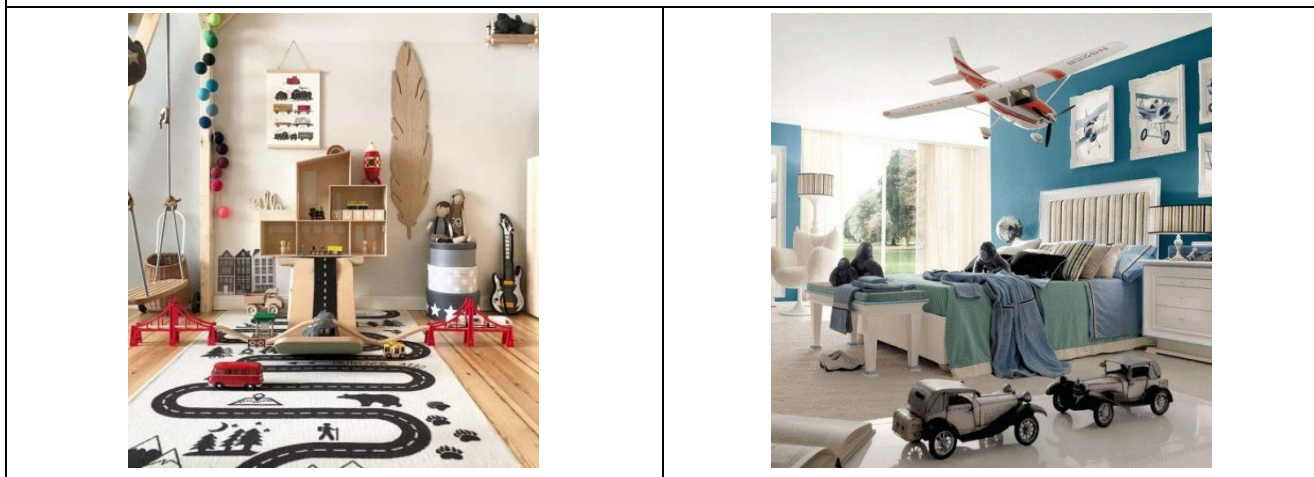
Рисунок 2.3.5. (джерело: фото автора)

**Принципи біоніки в дизайні інтер'єрів закладу соціального захисту дітей
(концептуальні проекти- клаузули студентів 4 курсу НАУ)**

Рисунок 2.3.6. Джерело: фото автора

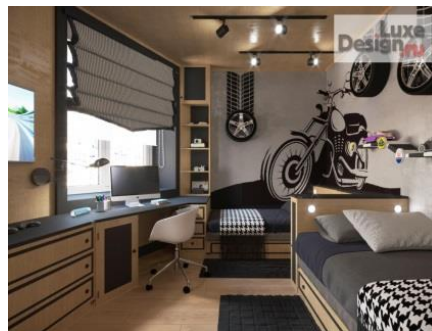
**Приклади дитячих інтер'єрів з різними прийомами дизайну на
транспортну тематику**

Дитячі іграшки у вигляді різних видів транспорту (з дерева або іншого екологічного матеріалу)

Рисунок 4.3.1 а. (з відкритих джерел)

Приклади дитячих інтер'єрів з різними прийомами дизайну на транспортну тематику

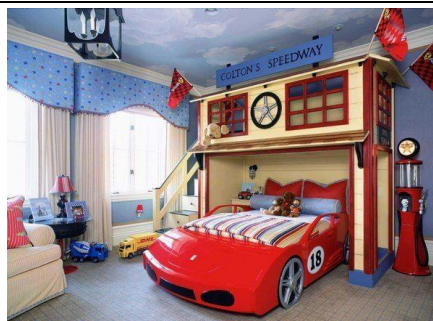
Орнаментально-графічні композиції (зображення автомобілів та мотоциклів)

Монументальні панно з елементами транспортної тематики

Моделі літаків, автомобілів, - як об'єкти дизайну

Використання транспортних символів при виготовленні меблів

Рисунок 4.3.1 б. (з відкритих джерел)

Приклади дитячих інтер'єрів з різними техніками дизайну на транспорті

Тема наземного транспорту (автомобілі та велосипеди) в дизайні інтер'єру закладу соціального захисту дітей - "Місто щасливих дітей" у Києві

Тема морського транспорту (зображення човна, яхти та пароплава) в дизайні інтер'єру для дітей

Тема повітряного транспорту (представлена в дизайні інтер'єру зображеннями літака) в дизайні інтер'єру для дітей

Рисунок 4.3.2. (з відкритих джерел)

Реалізовані дизайн-пропозиції для Київського будинку дитини «Берізка»

Етапи роботи над дизайном дитячої тераси на тему «Колобок»	
	
<p>початковий вигляд дитячої тераси</p>	<p>Фрагмент дитячої тераси після завершення декоративного розпису «Колобок»</p>
	
<p>Вигляд дитячої тераси після завершення декоративного розпису «Колобок»</p>	

Рисунок 4.4.1. (джерело: фото автора)

Етапи роботи над дизайном дитячої тераси на тему «Рукавичка»

Початковий етап роботи над розписом

Деталізація форми

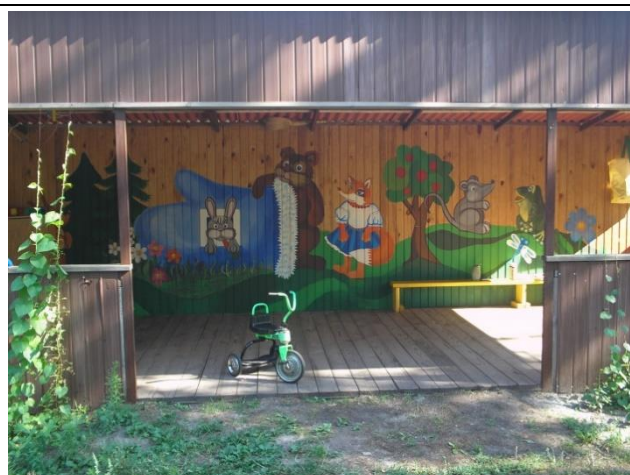
Робочий процес командної роботи

Завершений фрагмент розпису

Завершений декоративний розпис тераси на тему «Рукавичка»

Етапи роботи над розписом тераси декоративного розпису «Два півники»

Процес завершення роботи над розписом тераси (деталізація форми)

Вигляд дитячої тераси після завершення декоративного розпису «Два півники»
від головного входу Будинку дитини «Берізка»

Рисунок 4.4.3. (джерело: фото автора)

Етапи роботи над декоративним розписом «Курочка-Ряба»

процес роботи над декоративним розписом «Курочка-Ряба»

завершений фрагмент розпису

загальний вигляд тераси з декоративним розписом на центральній частині (внутрішній) та боковими ділянками (зовнішніми)

Рисунок 4.4.4. (джерело: фото автора)

Етапи роботи над декоративним панно для Будинку дитини у м. Ворзель

процес роботи над панно включав всі необхідні складові, від ескізу до пропозиції в інтер'єрі

Ліва частина диптиху, що формується з двох панно 70см*70см, має загальний розмір 70см*140см

Права частина диптиху, що формується з двох панно 70см*70см, має загальний розмір 70см*140см

Рисунок 4.4.5. (джерело: фото автора)

Реалізовані проєктні пропозиції по дизайну інтер'єру спортивної зали для дітей	
<i>Принципи та прийоми дизайну інтер'єру</i>	<i>Фотофіксація реалізованого дизайну інтер'єру ДНЗ №329</i>
<p>Основною концепцією загального колористичного вирішення стала відмова від нюансної посередньої кольорової гами та включення вертикальних акцентних декоративних елементів. Даний прийом сприяв візуальному збільшенню простора стіни по вертикалі та розділяв великі за розміром огорожуючі поверхні. При цьому, було обрано виключно теплий спектр кольорів на противагу попередньому.</p>	
<p>Меблеве обладнання було виготовлено на замовлення, з урахуванням загального колористичного вирішення огорожуючих поверхонь та функціональних потреб для зберігання спортивного реквізиту. Водночас, було органічно інтегровано в загальний простір спортивне обладнання, що вже використовувалося, але з новим кольоровим оформленням.</p>	

Рисунок 4.4.6 а. (джерело: фото автора)

Декоративними елементами для верхньої площини стіни стали різномасштабні метелики.

Вертильною віссю став функціональний спортивний елемент, який ми акцентували жовтогарячим кольором. Завершальним етапом реалізації проєкту стали декоративно-функціональні елементи на підлозі у вигляді квітів. Дані елементи були розміткою схеми розташування дітей під час спортивних вправ.

Функціонально-декоративні елементи, що вже існували, були реставровані та пофарбовані у кольорові сполучення загального колористичного рішення інтер'єру. Таким чином всі вони органічно доповнили та збагатили загальний дитячий простір та виконують безпосередні функції.

Спортивний інвентар (м'ячі для фітнесу) було організовано у зручну нішу для зберігання, котра залишилася з початкового етапу експлуатації даного приміщення. Використання принципу контрастних кольорових сполучень дало змогу акцентувати дитячу увагу на ключових елементах та збагатити простір.

Рисунок 4.4.6 б. (джерело: фото автора)

**Реалізований дизайн-проект декорування огорожуючих поверхонь паркану
рекреаційної зони для дітей у ДНЗ №329 (м. Київ)**

Існуючий стан рекреаційної зони для дітей до реалізації проєкту

Вигляд рекреаційної зони для дітей після реалізації проєкту

Реалізований дизайн-проект декорування огорожуючих поверхонь паркану рекреаційної зони для дітей у ДНЗ №329 (м. Київ)

Рисунок 4.4.7 б. (джерело: фото автора)

Проект дизайну інтер'єру для Соціально-реабілітаційного Центру
«Батьківський Дім», I премія в номінації «Нереалізовані інтер'єри (проекти)
на VII Всеукраїнському конкурсі на кращий інтер'єр «INTERYEAR-2008»

Рисунок 4.4.8 а (джерело: авторська розробка в 3d MAX)

Проект дизайну інтер'єру для Соціально-реабілітаційного Центру
«Батьківський Дім», I премія в номінації «Нереалізовані інтер'єри (проекти)
на VII Всеукраїнському конкурсі на кращий інтер'єр «INTERYEAR-2008»

Рисунок 4.4.8 б (джерело: авторська розробка в 3d MAX)

Проект дизайну інтер'єру для Соціально-реабілітаційного Центру
«Батьківський Дім», I премія в номінації «Нереалізовані інтер'єри (проекти)
на VII Всеукраїнському конкурсі на кращий інтер'єр «INTERYEAR-2008»

Рисунок 4.4.8 в (джерело: авторська розробка в 3d MAX)

Проект дизайну інтер'єру для Соціально-реабілітаційного Центру
«Батьківський Дім», І премія в номінації «Нереалізовані інтер'єри (проекти)
на VII Всеукраїнському конкурсі на кращий інтер'єр «INTERYEAR-2008»

Рисунок 4.4.8 г (джерело: авторська розробка в 3d MAX)

Проект дизайну інтер'єру для Соціально-реабілітаційного Центру
«Батьківський Дім», І премія в номінації «Нереалізовані інтер'єри (проекти)
на VII Всеукраїнському конкурсі на кращий інтер'єр «INTERYEAR-2008»

Рисунок 4.4.8 д (джерело: авторська розробка в 3d MAX)

Проект дизайну інтер'єру для Соціально-реабілітаційного Центру
«Батьківський Дім», I премія в номінації «Нереалізовані інтер'єри (проекти)
на VII Всеукраїнському конкурсі на кращий інтер'єр «INTERYEAR-2008»

Варіанти дизайну фасадів

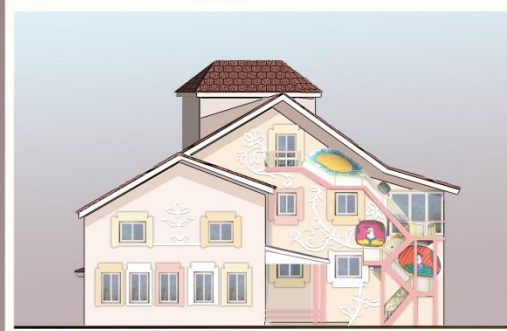

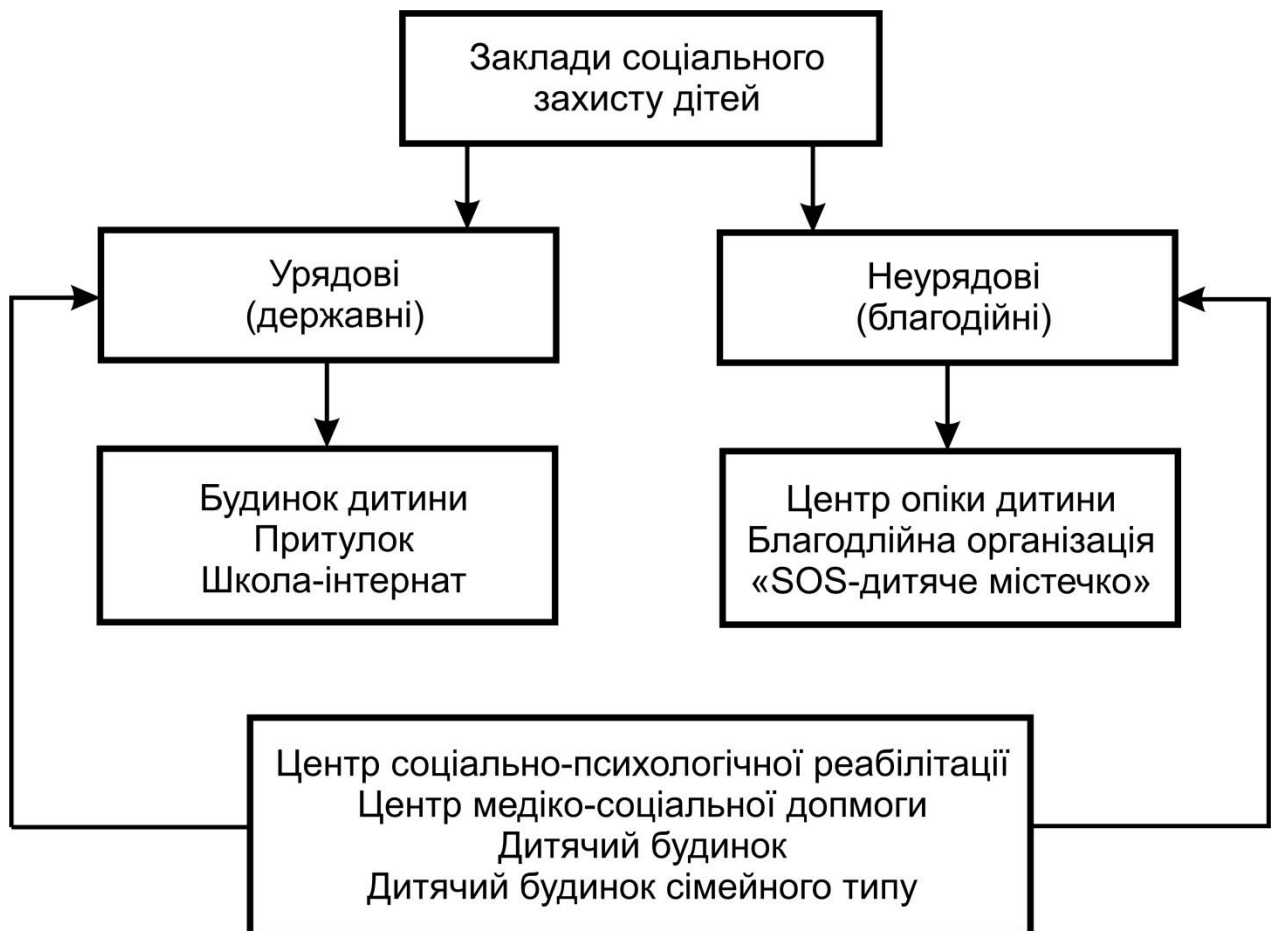
Рисунок 4.4.8 е (джерело: авторська розробка в 3d MAX)

ДОДАТОК Г

Таблиця 1.1

Заклади соціального захисту дітей		
Етапи допомоги	Назва закладу соціального захисту дітей	Вік вихованців
I етап допомоги	Будинок дитини	0-6, іноді до 7 років
II етап допомоги	Будинки сімейного типу Дитячі селища	3-18 років або до 23 (за умови, якщо діти навчаються у вищих навчальних закладах)
III етап допомоги	Центр соціально-психологічної допомоги Соціальний гуртожиток для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.	різновікові групи I група- 15 до 18 років; II група- 18 до 23 років

Таблиця 1.2

Таблиця 1.3

**Типи закладів соціального захисту дітей України
з урахуванням вікових особливостей у дизайні інтер'єрів**

Типи закладів	Вікові групи	Основні задачі
Будинок дитини: Будинок дитини загального типу Спеціалізований Будинок дитини	1 група, переддошкільна, (молодша) 1-3 роки, зріст 70-90 см	Розвиток сенсорного сприйняття, розвиток тактильних відчуттів, надбання рухливого досвіду
Будинок дитини Дитяче селище Дитячий будинок сімейного типу	2 група, дошкільна, (середня) 3-7 років, зріст 90-120 см	Надбання рухливого досвіду, формування просторових уявлень, виявлення сюжетно-ролевої гри, розвиток творчих здібностей
Дитяче селище Дитячий будинок сімейного типу	3 група, шкільна, (старша) 7-17 років, зріст 120-170 см	Надбання рухливого досвіду, формування просторових уявлень, виявлення сюжетно-ролевої гри, розвиток творчих здібностей

Таблиця 1.4

Критерії відповідності елементів дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей

Критерій	Характеристики
Відповідність віковим групам	1 група: 1-3 роки 2 група: 3-7 років 3 група: 7-11 років, 11-15 років, 15-17 років
Відповідність педагогічним вимогам	Вирішення задач сенсорної, фізичної, інтелектуальної, естетичної, трудової, екологічної, національної і інтернаціональної спрямованості
Відповідність видам діяльності дітей	Ігрова, спортивна, продуктивна, художньо-освітня, трудова, навчальна, моторна діяльність
Відповідність особливостям архітектурно-планувальної структури	Централізований та децентралізований тип композиції

Таблиця 2.1

Чинники формування інтер'єрів закладів соціального захисту дітей

Чинники формування	Задачі формування	Засоби формування
Соціальна ефективність	Проектування елементів дизайну, що мають виховні властивості	Педагогічні, дизайнерські
Демографічна структурність	Диференціація елементів дизайну з урахуванням вікових груп та гендерного фактору	Педагогічні, дизайнерські
Семантичний та естетичний вплив	Проектування елементів дизайну з використанням композиційних прийомів, з метою формування середовища з інформативним змістом	Художньо-композиційні, архітектурні, дизайнерські
Компактність та мобільність	Рівномірне та групове розміщення елементів дизайну у інтер'єрі, компактне та мобільне використання засобів дизайну	Ергономічні, архітектурні, дизайнерські
Функціональна відповідність	Відповідність будь-якого приміщення інтер'єру закладу функції призначення та сфері діяльності дітей у них	Ергономічні, архітектурні, дизайнерські
Екологічність	Відповідність санітарно-гігієнічним нормам та екологічним вимогам до складових компонентів та матеріалів інтер'єру наповнення	Екологічні, дизайнерські, архітектурні
Економічна ефективність	Створення оптимальної системи фінансового забезпечення за рахунок благодійних внесків	Економічні, архітектурні, дизайнерські

Таблиця 2.2

**Основні вимоги до дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту з
урахуванням вікових особливостей дітей**

Вікові групи	Основні задачі	Основні вимоги
1 група, переддошкільна, 1-3 роки, зріст 70-90 см	Розвиток сенсорного сприйняття, розвиток тактильних відчуттів, надбання рухливого досвіду	«Співмасштабність» предметно-просторового оточення, (відповідність антропометричним даним). Наявність в інтер'єрах простих геометричних форм (куб, шар, прямокутник, піраміда, конус, циліндр, паралелепіпед). Відповідність кольорового вирішення предметно- просторового оточення даній віковій групі.
2 група, дошкільна, 3-7 років, зріст 90-120 см	Надбання рухливого досвіду, формування просторових уявлень, виявлення сюжетно- ролевої гри, розвиток творчих здібностей	Задоволення психологічних потреб у нових враженнях, наявність яскравого художнього образу, що спонукають сталі (надовго запам'ятовувані асоціації). Відповідність кольорового вирішення предметно- просторового оточення даній віковій групі.
3 група, шкільна, 7-17 років, зріст 120-170 см	Фізичний розвиток, надбання соціального досвіду, розвиток творчих здібностей та формування професійних переконань	Задоволення психологічних потреб у нових враженнях, наявність яскравого художнього образу, що спонукають сталі (надовго запам'ятовувані асоціації). Відповідність кольорового вирішення предметно- просторового оточення даній віковій групі.

Таблиця 2.3

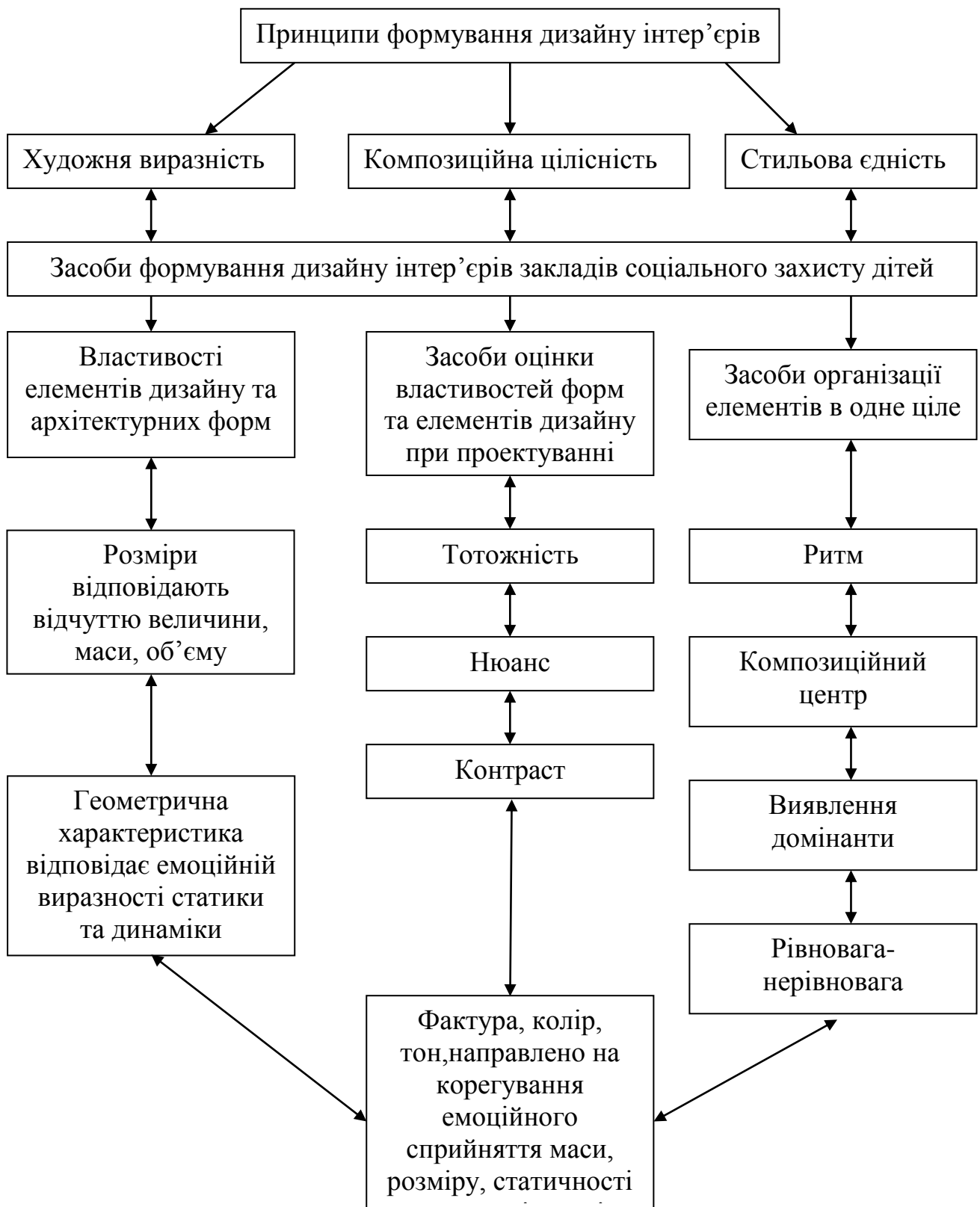
Прийоми дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, що забезпечують соціально-педагогічні потреби вихованців

Завдання виховання	Функції середовища	Завдання організації простору	Елементи дизайну та характеристики інтер'єрів
Сенсорна	Розвиток відчуття форми, розміру, кольору, простору	Виявлення різних властивостей предметів	Текстильні панно з тактильною функцією, різномасштабні меблеві елементи (пуфи)
Фізична	Розвиток фізичної підготовки, сили	Наявність елементів та спорядження для рухливої діяльності	Тематичні настінні панно у тренажерних залах та залах фізичного виховання
Інтелектуальна	Збагачення відчуттів (почуттів), розвиток творчих здібностей	Проектування середовища з виховною функцією	Використання складних орнаментальних мотивів, стилізованих згідно вікового сприйняття, модульних елементів та мобільних перегородок
Естетична	Збагачення відчуттів (почуттів), розвиток творчих здібностей	Відповідність сучасним естетичним потребам	Створення комплексного концептуального інтер'єру з відповідним доповненням елементами дизайну
Свідома	Надбання соціального досвіду, формування власних переконань	Виявлення семантичного змісту	Алегоричний, метафоричний, символічний метод ігрового принципу в дизайні (стилізація меблів та окремих елементів під зрозумілі дитині форми)
Трудова (профорієнтаційна)	Підготовка дітей до трудової діяльності	Створення умов для різних сфер творчої та профорієнтаційної діяльності	Універсальний і мультифункціональний простір, наочні матеріали використовуються у вигляді панно та декору на меблях
Екологічна	Виховання відповідального відношення до природи	Наявність елементів для природничої діяльності	Наявність присадибної ділянки, облаштованої під міні город або ферму, або фітозона (зимовий сад) з ура стільовою єдністю у кашпо різномасштабної форми
Національна	Виховання національно-патріотичних почуттів	Виявлення національного колориту	Автентичні елементи, стилізовані відповідно вікових характеристик дітей
Інтернаціональна	Виховання інтернаціональних почуттів	Наявність інтернаціональної символіки	Використання географічних мап та тематичних шаф

Основні принципи енергоефективності в дизайні та архітектурі закладів соціального захисту дітей (за Мигалем, С., Дидою, І., Казанцевою 2014 рік), з авторськими доповненнями.

1	Будівництво та експлуатація будівлі повинно бути направлено на розвиток технологій, що мінімізують споживання ресурсів навколишнього середовища. Сучасні закордонні тенденції доводять, що співпраця з фахівцями енергоефективних систем дає високий результат. Прикладом такої компанії є співпраця У. Санчес з ТМА(агентства з проблем екології архітектури).
2	Проектування будівлі направлено на підвищення видового складу рослин ландшафту. Прикладами є проекти СОС дитячих селищ У. Санчес у Африці та О.Тукана в Йорданії.
3	Будівля не повинна виробляти жодних стічних вод, за умови повної переробки води в таку, котра буде придатною для пиття. Даний принцип може бути використаний для даних закладів частково, адже цілком реально забезпечувати умови фільтрації спожитої води та подальше її використання для поливу рослин рекреаційних зон, розміщених на території закладів.
4	Будівля повинна виготовляти більше електричної енергії, ніж її споживати. Даний принцип також частково використаний, у проектуванні дитячих селищ Італії, Греції, України. Прикладами поки що часткового забезпечення сонячною енергією є дитячі селища у нашій країні. Водночас, одне з них, завдяки сонячним джерелам енергії повністю забезпечують підігрів дитячого басейна на відкритому повітрі у дитячому селищі
5	Відсутність мутагенних, канцерогенних та інших шкідливих, для здоров'я людини матеріалів. Даний принцип обов'язково повинен бути врахованим на всіх етапах будівництва та внутрішнього оздоблення інтер'єру закладів соціального захисту дітей. У відповідності до державних вимог до приміщень та будівель, де перебувають діти довгий період часу. (СНПи, ДСТУ)
6	Ефективність використання енергії та матеріалів. Україна вже розпочала використовувати дані технології у даних закладах, орієнтири на подальшу ефективність враховуються при новому будівництві споруд вищезазначених закладів.
7	Матеріали будівлі та предметного наповнення інтер'єру орієнтовані на ощадливі технології, що не шкодять довкіллю. Запропоновано перехід на принципи місцевого виробництва сировини та будівельних матеріалів для зменшення транспортних енерговитрат. Залучати місцевих фахівців, з урахуванням їх компетентності у регіональних особливостях та технологічних прийомах.
8	Будівництво та подальша експлуатація закладу здійснюється з урахуванням збереження довкілля та сприяти розвитку екологічної компетентності як дітей так і дорослих.
9	Довготривалий період використання будівлі, що є характерним для України

Взаємозв'язок принципів та засобів дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей

Таблиця 3.1.

Тематичні концепції в дизайні інтер'єру закладів соціального захисту дітей, що направлені на загальний розвиток, підвищення рівня культури та соціальної адаптивності вихованців.

Назви концепцій	Сюжетно-тематична складова та призначення	Принципи дизайну	Прийоми в дизайні
Концепція єдності природи та людини	формування гармонійної особистості вихованців	принцип гармонійного колористичного рішення	нюансне колористичне вирішення; включення контрастних (за кольором) елементів
	формування навичок обережного та раціонального використання природних ресурсів	принцип використання екологічно чистих матеріалів	Активне використання деревини для опоряджувальних матеріалів та меблів
		принцип збереження ресурсних витрат всіх рівнів	принципи та прийоми ресайклінгу в дизайні інтер'єру та екстер'єру
	корегування психологічних травм вихованців шляхом активного залучення їх до догляду та піклування за тваринами або рослинами	принцип взаємопроникнення та взаємодоповнення внутрішнього простору (інтер'єру) та зовнішнього (екстер'єру)	Використання декоративних розписів з рослинним і тваринним світом, разом з птахами та підводними мешканцями планети
		принцип актуалізації садово-сіельськогосподарських ділянок	
	реабілітацію вихованців шляхом споглядання за природними стихіями: води, землі (каменю), повітря	принцип синтезу декоративно-прикладного мистецтва та рослинних елементів в дизайні інтер'єру та екстер'єру	Прийоми використання різних характеристик керамічних кашпо. Використанням живих рослин здійснюється у два способи: для інтер'єрів, для екстер'єрів. Використання кімнатних рослин в якості фонові частини інтер'єру та доміанти

Продовження Таблиці 3.1

Концепція раннього розвитку дітей	фізичний розвиток	Принцип гармонійного включення спеціально- обладнаних зон	як окремий функціональний осередок
			як інтегрована та спеціально-обладнана зона
	інтелектуальний або розумовий	Принцип самостійного обслуговуван ня дитини	прийом систематизації іграшок;
			прийом вибіркового експонування іграшок
			прийом забезпечення оптимальної кількості місць для зберігання.
	творчий розвиток	принцип обладнання місця для занять творчістю	прийом інтеграції обладнаного місця для занять творчістю в особистий простір дитини
принцип фахового підходу до експозиції дитячої творчості			
Концепція синтезу творів декоративного та образотворчого мистецтва	гармонізуючо- декоративна функція	Принцип синтезу творів мистецтва	загальні прийоми локальної інтеграції творів мистецтва в об'ємно- просторове середовище
	гармонізуючо- декоративна функція		прийоми обґрунтування композиційно вдалого місця для експозиції творів мистецтва
	реабілітаційна функція		прийоми розміщення творів мистецтва, з урахуванням функціонального призначення здійснюються в два способи

Завершення Таблиці 3.1

Концепція художньо-композиційного та декоративного оздоблення	універсальні принципи художньо-композиційного та декоративного оздоблення	принцип збалансованого розміщення	впорядкування всього предметного наповнення та декоративних елементів у відповідності до візуальних габаритів
		принцип масштабу та пропорції	використання масштабу та пропорції у різні способи
		принцип повторення	забезпечує відчуття стійкості та стабільності в архітектурному середовищі прийомами повторів різних елементів та форм
		принцип контрасту	домінування контрастного співставлення у дизайні інтер'єру прийомами кольору, масштабу окремих одиниць предметного наповнення чи декору, тактильності поверхонь, фактури та текстури
		принцип єдності	кожен елемент дизайну повинен бути підпорядкованим загальному концепту і доповнювати цілісність композиції
		принцип гармонії	поєднання споріднених елементів, таких як форми, кольори в симетричному або асиметричному дизайні інтер'єру
		принцип домінанти	контрастне співставлення фонові частини огороджуючи елементів за кольором або фактурою площина
			домінанта-предметне наповнення
домінантою є твори мистецтва			

Таблиця 4.1.

Принципи особистісного розвитку вихованців у дизайні інтер'єру закладів соціального захисту дітей.

Принципи особистісного розвитку вихованців	Тематика та сюжетна складова	Методи та спеціальні (вузькопрофільні) принципи в дизайні	Прийоми дизайну інтер'єру
Ігровий принцип в дизайні інтер'єру	Тематика казок та легенд, міфологічні сюжети	казковий метод	використання в різних прийомах дизайну інтер'єрів, серед яких декоративні панно з казковими персонажами, рельєфні композиції, форма меблів
	Алегоричні аспекти, як сюжетна складова	алегоричний метод	домінанти та акценти предметного наповнення у вигляді нотного стану для музичної зали або кольорового спектру для зони живопису, або творчої майстерні
	Метафоричні аспекти як сюжетна складова	метафоричний метод	предмети дизайну та меблі, які нагадують за формою або кольоровою гамою явища природи, рослини, птахів, звірів тощо
	Знак та символ в тематі як сюжетна складова	символічний метод	усталені позитивні елементи суспільства, історії та держави: прапори, герби, медалі, корони, елементи побуту та національного одягу
	Особливості іронії в дизайні як сюжетна складова	іронічний метод	передбачає створення комфортної, вільної, позитивної, атмосфери

Продовження Таблиці 4.1

Принципи національної ідентичності	тематика автентичного українського дизайну та патріотичного виховання	принцип асоціативного ряду з архетипами української культури	на основі регіональних особливостей українського житла та предметів побути
		принцип використання натуральних та природних матеріалів	базується на використанні зрозумілих та територіально-відповідних для українського населення матеріалів та технологій
		принцип ручної роботи із залученням стародавніх ремісничих технік	художня кераміка та гончарство, бондарство, вишивка, писанкарство, ліжникарство, та плетіння з лози
		принцип інтеграції орнаментальних етнічних мотивів (української вишиванки та інших)	здійснюється з урахуванням регіональних особливостей, а також орнаментики у ткацтві на прикладі лежників та інших видів текстилю
		принцип природної простоти та аскетизму	засоби та прийоми дизайну інтер'єру покладені на гармонійних взаємозв'язків між природою та людиною
		принцип тактильного сприйняття в дизайні	фактурність деревини та текстилю, різноманітність технік плетіння з лози особливо важливі для дитячого пізнання через предметний дизайн інтер'єру
		принцип спадкоємництва у предметному наповненні	зменшення нових одиниць (предметах меблів, текстилю, вишивках та іграшках), при цьому використання наявних ресурсів.

Завершення Таблиці 4.1

<p>Принцип профорієнта- ційного спрямування</p>	<p>транспортна тематика; природничо- сільськогоспо- дарська тематика; проектна діяльність; інтеграція ремісничих умінь регіональних особливостей України; організація експозиції дитячих творчих робіт</p>	<p>Принцип «героїзації» певних чоловічих професій, що пов'язані з транспортною тематикою</p>	<p>орнаментальні та графічні композиції; монументальні панно; муляжі тематичних образів - як об'єкти дизайну; меблі та перегородки з використанням характерних силуетів; дитячі іграшки у формі образів визначених тем.</p>
---	--	--	---

Таблиця 4.2

Ключові етапи реалізації дизайн-проекту у Київському Будинку дитини «Берізка»:	
1	Узгодження з адміністративним складом Київського Будинку дитини «Берізка» можливостей для комплексної роботи у сфері дизайну інтер'єру та екстер'єру на базі даного закладу.
2	Отримання юридичного дозволу у Міністерства Охорони здоров'я на проведення натурних досліджень та фотофіксацію на території Київського Будинку дитини «Берізка». Важливим є те, що на 2010 рік тільки шляхом даного дозволу уможлилювалися доступ до інтер'єрів закладу та подальша співпраця.
3	Визначення основних шляхів вивчення матеріально-технічної бази закладу для подальших пропозицій у сфері дизайну середовища.
4	Проведення натурно-ознайомчого дослідження матеріально-технічної бази та здійснення фотофіксації закладу виключно у присутності представників адміністрації закладу.
5	Організація та проведення декількох зустрічей-інтерв'ю з методистом закладу, вихователями та медичним персоналом закладу.
6	Визначення головних об'єктів дизайну у закладі для підготовки проектних пропозицій, а саме 4 терас рекреаційних зон для дітей під час перебування на вулиці. Дані об'єкти найбільш гостро потребували гармонійного та стилістичного вирішення, з огляду на те, що силами благодійної допомоги нещодавно було здійснено комплексні роботи у інтер'єрах закладів.
7	Підготовка автором концептуального рішення, в основу якого було покладено казкотерапію та сучасне трактування ілюстрації – як найбільш позитивної, зрозумілої та дієвої форми впливу на психологічний стан дітей
8	Врахування корегування методиста та вихователів у виборі сюжетів для подальшого розпису з урахуванням засвоєного матеріалу, під час проведення казкотерапії з дітьми у даному закладі.
9	Затвердження проектного рішення на рівні адміністрації з подальшим консультуванням методиста та вихователів, які будуть відпочивати на даних терасах та виділення коштів на витратні матеріали (акрилові фарби для екстер'єру, валики та пензлі.)
10	Придбання витратних матеріалів для реалізації дизайн-проекту. Було придбано акрилові фарби Dufa німецького виробника, що мали високі показники стійкості до вигорання на сонці, температурних перепадів та інших важливих показників для екстер'єру. Важливою умовою була екологічна складова даних фарб, що мали безпечну для дітей акрилову основу і уможлилювали комфортні умови під час роботи над дизайн-проектом
11	Реалізація дизайн-проекту. Близько двох місяців літнього періоду було витрачено на реалізацію даного проекту, з урахуванням часткової зайнятості у проекті волонтерів, котрі мали роботу та основне місце стаціонарного навчання.

Таблиця 4.3

Ключові етапи реалізації проекту дизайну ігрової зони у Будинку дитини ім. Городецького у м. Ворзель	
1	Отримання офіційного дозволу від Міністерства Охорони здоров'я на проведення натурних досліджень та фотофіксацію на території Будинку дитини м. Ворзель ім. Городецького. Як було відзначено раніше, необхідною умовою на 2010 рік для вивчення матеріально-технічної бази, як складової дизайну інтер'єру закладу та подальшої співпраці було отримання даного дозволу
2	Проведення натурального дослідження всіх корпусів на території закладу та здійснення фотофіксації інтер'єрів закладу. Як і в попередньому будинку дитини, фотофіксація в більшості випадків була проведена у інтер'єрах та екстер'єрах закладу без участі дітей. Виключенням стали фото зроблені у спальні, під час денного сну мешканців закладу.
3	Проведення та організація декількох зустрічей-інтерв'ю з методистом закладу, вихователями та медичним персоналом закладу.
4	Визначення пріоритетного об'єкту дизайну у інтер'єрах закладу для розробки проектних пропозицій. А саме, ігрової кімнати для дітей, що потребувала стилістичного завершення та кольорових акцентів.
5	Підготовка автором концептуального рішення, в основу якого було покладено принцип єдності природи та людини. З урахуванням вихідних умов приміщення ігрової зони було запропоновано ескізне вирішення панно, котре включало 4 однакові полотна на підрамнику, розмір кожного елемента 70*70см. Особливістю даного проекту була мобільність та варіативність декоративних елементів панно. Адже проект передбачав різні варіанти розміщення даного панно у інтер'єрі.
6	Затвердження концептуального рішення панно (що включало принцип трансформації та варіативності) з директором Будинку дитини м. Ворзель ім. Городецького. Автором було підготовлення проектну пропозицію дизайну інтер'єру ігрової кімнати з кольоровим акцентами та розміщенням декоративного панно.
7	Здійснено реалізацію даного панно на 4 прогрунтованих окремих полотнах, що були натягнуті на підрамник таким чином, що не потребувало подальшого обрамлення та оформлення. З урахуванням екологічних аспектів, панно були написані художніми акриловими фарбами Maimeri(Італія), що мали високі показники стійкості до тертя та інших особливостей експлуатації у інтер'єрі дитячого медичного закладу. Важливою умовою була екологічна складова даних фарб, що мали безпечну для дітей акрилову основу і уможливлювали комфортні умови під час роботи над дизайн-проектом у закритому приміщенні майстерні.
8	Реалізація дизайн-проекту тривала близько 1 місяцю осінньо-літнього періоду.

ДОДАТОК Д

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я та МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

КИЇВСЬКИЙ МІСЬКИЙ БУДИНОК ДИТИНИ імені М.М. ГОРОДЕЦЬКОГО

Розрахунковий рахунок
35422002001408
в УДК у м.Києві
Код 22206086, МФО 820019

смт. Ворзель, Київської області,
вул. Леніна, 35
Тел. (8-297) 46-2-57
E-mail: kmbd-gor@irpen.kiev.ua

04.11.2019р № 143
на № _____ від _____

АКТ

впровадження результатів науково-дослідної роботи
Коваль-Цепової Анни Володимирівни

Ми, що нижче підписалися, лікар, Лимар Тетяна Василівна, старша медична сестра Павлушенко Л.М., вихователь Конушкіна І.В. склали даний акт про те, що окремі наукові висновки, рекомендації та проектні пропозиції дисертаційної роботи Коваль-Цепової Анни Володимирівни, аспірантки Національного авіаційного університету, Факультету архітектури та дизайну, Кафедри комп'ютерних технологій дизайну, на тему «Принципи дизайну інтер'єрів спеціалізованих закладів для дітей, що потребують соціальної адаптації», було використано при розробці дизайну інтер'єрів 2 корпусу Ворзельського Будинку Дитини.

Розроблені пропозиції для інтер'єру ігрової кімнати базуються на наступних положеннях дисертаційного дослідження:

- загальна концепція інтер'єру кімнати враховує вікові та психологічні особливості дітей;
- підбір кольору з урахуванням впливу на психічний стан дитини;
- використання елементів синтезу мистецтв та декоративних елементів на основі концепції єдності з природним оточенням.

Виконано 4 авторських панно, що візуально розширюють, висвітлюють та інформативно наповнюють даний інтер'єр.

Лікар-педіатр

Старша м/с

Вихователь

(Handwritten signatures)

Лимар Т.В.

Павлушенко Л.М.

Конушкіна І.В.

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТА МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

КИЇВСЬКИЙ МІСЬКИЙ БУДИНОК ДИТИНИ „БЕРІЗКА”

02156, м. Київ - 156, вул. Маршала Жукова, 4, тел. / факс (044) 513-45-83,
тел. (044) 544-76-28; e-mail: dd_berezka@health.kiev.ua

22.12.2019 № _____

на № _____ від _____

АКТ

впровадження результатів науково-дослідної роботи
Коваль-Цепової Анни Володимирівни

Ми, що нижче підписалися, головний лікар Могильний О.І., лікар-педіатр Неснова М.В., старший вихователь Мельник О.П., вихователь Кравченко Г.М. склали даний акт про те, що Коваль-Цеповою Анною Володимирівною, аспіранткою Національного авіаційного університету, Факультету архітектури та дизайну, Кафедри комп'ютерних технологій дизайну було розроблено дизайн-пропозиції для дитячих майданчиків та проект вестибюлю на базі Київського міського будинку дитини «Берізка», де використано проектні пропозиції та окремі наукові висновки дисертаційної роботи А.В. Коваль-Цепової на тему «Принципи дизайну інтер'єрів спеціалізованих закладів для дітей, що потребують соціальної адаптації».

Впроваджені наступні положення дисертаційного дослідження:

- відповідність кольорового вирішення елементів оточення з урахуванням вікових особливостей дітей;
- використання ігрового методу в розробці концепції дизайну дитячих майданчиків, а саме казково-метафоричної тематики;
- ергономічний та екологічний підхід до вибору конструктивного рішення та матеріалів обладнання.

Реалізовано декоративний розпис чотирьох дитячих майданчиків, що найбільш гостро потребували стилістичного завершення та візуальної виразності, автором та керівником проекту була Коваль-Цепова Анна Володимирівна. Провідною була казково-метафорична тематика тих літературних творів, які були добре відомі дітям, що відтворюються на даних майданчиках.

Головний лікар

Лікар-педіатр

Старший вихователь

Вихователь

(Handwritten signatures of the four individuals listed on the right)

Могильний О.І.

Неснова М.В.

Мельник О.П.

Кравченко Г.М.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
„КИЇВСЬКИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ КОЛЕДЖ”**

04112, м. Київ-112, вул. Новоукраїнська, 24а
тел. 456-20-28, факс 458-45-15

Р/р 31252272210947 код ЗКПО 00284026 МФО 820019 УДК у м. Києві

„23” „06” 2011 р.
№ 122

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Ми, директор ДВНЗ “Київського індустріального коледжу” О.В. Гуманська, заступник директора з навчальної роботи О.В. Баклан, завідувача художньо-технологічним відділенням В.П.Ляхова, голова предметної (циклової) комісії Н.Ю.Височина склали даний акт про те, що рекомендації та ряд наукових висновків дисертаційного дослідження аспірантки Кафедри комп’ютерних технологій дизайну Факультету архітектури та дизайну Національного авіаційного університету Коваль-Цепової Анни Володимирівни за темою “Принципи дизайну інтер’єрів спеціалізованих закладів для дітей, що потребують соціальної адаптації” впроваджено у навчальній програмі з дисципліни “Композиція”, зокрема, при виконанні студентами роботи над композиційним рішенням інтер’єру закладу соціального захисту дітей, затверджено на засіданні предметної(циклової) комісії від 10 червня 2011, протокол №14.

Директор ДВНЗ “Київського індустріального коледжу”

Заступник директора з навчальної роботи

Завідувача художньо-технологічним відділенням

Голова предметної(циклової) комісії

О.В. Гуманська

О.В. Баклан

В.П.Ляхова

Н.Ю.Височина

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Інститут аеропортів

«30» червня 2011 р.

№ У 10.01/45

м. Київ

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Ми, директор Інституту аеропортів, доцент Чемакіна О.В., завідувача кафедри Комп'ютерних технологій дизайну, професор Кузнецова І.О., професор кафедри Комп'ютерних технологій дизайну, кандидат архітектури Олійник О.П. склали даний акт про те, що дисертаційне дослідження аспірантки Кафедри комп'ютерних технологій дизайну Факультету архітектури та дизайну Національного авіаційного університету Коваль-Цепової Анни Володимирівни на тему "Принципи дизайну інтер'єрів спеціалізованих закладів для дітей, що потребують соціальної адаптації" виконувалось у відповідності до держбюджетної кафедральної науково – дослідницької роботи №83/10.03.03 на тему : "Засади формування гармонійного предметно – просторового середовища міських утворень", у Національному авіаційному університеті на Кафедрі комп'ютерних технологій дизайну.

Окремі наукові висновки дисертаційного дослідження впроваджено у програмі практичних завдань 4 курсу з дисципліни "Основи дизайну інтер'єру" за спеціальністю 6.020200 "Дизайн" на тему: "Дизайн інтер'єру ігрової кімнати для закладу соціального захисту дітей" та дипломного проектування. Ефективність даного впровадження виявилось у знайомстві студентів з новим типом дитячих закладів, дозволило студентам направити свої концептуальні рішення на створення психологічно-комфортного та гармонійного простору для дітей, що потребують соціальної адаптації. Також були використані рекомендації Коваль-Цепової А.В. щодо використання елементів монументально-декоративного мистецтва, як об'єктів дизайну у інтер'єрі, та позитивного засобу впливу на психічний розвиток дітей, а також створення особливого предметно-просторового середовища для дітей з даної групи ризику з використанням засобів профорієнтації, спрямованих на подальше підвищення дитячої самооцінки, ролі людського фактора у всіх сферах суспільного життя.

Директор Інституту аеропортів,
доцент

Завідувача кафедри Комп'ютерних технологій дизайну,
професор

Професор кафедри Комп'ютерних технологій дизайну,
кандидат архітектури

 Чемакіна О.В.

 Кузнецова І.О.

 Олійник О.П.

УКРАЇНА

ШЕВЧЕНКІВСЬКА РАЙОННА В МІСТІ КИЄВІ ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД № 329

Державне підприємство «Антонов»

м.Київ, 03062, вулиця академіка Туполєва буд. 4-Б

E-mail detsad329@ ukr.net

Код ЄДРПОУ 14307529

№01-09/329 від «18» лютого 2020р.

АКТ

впровадження результатів науково-дослідного дослідження
Коваль-Цепової Анни Володимирівни

Ми, що нижче підписалися, завідувача Панаско О.М., вихователь-методист Копенкова М.Б., вихователь Верба С.М., вихователь фізичного виховання Білецька О.В. склали даний акт про те, що Коваль-Цеповою Анною Володимирівною, було розроблено дизайн-проект для декорування огорожуючих поверхонь паркану рекреаційної зони для дітей дошкільного віку на базі Дошкільного навчального закладу №329 Державного підприємства «Антонов», де було використано окремі наукові висновки дисертаційного дослідження А.В. Коваль-Цепової на тему «Принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей.

Впроваджені наступні положення дисертаційного дослідження:

-економічно-вигідна проектна пропозиція, яка включає принцип редизайну існуючих огорожуючих поверхонь, що зумовлена особливостями фінансування бюджетних дитячих закладів України;

-концептуальне рішення проекту базується на використанні принципу єдності природи та людини;

-використання метафоричного аспекту ігрового методу у проекті дизайну дитячих рекреаційних зон;

-реалізовано прийом інтеграції зооморфних мотивів декоративного розпису у існуюче природне оточення, шляхом збереження всіх зелених насаджень, що росли на прилеглий території з площиною паркану, відведеного під декоративний розпис.

У відповідності з проектними пропозиціям було реалізовано декоративний розпис загальною площею 48 м² на існуючих огорожуючих поверхнях, що потребували візуальної виразності та стилістичного завершення, автором та керівником проекту була Коваль-Цепова Анна Володимирівна.

Завідувача

Вихователь-методист,
заслужений працівник Освіти України
Вихователь

Вихователь фізичного виховання

Панаско О.М.

Копенкова М.Б.

Верба С.М.

Білецька О.В.

УКРАЇНА

ШЕВЧЕНКІВСЬКА РАЙОННА В МІСТІ КИЄВІ ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД № 329

Державне підприємство «Антонов»

м.Київ, 03062, вулиця академіка Туполєва буд. 4-Б
E-mail detsad329@ukr.net

Код ЄДРПОУ 14307529

№01-08/329 від «18» лютого 2020р.

АКТ

впровадження результатів науково-дослідного дослідження
Коваль-Цепової Анни Володимирівни

Ми, що нижче підписалися, завідуюча Панаско О.М., вихователь-методист Копенкова М.Б., вихователь Верба С.М., вихователь фізичного виховання Білецька О.В. склали даний акт про те, що Коваль-Цеповою Анною Володимирівною, було розроблено проєктні пропозиції по дизайну інтер'єру спортивної зали для дітей дошкільного віку на базі Дошкільного навчального закладу №329 Державного підприємства «Антонов», де було використано окремі наукові висновки дисертаційного дослідження А.В. Коваль-Цепової на тему «Принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей.

Впроваджені наступні положення дисертаційного дослідження:

-економічно-вигідна проєктна пропозиція, яка включає принцип редизайну існуючих огорожуючих поверхонь спортивної зали;

-проєкт колористичного вирішення здійснено з урахуванням вікових особливостей дітей;

-використання принципу контрасту та акценту в загальному колористичному вирішенні засобами кольорових сполучень фонових частин та декоративних елементів, з використанням прийомів кольорознавства та різномасштабних площин заповнення кольором.

-використання принципу єдності природи та людини шляхом залучення образу живої природи засобами комунікативного дизайну, зокрема інформаційним знаком.

У відповідності з концепцією було реалізовано проєкт колористичного вирішення дизайну інтер'єру з урахуванням вікових особливостей дітей на існуючих огорожуючих поверхнях стін спортивної зали, автором якого була Коваль-Цепова Анна Володимирівна.

Завідуюча
Вихователь-методист,
заслужений працівник Освіти України

Вихователь
Вихователь фізичного виховання

Панаско О.М.

Копенкова М.Б.

Верба С.М.

Білецька О.В.